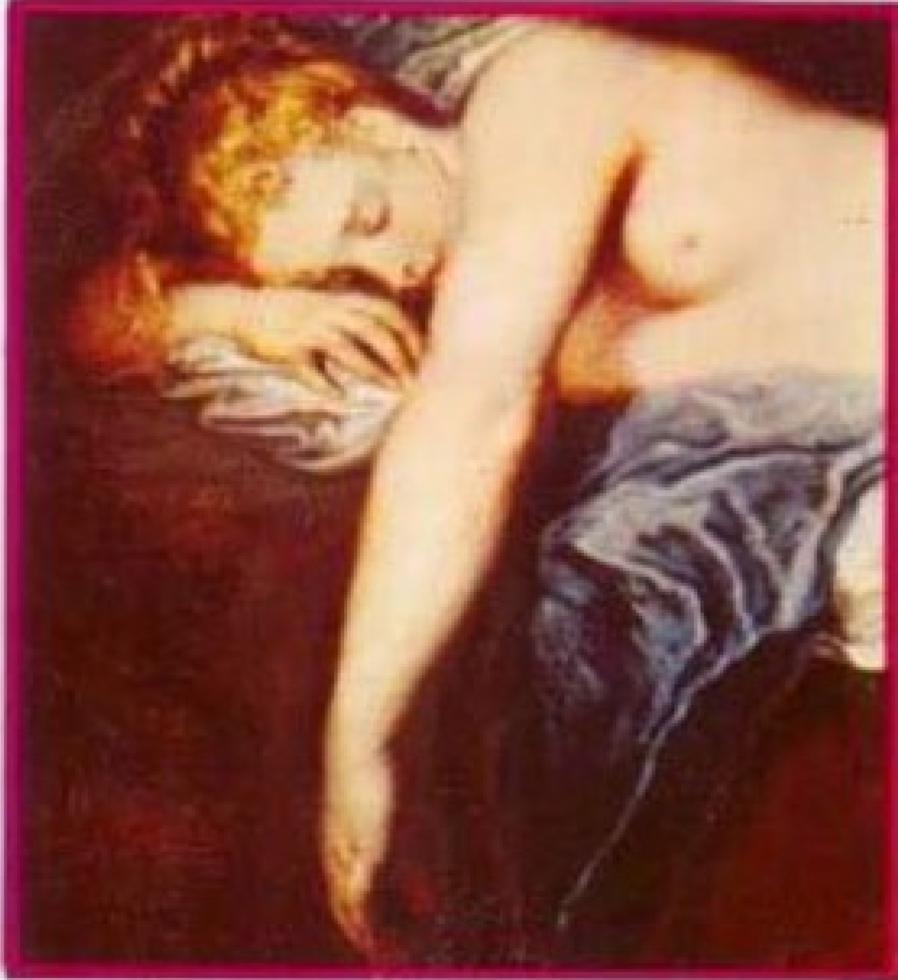
Patrick Süskind

KOKU

10. BASIM

Almanca aslından
çeviren
TEVFİK TURAN

BİRİNCİ BÖLÜM

I

On sekizinci yüzyılda Fransa’da, dâhi ve iğrenç kişiler yönünden hiç de yoksul olmayan, bu dönemin en dâhi ve en iğrenç kişilerinden biri sayılması gereken bir adam yaşadı. Burada onun hikâyesi anlatılacak. Adı Jean Baptiste Grenouille. Eğer bu ad, de Sade, Saint-Just, Bonaparte vb. mendebur dâhi adlarının tersine bugün unutulmuşsa, bu kesinlikle Grenouille’un, kendini beğenmişlik, insan saymazlık, ahlaksızlık, kısacası allahsızlık bakımından bu ünlü ve karanlık adamlarla boy ölçüşemeyeceğinden değil, dehası ve tek hırsı, tarihte iz bırakmamış bir alanla kısıtlı kaldığı içindir:

O varla yok arası, kokular dünyası.

Sözünü ettiğimiz dönemde kentlerde, biz çağdaş insanlar için tasarlanması bile güç, pis bir koku hüküm sürmekteydi. Caddeler gübre kokardı, avlular sidik kokardı, merdivenler çürümüş tahta ve sıçan yağı, havalandırılmayan odalar küflü toz, yatak odaları yağlı çarşaf ve nemli kuştüyü yorgan kokar, lazımlıkların o keskin-tatlı rayihasıyla dolardı.

Bacalardan kükürt, tabakhanelerden yakıcı soda, mezbahalardan pıhtılaşmış kan kokusu gelirdi. İnsanlar ter ve yıkanmamış elbise kokardı; ağızları çürük diş, mideleri soğan suyu, gövdeleri, artık pek genç de değillerse, bayat peynir, ekşi süt, urlu hastalık kokuları yayardı. Irmaklar kokar, meydanlar kokar, kiliseler kokar, köprü altları ve saray içleri kokardı. Çiftçi de, rahip de, zanaatçı kalfası da, ustanın karısı da kokar, bütün soylu tabaka, hatta kral bile, yırtıcı bir hayvan gibi kokar, kraliçeyse ihtiyar bir domuz gibi kokardı, yaz olsun kış olsun. Çünkü bakterilerin çürütücü etkinliğine daha dur diyen olmamıştı on sekizinci yüzyılda; bu yüzden gerek serpilmekte, gerekse sönmekte olan hayatta, pis kokuların eşlik

etmediği bir görünüm, yapıcı veya yıkıcı bir insan eylemi yoktu. Ve tabii Paris'teydi en büyük koku, çünkü Paris, Fransa'nın en büyük kentiydi. Paris'in içindeyse, kokunun özellikle cehennem etkisi gösterdiği bir yer vardı: Rue aux Fers ile Rue de la Ferronerie arası, Cimetiere des Innocents denen yer. Sekiz yüzyıl boyunca buraya Hotel Dieu Hastanesi'yle çevredeki küçük kilise cemaatlerinin ölüleri getirilmiş, sekiz yüzyıl günbegün düzinelerle kadavra, araba araba taşınıp uzun çukurlara doldurulmuş, sekiz yüzyıl boyunca dehlizlere, kemikhanelere kemik üstüne kemik yığılmıştı. Neden sonra, Fransız Devrimi'ne az kala ceset çukurlarından bazılarının tehlikeli biçimde çökmesiyle o tıklım tıklım dolu mezarlığın kokusu çevrede oturanları, artık protesto sınırında kalmayan gerçek ayaklanmalara sürükleyince burası kesin olarak işletmeye kapatıldı. Yer yarılarak altındaki milyonlarca kemik ve kafatası Montmartre'ın katakomplarına tıkıldı, mezarlığın yerine de bir yaş sebze-meyve pazarı kuruldu.

İşte burada, bütün krallığın en pis kokan yerinde, 17 Temmuz 1738 günü doğdu Jean-Baptiste Gre-nouille. Yılın en sıcak günlerinden biriydi. Sıcak, mezarlığın üstüne kurşun gibi çökmüş, çürük kavunların kokusuyla yanmış boynuzu andıran mezarlık havasından oluşan bir karışımı yan sokaklara doğru bastırıyordu. Grenouille'in annesi sancılar başladığında Rue aux Fers'de bir balıkçı tezgâhının başında oturmuş, daha önce temizlediği akbalıkların pulunu kazımaktaydı. Balıklar sözüm ona daha o sabah Seine'den çıkmışlardı ama, öyle kokuyorlardı ki ceset kokusu bile duyulmuyordu. Grenouille'in annesiyse, ne balık ne ceset kokusu alacak haldeydi, çünkü kokulara karşı son derece körelmişti burnu. Artık tek istediği, sancının bir an önce bitmesiydi. Beşinci doğumuydu. Beşi de burada, balıkçı tezgâhının yanı başında olmuştu. Doğanların beşi de ya ölü ya yarı ölü doğmuştu, çünkü içinden çıkan o kanlı et parçaları, yerde serili balık artıklarından pek farklı değildi, çok da yaşamazlardı; akşam olunca yerde ne varsa kürek kürek toplanır, el arabasıyla karşıya, mezarlığa ya da aşağı, ırmağa taşınırdı. Bugün de öyle olacaktı ve Grenouille'in annesi ki genç bir kadındı, henüz yirmilerinin ortalarında. Daha enikonu güzel, hemen hemen bütün dişleri henüz yerinde, başında daha biraz saçı bulunan, gut, frengi ve hafif ince bir hastalık dışında bir illeti olmayan, daha uzun yıllar, belki bir beş ya da on yıl yaşamayı uman… Hatta günün birinde evlenmeyi, dul bir zanaatçının karısı olup sahici çocuklar doğurmayı

düşleyen... Grenouille’in annesi, ne olacaksa olsun artık, diyordu. Nitekim son sancılar gelince balık temizlediği tezgâhın altına çöküp orada, daha önce beş kez yaptığı gibi, doğurdu, balık bıçağıyla yeni doğmuş nesneyi kendinden ayırdı. Ama sonra sıcağın, bir de koku olarak değil de sadece dayanılmaz, uyuşturucu bir hava -bir leylak tarlası, ya da içine çok fazla nergis konmuş dar bir oda- gibi algıladığı pis kokunun etkisiyle bayıldı, yana yakılarak masanın altından caddenin orta yerine düştü, elinde bıçakla uzandı kaldı.

Bağrışmalar, koşuşmalar, bön bön bakan kalabalık.

Polis çağrılıyor. Elinde bıçakla hâlâ yolun ortasında yatan kadın, yavaş yavaş kendine geliyor.

“Nesi varmış?”

“Hiç.”

“Bıçakla ne yapıyormuş?”

“Hiç.”

“Eteklerindeki kan lekesi nereden geliyormuş?”

“Balıklardan.”

Ayağa kalkıyor, bıçağı bir yana atıp yıkanmaya gidiyor.

İşte o sırada, kim bekler ki böyle bir şeyi, tezgâhın altındaki yeni doğmuş çocuk bağırmaya başlıyor. Arıyor çevredekiler, bir sinek bulutunun altından, balık kafalarının, organlarının arasından bebeği çıkarıyorlar. Çocuk resmi makamlarca sütanneye veriliyor, anne tutuklanıyor. Suçunu itiraf etmesi; çocuğu ölüme terk edecek olduğunu, zaten daha önce de beş çocuğunu aynı biçimde ölüme yolladığını söylemesi üzerine yargılanıyor. Mükerrer evlat katlinden hüküm giyiyor ve birkaç hafta sonra Place de Greve’de kafası uçuruluyor.

Çocuk bu sırada üçüncü kez sütanne değiştiriyordu. Hiçbiri ona birkaç günden fazla bakmak istememişti. Çok arsız, diyorlardı, iki çocuğun emeceği sütü emiyor, öbür çocukların sütüne, dolayısıyla kendilerinin, sütannelerin geçimine engel oluyordu; çünkü tek bir çocuğu emzirmek kazanç getirmiyordu. Sorumlu polis komiseri, La Fosse diye biri, bu konudan bıkmıştı artık ve çocuğu, Rue Saint-Antoine'nin öbür ucundaki, sokakta bulunmuş ve kimsesiz çocukların toplanıp küme küme her gün Rouen'daki büyük kimsesiz çocuklar devlet yurduna gönderildiği toplama yerine iletecekti. Ne var ki, bu gönderme işi küfeci hamallarıyla yapıldığından ve içlerine, masrafı kısmak için dört bebeğinin birden konduğu küfelerde geçen yolculukta ölüm oranı olağanüstü yüksek olduğundan ve bu yüzden küfeciler sadece vaftiz edilmiş ve Rouen'dan damgalanmış yol kâğıdı olan bebekleri taşımakla yükümlü kılındıklarından; gelgelelim Grenouille çocuk ne vaftizli ne de yol kâğıdına usulünce işlenecek bir ad sahibi olduğundan, ayrıca bütün öbür işlemleri gereksiz kılacak bir yol olan, çocuğu bilinmeyen kişiler eliyle toplama yerinin kapısına bırakma işi de polisin başvurabileceği bir çare sayılamayacağından... -yani bebeğin şehir dışı edilmesinde doğabilecek bir dizi bürokratik ve idari türde zorluklar nedeniyle, ayrıca zaman da gittikçe daraldığından, polis komiseri La Fosse önceki kararından dönerek oğlanın makbuz karşılığında, vaftizini yapacak ve sonraki kaderi hakkında karara varacak herhangi bir dinsel kuruma bırakılması yolunda talimat verdi.

Çocuktan, Rue Saint-Martin'deki Saint-Merri manastırında kurtuldular. Vaftiz edildi, Jean-Baptiste adını aldı. Ve başrahip o gün keyifli bir gününde bulunduğu için, çocuğu Rouen'a yollamayıp manastır hesabına büyütülmesini istedi. Bebek bu amaçla Rue Saint-Denis'de Jeanne Bussie adlı bir kadına verildi; kadına da zahmetinin karşılığı olmak üzere üç frank haftalık bağlandı.

II

Birkaç hafta sonra sütanne Jeanne Bussie, elinde saplı bir sepet, Saint-Merri manastırının kapısına dikilmiş, kapıyı açan Papaz Terrier'ye -ellilerinde, dazlak kafalı, hafif sirke kokan bir rahipti bu- “İşte!” deyip sepeti eşiğe bırakıvermişti.

“Ne bu?” dedi Terrier, sepete doğru eğilip koklamaya koyuldu; yenecek bir şey olduğunu umuyordu.

“Rue aux Fers’deki katil ananın piçi!”

Papaz parmağıyla sepetin içini karıştıra karıştıra uyumakta olan bebenin yüzünü açtı.

“İyi görünüyor. Pespembe. İyi beslenmiş.”

“Beni yedi bitirdi de ondan. Ne canım varsa çekti aldı da ondan, kemiklerime kadar. Ama bu iş burada biter. Alın kendiniz doyurun artık, keçi sütü verin, çorba, pancar suyu. Her şeyi yer bu piç.”

Papaz Terrier kalender insandı. İşleri arasında manastırın yardım fonunun yönetilmesi, yoksullarla muhtaçlara para dağıtılması da vardı. Bunlar karşılığında beklediği, kendisine bir teşekkür ederiz deyip daha fazla rahatsız etmemeleriydi. Yol yordamla ilgili ayrıntıları zerre kadar sevmezdi, çünkü ayrıntı hep zorluk demekti, zorluklarsa iç huzurunun bir süre bozulması anlamına gelirdi ki, buna hiç mi hiç dayanamazdı. Şimdi de kapıyı açtığına kızıyordu. Tek dileği kadının sepetini alıp evine gitmesi, böyle bebek sorunlarıyla başını ağrıtmamasıydı. Yavaşça doğruldu, bir solukta sütannenin yaydığı süt ve peynirsi koyun yünü karışımı kokuyu içine çekti. Hoş bir kokuydu bu.

“Ne istiyorsun, anlamıyorum. Ne demek oluyor bu, gerçekten anlamıyorum. Bana sorarsan hiçbir zararı olmaz yavruya, şöyle uzun bir süre daha memeni emse.”

“Ona bir zararı olmaz,” diye köpürdü sütanne, “ama bana olur. Beş kilo verdim üç kişinin yediğini yediğim halde. Karşılığı da ne ki? Haftada üç frank!”

“Ha, şunu desene,” dedi Terrier, rahatlamış gibiydi, “şimdi anladım: Yani gene para meselesi.”

“Hayır!” dedi kadın.

“Evet! Hep paradır mesele. Bu kapı ne zaman vurulsa, para için vurulur. Hep dilemişimdir, ne olur bir kere de kapıyı açınca başka bir niyetle gelmiş biri çıksa karşıma. Düşünüp de ufak bir armağan getiren biri örneğin. Hani azıcık yemiş ya da birkaç fındık fıstık, getirecek şey mi yok şu güz vakti. Belki de birkaç sap çiçek. Ya da biri sırf öyle uğrayıp bir candan ‘Tanrı’nın selamı, Peder Terrier, güzel bir gün dilerim size!’ diyecek olsa. Ama o günü göremeyeceğim galiba. Dilenci değilse satıcıdır, satıcı değilse zanaatkar, sadaka istemiyorsa çıkardığı hesabı verir insanın eline. Hele sokağa hiç mi hiç çıkamaz oldum. Çıkarsam daha üç adım atmadan çevremi para isteyen birileri sarıyor.”

“Ben onlardan değilim,” dedi sütanne.

“Ama şunu aklına koy: Sen bu kilisenin semtinde tek sütanne değilsin. Yüzlerce birinci sınıf analık var, hepsi de yarış ederler böyle şirin bir bebeği haftada üç franka emzirmek, çorbalar, ezmeler ya da başka gıdalarla doyurmak için...”

“O zaman onlardan birine verin!”

“... Öte yandan, bir çocuğu öyle oradan oraya itip kakmak da iyi değildir. Bakalım başkasının sütü ona seninki gibi yarayacak mı? Senin göğsünün kokusuna alışmıştır çocuk, emin ol, senin kalbinin vuruşuna bile alışmıştır,” deyip bir daha derin derin içine çekti sütannenin yaydığı sıcak buğuyu, sonra da, sözlerinin kadını etkilemediğini görünce: “Haydi, al şimdi çocuğu da git evine! Ben konuyu başrahiple görüşeceğim. Ona çocuk için ileride sana haftada dört frank verilmesini önereceğim,” dedi.

“Hayır,” dedi sütanne.

“Pekâlâ: Beş!”

“Hayır.”

“Daha ne istiyorsun ki?” diye bağırdı Terrier kadına. “Haftada beş frank dünyanın parası, küçük bir çocuğu beslemek gibi sıradan bir iş için!”

“Benim para filan istediğim yok,” dedi sütanne. “Ben bu piç evimden gitsin istiyorum.”

“İyi ama niçin be kadıncağız?” dedi Terrier ve gene saplı sepetin içini karıştırmaya başladı. “Baksana, dünyanın en sevimli çocuğu bu. Rengi pembe, ağlamıyor, güzel güzel uyuyor, hem de vaftizli.”

“Onun içine şeytan girmiş.”

Çabucak çekti elini Terrier sepetin içinden.

“Olamaz! Kesinlikle mümkün değildir bir süt bebesinin içine şeytanın girmesi. Süt bebesi daha bir insan değil, taslak-insandır ve tam gelişmiş bir ruhu yoktur henüz. Bu yüzden de şeytanın ilgisini çekmez. Konuşmaya başladı mı ki, çocuk? Durup durup çırpmıyor mu? Odadaki eşyaları mı yerinden oynatıyor? Pis bir koku mu yayıyor?”

“Hiç kokmuyor,” dedi sütanne.

“İşte gördün mü? Bu, açık bir kanıt. İçine şeytan girmiş olsaydı, pis pis kokardı.”

Bunun üzerine Terrier sütanneyi yatıştırmak, hem de kendi yürekliliğini göstermek için sepeti kaldırıp burnuna tuttu.

“Ben hiçbir garip koku duymuyorum,” dedi bir süre burnunu çektikten sonra, “gerçekten hiçbir gariplik yok. Bir koku var gerçi ama, bezlerinden geliyor gibi.” Sonra sepeti, bu izlenimini doğrulaması için kadına uzattı.

“Benim dediğim o değil,” dedi sütanne hırçın hırçın ve sepeti geri itti. “Benim dediğim o, bezinin içindeki değil. Dışkısı kokuyor pekâlâ. Kendisi, piçin kendisi kokmuyor.”

“Sağlıklı da onun için,” diye bağırdı Terrier, “sağlıklı da onun için kokmuyor! Yalnız hasta çocuklar kokar, bilinen bir şeydir bu. Bilindiği üzere çiçek olan çocuk at gübresi, kızıl sıtması tutmuş çocuk çürük elma,

veremli bir çocuksa soğan kokar. Bunun sağlığı yerinde, bütün eksiği o! Pis pis koksun mu istiyorsun? Kendi çocukların kokuyor mu senin?”

“Hayır,” dedi kadın. “Benim çocuklarım, bir insan yavrusu nasıl kokması gerekiyorsa öyle kokarlar.”

Terrier sepeti dikkatle yere koydu, çünkü içinde karşısındaki inat kumkumasına karşı bir öfke dalgasının kabarmaya başladığını hissediyordu. Tartışmanın gelecek evresinde el kol hareketlerini daha rahat kullanabilmek için her iki koluna da gereksinmesi mümkündü. Bu arada bebeğe bir zarar gelmesini de istemiyordu. Ama önce ellerini arkasında kenetleyip sivri göbeğini sütanneye doğru uzattı ve kesin bir tavırla sordu:

“Demek sen, bir insan yavrusunun ve aynı zamanda bunu da hatırlatmak isterim, hele vaftiz edilmiş olduğuna göre bir Tanrı evladının nasıl kokması gerektiğini bildiğini ileri sürüyorsun?”

“Evet,” dedi sütanne.

“Ve ayrıca iddia etmektesin ki, sen Rue Saint Denisli sütanne Jeanne Bussie’nin kokması gerektiğini düşündüğün gibi kokmadığı takdirde, çocuğun şeytanın çocuğu olması gerektiğine inanıyorsun, öyle mi?”

Sol elini arkasından çekip kıvrık işaret parmağını gözdağı verir gibi kadının yüzüne doğru tuttu. Sütanne düşünüyordu. Konuşmanın birdenbire, sonunda kendisinin ancak yenik düşeceği, bir dinbilim sorgulamasına dönüşmesi işine gelmemişti.

“O kadar da demedim,” diye kaçamak bir yanıt verdi. “Bu işin şeytanla bir ilgisi var mı yok mu, orasına siz karar vermelisiniz, Peder Terrier, o iş benim harcım değil. Benim bir bildiğim varsa o da, bu çocuğun beni dehşetlere saldığıdır: Çünkü bu, çocuk gibi kokmuyor.”

“Yaa,” dedi Terrier memnunlukla, kolunu yerine indirdi. “Şu şeytan lafını geri alıyoruz öyleyse. Güzel. Ama çok rica ederim, söyler misin bana: Nasıl kokar ki bir süt bebesi, senin kokması gerektiğine inandığın gibi kokuyorsa? Hım?”

“Güzel kokar,” dedi sütanne.

“Ne demek güzel?” diye parladı Terrier. “Güzel kokan şey çok. Bir demet lavanta güzel kokar. Çorbalık et güzel kokar. Arabistan’ın bahçeleri güzel kokar. Bir süt bebesi nasıl kokar, onu bilmek istiyorum!”

Sütanne duraladı. Bebeklerin nasıl koktuğunu elbet biliyordu, çok iyi biliyordu, şimdiye kadar düzinelerce bebek beslemiş, bakmış, sallamış, öpmüştü... geceleyin yattıkları yeri burnuyla bulabilirdi, şimdi bile açık seçik burnunda duyuyordu süt bebeği kokusunu. Ama bu kokuyu sözcüklerle tanımladığı o güne değin hiç olmamıştı.

“Ee?” diye homurdandı Terrier, sabırsız sabırsız tırnaklarını çıtlatmaya başladı.

“Yani,” diye söze başladı sütanne, “anlatması öyle kolay değil, çünkü... çünkü her tarafları gerçi güzel kokar ama, aynı kokmaz, Peder, anlıyor musunuz, yani diyelim ayakları, ayakları düz, sıcak bir taş gibi kokar - yok, daha çok süzme yoğurt gibi... ya da tereyağı, evet tamam: Taze tereyağı gibi kokar ayakları. Vücutlarıyla şey... süte yatırılmış galeta kokar. Başları, başlarının tepesi, hani saçın gülü vardır ya orası, hani işte sizin kafanızda hiçbir şey kalmamış bir yer var ya...” deyip bu ayrıntılı budalalık seli karşısında bir an dilini yutmuş gibi kalakalıp, başını öne eğmiş olan Terrier’nin keline dokundu, “işte tam buralarıdır en güzel kokan yerleri. Buraları karamela kokar, öyle tatlı, öyle nefis bir kokudur ki, Peder, bilemezsiniz! Çocuğun orasını bir kokladı mı insan, sevmeden edemez, ister kendi, ister el çocuğu olsun. Öyle kokmalıdır işte bir çocuk, başka türlü değil. Ama öyle kokmuyorsa, işte o tepesi hiç ama hiç kokmuyorsa, soğuk hava kadar bile kokmuyorsa, bunun gibi işte, bu piç gibi, o zaman... Siz istediğiniz gibi açıklayın durumu Peder, ama ben,” deyip kararlı bir tavırla kollarını göğsünün altında kavuşturdu ve ayaklarının dibindeki sepete, içi kurbağa doluymuşçasına, tiksinerek baktı, “eğer ben Jeanne Bussie’ysem, bunu da yanıma almayacağım artık!”

Peder Terrier öne eğdiği başını yavaşça kaldırıp parmağıyla, sanki oradaki saçları düzeltmek istermiş gibi, birkaç kez dazlak yerinin üstünden

geçti, sonra parmağını öyle rasgele olmuşçasına burnuna tutup düşünceli düşünceli kokladı.

“Karamela gibi mi?..” diye sordu sert tavrını yeniden takınmaya çalışırken... “Karamelaymış! Sen ne anlarsın karameladan? Ömründe karamela yedin mi ki?”

“Tam yedim sayılmaz,” dedi sütanne. “Ama bir keresinde Rue Saint-Honore’deki büyük bir otele gitmiştim de orada gördüm nasıl yapıldığını, erimiş şeker, bir de kaymakla. Öyle güzel kokuyordu ki, bir daha unutmadım.”

“İyi, iyi tamam,” dedi Terrier, parmağını burnundan çekti. “N’olur sus artık! Seninle bu düzeyde konuşmayı sürdürmek fazlasıyla yorucu oluyor benim için. Her ne sebeple olursa olsun, sana emanet edilmiş olan Jean-Baptiste Grenouille adlı bebeği beslemeye devam etmekten kaçındığını saptamış bulunuyorum ve sen de böylece, onu geçici vasisi olan Saint-Merri Manastırı’na geri vermiş oluyorsun. Sevimsiz bir durum, ama elimden gelen bir şey yok herhalde. Görevine son verilmiştir.”

Bunları derken sepeti sapından yakaladı, dağılmakta olan sıcak, yün kokusuyla karışık süt buğusundan derin bir nefes daha çekti ve kapıyı kilitledi. Sonra yazıhanesine yürüdü.

III

Peder Terrier kültürlü bir adamdı. Yalnız dinbilim okumamış, filozofları da incelemişti, bir yandan da bitkibilim ve simyayla uğraşıyordu. Eleştirel düşüncesinin gücüne güveniyordu. Öte yandan kimileri gibi, Kutsal Kitap metinlerindeki mucizelerin, kehanetlerin gerçekliğini, her ne kadar bunlar yalnız akıl yoluyla açıklanamamakla kalmayıp, çoğu zaman doğrudan doğruya akla aykırı iseler de, sorgulayacak kadar ileri gitmezdi. Böyle sorunlara bulaşmamayı yeğlerdi; rahatsız edici konulardı bunlar, kendisini sadece en nahoşundan iç güvensizliğine, huzursuzluğa sürüklerdi, oysa insanın aklını kullanabilmesi için en başta iç güvenine, huzura ihtiyacı vardı. Terrier’nin büyük kararlılıkla savaştığı şey ise sıradan halkın batıl inanışlarıydı: Cadılık, iskambil falı, muska taşımalar, nazar, ruh çağırmalar,

dolunay hokus pokusları ve benzeri daha bir yığın konu —böyle putperest göreneklerinin, Hıristiyan dini bin yılı aşkın bir zamandır sapasağlam olduğu halde, hâlâ ortadan kaldırılamamış olduğunu görmek ne kadar yıldırıcıydı! Sözümona şeytana tutulma ya da şeytanla bağlaşma olaylarının çoğu da, yakından bakınca, batıl inanışa dayalı tantanadan başka bir şey değildi. Ama şeytanın varlığını hepten yadsımak, gücünden kuşku duymak; Terrier o kadar ileri gitmezdi; dinbilimin temellerine dokunan bu gibi sorunları çözümlemek küçük, sıradan bir keşişten başka makamların yetkisindeydi. Öte yandan şurası da gün gibi ortadaydı ki, o sütannesi gibi yalınkat kadının biri şeytanın izini bulduğunu ileri sürüyorsa, o işte şeytanın parmağı asla, ama asla olamazdı. Asıl kadının şeytanı keşfetmiş olması, ortada şeytanla ilgili keşfedilecek bir şey olmadığının en güvenilir kanıtıydı, çünkü sütanne Jeanne Bussie'nin foyasını meydana çıkarıvereceği kadar da aptal değildi herhalde şeytan. Üstelik, sözüm ona burnuyla! O ilkel koklama organıyla, beş duyunun en değersiziyle. Sanki cehennem kükürt, cennetse buhur ve mürağacı kokarmış gibi! En beterinden batıl inanç; tıpkı o, insanların henüz hayvanlar gibi yaşadıkları, gözlerinin keskinleşmemiş olduğu, renkleri bilmedikleri, ama kan kokusunu aldıklarını sandıkları, dostla düşmanı kokularından ayırt edebildiklerine, kendi izleriniyse insan yiyen devlerin, kurtadamlarm, öç tanrıçalarının koklaya koklaya bulacağına inandıkları, iğrenç tanrılarına pis pis kokan, dumanlar çıkaran yakılmış kurbanlar sundukları zifiri karanlık putperestlik çağlarında olduğu gibi. Korkunç! 'Deli burnuyla görür' gözleriyle göreceğine ve anlaşılan Tanrı vergisi aklın ışığının daha binlerce yıl yanması gerekecekti ilkel inancın son kalıntılarının da defedilebilmesi için.

"Vah vah, ya bu zavallı çocuk? Bu masum yaratık? Yatıyor sepetinde, mışıl mışıl uyuyor, hakkında dile getirilen o iğrenç kuşkulardan haberi bile yok. İnsan yavrularının kokması gerektiği gibi kokmuyormuşsun, demeye yelteniyor o utanmaz kadın. Ee, ne diyoruz buna bakalım? Bıcı bıcı!"

Bu arada sepeti hafif hafif dizlerinde sallarken, parmağıyla bebeğin başını okşuyor, ara sıra da, bebekler üzerinde şefkatli, huzurlu bir etki yapıcı bir söz olduğuna inandığı "bıcı bıcı "yi tekrarlıyordu. "Karamela kokmalıymışsın, amma da saçmalık ha, bıcı bıcı!"

Bir süre sonra parmağını çekti, burnuna tuttu, kokladı, ama ekşi lahanadan başka bir koku alamadı. Öğle yemeğinde yemişti.

Bir an duraladı, çevresine bakındı gözetleyen biri var mı diye, sepeti kaldırdı, koca burnunu içine gömdü iyice. İncecik, kırmızımsı bebek saçları burun deliklerini gıdıklayacak kadar yaklaştırıp burnunu çocuğun başında gezdirdi, bir koku yakalamayı umarak. Terrier de bir bebeğin başının nasıl koktuğunu pek bilmiyordu. Elbet karamela kokmayacaktı, orası kesindi, çünkü karamela erimiş şeker değil miydi, öyleyse nasıl erimiş şeker koksundu şimdiye kadar yalnız süt içmiş bir çocuk. Süt kokabilirdi, deri, belki biraz da bebek teri. Terrier burnunu çeke çeke koklarken deri, saç, biraz da bebek teri kokusu duymaya hazırladı kendini. Ama hiçbir şey duymuyordu. İstediği kadar uğraşsın, hiçbir şey. Belki de süt bebekleri kokmuyordur, diye düşündü, öyle olsa gerek. Süt bebekleri, temiz tutuldukları sürece, kokmazlar işte, nasıl ki konuşmazlar, yürümezler ya da yazmazlarsa, kokmazlar da. Bu gibi şeyler ancak insan yaşlandıkça gelir. Aslına bakılırsa insan ancak ergenlik çağında koku yaymaya başlar. Böyledir bu, başka türlü de olamaz. Horatius bile yazmamış mı, “Keçi gibi sıçrar delikanlı, genç kız ak nergis gibi açar, kokar?” Romalılardan iyi kim bilecek bu işi! İnsan kokusu hep, etten kaynaklanan bir kokudur. O halde, günaha batmış bir kokudur. Böyleyken nasıl olur da etin işlediği günahı henüz düşünde bile tanımamış bir bebek kokabilir? Nasıl koksun ki? Bıcı bıcı? Hiç kokmaz!

Sepeti gene dizlerine yerleştirmiş, hafif hafif sallıyordu. Çocuk hâlâ derin uykudaydı. Sağ yumruğu, küçük ve kırmızı, örtünün altından çıkmış, arada bir irkiliyor, yanağına değiyordu. Terrier gülümsedi ve birden derin bir yuva duygusuna kapıldı. Bir an içinden, kendisinin çocuğun babası olduğu yollu, rüya gibi bir düşüncenin yükselmesine izin verdi. Keşiş olmamıştı da sıradan bir kentliydi, belki namuslu, iyi bir zanaatkar, bir kadınla, sıcak, yünle karışık süt gibi kokan bir kadınla evlenmiş, ondan bir oğlu olmuştu, şimdi de onu sallıyordu dizlerinde, kendi çocuğunu, bıcı bıcı, eski bir resimdi bu, dünya kadar eski, gene de hep, dünya durdukça yeni ve doğru kalacak bir düş, aah ah! Terrier’nin içini bir sıcaklık, bir duygusallık kapladı.

Derken çocuk uyandı. Önce burnuyla uyandı. Minicik burun kıpırdadı, ileriye uzandı, delikler açılıp kapandı. Havayı içine çekip, ardından kısa kısa üflemelerle gene dışarı bıraktı. Hapşırmaya çalışır da tam başaramazmış gibi. Sonra kırıştı burun ve çocuk gözlerini açtı. Gözlerinin rengi belirsizdi, istiridye grisiyle sütbeyazı krem arası, üstleri sümüksü bir salgıyla örtülü ve belli ki görmeye pek elverişli olmayan gözler. Terrier'ye kendisini sanki hiç görmüyorlarmış gibi geldi. Ama burun öyle değildi. Çocuğun bulanık gözleri belirsizliğe doğru kayar giderken burun sanki belli bir hedef tutturuyordu ve Terrier bu hedef kendisiymiş, kendi şahsıymış gibi tuhaf bir duyguya kapılıyordu. Çocuğun yüzünün orta yerinde iki burun deliğini çevreleyen kanatlar, açmakta olan bir çiçek gibi şişiyordu ya da, kralın botanik bahçesindeki o küçük, et yiyen bitkilerin torbacıkları gibi. Aynı o bitkiler gibi bunların da ürkütücü bir çekim gücü vardı sanki. Terrier'ye öyle geliyordu ki, çocuk kendisini burun delikleriyle görüyor, ona keskin ve sınayan bakışlarla, insanın içini gözlerden daha iyi okuyabilen bakışlarla bakıyor, sanki burnuyla Terrier'nin açığa vurduğu, hem de tutamayacağı, saklayamayacağı bir şeyleri yutuyordu... Kokusuz çocuk, utanmak bilmez bir açlıkla kokluyordu onu, evet buydu olan! Bütün benliğini tüketmecesine kokluyordu! Birden pis koktuğu, ter ve sirke, ekşi lahana ve yıkanmamış üst baş koktuğu duygusuna kapıldı Terrier. Kendi kendine çıplakmış, çirkinmiş de, hiçbir yanını göstermeyen birinin delici bakışları altmdaymış gibi geldi. Çocuk burnuyla derisini bile geçip içinin en derin noktalarını kokluyora benziyordu. En sevecen duygular da, en kirli düşünceler de bu hırslı, küçük, daha burun bile değil sırf bir kabartı, sürekli kıvrışan, kabaran, titreyen, minicik, delikli bir organ olan şey karşısında apaçık kalıyordu. Terrier ürperdi. İğrendi. O da burnunu kıvırdı, kötü kokan, hiç bulaşmak istemediği bir şey karşısındaymışçasına. Geçip gitmişti karşısındakinin kendi eti, kendi kanı olduğu yollu yuvacıl düşünceler. Toz olmuş dağılmıştı babalı oğullu, güzel kokan analı duygusal idil. Elinden çekilip alınmış gibiydi kendinin de çocuğun da çevresinde düşlediği, o sımsıcak saran örtü: Yabancı, soğuk bir yaratık yatmaktaydı dizlerinde, niyeti düşmanlık olan bir yabani hayvan; o kadar ağırbaşlı ve Tanrı korkusuyla akılcı düşüncenin yönettiği bir kişiliği olmasaydı; çocuğu bir iğrenme anında, bir örümcekmiş gibi fırlatıp atmıştı bile.

Fırladı ayağa kalktı, sepeti masaya koydu. Bu nesneyi başından atmalıydı, olabildiğince çabuk, hemen, şimdi.

O anda ağlamaya başladı çocuk. Gözlerini yumup kırmızı gırtlağını açıp öyle nefretli bir sesle bağırmaya başladı ki, Terrier'nin kanı damarlarında dondu. Elini uzatıp sepeti sallarken, susturmak için "Bıcı bıcı" diye haykırdı; ama çocuk ağlamasını artırdı, yüzü mosmor kesildi, görünüşüne bakılırsa haykırmaktan çatlayacak gibiydi.

Defol başımdan! diye düşündü Terrier, derhal defolmalı başımdan bu... 'Şeytan' diyecekti ya, kendini toparlayıp içine attı... defolmalı bu belâ, bu dayanılmaz çocuk! Ama nereye! Mahallede bir düzine sütannesi ve yetimhane biliyordu, gelgelelim fazla yakın olacaktı kendine, ensesinde gibi olacaktı. Daha uzağa gitmeliydi, sesinin duyulmayacağı, bir daha saat başı getirip kapısının önüne koyamayacakları kadar uzağa, olabilirse başka bir kilisenin bölgesine, daha iyisi karşı yakaya, en iyisi sur dışına, Faubourg Saint-Antoine'a, tamam! Oraya gidecekti bağırıp duran velet, ta doğuya, Bastille'in ötesine, geceleri kent kapılarının kapandığı yerlere.

Sonra cüppesini toplayıp haykıran sepeti kaptığı gibi koştu, sokak kargaşasının içinden Rue du Faubourg Saint-Antoine'a doğru, Seine'in geldiği doğu yönüne, kent dışına çıkıp, ta Rue du Charonne'a kadar, hatta onu da neredeyse sonuna kadar geçip Madeleine de Trenelle manastırının yakınlarına kadar ulaştı bir koşu; burada, parasını ödeyen olduktan sonra her yaştan, her türden bakımlık çocuk alan Madam Gaillard diye birini biliyordu; hâlâ ağlamakta olan çocuğu ona teslim etti, bir yıllık peşinini ödedi, sonra canını gene kente attı, manastıra gelince elbiselerini, lekeli bir şeylermiş gibi üstünden fırlattı, tepeden tırnağa yıkanıp hücresinde yatağa girdi, bir sürü istavroz çıkarıp uzun uzun dua ettikten sonra, sonunda rahatlamış olarak uykuya daldı.

IV

Madam Gaillard, daha otuz yaşına varmamış olmasına karşın yaşayacağını yaşamıştı. Dışarıdan bakan için, gösterdiği yaş gerçek yaşına uyuyordu, ama aynı zamanda bunun iki katı, üç katı, yüz katı gibiydi de,

yani bir genç kız mumyası gibi; içindense çoktan ölmüştü. Çocukken babasından ateş kancasıyla alnına bir darbe yemiş; burnunun hemen üstüne, o günden beri gerek koku duyusunu, gerek insan sıcaklığına, insan soğukluğuna olan aşinalığını, hem de her türlü coşkuyu yitirmişti. Bu tek bir vuruşla sevecenliğin de yabancısı olmuştu nefretin de, sevincin de yılgınlığın da. Daha sonra bir erkekle yattığında da, ölen çocuklarını doğururken de hiçbir şey duymamış, ölen çocuklarının ardından yas tutmamış, kalanlara sevinmemişti. Kocası dövdüğünde kılı kıpırdamamıştı, ama adam Hötel-Dieu’de koleradan ölünce bir rahatlama da hissetmemişti. Bildiği iki duygu kıpırtısı varsa, biri her ay ki migren yaklaştığında içinin hafiften kararması, öteki de migren geçerkenki hafif ferahlamaydı. Bunun dışında bir duygusu yoktu içi geçmiş kadının.

Öte yandan... ya da belki özellikle bu yetkin coş-kusuzluğu sayesinde acımasız bir düzen ve adalet duygusu vardı Madam Galliard’m. Kendisine emanet edilen çocuklardan hiçbirini kayırmazdı, hiçbirinin hakkını yemezdi. Günde üç öğün yemek verir, bunun dışında bir lokma bile koklatmazdı. Küçüklerin altını günde üç kez değiştirirdi, o da iki yaşlarına bastıkları güne kadar. Kim bundan sonra donuna etmeyi sürdürürse hiç azarlanmadan bir tokat yer, günde bir öğünü kesilirdi. Yiyecek için aldığı paranın tastamam yarısını yetiştirmeleri için harcar, tastamam yarısını kendine saklardı. Ucuzluk zamanlarında kazancını arttırmaya bakmaz; ama darlık oldu mu da, isterse hayat memat meselesi olsun, kendinden zırnık katmazdı. Yoksa yaptığı işin bir kazancı olmayacaktı. Hesabını iyiden iyiye yapmıştı. Yaşlanınca gelir getirecek bir şey satın alacak, ayrıca da elinde, kocası gibi Hötel-Dieu’de gebermek yerine evinde ölebilme lüksünü görebilecek kadar parası bulunacaktı. Aslında adamın ölümünden hiç mi hiç etkilenmemişti. Ama birbirine yabancı yüzlerce insanın böyle gözler önünde hep birlikte ölmesi tüylerini ürpertiyordu. Özel bir ölüm lüksünü istiyordu, bunun içinse besleme parasının tam yarısına ihtiyacı vardı. Gerçi kış oluyor, küçük pansiyonerlerinden üçü dördü oluveriyordu. Ama gene de sonuçta öbür özel analıkların çoğundan daha kazançlı çıkıyor, ölüm oranının onda dokuzu bulduğu büyük devlet ya da kilise yetimhanelerini ise açık farkla geçiyordu. Ölenin yerine yenisi de geliyordu bol bol. Paris her yıl on binin üstünde bulunmuş çocuk, piç, yetim üretiyordu. Nice yetimin yeri doldurulabiliyordu böylece.

Küçük Grenouille için Madam Gaillard'm evi nimetti. Herhalde başka hiçbir yerde hayatta kalmayı başaramazdı. Oysa burada, bu ruh yoksulu kadının yanında serpildi.

Dirençli bir bünyesi vardı. Nasıl çöplükte doğduktan sonra hayatta kalabildiyse, şimdi de kendini öyle kolay kolay bu dünyanın dışına ittireceğe benzemiyordu. Günlerce cıvık çorba içebiliyor, en sulusundan sütle yetinebiliyor, en çürük sebzeye, bozulmuş ete bana mısın demiyordu. Çocukluğu boyunca kızamıktan, dizanteriden, suçi çeğinden, koleradan, altı metrelik bir kuyuya düşmeden ve kaynar suyun göğsünü haşlamasından sağ salim kurtuldu. Geriye yaralar, sıyrıklar, çıbanlar kaldı gerçi ve onu topallatan hafif sakat bir ayak, ama yaşadı. Dirençli bir bakteri kadar inatçı, sessizce bir ağaçta bekleyip yıllarca önce ele geçirdiği küçücük bir damla kanla geçinen kene kadar kanaatkardı. Bedeni için gereksindiği, en az ölçüde besinle giysiydi. Ruhu içinse hiçbir gereksinimi yoktu. Güven, ilgi, sevecenlik, saygı ya da işte böyle, çocukların sözüm ona gereksindiği her ne varsa Grenouille çocuk için vazgeçilebilir şeylerdi. Dahası, öyle sanıyoruz ki, hayatta kalabilmek için kendi kendini vazgeçilir kılmıştı, ta baştan beri. Doğumundan sonraki bağırış, balık doğranan masanın altından yükselen, kendisini hatırlatan, annesini giyotine götüren bağırış acıma, sevgi arayan bir içgüdü bağırışı değildi. Ölçülü bicili, neredeyse olgun bir insan titizliğiyle tartılmış bir bağırıştı. Bununla vermişti yeni doğan bebek sevgiye karşı, ama gene de hayattan yana olan kararını. Egemen olan koşullara göre de zaten bu ikincisi, ancak birincisi olmadan mümkündü ve çocuk ikisini birden isteseydi kuşkusuz çok geçmeden yoksulluk içerisinde yitip giderdi. Tabii gerçi o gün, önünde açık olan ikinci şıkkı seçip susabilir ve doğumla ölüm arasındaki yolu, hayat üzerinden dolaşmadan geçebilirdi. Hem böylece gerek dünyayı, gerek kendini bir sürü uğursuzluktan korumuş olurdu. Ama bu derecede bir alçakgönüllülükle çekip gidebilmek için asgari bir iyi niyet gerekirdi ki, o yoktu Grenouille'de. Başından beri mendeburun tekiydi. Yaşamaya sırf inat, sırf kötülük olsun diye karar vermişti.

Tabii az ya da çok aklını, deneyimini kullanarak çeşitli seçenekler arasından birini yeğleyen yetişkin bir insanın karar verdiği gibi olmadı bu. Gene de, ortalığa atılıvermiş bir fasulyenin çimlenme-i ya da boş vermeyi seçişi gibi, dirimsel bir karardı.

Ya da, yaşamın kendisine hep sürüp giden bir kışlamadan başka bir şey vermediği, ağaçtaki o kene gibi. Dış dünyaya olabilecek en küçük yüzeyi göstermek için kurşuni gövdesini küre biçimine sokan, dışarıya bir şey sızdırmamak, kendinden bir damla ter bile yitirmemek için derisini dümdüz, kaskatı yapan küçük, çirkin kene. Kimse görmesin de ezmesin diye özellikle küçülen, gösterişsizleşen kene. Kendi içine toplaşıp ağacına çöreklenmiş, kör, sağır, dilsiz, yalnız havayı koklayan, yıllarca, fersah fersah öteden geçen, kendi gücüyle hiçbir zaman erişemeyeceği hayvanların kan kokusunu alan, yalnız bir kene. Kendini bırakıp düşebilirdi de. Ormanın örtüsüne düşüp minicik altı bacağıyla birkaç milimetre şu yana bu yana sürünüp yaprakların altında ölmeye yatabilirdi; yazık olmazdı keneye, Allah için olmazdı. Ama inatçı, dik kafalı, iğrenç kene, yapışır ağaca, yaşar ve bekler. Bekler ki, o en olmayacak rastlantı, kanı bir hayvan biçiminde doğruca ağacın altına sürüsün. İşte ancak o zaman bırakır çekingenliğini, düşer, geçirir tırnaklarını, ısırır, burgu gibi dalar yabancı ete...

Böyle bir keneydi işte Grenouille oğlan. İçine kapanmış yaşıyor, daha iyi zamanları bekliyordu. Dünyaya dışkısından başka bir şey verdiği yoktu; ne bir gülümseme, ne bir bağırış, ne bir göz ışıldaması, ne de kendi kokusunu koklatıyordu. Başka hangi kadın olsa bu gulyabani çocuğu sokağa atardı. Oysa Madam Gaillard... Koku duymuyordu ki, Grenouille'in kokmadığının farkına varsın; kendi ruhu mühürlenmiş olduğu için ondan bir ruh kıpırtısı da beklemiyordu.

Buna karşılık öbür çocuklar, Grenouille'in ne menem bir şey olduğunu hemen hissettiler. Yeni bebek daha ilk günden ürkütücü geldi onlara. Yattığı sandığa yaklaşmadılar, uyudukları yerde, oda sanki soğuyuvermiş gibi, daha birbirlerine sokuldular. Küçükler kimi geceler bağırdılar, odalarını soğuk bir rüzgâr dolduruvermiş sandılar. Kimisi düşünde, kendilerini boğmak isteyen bir şeyin soluklarını kestiğini gördü. Bir keresinde büyük çocuklar, Grenouille'i boğmak için birlik oldular. Yüzünün üstüne paçavralar, örtüler, saman yığıp bunun da tepesine ağır tuğlalar koydular, Madam Gaillard onu ertesi sabah yığının altından çıkardığında iyice örselenmiş, morarmış bir haldeydi, ama ölmemişti. Bunu birkaç kez denediler, boşuna. Kendi elleriyle, doğrudan doğruya boğazlamak ya da ağzını burnunu tıkamak daha güvenilir bir yöntemdi ya, cesaretleri yoktu buna. O çocuğa dokunmak

istemiyorlardı. Ondan, insanın kendi eliyle ezmek istemeyeceği, kocaman bir örümcekten iğrenir gibi iğreniyorlardı.

Grenouille büyüdükçe öldürme girişimlerinden vazgeçer oldular. Herhalde, yok edilemez bir yaratık olduğunu anlamışlardı. Bunun yerine ondan uzak durmaya, kaçmaya çalıştılar, hele ona dokunmaktan ne olursa olsun kaçındılar. Nefret etmiyorlardı. Çekememezlik, yediğini kıskanma gibi duygular da beslemiyorlardı ona karşı. Gaillard'ın evinde bu gibi duygulara en ufak bir vesile olamazdı. Sadece rahatsız oluyorlardı orada olmasından. Hoşlanmıyorlardı bu ne kokar ne bulaşır çocuktan. Ondan korkuyorlardı.

V

Oysa nesnel bakıldığında hiç korkutucu bir yanı yoktu Grenouille'in. Büyüdüğü sürece özellikle iri ve güçlü değildi, gerçi çirkindi, ama ürküntü duyulacak kadar aşırı çirkin de olmayan bir çocuktu. Saldırgan değil, beceriksiz değil, sinsi değildi, kimseyi kışkırtmazdı. Ama uzak dururdu. Zekâsı da hiç öyle ahım şahım görünmüyordu. İki ayağı üzerinde durmaya ancak üç yaşında başladı, ağzından ilk sözcük dört yaşındayken çıktı; birdenbire "balıklar" deyiverdi bir heyecan ânında, Rue de Charonne'dan geçerken malını satmak için seslenen bir balıkçının yankısı gibi. Bundan sonra dile getirdiği sözler "ıtır-çiçeği", "keçi ahırı", "Milano lahanası" ve "Jacques-lorreur" oldu. Sonuncusu, yakındaki Filles de la Croix vakfından, Madam Gaillard'ın ara sıra kaba ve en kaba işlerini yaptırdığı ve başlıca erdemi ömründe bir kere bile yıkanmamışlıgı olan bir bahçıvan çırağının adıydı. Fiillerle, sıfatlarla, doldurma-lık sözcüklerle o kadar başı hoş değildi. "Evet" ile "hayır" dışında -ki bunları söylemeye de oldukça geç başlamıştı- yalnız isimler, hatta yalnız, somut nesnelerin, bitkilerin, hayvanlarla insanların özel isimlerini söylüyordu, o da ancak, bu nesnelerin, bitki, hayvan ya da insanların kokularıyla onu apansız çarpması koşuluyla.

"Odun" sözünü ilk söyleyişi mart güneşinde, sıcakta çatırdayan bir yarılmış kayın odunu yığınının üstünde otururken oldu. Bundan önce yüz kere odun görmüş, bu sözcüğü yüz kere duymuştu. Söylenince anlıyordu da; kışın az gönderilmemişti dışarıya odun getirmesi için. Ama bu nesne

ona hiçbir zaman, adını söylemek yorgunluğuna katlanacak kadar ilginç gelmemişti. Yığına çıkıp oturduğu o mart gününe kadar. Yarılmış odunlar, Gaillard'ın odunluğunun güney tarafındaki sundurmanın altında, bir kerevet gibi istiflenmişti. Yanık-tatlı kokuyordu en üsttekiler. Yosunsu, güzel bir koku yükseliyordu yığının altlarından, odunluğun kızılçam duvarındansa, sıcağın etkisiyle ufak ufak reçine kokusu yayılıyordu.

Grenouille bacaklarını uzatmış, sırtını odunluk duvarına vermiş, gözlerini kapamış, kıpırdamadan oturuyordu. Bir şey görmüyor, bir şey hissetmiyordu. Sadece çevresinden yükselip sundurmanın kuytusunda biriken odun kokusunu duyuyordu. Bu güzel kokuyu içiyor, onun içinde boğuluyor, bu kokuyla içindeki en son gözeneği tıkıyor, kendi de oduna dönüşüyor, ağaçtan bir kukla gibi, bir Pinokyo gibi, ölü gibi yatıyordu odun yığının üstünde; neden sonra, belki bir yarım saat sonra "odun" sözcüğünü çıkardı ağzından. Tepeden tırnağa odunla dolmuş, gırtlağına kadar odunla dolmuşçasına, odun karnından, boğazından, burnundan taşıyormuşçasına kustu attı sözcüğü. Kustu da kendine geldi, odunun ezici varlığının, kokusunun altında ezilip boğulmaktan kurtuldu. Toparlandı, yığından aşağı kaydı, odunlar ayaklar üzerinde yürür gibi çolpa adımlarla oradan uzaklaştı. Günlerce bu yoğun koku yaşantısının sersemliği içinde gezdi, anısı içinde yükselip dayanılmaz hale geldikçe "odun, odun" diye mırıldandı durdu.

Böyle öğrendi konuşmayı. Kokan bir nesnenin adı olmayan sözcükler, yani soyut kavramlar, özellikle de töresel ve ahlaki cinsten olanlar ona zor mu zor geliyordu. Aklında tutamıyor, karıştırıyordu, yetişkin bir insan olduğunda bile istemeye istemeye ve çoğu zaman yanlış kullanacaktı hak, vicdan, tanrı, sevinç, sorumluluk, alçakgönüllülük, şükran vb. sözleri; her birinin neye karşılık olduğu karanlıktı Grenouille'e ve de hep karanlık kalacaktı.

Öte yandan alışılagelmiş dil neredeyse, kokusal kavramlar olarak içine topladığı şeyleri adlandırmaya yetmez olacaktı. Çok geçmeden yalnız odun kokusu değil, odun çeşitlerinin kokusunu almaya başladı, akçaağaç, meşe, çam, karaağaç, armut odununun, kuru, yaş, kof, çürük, yosunlu odunun, hatta yarılmış tek odun parçasının, yonganın, talaşın kokularını duyuyor - hem de burnuyla her birini tek tek, birbirinden kesin biçimde ayrı nesneler

olarak, başkalarının gözleriyle ayıramayacağı kesinlikle ayırt edebiliyordu. Başka nesneleri algılayışı da böyleydi. Madam Gaillard'ın her sabah yetiştirmelerine verdiği o beyaz içeceğin, Grenouille için kokusu ve tadı her sabahtan sabaha, ne kadar sıcak olduğuna göre, hangi inekten sağıldığına, bu ineğin ne yemiş olduğuna, kaymağın ne kadarını bıraktıklarına vs. vs. göre başka başka iken, toptan süt diye adlandırılması... dumanın, tek tek yüzlerce kokudan oluşan, dakikadan, hatta saniyeden saniyeye değişip yeni bir bileşim oluşturan ateş dumanının yalnız bir tek, “duman” diye bir adı olması... adımdan adıma, soluktan soluğa başka kokuyla dolan, böylece başka bir kimliğe bürünen toprağın, kırların, havanın gene de o üç hantal sözle tanımlanmaya çalışılması -kokusuyla algılanan dünya ile dilin yoksulluğu arasındaki bütün bu gülünç oransızlıklar, Grenouille oğlanını dilin anlamı, önemi konusunda hepten kuşkuya sürükledi; başka insanlarla ilişkisi kesinkes zorunlu kılmadıkça dili kullanma külfetine girmez oldu.

Altı yaşına geldiğinde çevresini kokusal açıdan bütünüyle kavramıştı. Kokusundan tanımadığı ne bir nesne kalmıştı Madam Gaillard'ın evinde, ne de bir yer, bir insan, taş, ağaç, çalı ya da çit Rue de Charonne'un kuzey kesiminde; hepsini, en ufak köşeyi kokusundan tanıyor, anımsıyor, hem de her anki özgünlüğü içinde belleğinde saklıyordu. On bin, yüz bin özel koku toplamış, hazır bulunduruyordu; her biri öyle açık seçikti ki ve dileğine öylesine bağlı, yalnız bir daha duyduğu zaman anımsamakla kalmıyor, anımsadığı zaman gene, gerçekten burnunda duyuyordu onları; dahası, bildiklerini sırf hayalinde bir araya getirip gerçek dünyada hiç mi hiç olmayan kokular yaratmayı bile başarıyordu. Sanki kokulardan oluşan, kendi kendine öğrendiği bir söz dağarcığı vardı da bu onun, istediği kadar çok sayıda yeni yeni koku cümleleri kurmasına olanak veriyordu -üstelik, öbür çocukların güçbelâ kafalarına giren sözcüklerle ilk, dünyayı betimlemek bakımından son derecede yetersiz, geleneksel cümlelerini söylemeye çalıştıkları bir yaşta oluyordu bu. Yeteneği belki en çok kulağıyla ezgilerden ve uyumlardan tek tek seslerin alfabesini kapmış, şimdi de kendisi en âlâsından ezgiler, uyumlar besteleyen, müziğe yetenekli bir harika çocuğunkiyle karşılaştırılabilirdi- tabii şu farkla ki, kokular alfabesi sesle-rinkinden çok çok daha büyük ve ayrımlıydı, ayrıca harika çocuk Grenouille'in yaratıcı etkinliği yalnızca içinde olup bitiyor, kendinden başka hiç kimse tarafından algılanamıyordu.

Dışarıya karşı gittikçe daha çok kapanıyordu. En sevdiği şey yalnız başına Faubourg Saint-Antoine'nın kuzey kesiminde, sebze bahçelerinde, üzüm bağlarında, çayırlarda dolaşmaktı. Kimi akşam eve dönmüyor, günlerce ortadan yok oluyordu. Hak ettiği sopayı bir acı belirtisi göstermeden yiyor, eve kapanma, yemeksiz kalma, işe koşulma gibi cezalar davranışını değiştiremiyordu. Bir buçuk yıl ara sıra Notre Dame de Bon Secours'daki kilise okuluna gitmesi de gözle görülür bir etki sağlamadı. Birazcık harfleri ayırt etmeyi, bir de kendi adını yazmayı öğrendi, o kadar. Öğretmenine bakılırsa geri zekâlıydı.

Oysa Madam Gaillard'm gözünden kaçmamıştı Grenouille'in çok değişik, bir yerde doğaüstü yetenekleri, özellikleri olduğu: Örneğin her çocukta olan karanlık ve gece korkusuna bütünüyle yabancıydı. İnsan onu istediği zaman, öbür çocukların lambayla bile kolay kolay inmeye cesaret edemediği bodruma gönderebilirdi, ya da gece yarısı, göz gözü görmezken dışarı, odunluğa odun almaya. Işık filan almadan gider, gene de yolunu bulur, elini yanlış bir şeye atmadan, tökezlemeden, bir şeyler devirmeden isteneni alır getirirdi. Tabii daha da garibi, Madam Gaillard'ın keşfettiğini sandığı üzere, kâğıdın, kumaşın, tahtanın ve hatta boydan boya taş duvarların, kapalı kapıların ardını görebilmesiydi. Yatakhaneye girmeden, içerde çocuklardan kaçının ve hangilerinin olduğunu, daha kesilmeden karnabaharın içinden tırtıl çıkacağını biliyordu. Bir keresinde de, kadın parasını bir güzelce saklayıp sonra bir daha bulamadığında (sakladığı yeri değiştirirdi hep), bir saniye bile aramadan, ocak kirişinin arkasında bir yeri göstermişti; bir de ne görelim, orada değil miydi para! Hatta geleceği bile görebiliyordu, sözgelimi bir konuğun geleceğini, o kişinin kapıyı çalmasından çok önce haber verebiliyor, gökte en küçük bir bulutçuk bile yokken fırtınanın yaklaştığını bilebiliyordu. Elbette Grenouille'in bütün bunları: Karnabahardaki tırtılı, kirişin arkasındaki parayı, duvarların arkasındaki ya da kimbilir kaç cadde ötedeki insanları görmediği, gözleriyle görmeyip keskinliği, kesinliği gittikçe artan burnuyla koklayarak bildiği, Madam Gaillard'ın düşte görse aklına gelmezdi vaktiyle o vuruş koku merkezini zedelemeden geçmiş olsa bile gelmezdi. Oğlanın geri zekâlıymış, değilmiş ayrı konu gaipten haber aldığına inanmıştı. Böylelerinin uğursuzlukları, ölümü çektiklerini bildiği için de tedirgindi. Bundan daha tedirgin edici bir şey, neredeyse dayanılmaz bir şey varsa o da, duvarların,

kirişlerin arkasına özenle saklanmış parayı görme yeteneği olan biriyle aynı çatı altında yaşadığı düşüncesiydi; zaten Grenouille'in bu dehşet yeteneğini fark eder etmez onu başından atmanın çaresini aramaya başladı ve şansına o sırada -Grenouille sekiz yaşındaydı- Saint Merri Manastırı, gerekçe göstermeksizin yıllık ödemelerini durdurdu. Madam paranın peşine düşmedi. Ayıp olmasın diye bir hafta daha bekledi, vadesi gelen para gene gözükmeyince tuttu oğlanı elinden, kente götürdü.

Irmağa yakın, Rue de le Mortellerie'de Grimal adlı, genç işgücüne usulünce çırağa, kalfaya değil, ucuz çırağına ihtiyacı bitmek tükenmek bilmeyen bir tabak tanıyordu. Tabaklıkta kimi işler kokuşmakta olan derilerdeki et parçalarını sıyırmak, deri işlemekte kullanılan zehirli sıvıları, boyaları hazırlamak, yakıcı çelaçeleri kotarmak öyle tehlikeliydi ki, sorumluluk bilinci olan bir usta bu öldürücü işlerde elinden geldiğince işi öğrenmiş yardımcılarını harcamaz, işsiz takımını, serserileri ya da kimsesiz, bir şey olursa kimsenin hesabını sormayacağı çocukları koşardı. Elbet biliyordu Madam Gaillard, Grenouille'in, Grimal'in tabakhanesinde insani ölçüler göz önünde tutulacak olursa yaşama olasılığı bulunmadığını. Ama bu konu üzerinde kafa yoracak kadın değildi o. Görevini yapmıştı ya. Bakım ilişkisi son bulmuştu. Yetiştirmesinin ilerde başına ne geleceği onu ilgilendirmezdi. Hayatta kalırsa iyiydi, ölürse o da iyi önemli olan, her şeyin usulünce yapılmasıydı. Öyle de oldu: Mösyö Grimal'e oğlanı teslim aldığını belirten bir kâğıt yazdırdı, ona da on beş franklık komisyonun karşılığı olarak bir alındı verip Rue de Charonne'a, evine yollandı. İçinde vicdan rahatsızlığından eser bile yoktu. Tersine, yalnız usulünce değil, üstelik adil davrandığına inanıyordu, çünkü artık kimsenin parasını ödemediği çocuğun evinde kalması, zorunlu olarak öbür çocukların zararına, dahası kendi zararına olmayacak mıydı, bu kalış zamanla öbür çocukların geleceğini, hatta kendi geleceğini, yani kendi, hayatta artık istediği tek şey olan, özel ölümünü tehlikeye atmayacak mıydı?

Hikâyemizin burasında Madam Gaillard'dan ayrılacağımıza ve onunla bir daha karşılaşmayacağımıza göre, birkaç cümlede hayatının son günlerini anlatalım. Madam, içi daha çocukken ölmüş de olsa çok, çok yaşamak talihsizliğine uğradı. Sene-i 1782'de, yaklaşık yetmiş yaşındayken, işini bırakıp düşündüğü gibi gelir getirecek bir yerden hisse satın aldı, küçücük

evinde oturup ölümü beklemeye başladı. Ama ölüm gelmedi. Onun yerine, dünyada hiç kimsenin aklının ucundan bile geçmemiş, ülkede daha hiç görülmemiş bir şey, bir devrim, yani bütün toplumsal, ahlaki ve felsefi koşulların çılgınca bir hızla değişmesi geldi. Başlangıçta bu devrimin, Madam Gaillard'm kişisel kaderi üzerinde bir etkisi yoktu. Ama, sonra - neredeyse seksenine gelmişti. Birden dendi ki, yaşlılık parası karşılığında hisse satın aldığı adam ülkeyi terk etmek zorunda kalmış, mülküne el konmuş ve bu mülk açık arttırmada bir pantolon fabrikatörüne satılmıştır. Gene bir süre, bu değişiklik de Madam Gaillard için pek dehşet verici bir sonuç doğuracağa benzemedi, çünkü pantolon fabrikatörü emekli akçesini günü gününe ödüyordu. Ama sonra, paranın eline eskisi gibi sağlam maden değil, küçük, basılı kâğıt parçacıkları biçiminde verildiği gün geldi; işte bugün madamın parasal bakımdan sonunun başlangıcı oldu.

İki yıl geçtikten sonra geliri artık yakacak odununa bile yetmiyordu. Evini satmak zorunda kaldı, gülünç mü gülünç bir fiyata, çünkü birdenbire, aynı onun gibi evini satmak zorunda olan daha binlerce insan türemişti. Gene karşılık olarak o meret kâğıtçıklardan geçti eline ve gene iki yıl sonra, bunların da değeri yok gibi bir şeye döndü; 1797 yılındaysa doksanına yaklaşıyordu. Asırlık alınteriyle bir araya getirdiği servetini hepten yitirmiş olarak Rue de Coquilles'de küçüğün de küçüğü, döşeli bir odacıkta barınır hale geldi. Ancak o zaman, on yıllık, yirmi yıllık gecikmeyle geldi ölüm, uzun süren bir ur illeti kılığında gelip madamı gırtlağından yakaladı, önce iştahını sonra sesini ele geçirdi, öyle ki Hötel-Dieu'ye götürülürken tek bir sözle bile karşı koyamadı. Kendisini orada aynı, vaktiyle kocasının öldüğü, yüzlerce ölümcül hasta insanla dolu salona getirip yabancı beş karının daha yattığı bir yatağa yatırdılar; o vücutları yan yana, sıkış sıkış, üç hafta boyunca bıraktılar orada; gözler önünde ölmesini beklediler madamın. Sonra bir çuvala kondu, çuval dikildi, saat sabah dörtte başka elli cesetle birlikte bir yük arabasına atıldı ve kıtıpiyos çanının cılız çınlaması eşliğinde, şehir kapılarının bir mil ilerisinde yeni kurulmuş olan Clamart mezarlığına götürülüp orada bir toplu mezarda sonsuz uykusuna bırakıldı, bir kat sönmemiş kireç altında.

Yıl 1799'du bu sırada. Allah'a şükür ki, 1747 yılının o günü Grenouille oğlanı ve hikâyemizi terk edip evine dönerken, kendini böylesi bir yazgının

beklediği aklının ucundan bile geçmiyordu madamın. Olur ya, belki adalete, bununla da hayatın aklının erdiği tek anlamına olan derin inancını yitirebilirdi.

VI

Mösyö Grimal'e fırlattığı ilk bakışla hayır, Grimal'in koku halesinden çektiği ilk solukla anlamıştı Grenouille bu adamın en küçük bir itaatsizlikle kendisini öldüresiye dövebilecek biri olduğunu. Onun gözünde hayatının, ancak yapabildiği iş kadar değeri vardı, Grimal için de göreceği yarardan ibaretti bu hayat. Grenouille de boyun eğdi, bir kere bile ayaklanmaya kalkışmadı. İnatçılığının, dik kafalılığının verdiği bütün enerjiyi bir gün gecikmeden gene kendi içine saklayıp yalnızca, kene âdetine uygun olarak, önündeki buz çağını sağ salim atlatmak amacıyla kullandı: Yedicanlı, yetinerek, göze çarpmadan, yaşama umudunu en kısık, ama pek de güzel koruduğu bir alevin üstünde tutarak. Bir söz-dinlerlik, alçakgönüllülük, çalışkanlık örneği olup çıktı. Söyleneni en ince noktasına kadar yapıyor, verilen her yemekle yetiniyordu. Akşamları, işliğin yan tarafına yapılmış, aletlerin kaldırılıp, tuzlanmış ham derilerin asıldığı tahta bölmeye uslu uslu giriyor, kapısı kilitlendikten sonra bölmenin sıkıştırılmış toprak tabanına uzanıp uyuyordu. Gündüzleri, hava aydınlık olduğu sürece çalışıyordu, kışın sekiz, yazın on dört, on beş, on altı saat: Leş gibi kokan derileri etinden temizliyor, ıslatıyor, kıllarından arındırıyor, kireçliyor, aside yatırıyor, dövüyor, palamut ezmesiyle ovuyor, odun yarıyor, huşağacı, porsukağacı kabuğu soyuyor, yakıcı buğuların doldurduğu kuyulara iniyor, kalfaların söylediği gibi derilerle kabukları kat kat yığıyor, ezilmiş mazı serpiyor, sonra bu dehşet verici zehir zıkkım yığınını porsukağacı dalları ve toprakla örtüyordu. Yıllar sonra yığını gene açıyor, mumyalanarak tabaklanmış deri haline gelen hayvan postu leşlerini mezarlarından çıkarıyordu.

Deri gömüp çıkarmadığı zamanlar su taşıyordu. Aylarca ırmaktan yukarı su taşıdı, her seferinde iki kovadan günde yüzlerce kova su taşıdı; çünkü tabaklıkta yıkamak, yumuşatmak, haşlamak, boyamak için dünyanın suyu gerekiyordu. Aylarca su taşımaktan ıslanmadık bir parmak yeri

kalmadı vücudunda, akşamları elbiselerinden sular süzülüyordu, derisi buza kesiyor, yumuşuyor, kırış kırış oluyordu.

Bu insanca olmaktan çok hayvanca yaşayış, bir yıl sonra, çok korkulan ve genellikle ölümle biten bir tabakhane hastalığı olan karakabarcığa yakalanmasına yol açtı. Grimal onu çoktan defterden silmiş, yerine birini aramaya başlamıştı üzülmüyor da değildi, çünkü bu Grenouille'den daha yetingen ve daha çok iş gören bir işçisi olmamıştı hiç. Ama herkesin beklediğinin tersine, Grenouille iyileşti. Hastalıktan geriye yalnızca kulaklarının arkasında, boynunda, yanaklarmdaki büyük siyah kabarcıkların, görünüşünü bozup onu zaten olduğundan daha da bir çirkinleştiren izleri kaldı. Bir de elinde kalan, paha biçilmez bir kazanç karakabarcığa bağışıklık oldu, bundan sonra artık, hastalığa yeniden yakalanma korkusu olmadan, çatlamış, kanayan ellerle en kötü derilerin etini sıyırabilecekti. Böylece yalnız çıraklardan, kalfalardan değil, onun yerini alabilecek olanlardan da ayrılan bir yönü oluyordu. Artık eskisi gibi yeri kolayına doldurulabilecek biri olmadığından ötürü de işinin değeri, dolayısıyla hayatının değeri arttı. Birdenbire, kuru toprakta yatması gerekmez oldu, odunlukta kendine tahtadan bir yatak çatmasına izin çıktı, yatağın üzerine kuru ot döküldü, bir de kendi örtüsü oldu. Yattığı zaman üstüne kilit vurmayı bıraktılar. Yemek daha bir doyurur hale geldi. Grimal onu artık herhangi bir hayvan gibi değil, yararlı bir ev hayvanı gibi tutuyordu kapısında.

On iki yaşma geldiğinde Grimal ona yarım pazar gününü tatil verdi, hatta on üçünde her iş günü akşam paydosundan sonra bir saat çıkıp istediğini yapmasına izin verdi. Zaferi kazanmıştı Grenouille, çünkü yaşıyordu, hem hayatını sürdürmesi için gereken küçük bir miktar özgürlüğe de kavuşmuştu. Kışlama zamanı bitmişti. Kene Grenouille kıpırdamaya başlıyordu. Ufukta bir umudun kokusunu almıştı. Canı ava çıkmak istiyordu. Dünyanın en büyük av yatağı açılmıştı önüne: Paris şehri.

VII

Cennet gibiydi. Yakındaki, Saint-Jacques de la Boucherie ve Saint-Eustache mahalleleri bile bir cennetti. Rue Saint-Denis'yle Rue Saint-

Martin'in alt yanındaki sokaklarda insanlar o kadar sıkışık yaşıyor ve evler, beş, altı kat yüksekliğindeki evler birbirinin o kadar içine giriyordu ki, insan yukarıda gökyüzünü göremiyor, aşağıda gerek sokakta gerek rutubetli kanallardaki hava kıpırtısız duruyor, kokulardan geçilmiyordu. İnsan kokuları, hayvan kokuları, yemek, hastalık, su ve taş, kül ve deri, sabun ve taze pişmiş ekmek ve sirkede haşlanan yumurta, makarna ve yeni ovulup parlatılmış pirinç, adaçayı ve bira ve gözyaşı, yağ, yaş ve kuru ot buğuları birbirine karışıyordu. Binlerce, kaç binlerce koku görülmez bir bulamaç oluşturuyor, buysa sokakların kuytularını dolduruyor, damların üstünden arada sırada uçup dağılsa da aşağıda, yerde öylece kalıyordu. Burada yaşayan insanlar için bu bulamacının kokusunda dikkati çekecek bir şey yoktu; öyle ya, koku onlardan çıkıyor ve gene kat kat içlerine işliyordu, soludukları, onlara hayat veren havaydı, uzun bir zaman giyilip artık kokusu duyulmaz, vücutta hissedilmez olmuş bir elbiseydi. Ama Grenouille, bu her şeyin kokusunu ilk kez duyuyordu. Hem yalnız bu kokular öbeğinin toplamını duymuyor, çözümleyerek en küçük, en uzak parçalarına, parçacıklarına ayırıyordu. Keskin burnu, buğu ve pis kokular yumağını çözüp, tek tek, artık daha fazla ayrıştırılamayacak olan temel koku iplerini buluyordu. Bu ipleri sarıp yeniden örmekten anlatılmaz bir zevk alıyordu.

Çoğu zaman bir evin duvarına yaslanıp ya da bir köşeye büzülüp, gözleri kapalı, ağzı yarı açık, burun kanatları şişmiş, sessizce duruyordu büyük, karanlık, yavaş yavaş akan bir suda duran yırtıcı bir balık gibi. Bekleyip bekleyip de sonunda küçük bir esinti burnuna incecik bir koku ipliğinin bir ucunu getirince birden saldırıyor, bir daha bırakmıyor, bu bir tek kokudan başkasını duymaz oluyor, onu sıkı sıkı tutup içine çekiyor ve orada sonsuza kadar yitirmemek üzere saklıyordu. Bu eskiden tanıdığı bir koku olabilirdi ya da bir çeşitlemesi, ama yepyeni bir şey de olabilirdi, o zamana kadar görmek şöyle dursun, kokusunu aldıkları ile en ufak benzerliği bile olmayan bir şey: örneğin ütülenmiş ipeğin kokusu, yabankekiği çayının kokusu, gümüş işlemeli bir parça brokarın kokusu, ender bir şarabın şişesinden çıkan mantarın kokusu, bir bağa tarağın kokusu. Böyle henüz tanımadığı kokuların peşindeydi Grenouille, oltayla balık tutan birinin coşkusu ve sabrıyla avlıyor, içinde biriktiriyordu.

Sokakların koyu bulamacını koklamaktan doyunca daha havadar, kokuların daha ince olduğu, rüzgârla karışıp neredeyse bir parfüm gibi geliştiği, açıklık yerlere çıkıyordu: Örneğin biten günün akşamında göze görünmeden, ama sanki daha satıcılar kalabalığının içinde oradan oraya koşturuyormuş, tıka basa sebze, yumurta dolu sepetler; baharat, patates, un, dolu çuvallar; çivi sandıkları, vida sandıkları, balık tezgâhları, kumaş, kap kaçak, ayakkabı pençesi yığılı tezgâhlar ve orada gündüz satılan daha yüzlerce şey ortalıkta duruyormuşçasına canlı biçimde kokularda yaşayadurduğu, hallerin önündeki meydan gibi. Bütün hayhuy, ardında bıraktığı havanın içinde, en küçük ayrıntısıyla varlığını sürdürüyordu. Grenouille bütün pazarı koklayarak görüyor dense yeriydi. Hem de, nice insanın gördüğünden daha kesin biçimde, çünkü ancak bitip kapandıktan sonra, bu nedenle de daha yüksek düzeyde algılıyordu: öz, esans olarak, geride kalmış bir şeyin, şimdiki zamanın bilinen susu busuyla, gürültüsü, gözalıcılığı, kanlı canlı insanlarının o iğrenç yan yanalığıyla gölgelenmeyen ruhu olarak.

Ya da annesinin başını uçurdukları yere, büyük bir dil gibi ırmağın içlerini yalayan Place de Greve'e gidiyordu. Burada, kıyıya çekili ya da kazıklara bağlı gemiler duruyor, kömür ve tahıl ve saman ve ıslak halat kokuyorlardı.

Batıdan, ırmağın şehri keserek açtığı bu tek boğazdan ise, yaylımlı bir hava akıntısı geçip geliyor, taşranın kokularını getiriyordu. Neuilly çayırlarının, Saint-Germain'le Versailles arasındaki ormanların, Rouen ya da Caen gibi uzak şehirlerin, hatta bazen denizin kokularını. Deniz, içinde suyu, tuzu ve soğuk bir güneşi zaptetmiş, şişkin bir yelken gibi kokuyordu. Yalın bir kokusu vardı bu denizin, ama aynı zamanda büyük ve kendine özgü bir koku, öyle ki Grenouille, çözümleyip balığımsı, tuzumsu, suyumsu, yosunumsu, taze olan diye ayırmaktan kaçındı. Denizin kokusunu bütün olarak bıraktı, bütün olarak belleğinde saklayıp tadını bütün olarak duyumsadı. Denizin kokusu öyle hoşuna gitti ki, onu günün birinde saf ve katışıksız olarak ve içinde boğulabileceği kadar çok ele geçirmeyi diledi. Sonraları, anlatılanlardan denizin ne kadar büyük olduğunu, üzerinde, denizi görmeden günlerce gemiyle dolaşılabileceğini öğrendiğinde, öyle bir gemide, en ön direğin en tepesindeki gözetleme yerinde oturup denizin,

aslında koku da değil, bir soluk, bir soluk veriş, bütün kokuların bitişi olan sonsuz kokusunun içinden uçar gibi geçmek, bu solukta zevkten eriyip dağılmak düşü, en sevdiği şey oldu. Ne var ki iş oraya hiçbir zaman gelmeyecekti, çünkü Place de Greve'de kıyıda durup burnuna parça parça gelen deniz rüzgârını soluyup duran Grenouille, denizi, asıl denizi, batıdaki büyük okyanusu ömründe hiç görmeyecek, bu kokuya karışma mutluluğuna hiçbir zaman erişemeyecekti.

Saint-Eustache'la Hotel de Ville arasındaki mahalleyi öylesine koklayıp bitirmişti ki, gecenin zifiri karanlığında bile yolunu bulurdu. Bunun üzerine avlandığı bölgeyi genişletti, önce batıya doğru, Faubourg Saint-Honore'ye kadar, sonra Rue Saint-Antoine'dan yukarı, Bastille'e kadar ve hatta sonunda ırmağın öte yakasına, zenginlerin oturduğu yerlerin, Sorbonne mahallesinin, Faubourg Saint-Germain'in içlerine kadar. Araba girişlerinin demir parmaklıklarından araba derisinin, pajların perukalarındaki pudranın kokusu geliyor, yüksek duvarların üzerinden bahçelerdeki katırtırnaklarını, gülleri, yeni budanmış kmaağaçlarmı kokluyordu. Grenouille'in asıl anlamıyla parfüm kokusunu ilk alışı da buralarda oldu: en yalın cinsinden, eğlencelerde bahçelerdeki fıskiyelere katılan lavanta ya da gülsuları, ama yanı sıra akşamları lüks arabaların ardından ağır bir kumaş gibi esintisi sürüklenen, daha karmaşık, neroli, teber, jonoquille nergisi, yasemin ya da tarçın yağıyla karışık misk ruhu kokuları. Grenouille bu güzel kokuları, gündelik kokuları olduğu gibi merakla, ama özel bir hayranlık duymadan karşılıyordu. Gerçi parfümün amacının başdöndürücü, çekici bir etki yapmak olduğunu anlamış, içlerindeki tek tek esansların niteliklerini de öğrenmişti. Ama bu parfümler ona bütün olarak daha çok kaba, hantal, beste gibi olmaktan çok çorba gibi geliyordu; ayrıca elinde aynı temel maddeler olsa bambaşka güzel kokular yapabileceğini de biliyordu.

Bu temel maddelerin birçoğu, pazar yerinin çiçekçi, baharatçı tezgâhlarından bildiği şeylerdi, ama kimisi de yeniydi; bu yenileri koku karışımlarının içinden çekip çıkarıyor, belleğine adsız olarak yerleştiriyordu: amber, zabat, tefarik, sandalağacı, bergamot, vetiver, opoponax, aselbent, şerbetçiotu çiçeği, kunduzhayası...

Güçbeğenirlik etmiyordu. Herkeslerin güzel koku, kötü koku diye adlandırdığı şeyler arasında bir ayırım yapmıyordu, henüz yapmıyordu. Av gezilerinin amacı, dünyanın koku adına sunduğu her ne varsa ele geçirmekti, tek koşulu da, kokuların yeni olmasıydı. Terleyen bir atın kokusuna da, şişmekte olan gül koncalarının yeşil kokusuna da aynı değeri veriyordu; bir bitin burun delici kokusu, bey evi mutfaklarından taşan baharatlı dana kızartması kokuşundan geri kalmıyordu. Her ama her şeyi yutuyor, emip içine çekiyordu. Birleştirici çabayla durmadan yeni koku bileşimleri yaptığı, bir kokular mutfağı olan hayalinde henüz bir estetik ilkesi egemen değildi. Tuhaflıklar yaratıp sonra hemen gene bozuyordu, üst üste koyduğu küplerle hem bir sürü buluşlar yaparak hem habire yıkarak, ama görünürde yaratıcılığının bir ilkesi olmadan oynayan bir çocuk gibi.

VIII

1 Eylül 1753'te, kralın tahta çıkışının yıldönümünden, Paris belediyesi, Pont Royal'de havai fişekler attırdı. Kralın evlenme törenindeki ya da veliahtın doğuşu nedeniyle yapılan o dillere destan gösteri kadar parlak olmasa da, gene oldukça etkileyici bir seyir oldu. Gemi direklerine altından güneş çarkları takmışlardı. Köprüden, ateş boğası denen hayvanlar ırmağa bir yıldız yağmuru püskürtüyordu. Her tarafta kulakları sağır eden bir gürültüyle kumbaralar patlıyor, kaldırımlarda patlangaçlar kaynaşıyor, fişekler göğe yükselip siyah kubbeye beyaz zambaklar çiziyordu. Gerek köprüde gerek ırmağın iki rıhtımında toplanan, binlerce kafalı kalabalık gösteriyi coşkulu aalarla, oolarla, bravolarla ve hatta kral tahtına çıkalı otuz sekiz yıl olmasına, sevilirliğinin doruğunu çoktan aşmasına karşın vivatlarla izliyordu. Nelere kadirdi bir havai fişek gösterisi.

Grenouille ses çıkarmadan ırmağın sağ kıyısında, Pavilion de Flore'un dibinde, Pont Royal'e yüzünü dönmüş duruyordu. Alkışlamak için parmağını kımıldatmıyor, fişeklerin yükselişine bile bakmıyordu. Yeni bir koku duyabileceğini sanarak gelmişti, ama çok geçmeden havai fişeklerin koku bakımından hiçbir yenilik getirmediğini anladı. Önünde savurganca bir çeşitlilik içinde kıvılcımlar, fıskiyeler, patırtılar, ıslıklar çıkarıp duran şey, ardında kükürt, yağ ve güherçileden oluşan, alabildiğine birör-nek bir koku bırakıyordu.

Neredeyse bu can sıkıcı seyri bırakacak, Louvre galerisi boyunca yürüyüp eve dönecekti ki rüzgâr burnuna bir şey ulaştırdı; ufacık, farkına güç varılır bir kırıntı, bir güzel koku atomu, hayır, o bile değil, gerçek bir koku olmaktan çok bir koku sezintisi yine de, kesinlikle daha hiç koklanmamış bir şey olduğunun sezintisi. Dönüp duvara yanaştı, gözlerini kapayıp burun kanatlarını şişirdi. Koku öyle hafif, öyle inceydi ki, yakalayamıyordu; algısının ne kadar davransa erişemediği, kumbaralardan çıkan barut dumanıyla örtülen, insan kitlelerinin vücut buğularıyla yolu kesilen, şehrin daha bin kokusuyla parçalanan, ezilen bir kokuydu. Ama sonra birden gene geliyordu, sadece küçük bir kırpıntı, bir saniyecik, şahane bir anıştırma olarak duyulabiliyor... sonra hemen kayboluyordu. Grenouille acılar içindeydi. İlk olarak açgözlü kişiliği değildi incitilen, gerçekten kalbiyle acı çekiyordu. Tuhaf bir biçimde, bu kokunun bütün öbür kokuların anahtarı olduğu, bu koku anlaşılmazsa bütün öbür kokuların hiçbir anlamı olmayacağı ve kendisinin, Grenouille'in, bu kokuyu ele geçirmeyi başaramazsa boşuna yaşamış olacağı duygusu uyanıyordu içinde. Onu elde etmeliydi, sırf sahibi olmak için değil, yüreğinin dinginliği aşkına.

Heyecandan neredeyse içi bulanacaktı. Kokunun ne yönden geldiğini bile çıkaramamıştı. Kimi zaman, yeni bir parçası esip gelene kadar aradan dakikalar geçiyor ve Grenouille her seferinde, onu bir daha ömür boyu duyamayacağı kaygısıyla dehşete düşüyordu. Sonunda can havliyle, kokunun ırmağın öbür kıyısından, güneydoğu yönünde bir yerlerden geldiği sanısına sığındı da kurtuldu.

Kendini Pavilion de Flöre'un duvarından koparıp kalabalığa daldı, köprüye doğru yola düştü. Her iki üç adımda duruyor, parmak uçlarında yükselip insanların başları üzerinden havayı kokluyor, önce heyecandan hiçbir şey duymuyor, sonra gene de burnuna bir şey geliyor, kokuyu yokluyor, öncekinden daha kuvvetli olduğunu anlayınca doğru yol üzerinde olduğuna güveni artıyor, gene dalıyor, havaya bakan milleti ve ikide bir ellerindeki meşaleleri fişeklerin fitiline tutan havai fişekçiler kalabalığını yara yara ilerliyor, barutun geniz yakan dumanı içinde kokusunu kaybediyor, paniğe kapılıyor, itiştire kakıştıra yığının içinden kendine yol açıyordu; bitmez dakikalardan sonra karşı kıyıya, Hotel de Mailly'ye, Quai Malaquest'e, Rue de Seine'in ağzına ulaştı.

Burada durup kendini topladı ve havayı kokladı. Duymuştu kokuyu. Yakaladı. Bir şerit gibi Rue de Seine’den aşağı akıp geliyordu, bir başkasıyla karıştırılamayacak kesinlikte, ama gene de eski hafifliği, inceliğiyle. Grenouille kalbinin hızlı hızlı çarptığını hissediyor, bunun koşmaktan değil, duyduğu koku karşısındaki çaresizlikten ileri geldiğini biliyordu. Benzer kokular hatırlamaya çalıştı, ama kurmaya çalıştığı bütün yakınlıklardan vazgeçmek zorunda kaldı. Bu kokuda bir tazelik vardı, ama limon ya da turunç tazeliği değil, mürağacı, tarçın yaprağı, kıvırcık nane, huşağacı, kâfuru, çam iğnesi, mayıs yağmuru, ayaz ya da kaynak suyu tazeliği... de değil, hem de bir sıcaklık vardı, ama bergamot, selvi, misk gibi değil, yasemin, nergis gibi değil, gülağacı gibi değil, süsen... gibi de değil. Bu koku hem uçucu hem ağır öğeleri olan bir karışımdı, karışım değil, bunların bileşimiydi, üstelik az, zayıf, gene de sağlam, taşıyıcılığı olan, ince, tiril tiril bir parça ipekli gibi... gene ipekli gibi de değil, içinde bisküvi eritilmiş ballı süt gibi ama bu da olur mu hiç: süt nerede, ipek nerede! Kavranmaz bir şeydi bu koku, tasvire sığmaz, hiçbir yere oturtulamayan bir şey. Aslında hiç olmaması gerekirdi. Ama vardı işte, kesinlikle karşı konulmaz doğallığı içinde ortadaydı. Onun gösterdiği yöne, yüreği korkudan çarpa çarpa yürüyordu Grenouille, çünkü kokuyu izlemediğini, kokunun kendisini tutsak aldığını, direnemeyeceği biçimde kendine doğru çektiğini seziyordu.

Rue de Seine’i yukarı doğru yürüdü. Caddede kimse yoktu. Evler boş, sessizdi, içindekiler aşağıya, havai fişek seyretmeye gitmişlerdi. Ortada rahatsız eden ne telâşlı bir insanın kokusu vardı, ne de o geniz yakan barut dumanı. Caddede, her zamanki su, pislik, sıçan ve sebze çöpü kokuları yayılıyordu. Ama bunların üzerinde, bütün inceliği, açık seçikliğiyle, Grenouille’e yol gösteren o şerit asılıydı. Birkaç adım sonra gece göğünün zaten az olan ışığını yüksek binalar yutunca Grenouille karanlıkta ilerlemeye başladı. Önünü görmesi de gerekmiyordu. Koku ona yolunu güvenilir biçimde gösteriyordu.

Elli metre sonra sağa sapıp Rue des Marais’ye, belki öncekinden daha da karanlık, genişliği ancak iki kol boyu bir sokağa girdi. Gariptir ki koku pek artmadı. Yalnız daha bir anlaştı, böylece, gittikçe artan arılığıyla, çekiciliği güçlendi de güçlendi. Grenouille, elinde olmadan yürüyordu. Bir

yerde tuttuğu gibi sağa çekti onu koku, ilk bakışta bir evin duvarına doğru. Önünde alçak bir geçit açılmıştı, ucu avluya bakıyordu. Uykuda gezer gibi geçti Grenouille bu geçidi, avluyu geçti bir baştan öbür başa, bir köşeyi döndü, daha küçük bir ikinci arka avluya ulaştı. Sonunda, aydınlıktı burası: Eni boyu yalnız birkaç adım olan, dört köşe bir yerdi. Duvara bitişik, eğik bir tahta sundurma vardı. Bunun altında bir masaya bir mum yapıştırılmıştı. Bu masada bir kız oturmuş, sarı ve kokulu aynabakan eriği ayıklıyordu. Yemişleri solunda duran bir sepetten alıyor, saplarını koparıp bir bıçakla çekirdeklerini çıkarıyor, sonra bir kovaya atıyordu. On üç, on dört yaşlarında olsa gerekti. Grenouille durdu. Hemen anlamıştı yarım millik yoldan, ırmağın ta karşı kıyısından duyduğu kokunun kaynağının ne olduğunu: ne bu pis avlu, ne erikler. Kaynak, kızdı.

Bir an öyle şaşkınlaştı ki, gerçekten, ömründe daha bu kız kadar güzel bir şey görmediğini düşündü. Oysa yalnız, kızın mum ışığındaki arkadan siluetini görüyordu. Tabii aklına gelen aslında, şimdiye kadar bu kadar güzel koku duymadığıydı. Ama insan kokularını, binlerce erkek, kadın, çocuk kokusunu bildiğinden, bu derece olağanüstü bir kokunun bir insandan çıkabileceğini aklı almıyordu. Genellikle insanların kokusu ya hiçbir şeye benzemez, ya da berbat olurdu. Çocuklar yavan, erkekler sidik gibi, acı acı ter ya da peynir, kadınlar bayat donyağı, bozulmakta olan balık kokardı. İlginç bir tarafı kesinlikle yoktu insan kokusunun, itici bir şeydi... İşte böylece Grenouille, ömründe ilk kez burnuna inanamayıp kokladığı şeyin doğruluğundan emin olabilmek için gözlerini yardıma çağırmak zorunda kaldı. Tabii çok uzun sürmedi duyularının şaşkınlığı. Görme duyusuna olan gereksinimi bir an sürmüş sürmemiş, sonra kendini yeniden, hem de hiç başka bir şeye dayanmaksızın, koklama duyusunun algılarına bırakmıştı. Şimdi, gördüğü şeyin bir insan olduğunu kokluyordu; kızın koltuk altlarındaki ter, saçlarmdaki yağ, cinsel organındaki balık kokusunu, üstelik tatların en büyüğünü alarak duyuyordu. Kızın teri deniz rüzgârı kadar taze kokuyor, saçlarının yağı fıstık yağı gibi, organı bir buket nilüfer, derisi kayısı çiçeği gibi öyle dengeli, öyle büyülü bir parfüm oluşturuyordu ki Grenouille'in şimdiye kadar parfüm adına kokladığı her ne varsa, hatta düşünde, oynarcasına kurduğu ne kadar koku bileşimi varsa, bu koku karşısında bir çırpıda anlamsızlaşıyor, hiçleşiyordu. Bu koku karşısında yüz

bin kokunun hiçbir değeri kalmıyor gibiydi. Bu, öbür kokuların örnek alıp yerlerini belirlemelerini sağlayan üst ilkeydi. Salt güzellikti.

Grenouille'in bildiği bir şey varsa o da, bu kokuyu ele geçirmezse hayatının hiçbir anlamı kalmayacağıydı. En küçük ayrıntısına, en son, en ince dalına kadar tanımalıydı onu; bütünlüğü içinde sırf anısı yetmeyecekti. Bu tanrısal parfümü kara ruhunun hercümercine bir mühür gibi basmak, inceden inceye araştırmak ve bundan böyle bu büyülü formülün kuruluş kurallarına göre düşünmek, yaşamak, koklamak istiyordu.

Yavaş yavaş kıza doğru ilerledi, yaklaştı, yaklaştı, sundurmanın altına girdi, bir adım arkasında durdu. Kız ayak seslerini duymamıştı.

Kızıl saçlıydı, üstünde kolsuz, gri bir elbise vardı. Bembeyazdı kolları, elleriyse yardığı eriklerin suyundan sarıya kesmişti. Grenouille üzerine eğilmiş duruyor, kokusunu şimdi iyice katışıksız olarak, ensesinden, saçlarından, elbisesinin göğsünden yükseldiği biçimiyle emiyor, hafif bir rüzgâr gibi içine çekiyordu. Hiç bu kadar iyi hissettiği olmamıştı. Derken kız üşümeye başladı.

Grenouille'i görmüyordu. Ama korkuya benzer bir duyguya kapılmış, üzerine, insanın birden, çoktan kurtulduğu, eski bir korkuyu yeniden duyduğu cinsten, garip bir titreme gelmişti. Arkasından soğuk bir hava akımı esmiş, sanki biri alabildiğine büyük, soğuk bodruma inen bir merdivenin kapısını açmış gibi geldi. Elindeki bıçağı bıraktı, kollarını göğsünde kavuşturup arkasına döndü.

Onu gördüğünde korkudan öylesine donakaldı ki, Grenouille rahat rahat ellerini kızın boynuna götürecek zamanı buldu. Çığlık atmaya kalkmadı kız, yerinden kımıldamadı, kendini korumak için herhangi bir hareket yapmadı. Grenouille ise ona bakmıyordu. İnce, çillerle bezenmiş yüzünü, kırmızı dudaklarını, pırıl pırıl yeşil, kocaman gözlerini görmüyordu, çünkü sımsıkı yummuştu gözlerini kızın boğazını sıkarken, tek bir kaygısı vardı ki o da, güzel kokusundan zerre kaybetmemekti.

Öldürünce kızı yere, erik çekirdeklerinin ortasına yatırdı, elbisesini yırtıp açtı; bir sele döndü koku akımı, parfümüyle altına aldı Grenouille'i.

Yüzünü kızın derisine yapıştırıp sonuna kadar şişirdiği burun deliklerini karnından göğsüne, boynuna, yüzüne gezdirdi, saçlarından geçip gene karnına, aşağıya organına, kalçalarına, beyaz bacaklarına indi. Başından ayak parmaklarına kadar koklayıp bitirdi kızı, kokusunun son kırıntılarını da çenesinden, göbeğinden, dirseğinin iç tarafından topladı.

Kız koklanmaktan solduğunda bir süre daha yanında, çöktüğü yerde kaldı, kendini toplamaya çalıştı, onun varlığıyla taşarcasına dolmuştu çünkü. Kokusunun bir damlası dökülsün istemiyordu. Önce içinin odacıklarını en küçük bir delik kalmayacak gibi kapatmalıydı. Sonra ayağa kalkıp mumu söndürdü.

Bu sırada ilk evlerine dönenler, şarkılar söyleyip vivat naraları atarak Rue de Seine'den yukarı yürüyorlardı. Grenouille sokağın karanlığında koklaya koklaya, Rue de Seine'e koşut olarak ırmağa giden Rue des Petits Augustins'e ulaştı. Az sonra ölüyü buldular. Bağrışmalar yükseldi. Meşaleler yakıldı. Bekçiler geldi. Grenouille çoktan öbür kıyıdaydı.

IX

O gece uyuduğu bölme Grenouille'e saray, tahta kereveti kubbeli yatak gibi geldi. Mutluluğun ne olduğunu şimdiye kadarki ömründe bilmemişti. Çok çok, seyrek olarak, belirsiz bir hoşnutluk duyduğu olmuştu. Oysa şimdi, mutluluktan titriyor, saadet-i uzması uyumasına engel oluyordu. Yeniden doğmuş gibiydi, hayır, yeniden değil, ilk kez doğmuş gibiydi, çünkü şimdiye kadar öz bilinci bulanık kalmış, herhangi bir hayvan gibi yaşamıştı. Ama bugünkü günle birlikte, gerçekten kim olduğunu sonunda öğrenmiş gibiydi: düpedüz bir dehaydı; artık biliyordu ki, hayatının bir anlamı, bir hedefi, bir amacı vardı: kokular dünyasında devrim yapmak gibi yüce bir amaç ve yeryüzünde yalnız onun elindedir bu amaca götürecek bütün araçlar: yani o olağanüstü burun, o eşsiz bellek, en önemlisi de, Rue des Marais'deki şu kızın, bir büyünün bileşimi gibi, büyük bir kokuyu, bir parfümü oluşturan her şeyi: inceliği, kuvveti, sürekliliği, çeşitliliği ve dehşet verici, karşı konulmaz güzelliği içeren, izi silinmez kokusu. Gelecekteki hayatının pusulasını bulmuştu. Ve nasıl dışarıdan gelen bir olay bütün dâhi mendeburların ruhundaki sarmallar kargaşasına dümdüz bir yol

çizmişse, Grenouille de, yazgısının yönü diye bellediği gidişten ayrılmadı. Şimdi anlıyordu ne yüzden o kadar büyük inat ve dirençle hayatta kaldığını: Bir koku yaratıcısı olması gerekiyordu da ondan. Herhangi bir koku yaratıcısı da değil: Bütün zamanların en büyük parfümcüsü olacaktı.

Daha o gece, önce uyanıkken, sonra düşünde anılarındaki uçsuz bucaksız yıkıntıları bir denetledi. Milyonlarca koku yapıtaşını elden geçirip sistemli bir düzene koydu: güzeli güzel kokunun yanına, kötüyü kötünün, zarifi zarifin, kabayı kabanın, iğrenci iğrenç, ilahiyi ilahi kokunun yanına dizdi. Ondan sonraki hafta boyunca bu düzen gittikçe gelişti, kokuların dizelgesi gittikçe zenginleşti, ayrımlaştı, aşama sırası gittikçe açıklık kazandı. Çok geçmeden de, ilk planlı koku yapılarını dikmeye başladı: evler, duvarlar, basamaklar, kuleler, bodrumlar, odalar, gizli odalar... içinde en şahane koku bileşimlerinden oluşan ve her gün genişleyen, her gün güzelleşen, yetkinleşen bir örgü örülüyordu.

Bu harikanın başında yer alan şeyinse bir cinayet olduğu, ola ki farkında idiyse, umurunda bile değildi. Rue des Marais'deki kızın görüntüsünü, yüzünü, bedenini hatırlamıyordu bile artık. En güzel tarafını: kokusundaki ilkeyi saklamış, kendine maletmişti ya.

X

O sıralar Paris'te bir düzineyi aşkın parfümcü vardı. Bunlardan altısı sağ, altısı sol kıyıda, biri de tastamam ikisinin ortasında, yani sağ kıyıyı ile de la Cite'ye bağlayan Pont au Change'm üstündeydi. Bu köprünün iki yanına yapılmış dört katlı binalar öyle sıktı ki, insan geçerken hiçbir yerinden suyu göremez, kendini bütünüyle sıradan, toprağa oturan bir caddede sanırdı, hem de alabildiğine şık bir caddede. Gerçekten Pont au Change, şehirdeki en kalburüstü işyeri adreslerinden biriydi. En ünlü dükkânlar, kuyumcular, abanoz işleyenler, en iyi peruk ustalarıyla çantacılar, en has iç çamaşırlarıyla çorapları yapanlar, çerçeveciler, süvari çizmesi satanlar, apolet işleyiciler, altın düğme dökümcüleri ve bankerler buradaydı. Parfümcü ve eldivenci Giuseppe Baldini'nin mağazasının ve evinin olduğu bina da işte buradaydı. Camekânının üstünde yeşil boyalı, görkemli bir hayvan gerili, bunun yanında Baldini'nin som altından arması

asılıydı, içinden bir demet altın çiçek yükselen, altın bir flakon; kapının önündeyse, gene Baldini’nin altın sırmayla işlenmiş armasını taşıyan, kırmızı bir halı seriliydi. Kapı açıldı mı İran işi bir çıngırak düzeni ses verir, gümüşten iki balıkçıl kuşu altın kaplamalı ve gene Baldini armasındaki flako biçiminde yapılmış bir çanağa, gagalarından menekşe suyu püskürtmeye başlarlardı.

Açık renkli kaymağacı yazıhanenin arkasında ise, yaşlı ve sütun gibi kıpırtısız, gümüş pudralı peruğu, altın sırma işlemeli mavi elbisesiyle Baldini’nin kendisi dururdu. Çevresini neredeyse gözle görülür bir biçimde, her sabah üstüne başına sıktığı franjipan suyundan oluşan bir bulut sarar, bu bulut kendisini uzaklarda, sisler içindeymiş gibi gösterirdi. Hareketsizliği içinde kendi demirbaşından bir parça gibi dururdu. Yalnız çıngıraklar çalıp da balıkçıllar tükürmeye başlayınca pek sık olan şeyler değildi her ikisi de sanki birdenbire canlanır, bütün heybeti dağılır, küçülür, bir telaş içinde yazıhanenin arkasından fırlayıp gelirdi. Öyle bir hızla gelirdi ki, franjipan bulutu kolayına yetişemezdi ardından müşteriye, en seçkin kokuları, kozmetik malzemesini takdim edebilmek için oturmasını rica ederdi.

Baldini’nin elinde bunlardan binlerce vardı. Sunduğu mallar içinde bir yanda mutlak esanslar, çiçek yağları, tentürler, özler, salgılar, merhemler, reçineler ve kuru, sıvı ya da mumsu biçimde başka ıtriyat, bir yanda çeşitli pomatlar, macunlar, pudralar, sabunlar, kremler, keseler, bandolinler, briyantinler, tıraş sabunları, siğil ilaçları ve yapıştırmalık benler öte yanda da banyo sıvıları, losyonlar, nisadır ruhları, tuvalet sirkeleri ve sayısız gerçek parfüm bulunurdu. Gene de, klasik güzellik bakımında yeri olan bu ürünlerle yetinmiyordu Baldini. Onun hırsı, herhangi bir biçimde güzel kokusu olan ya da güzel kokulara herhangi bir biçimde katkısı olan her ne varsa dükkânında toplamaktı. Bunun için tütsü yuvarcıkları, tütsü çubukları, tütsü şeritleri de, anason tohumundan tarçın kabuğuna kadar tekmil baharat da, Kıbrıs’tan, Malaga’dan, Korint’ten gelme şuruplar, likörler, meyve rakıları, şaraplar da, ballar, kahveler, çaylar da, kurutulmuş, şekerlenmiş yemişler, incirler, şekerlemeler çikolatalar, kestaneler de, evet hatta kapari, hıyar, soğan turşuları ve tonbalığı salamurası da vardı. Sonra bir de güzel kokan mühür mumları, parfümlü mektup kâğıtları, gülyağı kokulu aşk mektubu mürekkepleri, ispanyol derisinden yazı takımları, beyaz

sandalağacından kalemler, sedir odunundan kutular, sandıklar, kuru çiçek, tütsü koymak için pirinçten potpuriler, çanaklar, buhurdanlar, kehribar tıpaları, tornadan geçmiş kristal flakonlar, kâsecikler, kokulu eldivenler, mendiller, muskat çiçeğiyle doldurulmuş iğnelikler ve bir odayı yüzyıldan bile fazla bir zaman kokularıyla doldurabilen, misk buharına tutulmuş duvar kâğıtları.

Elbet bunca mal, caddeye (ya da köprüye) bakan o şatafatlı dükkâna sığamazdı, bu yüzden, bodrum da olmayınca, yalnız evin tavanarası değil, bütün birinci ve ikinci katıyla giriş katının ırmak tarafındaki hemen hemen bütün odaları depo görevini üstlenmek durumundaydılar.

Bunun sonucu ise, Baldini’nin evinde tarife gelmez bir kokular kargaşasının egemen olmasıydı. Tek tük ürünler ne kadar seçkin nitelikte olursa olsun —çünkü Baldini yalnız en birinci kaliteden mal alırdı—, kokuca beraberlikleri dayanılmaz bir şeydi; tıpkı, her üyesinin başka bir ezgiyi fortissimo çaladurduğu bin kişilik bir orkestra gibi. Kargaşayı gerek Baldini’nin kendisi, gerek dükkânında çalışanlar, gerekse üçüncü katta oturan ve bu katı depoların sürekli yayılmasına karşı amansızca savunan karısı, bütün orkestra şefleri yaşlanınca sağır olurlar ya, öyle kanıksamışlardı. Oysa Baldini’nin dükkânına ilk gelen müşteri öyle mi? Onun suratına bir yumruk gibi inerdi içeride egemen olan koku karışımı, bünyesine göre ya aşırı heyecana ya sersemliğe sürükler, ama herhalde duyularını öyle alt üst ederdi ki, çoğu kere niçin geldiğini bilemez olurdu müşteri. Ayak işlerini gören oğlanlar siparişleri unuturlardı. Kale gibi bayların içi bulanırdı. Nice bayan yarı isteriden, yarı kapalı yer yılgısından bunalımlar geçirir, bayılır, ancak en keskininden, karanfil yağlı, kâfuru ruhlu nişadırla kendine gelirdi.

Durum böyle olunca, Giuseppe Baldini’nin dükkânının karşısındaki İran işi çıngırağın gittikçe daha seyrek çınlayıp, gümüş balıkçıl kuşlarının gittikçe daha seyrek su püskürtmelerine şaşmamak gerekirdi aslında.

“Chenier!” diye seslendi Baldini, saatlerdir gözlerini kapıya dikerek sütun kıpırtısızlığıyla dikildiği yazıhanenin arkasından, “peruğunuzu takın!” Bunun üzerine zeytinyağı fıçılarıyla, tavana asılı Bayonne jambonlarının

arasından, Baldini'nin biraz daha genç, ama gene de yaşlı bir adam olan kalfası Chenier göründü, ön tarafa, dükkânın kibar bölümüne geldi. Elbisesinin cebinden bir peruk çıkarıp başına taktı. "Çıkıyor musunuz, Bay Baldini?"

"Hayır," dedi Baldini, "birkaç saatliğine çalışma odama çekileceğim ve kesinlikle rahatsız edilmemek isterim."

"Aa, anlıyorum! Yeni bir parfüm üzerinde çalışıyorsunuz."

"Evet, öyle. Kont Verhamont'un ısmarladığı İspanyol derisini koklamak için. Tamamen yeni bir şey olsun istiyor. Öyle bir şey istiyor ki, şey gibi... şey... galiba 'Amor ile Psyche' dediydi, şu... şeyinmiş sözümona, Rue Saint-Andre'deki şu beceriksizin, neydi adı, şeyin..."

CHENİER: Pelissier.

BALDİNİ: Evet. Doğru. Pelissier'ydi beceriksizin adı. Pelissier'nin 'Amor ile Psyche'si. Biliyor musunuz bu kokuyu?

CHENİER: Evet, evet. Biliyorum. Her yerde o koku şimdi. Her köşede duyuyor insan. Ama bana sorarsanız hiçbir özelliği yok! Sizin yapacağınız bileşimle hiçbir şekilde boy ölçüşemez Bay Baldini.

BALDİNİ: Tabii ölçüşemez.

CHENİER: Alabildiğine sıradan bir kokusu var bu 'Amor ile Psyche'nin.

BALDİNİ: Ayaktakımı işi yani?

CHENİER: Tamamiyle ayaktakımı işi. Pelissier'nin yaptığı her şey gibi. Sanırım lim yağı var içinde.

BALDİNİ: Yok canım? Başka?

CHENİER: Belki portakal çiçeği esansı. Belki de biberiye tentürü. Ama çok emin değilim.

BALDİNİ: Hiç umurumda değil ki zaten.

CHENİER: Gayet tabii.

BALDİNİ: Bana neymiş o Pelissier çaylağının parfümüne neler katıştırdığından. İlham almak için bile olsa koklayacak değilim ki!

CHENİER: Çok haklısınız, Mösyö.

BALDINI: Bildiğiniz gibi ilham aramam ben. Ben parfümlerimi, sizin de bildiğiniz gibi, çalışa çalışa elde ederim.

CHENIER: Bilirim, Mösyö.

BALDINI: Yalnız benim içimden doğmalıdır benim eserim.

CHENIER: Bilirim.

BALDINI: Ve de niyetim, Kont Verhamont için gerçekten sansasyon uyandıracak bir şey yaratmaktır.

CHENIER: Bundan eminim, Bay Baldini.

BALDINI: Dükkâna siz bakın. Benim sükûnete ihtiyacım var. Yanıma kimseyi sokmayın, Chenier.

Sonra yerinden ayrıldı, heykel görkemiyle değil, yaşının gerektirdiği gibi iki büklüm, hatta neredeyse dayak yemiş gibi, ayaklarını sürüyerek yavaş yavaş, çalışma odasının bulunduğu birinci katın merdivenlerini çıkmaya başladı.

Chenier yazıhanenin arkasındaki yere geçti, aynı ustası gibi durup aynı donuk bakışla gözlerini kapıya dikti. Bundan sonraki saatlerde ne olacağını biliyordu: Dükkânda hiçbir şey olmayacaktı, yukarda, Baldini'nin çalışma odasmdaysa bilinen felâket. Baldini mavi, franjipan suyu sinmiş kaftanını çıkaracak, yazı masasına oturup bir esin bekleyecekti. Esin gelmeyecekti. Bunun üzerine içi yüzlerce deneme şişeciğiyle dolu dolaba koşacak, rastgele birşeyler karıştıracaktı. Karışım bir şeye benzemeyecekti.

Baldini küfredecek, pencereyi açıp karışımı ırmağa atacaktı. Bir deneme daha yapacak, bu da bir şeye benzemeyecekti, o zaman Baldini bağıracak, tepinecek, artık bayıltıcı bir kokuyla dolan odada bir ağlamadır tutturacaktı. Akşam yediye doğru bitkin bir halde aşağı inecek, titreyip ağlayarak şöyle diyecekti:

“Chenier, burun kalmamış bende, yaratamayacağım bu parfümü, kontun İspanyol derisini yapamayacağım, bittim ben, içim ölmüş benim, ölmek istiyorum, ne olur Chenier, yardım edin de öleyim!” Chenier de, Pelissier’ye adam gönderip bir şişe ‘Amor ile Psyche’ aldırmayı önerecek, Baldini tek bir kişinin bile bu rezaleti duymaması koşuluyla kabul edecek, Chenier yemin edecek, gece olunca da Kont Verhamont için hazırlanan deriyi gizlice o yabancı parfümle kokulandıracaklardı. Böyle olacaktı, başka yolu yoktu. Chenier’nin tek dileği, bütün bu maskaralıktan bir an önce kurtulmaktı. Baldini büyük bir parfümcü değildi artık. Evet, gençliğinde, otuz, kırk yıl önce, o zamanlar ‘Güney Gülü’nü yaratmıştı, bir de ‘Baldini’nin Galan Buketi’ni, bütün servetini borçlu olduğu iki büyük kokuydu bunlar. Ama şimdi, yaşlanmış, tükenmiş, zamanın modasından, insanların değişen zevklerinden haberi yoktu artık, arada bir kendi ürünü olan bir koku karıştırmayı başarıyorsa da, hepten modası geçmiş, satılması olanaksız bir şey oluyordu yaptığı, bir yıl geçince on kat inceltip fıskiye kokusu olarak başlarından defetmeye çalışıyorlardı. Yazık adama, diye düşündü Chenier, aynada peruğunun iyi oturup oturmadığına bakarken, yazık ihtiyar Baldini’ye; yazık bu güzel mağazaya, Baldini onu da rezil edecek çünkü; bana da yazık, çünkü dükkân rezil oldu mu ben de iyice yaşlanmış olacağım, devralamayacağım...

XI

Giuseppe Baldini gerçi kokulu elbisesini çıkarmıştı, ama sırf bunca yıllık alışkanlıktan ötürü. Yoksa artık çoktandır rahatsız olmuyordu burnuyla çalışırken franjipan suyunun kokusundan, öyle ya, yıllardan beri taşıyordu bu kokuyu üstünde, farkına bile varmaz olmuştu. Gene çalışma odasının kapısını kapatmış, rahatsız edilmemeyi istemişti, ama düşüncelere dalmak, esin beklemek üzere yazı masasına oturmadı, çünkü Chenier’den iyi biliyordu esinin gelmeyeceğini, aslında hiç geldiği de olmamıştı. Gerçi

şimdi yaşlanmış, tükenmişti, doğruydu, büyük bir parfümcü de değildi artık; ama gene biliyordu ki, ömründe hiçbir zaman büyük bir parfümcü olmamıştı. ‘Güney Gülü’ babasından miras kalmış, ‘Baldini’nin Galan Buketi’niyse yolu Paris’e düşen Cenevizli bir baharat tüccarından satın almıştı. Öbür parfümlerine gelince, eskiden beri bilinen reçetelerdi. Yeni bir şey bulduğu hiç olmamıştı. Mucit değildi. Tutunmuş kokuları özenle hazırlayan biriydi, elindeki iyi yemek reçeteleriyle alışkanlığın verdiği ustalığı birleştirip olağanüstü bir mutfak kurmuş, ama kendisi daha hiç yeni bir yemek yaratmamış bir aşçı gibiydi. Bütün o laboratuvar, deney, esin ve sır saklama hokus pokuslarını yalnız,Maitre Parfumeur et Gantier mesleğinin bir parçası oldukları için yapıyordu. Parfümcü demek yarı yarıya, mucizeler yaratan bir simyacı demekti, böyle istiyordu insanlar ne âlâ! Sanatının öteki zanaatlar gibi bir zanaat olduğunu yalnız kendi biliyordu, bu da onun kıvanç kaynağıydı. Mucit olmayı zaten istemiyordu ki. İcatlara büyük kuşkuyla bakardı, çünkü her icat bir kuralın bozulması anlamına gelirdi. Kont Verhamont için yeni bir parfüm bulmayı aklının ucundan bile geçirmiyordu. Ama Chenier’ye kanıp Pelissier’nin ‘Amor ile Psyche’sini aldırtacak da değildi. Elindeydi parfüm. Orada, pencerenin önündeki yazı masasının üstünde, kristal tıpalı, küçük bir cam flakonda duruyordu. Daha birkaç gün önceden almıştı. Tabii kendisi değil. Olacak iş miydi,onun bizzat Pelissier’ye gidip parfüm alması! Bir aracı gitmişti, bu aracıyı gönderense gene başka bir aracıydı... Dikkatli olmak şarttı. Çünkü Baldini parfümü hemen deriyi kokulamakta kullanıvermek istemiyordu, elindeki azıcık şey yetmezdi zaten buna. Daha beter bir şey takmıştı aklına: Kopya edecekti.

Bu yasak değildi gerçi. Ama son derece ayıptı. Rakibinin parfümünü gizlice taklit edip kendi adı altında satmak, müthiş ayıp bir şeydi. Yalnız bundan daha da ayıp bir şey varsa, kopyacının foyasının meydana çıkmasıydı, bunun için de Chenier’nin kesinlikle haberi olmamalıydı, çünkü gevezeydi Chenier.

Ah, ne kötüydü dürüst bir adamın böyle dolambaçlı işler yapmak zorunda kalması! Ne kötüydü insanın, sahip olduğu en değerli şeyi, onurunu böyle iki paralık şey için lekelemesi! Ama ne yapsmdı? Ne de olsa Kont Verhamont, kesinlikle kaybetmemesi gereken bir müşteriydi. Zaten

pek bir müşterisi kalmamıştı. Ama gene peşinden koşması gerekiyordu müşterilerinin, yirmili yılların başlarında, mesleğe atılırken, boynunda askılı tezgâhı sokak sokak dolaşırken olduğu gibi. Allah bilir ya, Giussepe Baldini, Paris'in en büyük, en parlak koku maddeleri ticarethanesinin sahibi, mali durumunu ancak elinde çantası ev ziyaretleri yaparak kurtarabiliyordu. Bu da hiç hoşuna gitmiyordu, çünkü altmışını çoktan aşmıştı ve soğuk bekleme odalarında bekleyip yaşlı markizlere binçiçek suyuyla dörthaydut sirkesi koklatmaktan ya da bir migren merhemi kakalamaktan nefret ediyordu. Üstelik iğrenç bir rekabet hüküm sürerdi bu bekleme odalarında. Hepsi oradaydı, Rue Dauphine'deki şu, Avrupa'nın en büyük pomat programını sunduğunu iddia eden Brouet türedisi; ya da Rue Mauconseil'den, Artois kontesinin aile parfümcüsü olmayı başaran Calteau veya Rue Saint-Andre-des-Arts'tan şu sağı solu hiç belli olmayan, ortaya her mevsim, bütün dünyayı çılgın gibi peşinden sürükleyen yeni bir parfüm çıkaran Antoine Pelissier.

Öyle Pelissier'ninki gibi bir parfüm bütün piyasayı alt üst edebiliyordu. Bir yıl Macar suyu modaydı da Baldini hazırlığını yapmış, ihtiyacı karşılayacak kadar lavanta, bergamot, biberiye mi almıştı Pelissier ortaya bir 'Air de Musc', ağırın da ağırı bir misk kokusu çıkarı veriyordu. Birden herkes buram buram bu hayvani kokuyu yaymak istiyordu, Baldini'yse artık biberiyesinden saç losyonu yapabilir, lavantasıyla koku torbacıklarını doldurabilirdi. Ama gelecek yıl için yeteri kadar misk, zabat, kunduzhayası mı getirtmişti, Pelissier'nin aklına 'Orman Çiçeği' diye bir parfüm yapmak geliyor, hemen de başarıya ulaşıyordu. Baldini geceler süren deneyler sonunda, ya da dünyanın rüşvetini vererek 'Orman Çiçekleri'nin nelerden oluştuğunu mu bulmuştu çok sürmüyor, Pelissier 'Türk Geceleri' ya da 'Lizbon Meltemi' ya da 'Bouquet de la Cour' ya da şeytan bilir neyle çıkageliyordu. Bu adam, bu sınır tanımaz yaratıcılığıyla, bütün meslek için kesinlikle bir tehlikeydi. Eski lonca hukukunun katılığını özlüyordu insan. Böyle bir eski köye yeni âdet getiriciye, böyle bir koku enflasyoncusuna karşı en sert önlemlerin alındığı günleri özlüyordu. Ruhsatı alınmalıydı elinden, meslekten men cezası verilmeliydi... hepsi bir yana, önce bir çıraklıktan geçmeliydi herif! Çünkü öyle meslekten yetişme parfümcü ve eldivenci ustası değildi, değildi o Pelissier. Babası sirkeciden öte bir şey değildi, kendisi de sirkeciydi Pelissier'nin, o kadar. Ve sırf sirkeci olarak

alkolle uğraşması yasak olmadığı için, gerçek parfümcüler bağına dalıp bir kokarca gibi altını üstüne getirebiliyordu. Ne gerek vardı her mevsim yeni bir kokuya? Ne yararı vardı bunun? Alıcılar eskiden hoşnuttu belki on yılda bir azıcık değiştirilen menekşe sularından, sade çiçek buketlerinden. Binlerce yıl günlükle, mürle, birkaç merhem, birkaç yağ, kurutulmuş baharlı otlarla yetinmişti insanlar. Hatta imbikle, balonla damıtmayı, otların, çiçeklerin, odunların içindeki koku veren ilkeyi, buharlaşma olayından yararlanarak uçucu yağlar biçiminde çekip almayı, onu tohumlardan, çekirdeklerden, meyve kabuklarından, meşe ağacından yapılma sıkacaklarla ezip çıkarmayı ya da çiçek taçyapraklarından özenle süzülmüş yağlara aktarmayı öğrendiklerinde bile kokuların sayısı sınırlı kalmıştı. O zamanlar Pelissier gibi bir garabet söz konusu olamazdı, çünkü o zamanlar en sade bir pomadın yapımı için bile, onun gibi bir sirkeci parçasının düşlerinde göremeyeceği yetenekler gerekliydi. Damıtmayı bilmek yetmezdi, bundan başka hem merhemci olmak gerekirdi, hem eczası, hem siymacı, hem kaba zanaatçı, hem tüccar, hem hümanist, hem bahçıvan. Koyunun böbrek yağını taze sığır yağından, Viktorya menekşesini Parma’dan gelenden ayırabilmek gerekirdi. Latince bilmeliydi insan. Günçiçeğinin ne zaman toplanacağını, ıtırın ne zaman açtığını, yasemin çiçeklerinin güneş doğunca kokularını kaybettiğini bilmeliydi. Böyle şeylerden tabii ki hiçbir şey anladığı yoktu o Pelissier’nin. Belki de Paris’ten dışarı hiç çıkmamış, çiçek açmış yasemini daha ömründe görmemişti. Nerede kaldı, yüz bin yasemin çiçeğinden sıkıp sıkıp küçücük bir parça concrete ya da birkaç damla Essence Absolue çıkarmak için gereken o devasa çabalamadan en ufak bir haberi olsun. Belki de yasemin adına bildiği tek şey, karıştıra karıştıra moda parfümlerini yapmakta kullandığı bir sürü küçük şişenin arasında, kasasında duran o yoğun, koyu kahverengi sıvıydı. Hayır, bu Pelissier züppesi gibi biri o güzel, eski, zanaatın zanaat olduğu devirlerde ben varım diyemezdi. Bunun için gereken ne varsa eksikti onda: kişilik, kültür, yetingenlik ve lonca disiplinine saygı duygusu. Parfüm alanındaki başarılarını sadece ve sadece, bundan iki yüzyıl önce dâhi Mauritius Frangipani’nin ayrıca, o da İtalyandı yaptığı bir keşfe, koku maddelerinin alkolde eriyebildiği keşfine borçluydu. Frangipani koku tozlarını alkole katarak içlerindeki kokuyu uçucu bir sıvıya aktarmakla, kokuyu maddenin kalıbından kurtarmış, onu ruha dönüştürmüş, gerçek koku olan kokuyu bulmuş, kısacası: Parfümü yaratmış oluyordu! Ne büyük bir başarıydı bu! Çığır açan bir gelişme! Gerçekten, insanlık

tarihinde ancak, Asurluların yazıyı bulması, Euklid geometrisinin doğuşu, Platon’un ideaları ve Yunanlıların üzümü şaraba dönüştürmesi çapındaki en büyük zenginleşmelerle karşılaştırılabilecek bir şey. Prometheus’un eylemi cinsinden bir eylem!

Ne var ki bütün deha ürünleri nasıl yalnızca ışık saçmıyor, gölge de yapıyor, insanlara yarar yanında eziyet ve sefalet de getiriyorsa, Frangipani'nin görkemli buluşu da ne yazık ki kötü sonuçlar da doğurmuştu: Çünkü insanların çiçeklerdeki, otlardaki, odunlardaki, reçinelerdeki ve hayvan salgılarındaki ruhu tentürler halinde egemenlikleri altına alıp şişeciklere doldurmayı öğrenmeleriyle, parfüm yapma sanatı az sayıdaki, her zanaattan anlayan üstadın elinden kaymış, burnu az çok hassas her şarlatanın at koşturabileceği bir alan olmuştu, örneğin işte şu Pelissier olacak kokarca. Elindeki şişeciklerin o mucizevi içeriğinin nasıl oluştuğuna kafa yormadan burnunun keyfine gidebiliyor, aklına estiği gibi ya da müşteri kesiminin dilediğince karıştırıyor da karıştırıyordu.

Kesin, bu Pelissier piçi daha şimdiden, ömrünün otuz beşinci yılında onun, Baldini'nin üç kuşakta sıkı ve azimli çalışması sonunda biriktirebildiğinden büyük bir servete sahipti. Üstelik bu servet, günden güne artıyordu, Baldini'ninki günden güne azalırken. Hiç olabilir miydi canım böyle bir şey eskiden! Tanınmış bir zanaatçı, sayılan bir Commerçant ayakta durabilme savaşımı vermek zorunda kalsın, böyle bir şey ancak birkaç on yıldan beri görülüyordu! Her yerde ve her alanda, ticarette, ilişkilerde ve bilimlerde bu hummalı yenilik düşkünlüğü, bu sınır tanımaz eylem ateşi, bu deneme hırsı, bu büyüklük budalalığı çıkalı beri!

Ya da bu hız çılgınlığı! Neye gerekliydi, her yanda ortalığı kazıp kazıp yaptıkları bir sürü yeni yol, o yeni köprüler? Neye? Lyon'a bir haftada gidebilmek bir üstünlük müydü? Kim istiyordu ki, bunu? Kime yararı dokunuyordu? Ya da Atlantik'i geçmek, bir ayda soluğu Amerika'da almak sanki binlerce yıl bu kıta olmadan pekâlâ yaşanmamıştı. Ne işi vardı uygar insanın Kızılderililerin ormanında ya da zencilerin arasında? Laponya'ya bile gidiyorlardı, burası kuzeydeydi, öncesiz ve sonrasız buzların egemen olduğu, çiğ balık yiyen yabanilerin yaşadığı kuzeyde. Bir de yeni bir kıta keşfetmeye kalkışıyorlardı, her neresiyse Güney Denizi diye bir yerlerde. Ama ne içindi bu çılgınlık? Ötekilerden geri kalmamak için, İspanyollardan, şu Allahın belâsı İngilizlerden, küstah Hollandalılardan; hepsiyle boy ölçüşmek gerekiyordu, hangi güç yeterdi buna! Bir savaş gemisinin pahası 300.000 livre ederdi, batmasıysa beş dakika sürmezdi, tek

bir top ateşine bakardı, gitti mi gider, yok olurdu, ödediğimiz vergilerle birlikte. Yenilerde Maliye Bakanı, bütün gelirlerin onda bir parçasını ister olmuştu, yıkımdı bu, insan bu onda biri ödemese de yıkımdı, çünkü bütün zihniyet bozuktu.

İnsanın felaketi, sessizce odasında, ait olduğu yer olan odasında oturmak istememesinden gelir, der Pascal. Ama Pascal büyük adamdı. Düşün alanının bir Frangipani'si, aslına bakılırsa bir zanaatçı, zanaatçı olduğu için de bugün modası geçmiş biri. Şimdi millet Hügnoların ya da İngilizlerin yazdığı kışkırtıcı kitapları okuyor. Bir de, her bir şeyin tartışma konusu yapıldığı makaleler ya da sözümona dev bilim kitapları yazıyorlar. Şimdiye kadar her bilinen yanlışmış, birdenbire bambaşka olmalıymış her şey. Şimdi bir bardak suda, eskiden görülmeyen küçücük hayvancıklar yüzüyormuş; frengi artık Tanrının cezası olmaktan çıkmış, basbayağı bir hastalık sayılmalıymış; Tanrı, eğer Tanrı diye bir şey var iseymiş, dünyayı yedi günde değil, milyonlarca yılda yaratmışmış; vahşiler de bizim gibi insanmış; çocuklarımızı yanlış eğitiyormuşuz; dünyaysa şimdiye kadar olduğu gibi, yuvarlak değilmiş de tepesiyle dibi karpuz gibi basıkmış sanki önemli miydi bu da şimdi! Her alanda sorular soruluyor, kurcalanıyor, araştırılıyor, her şeye burun sokuluyor, hababam denemeler yapılıyor. Neyin ne olduğunu ve nasıl olduğunu söylemek yetmiyor artık bir de her şeyi kanıtlamak gerekiyor, en iyisi tanıklar getirip, sayılar gösterip, birtakım gülünç deneyler yapıp kanıtlamak. Bu Diderot'lar ve d'Alembert'ler ve Voltaire'ler ve Rousseau'lar ve her neyse adları, işte o yazıcı uşakları -hatta ruhban sınıfından olanlar bile var içlerinde ve soylu baylar var! kendi berbat huzursuzluklarını, kendi doyumsuzluklarından duydukları tadı, dünyada hiçbir nimetle yetinemeyişlerinin verdiği zevki, kısacası: Kafalarındaki uçsuz bucaksız kargaşayı bütün topluma yaymayı gerçekten başardılar!

İnsan nereye baksa bir telâştır gidiyordu. Kitap okuyordu insanlar, hatta kadınlar bile. Rahipler kahvelerde pinekliyordu. Polis tutup da bu hergelelerin ileri gelenlerinden birini hapse tıkınca, basıyordu yayımcılar yaygarayı, Kral'a dilekçeler veriyorlardı, en soylu baylar, bayanlar araya giriyor, adamı birkaç hafta sonra serbest bıraktırıyorlar ya da yurt dışına gitmesine izin çıkarıyorlardı, o da gidip muzır neşriyatını korkusuzca oradan sürdürüyordu. Salonlarda artık yalnız kuyrukluyıldız yörüngeleriyle

keşif gezileri, kaldıraç ilkesiyle Newton üzerine, kanal yapımı, kan dolaşımı, yerkürenin çapı üzerine konuşuluyordu.

Kral bile izlemişti bu yeni moda saçmalıklardan birini, elektrik diye bir çeşit yapay fırtınaydı bu: Bütün saray halkının gözü önünde adamın biri bir şişeyi ovuşturmuştu ve kıvılcım çıkmıştı ve Majesteleri, söylenene bakılırsa, çok etkilendiğini belli etmişti. Akla sığar mıydı, Kral'ın büyük büyükbabası, o gerçekten büyük adam olan, hükümdarlığı sırasında uzun yıllar yaşamış olma mutluluğunu Baldini'nin hâlâ şükranla andığı Louis, gözlerinin önünde böyle gülünç bir gösteri yapılmasına hiç katlanır mıydı! Ama yeni zamanın ruhu buydu işte ve kötü gelecekti sonu!

Çünkü insanlar utanmadan ve en küstah şekilde Tanrı'nın kilisesine verdiği yetkiye kuşkuyla bakarken, aynı derecede Tanrı dileği olan monarşiden ve kralın kutsal kişiliğinden, bunlar isteyenin içinden zevkine göre istediğini seçebileceği bir dizi yönetim biçimi içinde iki değişken makamdan başka bir şey değilmiş gibi, söz ederler ve iş sonunda o noktaya kadar gelmişti iyice ileri gidip Tanrı'nın kendisini, Her Şeye Kadir Yaratan'm bizzat şahsını olmasa da olur gibi gösterip, kemal-i ciddiyetle, dünyada düzenin, ahlakın ve mutluluğun O olmadan da, sırf insanoğlunun kendi içinde doğuştan var olan töreciliği ve aklı sayesinde gerçekleşebileceğini ileri sürerlerken, aa... aman Tanrım, aman! Hal böyleyken, her şeyin tepetaklak olmasına, törelerin bozulmasına, insanlığın o, varlığını yadsıdığının cezasını üstüne çektiğine de çok şaşmamak gerekirdi aslında. Kötü gelecekti sonu. 1681'deki, alay edip geçtikleri, bir yığın yıldızdan başka bir şey olmadığını söyledikleri o büyük kuyrukluyıldız, o işte Tanrı'nın uyarmak için gönderdiği bir alametti, çünkü önceden haber vermişti şimdi belli oluyordu işte bu yüzyılın bir çözülme, bir bozulma yüzyılı, felsefi ve politik ve dini bakımdan, insanlığın kendi eliyle yaratıp günün birinde kendi batacağı bir bataklık, içinde bundan böyle ancak şu Pelissier gibi cart renkli, pis kokulu bataklık çiçeklerinin gelişeceği bir çağ olacağını.

Pencerede duruyordu ihtiyar Baldini, durup nefret dolu bakışlarla dışarıya, alçalmış güneşin altındaki ırmağa bakıyordu. Altında mavnalar beliriyor, yavaş yavaş batıya, Pont Neuf e, Louvre galerilerinin önündeki

limana doğru kayarak ilerliyorlardı. Akıntıya karşı sırıklara, küreklere abanan olmazdı burada, yukarı gidenler ırmağın, adanın ötesindeki kolundan çıkarlardı. Bu yanda her şey, boş gemiler, dolu gemiler, kayıklar, yayvan balıkçı sandalları, kirli kahverengi su, altın köpüklü su, her şey akıp gidiyordu, yavaş yavaş, geniş ve önüne geçilmez biçimde. Ve Baldini dimdik aşağı, evin duvarının dibine baktığında, sanki akıp giden su köprünün temelini içine emiyormuş gibi geliyor, başı dönüyordu.

Hata etmişti köprünün üstündeki evi almakla, hem de batı yakasında bir ev almakla katmerli hata etmişti. İşte şimdi gözlerinin önünde hep bu kaçıp giden ırmak vardı, sanki kendisiydi, eviydi, on yıl boyunca bir araya getirdiği servetiydi ırmakla akıp giden, bu güçlü akışa karşı koyamayacak kadar yaşlı, zayıf hissediyordu kendini. Bazen, sol kıyıda bir işi olunca, Sorbonne çevresindeki mahallede ya da Saint Sulpice’in orada, önce adayı sonra Pont Saint-Michel’i geçmek yerine yolu uzatıp Pont Neuf ten geçerdi, çünkü bina yapılmamıştı bu köprünün üstüne. O zaman doğu tarafındaki korkuluğun önünde durur, hiç olmazsa bir kez her şeyin kendisine doğru aktığını görmek için, akıntının geldiği yöne bakardı; o zaman birkaç anlığına, yaşamının gidişinin tersine döndüğü, işlerinin geliştiği, ailesinin büyüdüğü, kadınların ona koştuğu ve benliğinin eriyip gitmek yerine habire güçlendiği düşlerine dalardı.

Ama sonra, bakışlarını birazcık kaldırınca, birkaç yüz metre uzakta, Pont Change üzerinde dar, çelimsiz ve upuzun kendi evini, birinci kattaki çalışma odasının penceresini, orada kendisini pencerede dururken görür, dışarıya ırmağa bakarken, şimdiki gibi, akıp uzaklaşan suyu seyrederken görürdü. Böylece o güzel hayal uçup gitmiş olur, Pont Neuf üzerinde duran Baldini, eskisinden de yılgın, şimdiki gibi, yüzünü ırmaktan çevirdiği şu andaki yılgınlığı içinde, gidip masasına otururdu.

XII

Önünde, içinde Pelissier’nin parfümü olan flakon duruyordu. Günışığında koyu altın sarısı bir pırıltı yayılıyordu sıvıdan, en küçük bir bulanıklık bile yoktu. Ne kadar masum bir görünüşü vardı, açık çay gibi; öte yandan beşte dört alkolün yanı sıra, beşte bir oranında, bütün şehri

heyecanlara salabilen, gizemli bir karışım içeriyordu. Bu karışım ise gene üç ya da otuz maddeden oluşuyor olabilirdi ve bu maddelerden her birinin payı, akla gelebilecek sayısız hacim orantısından yalnız belli biri kadardı. Parfümün ruhu bu karışımdı tabii, bu buz gibi soğuk işadamı Pelissier'nin yaptığı bir parfümde ruhtan söz edilebilirse ve şimdi yapılacak iş, yapısını ortaya çıkarmaktı.

Baldini özenle burnunu sildi, sonra penceredeki jaluziyi biraz indirdi, çünkü doğrudan gelen güneş ışığı, koku veren her maddeye ve kokunun yoğunlaştığı her eriyiğe zararlıydı. Yazı masasının çekmecesinden temiz, beyaz dantelli bir mendil çıkarıp açtı. Sonra flakonun tıpasını hafifçe çevirerek çıkardı. Bu arada başını iyice geriye atmış, burun deliklerini sıkı sıkı kapalı tutuyordu, çünkü şişeden çarçabuk, doğrudan doğruya bir koku izlenimi kapıvermeyi, Allah korusun, istemiyordu. Parfüm havalandıktan, kokusunu geliştirdikten sonra koklanmalıydı, yoğun biçimiyle asla. Mendile birkaç damla damlattı, sonra alkolünü kovalamak için havada salladı mendili, ardından burnuna tuttu. Kısacık, sert üç solukla kokuyu, bir tozmuşçasma içine çekti, sonra gene hemen dışarı üfledi, yelpazelenerek aldığı havayı tazeledi, üç vuruşlu koklamayı yineledi, en sonunda da derin mi derin bir soluk alıp havayı yavaş yavaş, tutarak, sanki uzun, yayvan bir merdivenden aşağı kaydırıyormuş gibi bıraktı. Mendili masaya attı, yıkılırcasma koltuğun arkalığına abandı.

Parfüm felaket iyiydi. Bu rezil Pelissier, işinin ustasıydı ne yazık ki. Çekirdekten yetişmiş olmasa da, akıl mı erer.

Allanın işine, ustaydı işte! Keşke Baldini'nin yaratısı olsaydı bu parfüm, ‘Amor ile Psyche'in, içinde bayağılıktan iz bile yoktu. Kesin biçimde klasik, batmayan, uyumlu bir kokuydu. Gene de büyüleyici bir yeniliği vardı. Tazeydi, ama çarpıp alıcı değil. İç bayıltıcı olmadığı halde bukeli. Derinliği vardı, şahane, sürekli, safalı, koyu kahverengi bir derinliği ama bir parça olsun yüklü ya da cafcaflı değildi.

Baldini saygıyla ayağa kalkıp mendili bir kere daha burnuna tuttu. “Harika, harika...” diye mırıldanarak açgözlülükle koklamaya koyuldu, “neşeli bir kimliği var, tatlı-hafif, melodi gibi, insanın keyfini yerine

getiriyor... Daha da neler, keyfini yerine getiriyormuş!” dediği gibi mendili öfkeyle yine masanın üstüne fırlattı, arkasını dönüp, sanki coşkusundan utanıyormuş gibi odanın en arka köşesine gitti.

Gülünç bir şey! Böyle övgüler düzmek de nesi? Melodi gibiymiş. ‘Neşeli’ymiş. ‘Harika’ymış. ‘Keyfini yerine getiriyormuş. Deli saçması! Çocukça bir delilik. Bir anlık izlenim. Hep o eski hata. Tezcanlılık meselesi. Kanındaki İtalyanlıktan olsa gerek. Kokladığın sürece karar verme! İlk kural bu, Baldini, kalın kafalı moruk! Kokluyorsan kokla, karar vereceksen kokladıktan sonra ver! ‘Amor ile Psyche’ pürüzü olmayan bir parfüm. Pekâlâ başarılı sayılabilecek bir ürün. Marifetle derlenip toplanmış bir karışım, bir hüner. Hüner ne demek, gözbağcılık. Zaten Pelissier gibi bir adamdan, gözbağcılıktan başka hiçbir şey beklenmezdi. Bu alçak herif en âlâsından, ustalıkla insanın gözünü bağlar, yarattığı üstün uyumlu koku duyusunu şaşırtırdı, koyun postuna, klasik koku sanatının kisvesine bürünmüş bir kurt, tek sözcükle; yetenekli bir mendeburdu. Bu da, inancı yerinde bir şarlatan olmaktan beterdi.

Ama sen, Baldini, sen kapılmayacaksın bu kokunun aldatışlarına. Sen sadece bir an için bir hünerin, bir el çabukluğunun yaptığı ilk izlenimle şaşkınlaştın. Ama belli mi bakalım, aradan bir saat geçince, içindeki en uçucu maddeler gidip orta direği meydana çıkınca nasıl kokacağı? Ya da bu akşam, şimdi burnuna hoş gelen çiçeksi tülün arkasında belli belirsiz kalan ağır, koyu öğeleri, yalnız onlar duyulur olmaya başlayınca? Bekle de gör, Baldini!

İkinci kural der ki: Parfüm zaman içinde yaşar; gençliği, olgunluğu, yaşlılığı vardır. Ve ancak hayatının üç çağında da aynı hoş biçimde koku veriyorsa başarılı olmuş denebilir. Az mı gördük kendi çalışmalarımızda, yaptığımız bir karışımın ilk denemede olağanüstü tazelikte, ama kısa zaman sonra çürük meyve koktuğunu; sonunda da geriye kala kala, dozunu kaçırdığımız saf zabatın o iğrenç kokusu kalmıştı. Zabata zaten çok dikkat etmeli! Bir damla fazlası felaketlere yol açar. Az yanlış yapılmamıştır bu yüzden. Kimbilir belki Pelissier zabatı fazla kaçırmıştır? Belki akşama o iddialı ‘Amor ile Psyche’sinden kala kala bir kedi sidiği esintisi kalır.., Göreceğiz. Koklayacağız. Nasıl keskin bir balta odun kütüğünü incecik

yongalara ayırırsa, burnumuz da parfümü en küçük ayrıntısına kadar parçalayacak. O zaman göreceğiz bu sözümona büyülü kokunun bildiğimiz, sıradan yöntemle oluştuğunu. Biz, Baldini, parfümör, çıkaracağız sirkeci Pelissier'nin foyasını meydana. Maskesini sıyırıp alacağız suratından ve de o yenilikçiye, eski zanaatın nelere kadir olduğunu göstereceğiz. Kılı kılma aynısını karıştıracağız o son moda parfümünün, o tazının kendisi bile aslından ayıramayacak. Hayır! Bu yetmez bize! Parfümü düzelteceğiz! Yanlışlarını bulup ortadan kaldıracağız, ondan sonra çalacağız başına:

Sen şarlatanın tekisin, Pelissier! Adi bir sıçansın sen! Koku, mesleğinde küçük bir sonradan görme, hepsi o kadar.

Haydi şimdi iş başına, Baldini! Burun bilensin, duygusallığa kapılmadan koklansm bakalım! Sanatın kurallarınca çözümlensin koku! Bu akşama kadar formülü eline geçirmiş olmalısın! Ve hışımla yazı masasına dönüp kâğıt, mürekkep, bir de temiz mendil çıkardı, hepsini yerli yerine koyduktan sonra çözümleme çalışmasına başladı. Şöyle çalışıyordu: Taze parfümle ıslattığı mendili çabucak burnunun az ilerisinden geçiriyor, bıraktığı koku bulutunun içinden, aklını parfümü oluşturan öğelerin aralarındaki karmaşık oran ilişkilerine çok takmadan, öğelerden birini ya da birkaçını yakalamaya çalışıyor, sonra, mendili kolunu iyice uzatıp burnundan uzak tutarken, bulduğu öğenin adını çarçabuk yazıyor, sonra mendili yeniden burnunun ucundan uçurup bir koku parçası daha yakalıyordu, sonra gene...

XIII

İki saat durmadan çalıştı. Hareketleri gittikçe daha telaşlı, kaleminin kâğıtta bıraktığı iz gittikçe daha savruk bir görünüm alıyor, flakondan mendiline döküp burnuna tuttuğu parfümün dozu gittikçe yükseliyordu.

Şimdi hemen hemen hiç koku alamaz olmuştu, soluduğu uçucu maddelerden uyuşmuştu, çalışmaya başlarken kuşkusuz biçimde saptadığına inandığı şeyleri bile duyamıyordu artık. Koklamayı sürdürmenin anlamsız olacağını biliyordu. Hiçbir zaman, ortaya çıkaramayacaktı bu son moda parfümün bileşenlerini; bugün artık kesinlikle

olmazdı, ama yarın, burnu Allah'ın izniyle dinlenmiş olduğunda bile çıkaramayacaktı. Hiç öğrenememişti bu çözüp ayrıştırıcı koklama işini. Kokuları parçalamak, ona alabildiğine ters gelen bir uğraştı; bir bütünü, iyi ya da şöyle böyle örüştürülmüş bir birliği basit,: yetersiz parçalarına bölmekti. Buysa ilgilendirmiyordu onu. Artık uğraşmak istemiyordu.

Ama eli, makine gibi sürdürüyordu bin kere yapıla yapıla artık alışılmış ve zarif hareketle dantelli mendili ıslatıp sallamayı, sonra sallayarak yüzünün karşısından geçirmeyi, gene makine gibi her seferinde, koku yüklü havadan içine bir ölçü çekiyor, sonra sanatın kurallarına uygun biçimde kesik kesik bırakıyordu. Ta ki burnu onu bu çileden kurtarıncaya kadar: Bir alerji tepkisiyle içinden şişip kendi kendini, balmumu tıpayla tıkanmış gibi kapatmıştı organ. Şimdi artık hiçbir koku, neredeyse soluk bile alamıyordu. Ağır bir nezle geçiriyormuş-çasma lehimlenmişti burun; gözlerinin ucundaysa gözyaşı damlacıkları birikiyordu. Cennetin, göğün Tanrısına şükürler olsun! Şimdi vicdanı rahat bırakabilirdi işi. İşte görevini yapmıştı, elinden geldiğince, sanatın bütün kurallarına uygun biçimde ve nice kereler olduğu gibi başarısızlığa uğramıştı. Ultra prosse nemo obligatur. Paydos. Yarın Pelissier'ye adam gönderip büyük bir şişe 'Amor ile Psyche' aldıracak, bununla Kont Verhamont'un yazı altlığını kokulayacaktı, öyle istememiş miydi? Ve sonra bavulcuğunu eline alıp, içinde eski moda sabunları, sentbon'ları,pomatları, sachet'leriyle kocamış düşeslerin salonlarını dolaşacaktı. Ve günün birinde kocamış düşeslerden sonuncusu, böylece müşterilerinin sonuncusu da ölmüş olacaktı. Ve o zaman zaten kendisi de kocamış olacak, evini satmak zorunda kalacaktı Pelissier'ye ya da yükselme çabası içindeki şu tüccar takımından, herhangi başka birine; belki birkaç bin livre geçerdi eline. O zaman bavulunu, ya bir ya iki, toplayıp o zamana kadar daha ölmemişse karısıyla birlikte İtalya'ya doğru yola çıkacaktı. Ve yolculuğu sağ salim atlatırsa Messina yakınında, ucuz bir yerde, şehir dışında küçük bir evcik alacaktı. Ve orada ölecekti Giuseppe Baldini, bir zamanlar Paris'in en büyük parfümcüsü, en ağır yoksulluklar içinde, Tanrı her ne zaman uygun görürse o zaman, ölecekti. Ve iyiydi böylesi.

Flakonun tıpasını kapattı, kalemi elinden bırakıp son bir kez ıslak mendille alnını sildi. Uçmakta olan alkolün serinliğini duydu, bu serinlikten

başka hiçbir şey kalmamıştı algılayabildiği. Sonra güneş battı.

Baldini yerinden kalktı, Jaluziyi açınca vücudu, dizlerine kadar akşam güneşine battı, alevi bitmiş, kor halinde bir meşalenin parlayışıyla aydınlandı. Louvre'un arkasındaki güneşin koyu kırmızı çemberini, şehrin damları üstüne yayılan yumuşak ateşi gördü. Altında ırmak altın gibi parlıyordu, gemiler kaybolmuştu. Bir de rüzgâr çıkmış olacaktı, çünkü suyun yüzeyine pul pul esintiler düşüyor, sanki dev bir el şurada burada suya milyonlarca Louisdor altını serpiyormuşçasına pırıltılar beliriyor, bu pırıltılar gittikçe yaklaşıyor, bir an için ırmağın akış yönü tersine dönmüş gibi oluyordu: Baldini'ye doğru akıyordu su, som altından, ışıl ışıl bir sel.

Baldini'nin gözleri nemlendi, kederlendi. Bir süre olduğu yerde kımıldamadan durup bu şahane manzarayı seyretti. Sonra, birden, bir atılımla pencereyi açtı, iki kanadını arkasına çarptı ve Pelissier'nin parfümünü, havada geniş bir yay çizdirerek dışarı attı. Parfümün cup diye düşüşünü, bu arada suyun pırıltılı halısını yırtışını izledi.

Taze hava doldu odaya. Baldini derin bir soluk aldı, burnundaki tıkanıklığın çözüldüğünü fark etti. Sonra pencereyi kapadı. Hemen hemen aynı anda gece oluverdi, apansız. O altın pırıltılı şehir ve su manzarası donup külrengi bir siluete dönüştü. Oda bir çırpıda karanlığa gömülmüştü. Baldini gene, aynı biraz önceki duruşuyla pencereden bakıyordu. "Yarın Pelissier'ye adam göndermeyeceğim," dedi ve iki eliyle sandalyesinin arkalığını sıkı sıkı kavradı. "Yapmayacağım. Salon salon dolaşmak da yok. Yarın notere gidip evimi ve dükkânımı satacağım. Evet, satacağım. E basta!"

İnatçı bir oğlan çocuğu ifadesi gelmişti yüzüne; birden çok mutlu hissetti kendini. Gene o eski, genç Baldini'ydi, eskisi gibi cesur, yazgıyla boğuşmaya kararlı gerçi boğuşmak, bu durumda geri çekilmek oluyordu, ama olsun. Çekilmekse çekilmek! Yapacak başka bir şey kalmıyordu ki. Bu berbat zaman başka bir seçenek bırakmıyordu. Tanrı gönderir iyi zamanları da kötü zamanları da, ama kötü zamanlarda yanıp yakılalım istemez, erkekçe göğüs gerelim ister. İşte bir işaret vermişti Tanrı. Şehrin o kan kırmızısı altın rengi hayali bir uyarıydı. Harekete geç, Baldini çok geç

olmadan! Evin daha sapasağlam duruyor, daha dolu depoların, batmakta olan mağazana iyi bir fiyat koparabilecek durumdasın. Henüz senin elinde kararlar. Messina'da sade bir hayat sürerek ihtiyarlamak değildi gerçi ömür boyu düşlediğin hedef ama Paris'te ihtişam içinde batıp gitmekten daha saygıdeğer, daha Tanrı'nın hoşuna gider bir yoldur. Bırak Brouet'lerin, Calteaux'larin, Pelissier'lerin olsun zafer. Giuseppe Baldini meydanı terk ediyor. Ama gönlü öyle istediği için terk ediyor ve de eğilmeden!

Şimdi basbayağı gurur duyuyordu kendisiyle. Bir de sonsuz bir rahatlama. Yıllardan beri ilk kez ensesini sıkıştırıp, omuzlarını saygılı bir bükülüşle gittikçe daha çok bastıran o alttan alma kasılması çekilivermişti sırtından; bir parça bile çabalamadan, dimdik, tasasız, serbest duruyordu yerinde ve seviniyordu. Soluğu rahatça geçiyordu burnundan. Odayı tutan 'Amor ile Psyche' kokusunu belirgin biçimde duyuyordu, ama artık bu kokudan öyle etkilenmiyordu. Baldini yaşamını değiştirmişti, keyfi alabildiğine yerindeydi. Şimdi üst kata, karısına çıkacak, ona kararlarını bildirecek, sonra karşıya geçip Notre-Dame'ı ziyaret edecek, Tanrı'ya büyüklük edip işaretini gönderdiği ve de kendisine, Giuseppe Baldini'nin kişiliğine bu inanılmaz gücü bahşettiği için teşekkür olmak üzere bir mum yakacaktı.

Delikanlıca denebilecek bir coşkunlukla peruğunu geçirdi dazlak başına, mavi kaftanını giydi üstüne, yazı masasının üstünde duran şamdanı kavradı, çalışma odasından çıktı. Üst kata doğru yürürken, tam önünü görebilmek için merdivende yanan yağ kandiliyle elindeki şamdanı yakıyordu ki, aşağıda, giriş katında kapının çalındığını duydu. Dükkân kapısının İran işi çıngırağı değil, servis kapısının tangır tungur ziliydi bu, berbat bir gürültü, hep rahatsız etmişti onu. Hep söküp yerine sesi daha hoş bir zil takmak istemiş, ama her seferinde masrafından kaçınmıştı, oysa şimdi, birden aklına gelen düşünceyle güleceği geldi, bir önemi kalmamıştı: Bu kulak tırmalayıcı zili de satacaktı evle birlikte. Halefi olacak adam sinirlensindi!

Gene tıngırdadı zil. Aşağıya kulak kabarttı. Anlaşılan Chenier çoktan çıkmıştı. Hizmetçi kızın da bakmaya niyeti yok gibiydi. Böyle olunca, Baldini'nin kendisine düşüyordu aşağı inip kapıyı açmak.

Sürgüyü çekip ağır kapıyı açtı hiçbir şey göremedi.

Karanlık, mumun ışığını hepten yutuyordu. Neden sonra, yavaş yavaş, küçük bir karaltı seçebilmeye başladı, bir çocuk ya da ufak tefek bir delikanlı, kolunda bir şey taşıyordu.

“Ne istiyorsun?”

“Beni Grimal Usta gönderdi; keçi derisini getirdim,” dedi karaltı, yaklaştı, üzerine üst üste birkaç deri astığı kolunu uzattı Baldini’ye doğru. Baldini ışıkta gözleri ürkek ürkek bekleyen bir çocuk yüzü seçebildi. Duruşu eğriydi. Uzattığı büyük kolunun ardında, dayak bekleyen biri gibi saklanıyordu sanki. Çocuk, Grenouille’di.

XIV

Yazı altlığı için gereken keçi derisi! Baldini hatırladı. Derileri birkaç gün önce Grimal’den ısmarlamıştı, Kont Verhamont’a yapılacak İspanyol derisi için kullanılmak üzere, en hasından, en yumuşağından yıkanır deri, tanesi on beş frank. Ama şimdi ihtiyacı kalmamıştı artık, bu harcamayı yapmasa da olurdu. Öte yandan, çocuğu öyle gerisin geri yollayıverirse?.. Kimbilir bu da elverişsiz bir izlenim yaratabilirdi, söylentiler çıkardı: Baldini’nin güvenilir yanı kalmamış, Baldini artık sipariş alamıyormuş, Baldini artık ödemelerini yapamıyormuş... bu da iyi olmazdı, hayır, hayır, çünkü böyle bir durum belki de dükkânın satış değerini düşürürdü. En iyisi, bu bir işe yaramayacak keçi derilerini almaktı. Zamanı gelmeden hiç kimsenin öğrenmesi gerekmezdi Baldini’nin yaşamını değiştirdiğini.

“Gir içeri!”

Çocuğu içeri aldı. Baldini şamdanla önde, Grenouille elinde derilerle arkasında dükkâna geçtiler. Grenouille bir parfümeriye, kokuların ayrıntı değil, düpedüz bütün ilginin merkezi olduğu bir yere ilk kez ayak basıyordu. Tabii bütün parfüm ve aktar mağazalarını biliyordu, geceler boyunca şehrin camekânlarının karşısında beklemiş, burnunu kapılarının aralıklarına dayamıştı. Buralarda satılan bütün kokuları biliyordu, bunlardan kafasının içinde en harika parfümleri karıştırmıştı bile. Bu durumda, yeni

bir şey beklediği yoktu. Ama nasıl müziğe yetenekli bir çocuk, orkestrayı yakından görmeye ya da kilisede orgun arkasındaki, klavyenin gizlendiği galeriye çıkmaya can atarsa, Grenouille de bir parfümeriyi içeriden görmeye öyle can atıyordu; onun için, Baldini'ye deri götürüleceğini duyduğunda da bu işi üstlenebilmek için elinden geleni yapmıştı.

Ve işte şimdi Baldini'nin dükkânında, Paris'teki, en küçük mekânda en çok sayıda koku hammaddesinin bir araya geldiği yerdeydi. Önü sıra uçuşup giden mum ışığında fazla bir şey göremiyordu, sadece üzerinde terazisiyle tezgâhın gölgesini, tas üstündeki iki balıkçıl kuşunu, müşteriler için konmuş bir koltuğu, duvarlardaki karanlık rafları, pirinç araç gerecin, bir de kavanozlara, potalara yapıştırılmış beyaz etiketlerin üstündeki kısacık pırıldayışını. Daha caddedeyken duyduğundan fazla bir koku da duymuyordu. Ama bu yere egemen olan ciddiyeti, insanın, "kutsal" sözünün Grenouille için herhangi bir anlam taşıdığını bilse, kutsal diye nitelendirmek isteyeceği ciddiyeti, her parça mobilyaya, her alete, kavanozlara, şişelere, kâselere sinmiş o buz gibi ciddiyeti, zanaatın o soğukkanlı kuruluğunu, o iş ruhunu hemen sezinlemişti. Ve öyle Baldini'nin ardı sıra, Baldini'nin gölgesinde giderken, -gölgesinde, çünkü Baldini onun yolunu ısıtmak zahmetine girmiyordu— aklına yerinin burası olduğu, başka hiçbir yer olmadığı ve burada kalacağı, kalıp buradan dünyayı yerinden oynatacağı düşüncesi geldi.

Bu tabii gülünecek ölçüde kibirlice bir düşünceydi. Öyle ipini koparıp gelmiş, kimin nesi olduğu belirsiz bir tabakhane uşağının, bir koruyanı kollayanı olmadan, zanaat düzeni içinde en küçük bir yeri olmadan, Paris'in en tanınmış koku maddeleri mağazasına kapılanmak umudunu haklı gösteren hiçbir şey yoktu, hele hele, bildiğimiz gibi, ticarethanenin elden çıkarılması kararlaştırılmış iken. Ama Grenouille'in kibirlice düşüncelerinde dile gelen şeyin de bir umut olması söz konusu değildi; kesin bir kanıydı bu. Bu dükkândan, diyordu bu kanı ona, ancak Grimal'den elbiselerini almak için çıkacaksın, bir daha çıkmayacaksın. Kene, kan kokusu almıştı. Yıllarca sessiz durmuş, içine kapanmış, beklemişti. Şimdi ne olursa olsun diye bırakıyor kendini, düşüyordu, bu tamamen umutsuz durumda. Onun için de böylesine büyüktü içindeki güven.

Dükkânı bir uçtan bir uca geçmişlerdi. Baidini, ırmak tarafındaki, bir bölümü depo, bir bölümü atölye ve laboratuvar olarak kullanılan, sabunların kaynatılıp pomatların kotarıldığı, göbekli şişelerde kokulu suların karıştırıldığı arka odanın kapısını açtı. “Şuraya!” dedi, pencerenin önündeki büyük bir masayı göstererek, “şuraya koy!”

Grenouille, Baldini’nin gölgesinden çıktı, derileri masaya koydu, sonra bir sıçrayışta önce durduğu yere döndü, Baldini’yle kapının arasında dikildi. Baldini biraz daha durdu masanın başında, mum damlamasın diye şamdanı ötede tutmuş, parmağının sırtını derinin pürüzsüz yüzeyinde gezdiriyordu. Sonra en üsttekini tersine çevirdi, elini derinin kadifemsi, hem kaba hem yumuşak iç yüzeyinde dolaştırdı. Çok iyiydi bu deri. Sanki İspanyol altlığı yapmak için yaratılmıştı. Kururken hemen hemen hiç çekmeyecekti, usulünce kup papyeden geçirilirse yumuşaklığını yeniden kazanacaktı, daha başparmağıyla işaret parmağı arasında bastırmasıyla anlıyordu: Beş yıl, on yıl tutardı aldığı kokuyu; çok, çok iyi bir deriydi belki de eldiven yapardı, üç çift kendine, üç çift karısına; Messina yolculuğu için.

Elini geri çekti. İş masasının görünüşü insanın içini kaldırıyordu; nasıl da hazırdı her şey; koku banyosu için gereken cam küvet, derinin kurutulacağı cam levha, tentürün karıştırılacağı çanaklar, havaneliyle spatula, fırça, kup papye, makas. Sanki nesneler, sırf karanlık olduğundan uyuyorlarmış da yarın gene uyanacaklarmış gibiydi. Belki masayı da götürmeliydi Messina’ya. El aletlerinin bir bölümünü de, yalnız en önemli parçaları... İnsan iyi oturur, iyi çalışırdı bu masada. Meşe tahtasından yapılmıştı, iskeleti de öyle, çapraz kirişliydi: Azıcık olsun titremez, sallanmazdı, ne bir asite bana mısın derdi ne bir yağa, ne de bıçağa - onu Messina’ya götürmekse bir servet harcamak demekti! Gemiyle bile olsa! Onun için de satılacaktı masa, evet masa yarın satılacaktı ve üstünde, altında, yanında yöresinde ne varsa onlar da satılacaktı! Çünkü kendisi, Baldini gerçi yufka yürekliydi, ama aynı zamanda güçlü bir kişilik sahibiydi de, bunun için, ne kadar zor gelirse gelsin, kararını uygulayacaktı; gözlerinde yaşlarla veriyordu her şeyini, ama gene de verecekti, çünkü böylesinin doğru olduğunu biliyordu, bir işaret almıştı.

Gitmek için döndü. Karşısında o ufak, boy fukarası insan duruyordu, iyice unutmuştu bile onu. “Deri iyi,” dedi Baldini. “Ustana söyle, deri iyi. Ben birkaç gün içinde gelip parasını vereceğim.”

“Baş üstüne,” dedi Grenouille, durduğu yerden ayrılmadan, atölyesinden çıkmaya hazırlanan Baldini’nin yolunu kesiyordu. Baldini şaşırır gibi oldu, ama nereden aklına gelsin, çocuğun davranışını küstahlığına değil, utangaçlığına yordu.

“Ne var?” diye sordu. “Daha bir diyeceğin mi var? Ha? Söyle hadi!”

Grenouille eğri büğrü duruyor, görünüşte ürkekliğini açığa vuran, ama aslında sinip beklemenin uyanıklığından doğan o bakışla Baldini’ye bakıyordu.

“Sizde çalışmak istiyorum, Baldini Usta. Sizin yanınızda, sizin işinizde çalışmak istiyorum.”

Yalvarır gibi değil, bildirir gibi söylenmişti bu sözler; söylenmiş de değildi aslında, püskürtülmüş, yılan hışıltısıyla ortaya fırlatılmıştı. Bir kez daha yanıldı Baldini, Grenouille’in tüyler ürpertici özgüvenini çocukça bir çolpalığa yordu. Gülümseyerek, tatlılıkla baktı yüzüne. “Sen tabak çırağısın evladım,” dedi, “bende tabak çırağına göre iş yok. Benim kendi kalfam var, çırağa ihtiyacım da yok.”

“Siz bu keçi derilerini kokulandırmak istiyorsunuz, değil mi Baldini Usta? Benim getirdiğim derileri kokulandırmak istiyorsunuz, öyle değil mi?” diye sordu, dişlerinin arasından hışıldayarak, sanki Baldini’nin yanıtını hiç duymamış gibi.

“Evet, öyle,” dedi Baldini.

“Pelissier’nin ‘Amor ile Psyche’siyle mi?” diye sordu Grenouille, ve daha bir büzüştü durduğu yerde.

O anda sessiz bir dehşetle sarsıldı Baldini’nin bütün bedeni. Kendi kendine, oğlan bunu nereden bilebilir diye sorduğu için değil, sırf bugün

sırrını çözmeyi başaramadığı o nefretli parfümün adı geçtiğinden.

“Böyle bir saçmalık da nereden aklına geliyor, ben mi yabancı bir parfüm kullanacakmışım, bir siparişi...”

“Kokuyorsunuz da ondan!” diye hışıldadı Grenouille. “Alnınızda izi var, hele elbisenizin sağ cebinde bir mendil var ki, sırılsıklam. İyi değil o ‘Amor ile Psyche’, kötü bir parfüm, içindeki bergamotu çok fazla, biberiyesi de fazla, gülyağı az gelmiş.”

“Ya,” dedi konuşmanın böyle kesin bir gidiş almasına iyice şaşıran Baldini, “daha başka?”

“Portakal çiçeği, lim, karanfil, misk, yasemin, alkol, bir de, adını bilmediğim bir şey, şurada, bakın! Şu şişede!” diye parmağıyla karanlığın içinde bir noktayı gösterdi. Baldini şamdanı söylenen yöne tuttu, bakışları çocuğun işaret parmağını izledi, rafta duran, kirli sarı bir balsamla dolu bir şişeye ulaştı.

“Aselbent?” diye sordu.

Grenouille başını salladı. “Evet, o var içinde. Aselbent.” Sonra bir kasılma geçiriyormuş gibi büzüştü, kendi kendine en azından bir on, on beş kez ‘aselbent’ sözcüğünü tekrarladı: “Aselbent aselbent aselbent aselbent...”

Baldini mumu, aselbent diye sayıklayan bu insan yumağına doğru tuttu, düşündü: Ya deli, ya sahtekâr haydudun teki, ya da olağanüstü bir yetenek. Çünkü saydığı maddeler, belli oranlarda, olabilirdi ‘Amor ile Psyche’ parfümünün içinde; çok olasıydı. Gülyağı, karanfil, aselbent bu üç bileşendi bugün öğleden sonra onca kafa çatlatarak aradığı; bunlar olunca, kendisinin de doğru olarak bulduğuna inandığı öbür öğeler bir anlam kazanıyor, güzel, yuvarlak bir pastanın parçalarıymışçasma bir bütün oluşturuyorlardı. Şimdi geriye, bunların birbiriyle hangi oranlar içinde bir araya getirileceği sorusu kalıyordu. Bunu ortaya çıkarabilmek için günlerce deney yapması gerekirdi Baldini’nin, korkunç bir işti, neredeyse parçaları tanımlamaktan daha beter, çünkü şimdi ölçmek, tartmak, not tutmak ve bütün bunları yaparken çok ama çok dikkat etmek gerekliydi, çünkü en küçük bir dikkatsizlik pipetin

bir titremesi, damlaları sayarken bir yanılma her şeyi bozabilirdi. Boşa giden her deney ise dünyanın parasına malolurdu. Bozuk çıkan her karışım küçük bir servet demekti... Bu ufak tefek herifi bir sınayacak, ona ‘Amor ile Psyche’nin kesin formülünü soracaktı. Bilirse, gramı gramına, damlası damlasına bilirse o zaman, Baldini’nin yanma girip iş sahibi olabilmek için, herhangi bir yoldan Pelissier’nin reçetesini ele geçirmiş düzenbazın biri olduğu ortaya çıkacaktı. Ama formülü şöyle böyle bulabilirse, bir koku dehasıydı ve böyle biri olarak Baldini’nin meslek açısından ilgisini çekerdi. Hayır, Baldini bir kere verdiği işi bırakma kararını yeniden gözden geçirecek değildi. Onun için önemli olan Pelissier’nin parfümü falan değildi. Çocuk ona bu parfümden litrelerce sağlasa bile Kont Verhamont’un İspanyol derisini onunla kokulamayı aklının ucundan bile geçirmezdi, ama... Ama insan, ömrü boyunca parfümcülük yapmışsa, ömrü boyunca kokuların bileşimiyle uğraşmışsa, bir saat içinde bütün meslek şevkini silip atamazdı ya! Onu ilgilendiren şey, bu Allahın belası parfümün formülünü bulmaktı, dahası, kokuyu alnından okuyan bu tekinsiz çocuğun yeteneğini araştırmaktı. Bu işin arkasında ne var, bilmek istiyordu, düpedüz merak içindeydi.

“Burnun, anlaşılan pek hassas senin, delikanlı,” dedi Baldini, Grenouille’in aselbent sayıklaması geçince, sonra atölyeye dönüp şamdanı dikkatle çalışma masasına yerleştirdi, “kuşkusuz, pek hassas burnun, ama...”

“Paris’in en iyi burnu bendedir, Baldini Usta,” diye sözünü kesti Grenouille. “Ben dünyanın bütün kokularını, Paris’te olanların hepsini bilirim, yalnız kimisinin adını bilmiyorum, ama o adları da öğrenirim, zaten kokular içinde adı olanlar o kadar çok değil, topu topu birkaç bin, hepsini öğreneceğim, o balsamın adını da hiç unutmayacağım, aselbent, balsamın adı aselbent, aselbent, aselbent...”

“Sus!” diye bağırdı Baldini, “ben konuşurken sözümü kesme! Sesin fazla çıkıyor senin, pek de büyük konuşuyorsun. Hiç kimse bilmez bin kokuyu adıyla sanıyla. Ben bile bin değil, ancak birkaç yüz kokuyu adıyla bilirim, çünkü mesleğimizde birkaç yüzden fazla koku yoktur, geri kalanlara koku denemez!”

Uzunca süren konuşması sırasında neredeyse vücutça gelişip serpilen, hatta heyecanı içinde bir ara ‘hepsini, hepsini’ betimleyebilmek için eliyle koluyla havada daireler çizen Grenouille, Baldini’nin yanıtını duyunca anında gene kendi üzerine kapandı, küçük kara bir kurbağa olup kapının eşiğinde, kımıldamadan beklemeye koyuldu.

“Ben,” diye devam etti Baldini, “tabii çoktan biliyorum ‘Amor ile Psyche’nin aselbent, gülyağı, karanfil, ayrıca bergamot, biberiye özü vesaireden oluştuğunu. Bunu bulmak için, dediğim gibi, az buçuk hassas bir burundan fazlası gerekmez; olur a, belki Tanrı sana da, birçoklarına verdiği gibi, yani senin yaşında birçok insana verdiği gibi, böylece az buçuk hassas bir burun vermiştir. Oysa bir parfümcüye,” —sözünün burasında işaret parmağını havaya kaldırdı Baldini, göğsünü kabarttı— “bir parfümcü-ye gereken, öyle az buçuk hassas bir burundan öte bir şeydir. Ömür boyu eğitimden geçmiş, yanılmadan çalışan, sahibine en karmaşık kokuları bile içlerindeki maddelerin çeşitleri, miktarları bakımından kesin biçimde çözümleme, hem de yeni, bilinmedik koku karışımları yaratma olanağı veren bir koklama organıdır ona gereken şey. Böyle bir burun,” -bunu derken parmağıyla kendi burnuna dokundu-böyle bir burunla doğmaz insan, delikanlı! Böylesini sebatla, çalışkanlıkla elde etmek gerekir. Yoksa öyle ha deyince söyleyebilir misin bakalım ‘Amor ile Psyche’nin tam formülünü? Hım? Söyleyebilir misin?”

Grenouille karşılık vermedi. “Ya da şöyle yaklaşık olarak anlatabilir misin bana?” dedi Baldini ve biraz öne eğildi kapıda duran kurbağayı daha iyi görebilmek için, “hani şöyle aşağı yukarı, bir tahmin olarak? Ha? Konuşsana, Paris’in en iyi burnu?”

Ama Grenouille susuyordu. “Gördün mü?” dedi Baldini hem hoşnut, hem de hayal kırıklığı içinde, doğruldu gene, “söyleyemiyorsun. Tabii söyleyemezsin. Nasıl söylebilirsin ki. Sen öyle, yemek yerken içindeki maydanoz mu, dereotu mu onu fark eden birisin. Tamam bu da az şey değil. Ama bu, aşçı oldun demek değildir ki. Her sanatta ve her zanaatta -bak gitmeden bunu aklına yaz!— yetenek hiçbir şey ifade etmez, ama deneyim, alçakgönüllülükle, çalışkanlıkla elde edilmiş deneyim her şeydir.”

Masanın üstündeki şamdanı almaya davranmıştı ki, kapının oradan Grenouille'nin kısık, çatlak sesini duydu: "Formül nedir bilmiyorum, Usta, formül nedir bilmem ben, ama başka her şeyi biliyorum!"

"Formül, her parfümün a'sı ve z'sidir," diye karşılık verdi Baldini, sert bir havayla, çünkü bu konuşmayı bitirmek istiyordu artık. "İstenen o belli, özel kokunun, ötekilerden apayrı bir kokunun meydana gelmesi için tek tek hangi maddelerin hangi oranda karıştırılacağım titizlikle belirten yol göstericidir. Reçetedir senin anlayacağın."

"Formül, formül," diye tekrarladı Grenouille çatlak karga sesiyle, durduğu yerde biraz büyüdü, "bana formül gerekmez. Reçetesi burnumun içinde benim. Yapayım mı onu size, Usta ha, yapayım mı?"

"Ama nasıl?" diye bağırdı Baldini sesini iyice yükselterek, mumu cücenin suratına doğru tuttu. "Nasıl yapacakmışım ki?"

Grenouille ilk kez irkilip geri çekilmedi. "Hepsi burada, gereken her şey, bütün kokular var burada, bu odada hepsi," dedi gene karanlığı göstererek. "İşte gülyağı! İşte portakal çiçeği! İşte karanfil! İşte biberiye!.."

"Elbette var hepsi!" diye kükredi Baldini. "Hepsi var! Ama diyorum ya sana, taş kafalı, formül olmayınca bir işe yaramaz bunlar!"

"... İşte yasemin! İşte alkol! İşte bergamot! İşte aselbent!" diye hırıldamasını sürdürdü çocuk; saydığı her isimle birlikte, şişelerin olduğu rafların olsa olsa hayal meyal seçilebildiği karanlık odanın içinde başka bir noktayı gösteriyordu.

"Sen anlaşılan geceleyin de görüyorsun, ha?" diye üstüne yürüdü Baldini, "yalnız Paris'in en hassas burnu değil, en keskin gözleri de sende, öyle mi? Kulakların o kadar iyi değil de az buçuk olsun işitmeye yetiyorsa, aç da iyice dinle: Ufak bir düzenbazsın sen. Herhalde birşeyler kaptın Pelissier'den, casusluk ettin onun yanında, değil mi? Sonra da geldin, bana yutturacağını sanıyorsun demek?"

Grenouille şimdi gövdesindeki bütün katlanmaları çözmüş, hani bütün boyuyla, hafifçe ayrılmış bacaklar, hafifçe açılmış kollarla kapıya dikilmişti; öyle ki bir yandan pervaza, bir yandan eşiğe sıkı sıkıya tutunmuş kara bir örümceği andırıyordu. “Bana on dakika verin,” dedi oldukça akıcı bir dille, “size ‘Amor ile Psyche’ parfümünü yapayım, şimdi hemen ve bu odanın içinde. Usta, bana beş dakika verin!”

“Ne sanıyorsun, atölyemde oyun mu oynatacağım sana? Hem de bir servet değerindeki esanslarımla, ha?”

“Evet,” dedi Grenouille.

“Hah!” diye seslendi Baldini içindeki bütün havayı bir kerede çıkararak. Sonra derin bir soluk aldı, örümceği andıran Grenouille’e uzun uzun baktı, düşündü. Aslında hiç fark etmez, diye geçirdi içinden, yarın nasıl olsa her şey bitiyor. Gerçi bu söylediğini yapamayacağını biliyorum, olabilir mi hiç böyle bir şey, yoksa büyük Frangipani’den de büyük olması gerekirdi. Ama zaten bildiğim bir şeyi niçin gözlerimle de görmeyeyim ki? Yoksa olur ya, gün gelir Messina’da -eh insanlar ihtiyarlayınca bir garip oluyor, en çılgınca fikirlere saplanıyorlar— karşıma bir koku dehası, Tanrı’nın ihsanından payını bolca almış bir varlık çıkmıştı da anlamamıştım, diye içime dert olur... Olacak şey değil. Aklımın bana söylediğini dinleyecek olursam, hiç mi hiç olacak şey değil! ama mucize diye de bir şey var, orası kesin. Evet, günün birinde Messina’da ölürken döşeğimde aklıma şu düşünce gelirse: Vaktiyle Paris’te, o akşam, olan bir mucizeydi de gözlerini mi kapadın?.. Hiç hoş olmaz, Baldini! Deli oğlan birkaç damla gülyağıyla misk tentürü ziyan edecekmiş, o kadarını sen kendin de ziyan edecektin. Pelissier’nin parfümüne gerçekten taksaydın aklını. Hem birkaç damla ziyan olmuş ne önemi var gerçi çok para, çok, çok para ama bilginin güvenilirliği ve huzur içinde geçecek bir ihtiyarlık karşısında?”

“Bana bak!” dedi sesinde yapay bir sertlikle, “bana bak! Ben... adın ne bakayım senin?”

“Grenouille,” dedi. Grenouille. “Jean-Baptiste Grenouille.”

“Yaa,” dedi Baldini. “Öyleyse beni dinle Jean-Baptiste Grenouille! Düşündüm. Sana bu fırsatı, ileri sürdüğün şeyi kanıtlama fırsatını hemen, şimdi vereceğim. Bu aynı zamanda senin için, başarısızlıkla burnun sürtülerek de olsa, alçakgönüllülüğü öğrenme fırsatı olacak; alçakgönüllülük ki senin şu genç yaşında daha pek gelişmemiş olması hoşgörülebilir geleceğin bakımından, içinde bulunduğun mesleğin ve zümrenin bir üyesi olarak, koca olarak, tebadan biri olarak, insan olarak ve de iyi bir Hıristiyan olarak gelecek hayatın bakımından vazgeçilmez bir erdemdir. Ben, senin bu dersi alman için doğacak masrafları karşılamaya hazırım, çünkü belli nedenlerden ötürü içimden bağış yapmak geliyor bugün, hem kimbilir gün olur da şu sahneyi hatırlayacak olursam belki biraz neşelenirim de. Ama bana bir oyun oynayabileceğini sanma! Giuseppe Baldini’nin burnu yaşlıdır, ama keskindir, senin karıştıracağın şeyle bu, bu nesne arasındaki...” -böyle derken cebinden ‘Amor ile Psyche’ içmiş mendili çıkardı, Grenouille’in yüzüne doğru salladı- “en küçük farkı bile anında saptayacak kadar keskindir. Yanaş bakalım, Paris’in en iyi burnu! Yanaş şu masaya da göster elinden geleni! Ama dikkatli ol, bir şey devireyim, düşüreyim deme başıma! Dur, dokunma bir şeye! Önce ışık yakayım! Bu küçük deneyimiz için çok aydınlık olmalı ortalık, değil mi?”

Bunları deyip büyük meşe masanın ucunda duran öbür iki şamdanı aldı, yaktı. Üç şamdanı da masanın arka uzun kenarına yan yana yerleştirdi, deriyi bir yana itti, masanın ortasını boşalttı. Sonra, sakin olduğu kadar çabuk hareketlerle, çalışmanın gerektirdiği gereçleri: Büyük, yusyuvarlak harmanlama şişesini, cam huniyi, pipeti, küçük ölçü bardağını, büyük ölçü bardağını durdukları küçük ayaklıktan aldı geldi, meşe tablaya düzenlice dizdi.

Grenouille bu arada kapı pervazından çözülmüştü. Daha Baldini şatafatlı nutkunu verirken akıp gitmişti üzerindeki tutuk, pusuda yatan sinmişlik. Tek işittiği Baldini’nin olumlu yanıtıydı; inat edip bir ödün koparmış, ama bu ödüne eklenen kısıtlamalara, koşullara, ahlaki uyarılara omuz silken bir çocuğun kaynayan coşkusuyla işittiği bir şey vardı: Evet. Duruşuna bir rahatlık gelmiş, ilk kez bir hayvandan çok insana benzer bir halde Baldini’nin sözlerine katlanmıştı: İstediğine karşı durmayan bu adamı çoktan avucunun içine aldığını biliyordu.

Baldini daha masanın üstünde şamdanlarıyla uğraşırken Grenouille yandan atölyenin, değerli esanslar, yağlar, tentürlerle dolu dolaplarını gizleyen karanlığına süzülmüş, burnunun şaşmaz biçimde söylediğini dinleyerek, raflardan gerekli şişecik-leri toplamıştı. Dokuz taneydi bunlar: portakal çiçeği esansı, lim yağı, karanfil yağı, gülyağı, yasemin özü, bergamot özü, biberiye özü, misk tentürü ve aselbent balsamı; çabucak getirip masanın kenarına dizmişti hepsini. Son olarak bir damacana yüksek dereceli alkol bulup geldi. Sonra da, hâlâ vakur bir titizlikle, her şey eski, güzel düzeni içinde olsun ve de şamdanların bol ışığında göze o düzeni içinde görünsün diye, kaplarını dizmekte, şu bardağı biraz o yana, bunu biraz daha şu yana itmekte ve sabırsızlıktan titremekte olan Baldini'nin yanına dikildi, ihtiyarın çekilip yer açmasını bekledi.

"Tamam!" dedi Baldini sonunda, yana çekildi. "Her şey dizildi önüne, yapacağın şu, haydi 'deney' diyelim adına, şu deney için gereken her şey. Sakın bir şeyimi kırma, bir şey döküp ziyan etme! Şunu iyice bil: Şimdi beş dakika süreyle oynamana izin verdiğim bu sıvılar öyle nadir, öyle değerlidir ki, bu yoğun biçimleriyle bir daha ömründe eline alamayacaksın!"

"Ne kadar yapayım istiyorsunuz, Usta?" diye sordu Grenouille.

"Ne... ne kadar?" diye şaşaladı sözü kesilen Baldini.

"Parfümden ne kadar yapayım?" diye öttü Grenouille, "ne kadar olsun istiyorsunuz? Bu büyük şişeyi ağzına kadar doldurayım mı?" Bunu derken rahat rahat üç litre alabilecek, büyük bir harmanlama şişesini gösterdi.

"Hayır, sakın ha?" diye bağırdı Baldini dehşet içinde; bağıran kendisi değil, hem iliklerine işlemiş, hem de kendiliğinden parlayıverici niteliği olan bir korku, malının ziyan olacağı korkusuydu. Sonra hemen ardından, kendini ele veren bu bağırıştan utanmış gibi gürledi: "Hem sakın bir daha sözümü kesme benim!" Daha sakin, alaycı bir havayla sürdürdü konuşmasını: "İkimizin de değer vermediği bir parfümden üç litre yapacağız da ne olacak? Aslında yarım ölçü bardağı bile yeter. Ama böyle küçük miktarları karıştırırken kesinlik tutturmak zor olduğundan, haydi benden sana izin, harmanlama şişesinin üçte biri olsun."

“Pekâlâ,” dedi Grenouille. “Bu şişenin üçte birini ‘Amor ile Psyche’yle dolduracağım. Ama, Baldini Usta, kendi usulümce. Meslek adabına uygun yol mudur, bilmiyorum, çünkü meslekten haberim yok benim, kendi yolumca yapacağım.”

“Buyur!” dedi Baldini, biliyordu ki bu işte benim usulüm senin usulün yoktur, tek bir usul, mümkün ve doğru olan bir tek yol vardır, o da formülü bilip, elde edilmek istenen son miktarı göz önünde bulundurarak çeşitli esansları en titiz biçimde ölçüp kotarmak yoluyla yoğun bir sıvı hazırlamak ve buna, çoğu zaman bire on ile bire yirmi arasında değişen, ama titizce tutturulacak bir oran içinde alkol katarak, sonra ürün olan parfüm ruhunu vermektir. Başka bir usul, Baldini biliyordu ki, yoktu. Bunun için de birazdan göreceği, önce alaycı bir uzaklıkla, sonra irkilme, sonunda da şaşkınlıktan şaşkınlığa düşerek izleyeceği şeyi mucizeye yormaktan başka çare bulamayacaktı. Ve bu sahne öyle bir kazınacaktı ki belleğine, ömrünün sonuna kadar silinmeyecekti.

XV

Grenouille bücürü ilk iş olarak alkol damacanasının mantarını çıkarmıştı. Kolay olmamıştı ağır damacanayı yerden kaldırması. Neredeyse başı hizasına kadar yükseltmesi gerekmişti, çünkü harmanlama şişesi, ağzındaki cam huniyle birlikte o yükseklikteydi, sonra şişeye, ölçü bardağı kullanmadan, doğruca damacanadan doldurmuştu alkolü. Baldini bunca işbilmezliğin bir arada olmasından ürperdi: Herif daha elinde inceltilecek değişik karışım olmadan, inceltme maddesiyle işe başlayarak dünyanın parfüm düzenini tersyüz etmekle kalmıyor, üstelik fizik gücünün bile neredeyse yetmediği bir işe girişiyordu! Titriyordu dermansızlıktan; Baldini görüyordu ki ağır damacananın düşmesi ve masanın üstünde her şeyin tuzla buz olması an meselesiydi. Mumlar, diye geçirdi aklından, Allah saklasın, mumlar! Patlayacak, evim yanıp kül olacak!.. Tam atılıp çılgının elinden damacanayı alacaktı ki, Grenouille kendiliğinden indirdi, sağ salim yere ulaştırdı, tıpasını yerine oturttu. Harmanlama şişesinde dalgalanıyordu hafif duru sıvı bir damla bile dökülmemişti ortaya. Biraz durup soluk aldı Grenouille, yüzüne öyle hoşnut bir ifade gelmişti ki, gören işin en zor tarafını bitirdiğini sanırdı. Gerçekten bundan sonrası Baldini’nin, olup

bitenin içinde bir sıra ya da herhangi bir düzen ortaya çıkarabilmesi şöyle dursun, gözleriyle izleyemeyeceği bir hızla gelişti.

Grenouille, anlaşılan rastgele, içinde koku maddeleri olan flakon dizisine bir el atıyor, cam tıpayı çıkarıyor, şişeciği bir an burnuna tutuyor sonra huniye birinden bir akıntı, ötekinden birkaç damla, bir üçüncüsünden bir döküm boşaltıyordu. Pipet, tüp, ölçü bardağı, kaşık, karmaç parfümcünün, çetrefil bir iş olan karışım hazırlama işinin üstesinden gelebilmesi için gereken bütün bu gereçlere bir kez bile dokunmadı. Sanki sadece oyun oynuyor; suyla, otla, çamurla iğrenç bir bulamaç pişirdikten sonra çorba yaptığını ileri süren bir çocuk gibi döküyor, aktarıyordu. Evet, çocuk gibi, diye düşündü Baldini; birdenbire çocuklaştı görünüşü, kaba saba ellerine karşın, yaralı bereli, çentik çentik yüzüne, yamru yumru ihtiyar adam burnuna rağmen bir çocuk. Önce olduğundan büyük sandım, şimdi de daha küçükmüş gibi geliyor; üç ya da dört yaşında diyeceğim geliyor; şu küçük, söz anlamaz, anlaşılmaz, dediğim dedik, insan taslakları gibi, sözümona masum, yalnız kendilerini düşünen, dünyada ne varsa despot gibi emirleri altına almak isteyen, nitekim kişi onları, en sertinden eğitim önlemlerine başvurarak yavaş yavaş disipline sokmak ve böylece kendine hükmedebilen, olgun insan olmaya yöneltmek yerine megalomanilerine yüz verecek olsa o ön insanlar gibi. Böyle adaleli bir çocuk saklıydı karşısında kıvılcımlı gözlerle masa başında, bütün çevresini unutmuş gibi duran delikanlının içinde; hepten unutmuş görünüyordu atölyede kendisinden, bir de o deli işi çorbasını, sonradan kesinkes nadide ‘Amor ile Psyche’ parfümü olduğunu ileri süreceği hem kendi de inanarak ileri süreceği- karışımı yapmak için, hoyratça bir el çabukluğuyla huniye boşalttığı şişelerden başka şeyler de olduğunu. Baldini, mumların titreyen ışığında böylesine yanlış yunluş ve böylesine kendine güvenerek çalışan Grenouille’e bakarken bir ürperti duydu: Bunun gibisine diye geçirdi içinden ve bir an için yeniden, öğleden sonra, akşam alacasında kıpkırmızı parlayan şehre bakarken duyduğu hüznü, yılgınlığı, öfkeyi duydu içinde- bunun gibisine rastlanmazdı eskiden; böylesi ancak bu çürümüş, kokuşmuş zamanın ortaya çıkarabileceği bir cinsti... Ama dersini almalıydı şu yetkinlik budalası kerata! Şu gülünç seyir bitsin, öyle bir haşlayacaktı ki, geldiği zamanki gibi bir küçük sıfıra dönecek, sıvışacak

delik arayacaktı. Haşarat! Bu zamanda hiç kimseye güvenip yaklaşmaya gelmiyordu aslında, bunun gibi gülünç haşarat kaynıyordu ortalık!

Baldini içinde yükselen öfkeye, zamandan duyduğu iğrentiye öyle dalmıştı ki, Grenouille birden bütün flakonları kapayıp, huniyi harmanlama şişesinin ağzından alıp, şişeyi de bir eliyle boynundan yakalayıp sol elinin ayasını ağzına tutarak hızla çalkalamaya başladığında, bunun ne demek olduğunu pek kavrayamadı. Ancak şişe birkaç kere havada dolaştıktan, değerli içeriği limonata gibi bir dibine bir boynuna çarpa çarpa karıştırdıktan sonra bir öfke ve dehşet çığlığı çıktı boğazından. “Dur!” diye haykırdı. “Yeter artık! Bırak hemen! Basta! Koy hemen o şişeyi masaya, bir şeye de dokunma, tamam mı, bir şeye dokunma diyorum!.. Deli mi oldum ben nedir, durmuş böyle bir deli saçmasına kulak veriyorum. İşe girişmenden belli, kabalığından, laf dinlemezliğinden belli, beceriksizin birisin sen, hem barbar hem beceriksiz hem de arsız bir sümüklü oğlan. Senden limonatacı bile olmaz, en basitinden meyan suyu satmaya bile yaramazsın sen, nerede kaldı parfümcü! Ustan kabak şerbeti karıştırmana izin verirse öp başına koy, fazlasını da isteme! Bir daha kalkışayım deme böyle bir şeye, işittin mi? Bir daha bir parfümcünün eşiğinden içeri adım atayım deme!”

Böyle konuştu Baldini. Ve o daha konuşurken sindi çevresindeki havaya ‘Amor ile Psyche’nin kokusu. Kokuların öyle bir inandırıcılığı vardır ki, sözden, gözle görmekten, duygudan, iradeden daha güçlüdür. Savılıp atılamaz bu inandırıcılık, soluduğumuz havanın ciğerlerimize işleyişi gibi, o da içimize işler, doldurur bizi, hepten ele geçirir, çaresi yoktur.

Grenouille şişeyi masaya koymuş, parfümle ıslanan elini çekip elbisesinin eteğine silmişti. Baldini’nin yağıp duran azarları altında geriye doğru bir iki adım atıp duruşunu değiştirmesi, eski beceriksiz kapanıklığını alması yetmişti yeni yaratılan kokunun odaya dalga dalga yayılmasına. Fazlası gerekmezdi. Gerçi Baldini tepiniyordu hâlâ, bağırıyor çağırıyordu; ama her soluk alışıyla, dışarıya sergilediği öfkenin içinden aldığı besin azalıyordu. Haksız çıktığını sezinliyordu, bu yüzden de konuşması sonunda koflaşmış, boş bir heyecan gösterisine dönüşmek zorunda kalmıştı. Öyle ki

susunca, susup bir süre sessiz kalınca, Grenouille’in “Parfüm hazır,” demesi bile fazla oldu. Biliyordu.

Ama gene de, bu arada ‘Amor ile Psyche’ yüklü hava her yandan çevresini sarmış da olsa, bir deneme yapmak için eski meşe masaya yaklaştı. Elbisesinin cebinden, sol cebinden, temiz, kar beyazı bir dantelli mendilcik çıkarıp açtı, üzerine harmanlama şişesinden pipetle çektiği birkaç damla parfümü damlattı. Kolunu uzatıp mendili sallayarak parfümü havalandırdı, sonra o ustaca ve zarif hareketle mendili burnunun ucundan geçirirken derin bir solukla kokuyu emdi. Havayı kesik kesik dışarıya üflerken bir tabureye oturdu. Birdenbire az önce, öfkeyle bağırıp çağırırken kıpkırmızı olmuştu. Sarardı. “İnanılır şey değil,” diye mırıldandı alçak sesle, “vallahi inanılır gibi değil,” diye mırıldandı: ‘Amor ile Psyche’ydi bu, en ufak bir kuşku yoktu ‘Amor ile Psyche’, ne kadar nefret etse değecek o dâhiyane koku karışımı olduğundan; öyle kılı kılına kopya edilmişti ki, Pelissier bile kendi ürününden ayırt edemezdi. “İnanılır iş değil...”

Ufalmış, solgun, oturuyordu Baldini taburesinde, nezleli bir kocakarı gibi burnuna bastırdığı mendiliyle gülünç bir görünüşü vardı. Artık bütün bütün dilini yutmuştu. “İnanılır gibi değil,” bile diyemez olmuştu, bir yandan başını sallayıp harmanlama şişesinin içindeki sıvıya bakadururken tekdüze bir, “Hm, hm, hm... hm, hm, hm... hm, hm, hm...” sesi çıkarıyordu. Bir süre sonra Grenouille bir gölge sessizliğiyle masaya yaklaştı.

“İyi bir parfüm değil,” dedi, “çok kötü bir bileşim bu parfüm.”

“Hm, hm, hm,” dedi Baldini; Grenouille sözüne devam etti: “İzin verirseniz, Usta, düzeltmek isterim. Bir dakika verin bana, doğru dürüst bir parfüme çevireyim şunu!”

“Hm, hm, hm,” dedi Baldini başırrt sallayarak. Onayladığından değil, ama öyle derin bir duyusuz-luğa kapılmıştı ki, ne söylense “Hm, hm, hm,” deyip başını sallayacaktı. Nitekim Grenouille ikinci bir kez karıştırmaya başladığında, ikinci bir kez damacanadan harmanlama şişesini, şişede bulunan parfümün üzerine alkol döküp ikinci bir kez flakonların içindekini görünüşte rastgele bir sırayla ve rasgele miktarlarda huniye aktarırken de

engel olmaya kalkışmadı. Ancak işlemin sonuna doğru Grenouille bu defa şişeyi çalkalamamış, belki Baldini'nin ince zevkine duyduğu saygıdan, belki de şişenin içeriği bu sefer kendisine daha değerli geldiği için, bir konyak bardağı gibi hafif hafif sallamıştı. Yani ancak şimdi, sıvı hazır olup şişenin içinde dönmeye başlayınca Baldini uyuşukluğundan sıyrılıp, mendili tabii hâlâ sıkı sıkı, sanki bununla işine yeni bir saldırıya karşı savunmak istermişçesine burnuna bastırarak, ayağa kalkabildi.

"Hazır, Usta," dedi Grenouillle. "Şimdi bayağı iyi bir koku oldu."

"Peki, peki, iyi, tamam iyi," diye karşılık verdi Baldini, boştaki elini yeter, kes gibisinden salladı.

"Bir denemek istemez misiniz?" diye guruldadı Grenouille yeniden, "istemez misiniz, Usta? Bir bakmayacak mısınız?"

"Sonra, şimdi deneme yapacak gibi hissetmiyorum kendimi... başka şeyler var aklımda. Git hadi şimdi! Gel!"

Deyip şamdanlardan birini aldı, kapıya doğru yürüdü, dükkân tarafına geçti. Grenouille onu izliyordu. Servis kapısına giden, dar koridora geldiler. İhtiyar kapıya ilerledi ayaklarını sürüyerek, sürgüyü çekti, kapıyı açtı. Çocuğun geçmesi için yana çekildi.

"Şimdi yanınızda çalışabilir miyim, Usta, olur mu?" diye sordu Grenouille, gene eşikteydi, gene büzülmüş, gene sinip bekleyen gözlerle.

"Bilmiyorum," dedi Baldini, "düşüneceğim. Git!"

Sonra kayboldu Grenouille, bir anda yok oldu, karanlık yutmuştu onu sanki. Baldini durakalmış, gözleriyle geceyi delmeye çalışarak bakıyordu. Sağ elinde şamdanı, sol elinde, burnu kanayan biri gibi, mendilciği tutuyor ve korkudan başka bir şey hissetmiyordu. Çabucak kapıyı sürgüledi. Sonra koruyucu bezi çekti yüzünden, cebine tıktı, dükkânı geçip atölyeye döndü.

Koku öyle harikaydı ki bir anda yaşlar doldu Baldini'nin gözlerine. Örnek alması gerekmezdi, iş masasındaki şişenin önünde durup soluk

almak yetiyordu. Şahaneydi parfüm. ‘Amor ile Psyche’ ile karşılaştırıldığında, tek başına bir kemanın gıcırtısına karşı bütün bir senfoniydi. Daha da öte bir şeydi. Baldini gözlerini kapadı, en has anılarının depreştiğini görüyordu ta içinde. Kendisini, genç adam olarak Napoli’nin akşam basmış bahçelerinden geçerken görüyordu, siyah lüle saçlı bir kadının kollarında yattığını görüyordu, pencerenin arkasında, gecenin esintisiyle salman bir gül ağacının karaltısını görüyor, ötede beride kuşların cıvıldayışmı, bir liman meyhanesinden gelen müziği duyuyordu kulağının yanıbaşında, hazdan saçlarının dikleştiğini hissediyordu, şimdi! Şimdi, şu anda! Gözlerini açtı, zevkle inledi. Bu parfüm, şimdiye kadar bilinen parfümlerden değildi. Güzel kokmak için kullanılacak bir mal değil, sentbon değil, tuvalet malzemesi değildi. İçinden bütün bir dünya, büyü dolu, zengin bir dünya yaratabilen, yepyeni bir nesneydi, insan bir çırpıda çevresindeki bütün iğrençlikleri unutuyor, kendini öyle zengin, öyle rahat, öyle serbest, öyle iyi... hissediyordu ki...

Baldini’nin dikleşen saçları yatıştı, delice bir rahatlık yayıldı içine. Deriyi, masanın kenarında duran keçi derisini aldı eline; bir de bıçak aldı, deriyi biçti. Sonra parçaları cam küvete koyup üstlerine yeni parfümü döktü. Küvetin üstüne bir cam levha kapadı, parfümden kalanı iki şişeciğe aktardı, bunları etiketledi, etiketlerin üzerine ‘Nuit Napolitaine’ adını yazdı. Sonra ışığı söndürüp çıktı.

Yukarıda, karısıyla yemeğe oturduğunda bir şey demedi. Hele hele öğleden sonra verdiği zamansız karar üzerine hiçbir şey demedi. Karısı da bir şey söylemedi, çünkü Baldini’nin keyfinin yerinde olduğunu fark etmişti, bundan da çok çok hoşnuttu. Baldini artık karşıdaki Notre-Dame’a gidip verdiği kişilik gücü için Tanrı’ya teşekkür de etmedi Hatta o gün ilk kez olarak, yatarken dua etmeyi bile unuttu.

XVI

Ertesi gün dosdoğru Grimal’e gitti. Önce keçi derisinin parasını verdi, hem de tam fiyatını ödedi, mırın kırın etmeden, en küçük bir pazarlığa kalkışmadan. Sonra Grimal’i, Tour d’Argent’a bir şişe beyaz şarap içmeye davet edip, ondan çırak Grenouille’i devraldı. Gayet tabii, çocuğu niçin

istediğini, ne işte kullanacağını açığa vurmadı. Kokulanmış deri üzerine büyük bir sipariş aldığı, bu siparişi yerine getirmek için niteliksiz bir yardımcı işçiye gerek duyduğu gibi bir yalan uydurdu. Deriyi biçmek falan gibi en sıradan işlerini görecek, azla yetinen bir delikanlıya ihtiyacı vardı. Bir şişe şarap daha söyleyip Grenouille'in eksilmesiyle, Grimal'e vermiş olacağı zahmeti karşılamak üzere yirmi livre ödemeyi önerdi. Yirmi livre olağanüstü bir tutardı. Grimal hemen yanaştı. Tabakhaneye döndüler; Grenouille, gariplik bu ya, çıkınını çoktan dürmüş bekliyordu; Baldini yirmi livre ödeyip ömrünün en kazançlı ticaretini yapmış olduğunu bilerek onu hemen aldı; çıktılar.

Öte yandan, ömrünün en kazançlı ticaretini yaptığından emin olan Grimal, Tour d'Argent'a dönüp iki şişe şarap daha içti, sonra öğleye doğru öbür kıyıdaki Lion d'Ör'a geçip orada kafayı öyle bir çekiş çekti ki, gece geç vakit Tour d'Argent'a dönmek isterken Rue Geoffroi L'Anier'yi Rue des Nonaindriers'le karıştırıp, umduğu üzere doğruca Pont Marie'ye ulaşacağı yerde, felaket bu ya, Quai des Ormes adlı rıhtıma çıktı, oradan da boylu boyunca yüzüstü suya gömüldü, yumuşak bir yatağa dalar gibi. Anında öldü. Ama ırmak, onu sığ kıyıdan çekip paralanmış mavnaların önünden, ortalardaki hızlıca akıntıya vurana kadar epey zaman geçti; nitekim ancak sabahın erken saatlerinde yüzmeye başladı tabak Grimel, daha doğrusu Grimal'in ıslak ölüsü tam yolla akıntı aşağı, batı yönüne doğru.

Tam o sessiz sedasız, köprü ayaklarına takılmaksızm, Pont au Change'ı geçerken, yirmi metre üstünde Jean-Baptiste Grenouille yatmaya hazırlanıyordu. Baldini'nin atölyesinin arka tarafında bir kerevet gösterilmişti kendisine; eski velinimeti soğuk Seine'in sularına öyle boylu boyunca uzanmış giderken de işte burayı yer edinmeye başlamıştı. Haz içinde dertop olmuş, kene gibi büzülmüştü. Uyudukça içinin derinliklerine daldı, daldı, bir tören geçidiyle gönlünün kalesine girerek orada kendi şerefine verdiği, kokulardan oluşan bir zafer cümbüşü, tütsü dumanlarının mür ağacı buhurlarına karıştığı devasa bir şenlik düşledi.

XVII

Grenouille’in işe alınmasıyla Giuseppe Baldini şirketi yükselmeye başladı, ülke çapında, hatta uluslararası düzeyde ün kazandı. Iran işi çıngıraklar sessiz durmuyor, balıkçıllar su püskürtmeyi kesmiyordu artık Pont au Change’daki dükkânda.

Daha ilk akşamdan büyük bir damacana ‘Nuit Napolitaine’ karıştırması söylenmişti Grenouille’e, bundan seksen flakon satıldı ertesi gün. Kokunun ünü baş döndürücü bir hızla yayılıyordu. Chenier’nin para saymaktan gözleri sulanıyor, müşterilerin önünde yerlere kadar eğilmekten sırtı ağrıyordu, çünkü yüksek zevattı gelen, ya da en azından, yüksek ve en yüksek zevatın hizmetçileri. Hele bir seferinde kapı birden ardına kadar açıldı, zıngır zıngır sallandı bütün dükkân, içeri Argenson Kontu’nun uşağı girip, yalnız uşakların bağırabileceği gibi bağıra bağıra yeni kokudan beş şişe istedi; o gittikten bir çeyrek saat sonra bile geçmemişti Chenier’nin saygıdan titremesi, çünkü Argenson Kontu, Majestelerinin vekilharcı ve savaş bakanı ve de Paris’in en güçlü adamıydı.

Chenier dükkânda yalnız başına müşterilerin saldırısına uğramışken, Baldini yeni çırağıyla atölyeye kapanmıştı. Bu kapanışı Chenier’ye karşı haklı göstermek için, “işbölümü ve rasyonalizasyon” adını verdiği harika bir kurama başvuruyordu. Diyordu ki, yıllar boyu sabretmiş, Pelissier ve ona benzer, mesleği hiçe sayan kimselerin elinden müşterilerini alıp işini bozmasına seyirci kalmıştı. Şimdi sabrı tükenmişti. Şimdi o türedilerin meydan okumalarına karşılık veriyor, onları geri püskürtüyordu, hem de onların kendi silahlarını kullanarak: Her mevsim, her ay, hatta gerekirse haftada bir yeni bir kokuyla piyasaya çıkacaktı, hem de ne kokuyla! Yaratıcı damarı ne veriyorsa ortaya koyacaktı. Bunun içinse kendisinin yanına yardım etmesi için sadece işten anlamayan bir çırak alarak yalnız ve yalnız koku üretimi işiyle uğraşması gerekiyordu, o bunu yaparken öte yanda Chenier kendini sadece kokuların satışı işine vermeliydi. Bu modern yöntemle parfümcülük tarihinde yeni bir çığır açacaklar, rakiplerini silip süpürecekler ve ölçüye sığmaz bir zenginliğe kavuşacaklardı evet, bile bile ve üstüne basa basa çoğul olarak konuşuyordu, çünkü bu zenginliğe emektar kalfasını da belli bir yüzdeyle ortak etmeyi düşünüyordu. Birkaç gün öncesine kadar Chenier ihtiyar ustasının böyle konuşmalarını bunama olarak yorumlayabilirdi. ‘Şimdi tam Charitelik oldu işte,’ diye düşünürdü,

‘artık uzun sürmez havanelini bir daha tutmamak üzere bir kenara bırakması.’ Ama şimdi hiçbir şey düşünmüyordu. Düşünmeye fırsat olmuyordu, çok, öyle çok işi vardı ki. O kadar çoktu ki işi, gücü neredeyse, akşamları yorgun argın tıka basa dolu kasayı boşaltıp kendi payını ayırmaya yetmeyecekti. Baldini’nin hemen her geçen gün atölyesinden yeni bir kokuyla çıkmasında bir bit yeniği olduğundan kuşku duymayı hayal bile edemedi.

Hem de ne kokulardı bunlar! Üstün, en üstün düzeyde parfümler değil yalnız, daha ne kremler, pudralar, sabunlar, saç losyonları, kolonyalar, esanslar... Kokması gereken her ne varsa şimdi yepyeni, bambaşka, şimdiye kadar görülmemiş bir ihtişamla kokuyordu. Her ama gerçekten her şeyin, hatta Baldini’nin akıl ermez keyfinin günün birinde icat ediverdiği o kokulu saç bantlarının bile üzerine atılıyordu alıcılar, sanki hepsini cadılar büyülemiş gibiydi, kaç para olduğunu sormuyorlardı bile. Baldini’nin ürettiği her şey başarılı oluyordu. Hem öyle ezici bir başarı ki, Chenier bunu artık bir doğa olayı gibi almaya başlamış, nedenlerini araştırmaz olmuştu. Yoksa yeni çırağın, bir köpek gibi atölyede barınan, bazen usta kapıdan çıkarken arkada cam eşyayı sildiği, havanı temizlediği görülen o çolpa cücenin, o bir hiçten ibaret zavallının işlerin böyle efsanevi biçimde gelişmesiyle bir ilgisi olabileceğine, bir söyleyen olsa bile inanmazdı Chenier.

Tabii cücenin işiydi hepsi. Baldini’nin dükkâna getirip satması için Chenier’ye teslim ettiği, Grenouille’in kilitli kapılar ardında karıştırdıklarının ancak küçük bir bölümüydü. Baldini koklamakla yetişemez olmuştu oğlanın ardından. Kimi zaman, Grenouille’in yarattığı harikalar içinden birini seçmek düpedüz bir işkence oluyordu. Bu büyücü çırağı, bir yaptığını yinelemeksizin, bir kere bile değersiz ya da şöyle orta karar bir şey üretmeksizin, Fransa’nın bütün parfümcülerine reçete yetiştirebilirdi. Daha doğrusu, reçete yani formül yetiştiremezdi tabii, çünkü başlangıçta kokularını daha o eski, Baldini’nin de gözlediği, karmakarışık, hepten meslek dışı yoldan, yani maddeleri göz kararıyla ve görünüşte hiçbir sıraya, düzene uymadan karıştırarak hazırlıyordu. Baldini günün birinde, bu deli dolu uğraşıyı denetlemek için olmasa bile hiç değilse kavrayabilmek için Grenouille’den, her ne kadar gereksiz görüyorsa da karışımlarını

hazırlarken terazi, ölçü bardağı, pipet kullanmasını istedi; ayrıca alkolü koku maddesi olarak değil, sonradan katılacak inceltici olarak görmeye alışmalıydı; hem artık Allah aşkına yavaş olsundu, bir zanaatçıya yakışır biçimde usul usul, yavaş yavaş çalışmalıydı.

Grenouille söyleneni yaptı. Ancak ondan sonradır ki Baldini bu cadı ustasının çalışmasındaki tek tek evreleri izleyip belgeleme fırsatına kavuştu. Elinde kalem, önünde kâğıt Grenouille'in yanında oturuyor, onu tekrar tekrar yavaş olması için uyararak, harmanlama şişesine bu maddenin kaç gram, şundan kaç çizik, ötekinden kaç damla girdiğini yazıyordu. Garip bir yoldan da olsa sonunda gene elde ediyordu Baldini bileşim formülünü, garipti, çünkü aslında, bu formülü elde etmek için kullandığı yöntemleri önceden bilerek kullanmadan hiçbir bileşim ortaya çıkamazdı. Grenouille'in formül elinde olmadan parfümlerini nasıl karıştırabüdiği gerçi hâlâ bir bilmece olarak, bilmeceden de çok bir mucize olarak kalıyordu, ama şimdi en azından mucizeyi bir formüle bağlamış, böylece de aklının kurallara duyduğu susuzluğu bir ölçüde gidermiş ve parfümsel dünya görüşünü hepten altüst olmaktan kurtarmış oluyordu.

Yavaş yavaş Grenouille'den, şimdiye kadar elde etmiş olduğu bütün parfümlerin reçetelerini aldı, hatta sonunda kendisi, Baldini, elinde kâğıt kalemle hazır olup işlemi Argus gibi dört açtığı gözleriyle izleyip adımı adımına kayda geçirmedikçe yeni koku karıştırmayı yasak etti ona. Aldığı notları kısa zamanda düzinelerce formül toplanmıştı sonra büyük bir dikkat ve titizlikle iki ayrı deftere geçiriyor, birini ateşe dayanıklı bir kasaya kilitliyor, ötekini sürekli, geceleri yatağa yatarken bile yanında taşıyordu. Bu güven veriyordu ona. Çünkü bu elindeki-lerle Grenouille'in, ilk yaşadığında kendisini derinden sarsmış olan mucizelerini isterse tekrarlar, izleyebilirdi. Yazıya geçirdiği bu formül derlemesiyle, çırağının içinden fışkıran o korkunç yaratıcılık kargaşasını denetim altına alabileceğine inanıyordu. Hem, onun yaratma edimlerine artık sadece şaşkın şaşkın bakarak değil de gözlemleyip kaydederek katılır olması, Baldini'nin üzerinde yatıştırıcı bir etki yapmış, kendine güvenini güçlendirmişti. Bir süre sonra, o yüce kokuların başarıyla elde edilmesinde hiç de önemsiz olmayan bir payı bulunduğuna inanmaya bile başladı. Hele kokuları bir kere

deftere geçirip, defterlerini de gerek kasaya gerek sinesine sakladı mı, kendinin olduklarından hiç mi hiç kuşkusu kalmıyordu zaten.

Ama Grenouille de yararını görüyordu Baldini'nin kendisini uymaya zorladığı disiplinli yöntemin. Gerçi onsuz da edebilirdi. Haftalar, aylar sonra, bir parfümü yeniden yapmak gerektiğinde, açıp formülüne bakması gerekmemişti hiç. Ama ölçü bardağını, teraziyi kullanmaya zorlanmakla parfümcülüğün dilini öğrenmiş oluyordu ve içgüdüsel bir biçimde, bu dili bilmenin işine yarayacağını sezmişti. Birkaç hafta içinde Grenouille, Baldini'nin atölyesindeki tekmil koku maddelerinin adlarını öğrenmekle kalmamış, kendi parfümlerinin formülünü kendisi yazıya geçirebilecek, öte yandan yabancı formülleri, tarifleri parfüme ya da başka koku ürünlerine çevirebilecek duruma gelmişti. Dahası da var! Kafasındaki parfüm fikirlerini bir kere grama, damlaya dökmeyi öğrendikten sonra, aradaki deney aşamasına da gerek duymaz olmuştu. Baldini ona, ister bir mendil parfümü, ister bir saşe ya da makyaj malzemesi için olsun, yeni bir koku bulmasını söylediği zaman artık sıvılara, tozlara el atmıyor, doğruca masanın başına geçip, formülü yazıveriyordu. Aklındaki koku taslağından hazır parfüme giden, ama formül ortaya koymaktan geçen yolu öğrenmişti. Onun için dolambaçlı bir yoldu bu. Oysa dünyanın gözünde, yani Baldini'nin gözünde bir ilerlemeydi. Grenouille'in yarattığı mucizeler gerçi hep aynı mucizelerdi. Ama yanlarına kattığı reçeteler, mucizelerdeki ürkütücülüğü kaldırıyordu ki, bu da kendisi için yararlıydı. Zanaata bilinegelen işlemleri yapmakta ustalaştıkça, derdini parfümcülüğün geleneksel diliyle anlatmaya yatkmlaştıkça ustasının ondan duyduğu korku ve hoşnutsuzluk da o ölçüde azalıyordu. Çok geçmeden, ikinci bir Frangi-pani, ya da tekinsiz bir cadı ustası değil de olağanüstü yetenekte bir burun adamı gözüyle bakmaya başladı Baldini ona: Oysa cadı ustalarının önde gideniydi tabii Grenouille. El ustalığının gerçek kimliğini gizleyen bir örtü yerine geçmesi işine geliyordu. Bir yerde, katkıları tartmadaki, harmanlama şişesini hafif hafif sallamadaki, küçük beyaz deneme mendiline koku damlatmadaki örneksi titizliğiyle uyutuyordu Baldini'yi. Neredeyse şişeyi sallayışındaki özende, mendili burnunun ucundan geçirişindeki zarafette ustasına yetişecekti. Ara sıra da, ölçüsü iyi hesaplanmış zaman aralıklarıyla, Baldini'nin kesin farkına varabileceği nitelikte yanlışlar yapıyordu: süzmeyi unutuyor, teraziyi yanlış ayarlıyor, amber tentürü için formüle, hiç

olmayacak ölçüde yüksek bir yüzde oranı yazıyor... sonra bırakıyordu Baldini yanlışını bulup göstersin diye, ardından da bir gayret, düzeltiyordu yanlışını. Böylece Grenouille, Baldini'yi, her şeylerin aslında gene de olağan yolunda gittiği yanılsaması içinde pışpışlamayı başardı. İhtiyarın dünyasını yıkmak istemiyordu ki. Ondan, gerçekten birşeyler öğrenmek istiyordu. Parfümlerin nasıl karıştırılacağım değil, iyi bir kokunun nasıl oluşacağını da değil, hiç olur mu! Bu alanda dünyada ona bir şey öğretebilecek kimse yoktu; hem büyük parfüm olarak tasarladığı şeyleri yapmaya Baldini'nin dükkanındaki maddeler yeter miydi hiç? Baldini'nin yanında koku adına duyabildiği, içinde ne zamandır taşıyıp günün birinde gerçekleştirmeyi düşündüğü kokularla karşılaştırılınca çocuk oyuncağı kalıyordu. Ama bunu gerçekleştirebilmek için de, orasını iyi biliyordu, iki vazgeçilmez koşul vardı: Biri, bir kentsoylu kimliğine, en azından kalfalık kisvesine bürünmek, sonra bu koruyucu görünüşün ardında kendini asıl tutkularına yermek, rahat rahat asıl amaçlarına yönelmekti. Öbü-rüyse, koku maddelerinin hazırlanışına, ayrılmasına, yoğunlaştırılmasına, saklanmasına ve böylece üst düzeyde kullanıma hazır hale getirilmelerine ilişkin zanaat yöntemlerini öğrenmekti. Çünkü, gerek çözümleme gerek tasarlama yönünden, dünyanın en iyi burnu Grenouille'deydi, ama kokuları maddeye dönüştürüp elle tutulur hale getirme becerisini edinmemişti daha.

XVIII

Böylece, gönüllü olarak öğrenmeye başladı domuz yağından sabun yapma, güderiden eldiven dikme, buğday unu, badem kepeği, dövülmüş menekşe köküyle pudra hazırlama sanatını. Odun kömürü, güherçile, sandalağacı talaşını yoğurup kokulu mumlar yaptı. Mürağacı, karagünnük, kehriban tozunu sıkıştırıp doğu işi şekerlemeler hazırladı. Buhur, şellak, vetiver ve tarçını hamur edip tütsü misketleri haline getirdi. Gül taçyapraklarım, lavanta çiçeklerini, kaskarilla kabuğunu öğütüp eleyip spatulayla ezip Poudre İmperial'e dönüştürdü. Beyazından damar mavisinden düzgünler karıştırdı, dudaklar için karmen kırmızısı kalemler kesti. En incesinden tırnak tozunun, nane kokulu diş çubuklarının tadını aldı. Peruklar için kıvırcık edici sıvılar, siğillere, nasırlara ilaç, çil giderici cilt merhemleri, gözler için güzelavratotu özü, baylara kuduzböceği kremi, bayanlara hijyen losyonu... Bilumum suları, pudraları, tuvalet ve güzellik

ilaçlarını hazırlamayı, ama bunların yanı sıra çay ve baharat harmanlamayı, likör salamura vesaire yapmayı, kısacası, Baldini'nin geniş geleneksel bilgisi içinde öğretebileceği ne varsa hepsini öğrendi. Grenouille, olağanüstü bir ilgiyle olmasa da, yakınmadan ve başarıyla öğrendi.

Öte yandan, tentürlerin, hulasaların, esansların elde edilmesi konusunda bir şey öğrenmek söz konusu oldu mu, bir şevk geliyordu Baldini'nin üstüne. Yorulmak bilmeden acıbadem çekirdeklerini burgulu cenderede eziyor, misk tanelerini havanda dövüyor, yağlı amber yumrularını eğri bıçakla kıyıyor, ya da menekşe köklerini rendeden geçiriyor, sonra bunları en halisinden alkole yatırıyordu. Sıkılmış yeşil limon kabuklarından çıkan bulanık suyun içindeki yağı ayırmaya yarayan ayırma hunisinin nasıl kullanıldığını görüyordu. Otları, çiçekleri, sıcak ve gölgelik bir yerde ızgaralar üstünde kurutmayı, sonra daha gevrek gevrekken çömleklere, sandıklara koyup balmumuyla kapatıp korumayı öğreniyordu. Pomat hazırlama, eriyik elde etme, süzme, deriştirme, durultma, damıtma, yeniden damıtma sanatını geçiriyordu bileğine.

Tabii Baldini'nin atölyesi, büyük çapta çiçek ve ot yağları üretmeye elverişli değildi. Zaten buna gerekecek ölçüde taze bitki de bulunmazdı Paris'te. Ama ara sıra, pazarda taze biberiye, adaçayı, nane, ya da anason tohumu ucuzsa veya büyük bir parti iris yumrusu ya da baldıran kökü, kimyon, muskat cevizi, kuru karanfil geçmişse ellerine, Baldini'nin simyacı damarı kabarırdı, o zaman büyük imbiğini çıkarırdı; bakırdan, toplama kabı tepesine oturtulmuş türden bir imbikti bu Baldini gururla, Mağribi kafalı denen türden bir alambic olduğunu belirtirdi, daha bundan kırk yıl önce, Ligurya'nm güneye bakan yamaçlarında, Luberon'un yükseklerindeki kırlarda, açık havada lavanta damıtmıştı onunla. Sonra, Grenouille damıtılacak malzemeyi ufalarken Baldini bir acele -çünkü çabukluk işin püf noktasıydı tuğladan örülmüş bir ocağı yakar, üzerine, dibini bolca örtecek kadar su konmuş bakır imbiği yerleştirirdi. İçine bitki parçalarını atar, çift cidarlı Mağribi kafasını imbiğin açıklığına geçirir, buna da suyun girmesi ve çıkması için iki hortumcuk takardı. Bu gelişmiş soğutma düzeneğini kendisinin sonradan kattığını anlatırdı, çünkü eskiden, kırda çalışırken sırf yelpazelenerek soğutulurdu kafa. Sonra da ateşi körüklerdi.

Yavaş yavaş imbikten gurultular gelmeye başlardı. Bir süre sonra da, önce çekingen çekingen, damla damla, sonra iplik gibi incecik akmaya başlardı sıvı Mağribi kafasının üçüncü hortumundan, Baldini'nin hazır ettiği Floransa şişesinin içine. Başlangıçta pek çirkin bir görünüşü olurdu, sulu, bulanık bir çorba gibi. Ama dolan şişede, yerine boşu konup bir kenara dinlenmeye bırakıldıktan sonra, yavaş yavaş iki değişik sıvı birbirinden ayrılmaya başlardı: Çiçek ya da ot suyu aşağıda kalır, üzerinde kalın bir yağ tabakası belirirdi. O zaman Floransa şişesinin alt ağzından kokusu çok hafif olan çiçek suyu dikkatle akıtılırsa, geriye saf yağ, esans, bitkinin kokusunu veren güçlü ilke kalırdı.

Grenouille hayran olmuştu bu işleme. Eğer ömründe, içinde hayranlık tabii ki dışarıdan görülebilecek cinsten değil, gizli, soğuk bir alev gibi yanan bir hayranlık uyandıran bir şey olmuşsa, o da bu yöntemdi, ateşle, suyla, buharla, bir de ustaca yapılmış bu aygıtla nesnelerin içindeki koku veren ruhu çekip almak. Bu kokulu ruh, bu uçucu yağ zaten içlerindeki en iyi şeydi, tek onun için ilgileniyordu nesnelerle. Geriye kalan fasa fiso: çiçekler, yapraklar, kabuk, meyve, renk, güzellik, canlılık, daha her ne fazlalık varsa umurunda değildi. Bunlar yalnız kılıftı, safraydı. Çöpe atılacak şeylerdi.

Zaman zaman, imbikten çekilen sıvı, su gibi dupduru gelmeye başlayınca kazanı ateşten alır, açar, içinde pise pise posası çıkmış bitkileri dökerlerdi. Çıkanlar, pelteye benzerdi, ıslanmış saman gibi, küçük kuşların ağarmış kemikleri gibi soluk, fazla pişmiş sebze gibi tatsız, iplik iplik, cıvık, ne olduğu hemen hemen tanınmaz halde, leş iğrençliğinde ve kendi kokularından neredeyse tamamen sıyrılmış olarak çıkardı. Pencereden ırmağa atarlardı. Sonra aygıtı taze bitkilerle doldurup, su ekleyip yeniden ocağa oturturlardı. Yeniden guruldamaya başlardı su, yeniden akmaya başlardı bitkilerin can suyu Floransa şişelerinin içine. Bu çoğu kere bütün gece böyle sürer giderdi. Baldini ocağa bakar, Grenouille şişeleri gözlerdi; iki dolduruş arasında yapacak fazla bir şey yoktu.

O kasabada bakır kazanın büyüsüne kapılmış gibi otururlardı ateşin çevresinde. Çok ayrı nedenlerden de olsa, ikisi de büyülenmiş gibi olurdu. Baldini ateşteki közlerin, parlayı parlayıveren alevlerdeki, bakırın üstündeki

kırmızının tadını çıkarırdı, yanan ateşin çıtırdamasına, imbiğin gurultusuna bayılırdı, çünkü eskiye götürürdü bunlar onu. Coştururdu insanı böylesi! Dükkândan bir şişe şarap getirirdi, çünkü ateşin sıcağı susuzluğunu getirmiş olurdu, şarap içmekse, bu da eskiyi anımsatan bir şeydi. Sonra, hikâyeler anlatmaya başlardı, eski zamandan, bitip tükenmeyen hikâyeler. Kendisinin de katıldığı, hem de Avusturyalılara karşı savaşarak gidişatını önemli ölçüde etkilediği İspanyol taht mücadelesinden; Camisard'larla birlikte Cevennes yöresine korku saldığından; Esterel'deki Hügno kızının, lavanta kokusundan başı dönmüş halde, isteğine boyun eğişinden; bir keresinde az kalsın bir orman yangını çıkarıp Provence'ı tutuşturmak üzere olduğundan hem de, kilisedeki amin kadar kesin, bütün Provence'ı, -çünkü yaman bir Mistral esmekteymiş- söz ederdi; sonra damıtmadan, dönüp dolaşıp kırda, açık havada, geceleyin, ayışığmda, şarap içerek ve ağustosböceklerinin çığlıkları eşliğinde lavanta damıtmadan söz ederdi; böyle bir gecede olağanüstü incelikte ve güçte lavanta yağı çıkarıp ağırlığınca gümüşe alıcı bulduğunu; Cenova'daki çıraklık zamanını, gezginlik yıllarını, başka şehirlerde ne kadar çok kunduracı olursa o kadar parfümcüsü olan Grasse şehrini, hatta bu parfümcülerden kimisinin beyler gibi yaşayacak kadar zengin olduğunu, bahçeleri gölgeli, taraçalı, görkemli evlerde oturup yemeklerini duvarları ahşap kaplamalı odalarda, porselen tabaklardan altın kaşıklarla yediklerini..! anlatırdı.

Böyle hikâyeler anlatırdı ihtiyar Baldini, yanı sıra şarap içer, şaraptan, ateşin sıcağından ve kendi hikâyelerinin verdiği coşkudan yanakları ateş kırmızısına keserdi. Ama daha biraz gölgede oturan Grenouille dinlemezdi hiç. Eski hikâyeler ilgilendirmiyordu onu, ilgilendiği tek şey, yeni olaydı. Gözlerini ayırmadan, imbiğin kafasındaki borucuğa, oradan ip gibi süzülen sıvıya bakardı. Bakarken de, kendisinin böyle içten içe kaynayan bir imbik olduğunu, kendi içinden de karşısındaki gibi bir sıvı, ama tabii daha iyi, daha yeni, daha başka, ta içlerinde yetiştirdiği, orada çiçek açan, Grenouille'den başka kimsenin koklamadığı ve kendilerine özgü parfümleriyle dünyayı güzel kokan bir Cennet Bahçesi'ne çevirerek varolmayı ona bir ölçüde katlanılır kılabilecek o seçme bitkilerden oluşan bir sıvı çıktığını kuruyordu. Bütün dünyayı kendi ürettiği sıvılara boğacak büyük bir imbik olmak, buydu Grenouille'in kendini adadığı hayal.

Öte yandan Baldini, şarabın ateşiyle coşup, gittikçe çığrmdan çıkan hikâyelerle eskiden neyin nasıl olduğunu anlatır, bu arada gittikçe büyüyen bir iştahla övünmelerine dalıp kaybolurken, Grenouille çok geçmeden o garip hayalleri bırakırdı. Büyük imbik tasarımını şimdilik kafasından atar, yerine, yeni edindiği bilgileri nasıl daha akla yakın amaçlar için yararlı hale getirebileceğini düşünürdü.

XIX

Çok sürmedi, damıtma alanında uzman olup çıktı Grenouille. Damıtma ürününün niteliği üzerinde, ateşin harlılığının büyük bir etkisi olduğunu bulup çıkardı ki bu başarısında Baldini'nin öğrettiği meslek kurallarından çok kendi burnunun payı vardı. Her bitki, her çiçek, her ağaç, her yağlı yemiş ayrı bir işlem istiyordu. Buharı kâh harıl harıl kaynatarak, kâh orta karar ateşte tıkırdatarak çıkarmak gerekiyordu, kimi çiçekse ancak kısık mı kısık alevde terlemeye bırakılırsa veriyordu en has yanını.

İmbiğe hazırlama işi de buna benzer önemdeydi. Nane, lavanta bütün bütün, demetler halinde damıtılabiliyordu. Başka şeylerinse bakır kazana gelmeden önce seçilerek toplanmış, kimisinin didilmiş, kimisinin kıyılmış, rendelenmiş, dövülmüş ya da suya yatırılmış olması gerekiyordu. Ama bazı şeyler de vardı ki, hiç damıtmaya gelmiyordu; Grenouille'in içine bunun kadar acı veren başka bir şey olamazdı.

Aygıtın rahatlıkla üstesinden geldiğini görünce, Grenouille'in imbiği istediği gibi kullanmasına izin verdi Baldini, o da alabildiğine yararlandı bu özgürlükten. Gündüzler parfüm karıştırır, öbür koku ve baharat ürünlerini hazırlarken, geceleri yalnız ama yalnız o esrar dolu damıtma sanatıyla uğraşıyordu. Amacı, büsbütün yeni koku maddeleri hazırlamak ve böylece içinde taşıyıp durduğu kokulardan hiç değilse birkaçını ortaya çıkarabilmekti. Başlangıçta küçük başarılar da elde etmedi değil. Isırgan çiçeğiyle tere tohumundan bir yağ, mürver çalısının taze soyulmuş kabuğuyla porsuk ağacının küçük dallarından bir su çıkarmayı başardı. Gerçi bu damıtıklar, kullandığı bitkilerin kokusunu pek andıran şeyler değildi, ama gene de başka çalışmalarda kullanılabilecek nitelikte olduklarından yararsız değillerdi. Ama sonra, yöntemin kesinlikle işe

yaramadığı maddelerle karşılaştı. Örneğin, camın kokusunu damıtmayı, düz camın, sıradan insanların hiç mi hiç algılayamadığı, killi serin kokusunu damıtmayı denedi. Pencere camı, şişe camı bulup bir büyük parçalar, bir küçük parçalar, bir kırıklar, bir toz halinde imbiğe verdi en ufak bir sonuca ulaşamadı. Bronzu, porseleni, deriyi, tahılları, çakıl taşlarını damıttı. Alelade toprağı damıttı. Kanı, odunu, taze balıkları. Kendi saçlarını. Sonunda suyu bile damıttı, Seine'in, kendine özgü kokusu için saklanmaya değer gördüğü suyunu. İmbik yardımıyla bu maddelere özgü kokuları, kekikte, lavantada, kimyon tohumunda olabildiği üzere, çekip alabileceğini sandı. Damıtmanın, karışık maddeleri uçucu ve daha az uçucu öğelerine ayırmaya yarayan bir yöntemden başka bir şey olmadığını, parfümcülükte ise ancak, belirli bitkilerdeki uçucu, kokulu yağı, kokusuz ya da az kokulu öbür öğelerinden ayırabildiği ölçüde işe yaradığını bilmiyordu. Böyle uçucu yağı olmayan maddeler söz konusu olduğunda tabii hepten anlamsız kalıyordu damıtma yöntemi. Fizik okumuş olan biz bugünkü insanlar bunu hemen anlayıveririz. Oysa Grenouille için bu bilgi, hep hayal kırıklığı getiren denemelerden oluşan uzun bir zincirin, zahmetle elde edilmiş son halkasıydı. Aylarca her, ama her gece imbiğin başında oturmuş damıtma usulüyle temelden yeni kokular elde etmek için her yola başvurmuştu. Yeryüzünde yoğun biçimlerinde daha hiç var olmamış kokular olacaktı bunlar. En sonundaysa çıka çıka birkaç gülünç bitki yağından başka bir şey çıkmamıştı ortaya. Düşleminin derin, zenginliği ölçülmez kaynağından, somut koku namına bir tek damla bile alamamış, amaçladığı kokuların bir zerresini bile ele geçirememişti.

Başarısızlığa uğradığını açıkça gördüğünde deneyleri bıraktı ve ölümcül bir hastalığa tutuldu.

XX

Ateşi yükseldi, ilk günlerde ter yaptı ateş, daha sonra da, sanki derisinin gözenekleri terlemeye yetişemiyormuş gibi, sayısız kabarcıklara yol açtı. Grenouille'in vücudu silme kırmızı sivilcelerle dolmuştu. Çoğu patlıyor, içlerindeki sulu birikintiyi boşaltıyor, sonra gene doluyordu. Kimisi büyüyüp bayağı kan çıbanına dönüşüyordu, kızarıp şişiyor, kocaman oluyor, kraterler oluşturuyor, koyu bir irin, sarı sarı sümüklü bir kan

kusuyordu. Bir süre sonra Grenouille, içinden taşa tutulup yüz yerinden yaralanmış bir çilekeşe dönmüştü.

Baldini elbet tasalanacaktı. Değerli çırağını, ticaretin tam başkentin, hatta bütün ülkenin, sınırları dışına taşmaya başladığı bir sıra yitirmesi hiç de hoş olmazdı. Evet gerçekten, yalnız taşradan değil, yurtdışındaki saraylardan da, Paris'i çıldırtan yeni kokulardan isteyen sipariş mektupları yağmaya başlamıştı; Baldini, kafasından, bu istekleri karşılayabilmek için Faubourg Saint-Antoine'da bir şube, en çok giden kokuların büyük çapta karıştırıldığı, büyük çapta küçük cici şişelere doldurulduğu, küçük cici kızlar tarafından paketlenip Hollanda'ya, ingiltere'ye,Alman imparatorluğuna gönderildiği, basbayağı bir fabrikacık açmayı geçiriyordu. Paris'e yerleşmiş bir ustanın böyle bir girişimde bulunması gerçi hiç de yasal değildi, ama Baldini son zamanlarda yüksek mevkilerin himayesine mazhar olmuştu, eşsiz parfümeri sağlamıştı bunu ona; yalnız vekilharç değil, Paris'in gümrük mültezimi olan mösyö gibi, Krallık maliye kabinesinin üyesi olan ve ilerleme gösteren işletmeleri destekleyen Bay Feydeau de Brou gibi önemli kişileri almıştı arkasına. Hatta bu sonuncusu Krallık imtiyazının bile söz konusu olabileceğini belirtmişti ki, insanın isteyebileceği en büyük şeydi bu; öyle ya, devletin ya da mesleğin vesayetine düşmemesini sağlayacak bütün kapıları açan bir anahtar, iş hayatındaki bütün dertlerin sonu, sonsuza kadar güvenlik altına alınmış, tehlikeye girmesi söz konusu olmayan bir refah demek değil miydi imtiyaz?

Sonra bir de başka bir tasarısı vardı Baldini'nin, gözünün bebeği olan bir tasarısı, harcıâlem mal olmasa da, herkesin satın alabileceği şeyler üreten bir yer olarak düşündüğü, Faubourg Saint-Antoine'daki fabrikanın bir tür karşı ucu olan bir proje: sınırlı sayıda, yüksek ve en yüksek düzeydeki müşteriler için kişisel parfümler yapmak, daha doğrusu yaptırmak, ısmarlama elbise gibi yalnız bir kişiye uyan, yalnız o kişinin kullanabileceği ve yalnız o kişinin soylu adını taşıyacak parfümler. Bir 'Parfüm de la Marquise de Cernay' getiriyordu gözünün önüne, bir 'Parfüm de la Marechale de Villars', bir 'Parfüm du Due d'Aiguillon' vesaire. Bir 'Parfüm de Madame la Marquise de Pompadour', hatta, enfes bir biçimde yontulmuş akikten yapılma, altın zarfı kalem işlemeli, ayağının iç tarafına görülmeyecek gibi 'Giuseppe Baldini, Parfumeur' kazınmış bir flakon

içinde bir ‘Parfüm de Sa Majeste le Roi’ düşlüyordu. Kralın adı ve kendi adı bir ve aynı nesnenin üstünde. Baldini’nin gözü yükselmiş, böyle şahane hülyalara kapı açmıştı! Derken Grenouille hastalanmıştı. Üstelik Grimal, toprağı bol olsun, hiçbir eksik duymaz, her şeye dayanır, hatta kara vebaya bile bana mısın demez diye yemin etmişken. Durup dururken hastalanmıştı ki ne hastalanma, ölmecesine. Ya ölürse? Korkunç! O zaman onunla birlikte o güzelim fabrika tasarıları, cici küçük kızlar, imtiyaz, Kral’ın parfümü tasarıları, hepsi ölürdü.

Bunun üzerine, çırağının değerli hayatını kurtarmak için her çareyi denemeye karar verdi Baldini. Hastanın atölye kerevetinden evin üst katındaki temiz bir yatağa taşınmasına karar verdi. Yatağı damast kaplattı. Kabarcıklardan, açılıp kanayan çıbanlardan o kadar iğrenmesine rağmen, hastanın daracık merdivenden üst kata taşınmasına bizzat yardım etti. Karısına, şaraplı tavuk suyu çorbası pişirmesini buyurdu. Semtin en tanınmış hekimini, parasını, yirmi frank, peşin almadan zahmet edip gelmeyen, Procope diye birini çağırttı.

Doktor geldi, parmaklarının ucuyla örtüyü kaldırdı, Grenouille’in gerçekten, yüz mermiyle delinmişe benzeyen vücuduna bir kere, ama yalnızca bir kere bakıp odadan çıktı, asistanının peşinden taşıyadurduğu çantasını bile açmadan. Durum gün gibi açık, diye anlatmaya başladı Baldini’ye. Söz konusu olan, karaçiçeğin frengiye dönük bir çeşidiyle had safhada cerahatli kızamık karışımı bir hastalıktı. Tedavisi en başta, çürüme içinde olan ve bundan dolayı canlı bir organizmadan ziyade leşe yakın haldeki vücuda, hacamat amacıyla usulünce neşter vurulamayacağı için, mümkün değildi. Her ne kadar hastalığın seyri bakımından karakteristik olan vebamsı koku henüz duyulmuyor idiyse de -ki hayret uyandırıcı bir şeydi bu ve salt bilimsel olarak bakıldığında küçük bir garabet demekti hastanın gelecek kırk sekiz saat içinde öleceğinden en küçük bir şüphe bile duyulmamalıydı, adının Doktor Procope olduğu kadar kesindi bu. Bunun üzerine, yaptığı hasta ziyareti ve koymuş olduğu teşhis için bir yirmi frank daha alıp bunun beş frankı, klasik belirtiler gösteren kadavrayı teşhir için kendisine bırakmaları halinde geri verilebilirdi ayrıldı.

Baldini çıldıracak gibiydi. Yakmıyor, çaresizliğini haykırıyordu. Parmaklarını ısırıyordu kaderine duyduğu öfkeden. Bir kere daha suya düşmüştü tasarıları, hem de büyük, en büyük başarıya o kadar yaklaşmışken. Vaktiyle Pelissier'yle şürekâsının yenilik merakı olmuştu işini bozan. Şimdi de yenilik hazinesi, tükenmek bilmeyen,bu altınla tartılsa pahası ödenmez ufak tefek oğlan, tam işin kurulma evresinde frengiye dönük çiçek hastalığına ve de had safhada kızamığa yakalanmadan edemeyen pis herif! Tam şu sırada! Neden şimdi de iki yıl sonra değil, bir yıl sonra değil de şimdi? O zamana kadar bir gümüş madeni gibi, altın sıçan eşek gibi nesi var nesi yoksa söküp alabilirdi. Bir yıl sonra isterse ölsündü. Ama yok! Şimdi ölecekti, hay Allah kahretmesin, kırk sekiz saat içinde!

Kısa bir an için karşıdaki Notre-Dame'a yollanıp mum yakmayı, Tanrı'nm Kutsal Anası'na Grenouille'in iyileşmesi için yalvarmayı düşündü. Sonra vazgeçti, çünkü çok az zaman kalmıştı. Koşup mürekkep, kâğıt getirdi, karısını hastanın odasından kışkışladı. Sonra dizinde kâğıtlar, elinde mürekkebe batırılmış kamış, yatağın yanında bir sandalyede oturup Grenouille'i günah çıkarmaya çağırdı. Ne olur, Tanrı aşkına, içinde taşıdığı hazineleri, öyle sessiz sedasız alıp götürmemeliydi! Ne olur şu son saatlerinde, geride bıraktığı dünya bütün zamanların en iyi kokularından yoksun kalsın istemiyorsa, vasiyetini bırakmalıydı emin ellere! Kendisi, Baldini, bu vasiyeti, şimdiye kadar duyulmuş kokuların en yücelerini içerecek olan bu formül dağarcığını sadakatle çekip çevirecek, serpilip ortaya çıkmasını sağlayacaktı. Grenouille'in adına ölmez bir ün katacak, hatta evet, işte bütün azizler katında yemin ediyordu bu kokuların en iyisini ta kralın kendisine takdim edecekti, altın kalem işlemeli, akik bir flakon içinde, üstüne 'Jean-Baptiste Grenouille'den, Paris'te Parfumeur' ithafı kazınmış olarak.Böyle konuştu, daha doğrusu, böyle fısıldadı Baldini, Grenouille'in kulağına, yeminler ederek, yalvarırcasına, övgüler sıralayarak ve durup dinlenmeksizin.

Ama hepsi boşunaydı. Grenouille'den sulu akıntıyla kanlı irinden başka bir şey çıkmıyordu. Sessiz sessiz yatıyordu. Şam bezinin altında, o iğrenç salgıları veriyordu dışına, ama hazinesinden, bilgisinden, en adi bir koku formülünden zırnık koklatmıyordu. Grenouille'i boğazlayabilirdi Baldini, vurup öldürebilirdi, en iyisi de, döve döve çıkarabilirdi o kokuşmuş

gövdedeki paha biçilmez sırları, eğer bir işe yarayacağını bilseydi.. ve bunlar Hıristiyan kişinin insan kardeşini sevmesi ilkesinden anladığı şeye öyle açıkça ters düşmeseydi.

Böyle en tatlı seslerle söyleyip dinledi, pışpışladı hastasını, tiksinmesini yenmek cehennem azabı gibi zor geldiyse de serin bezler koydu terden sırılsıklam olmuş alnına ve yanardağ gibi açılmış yaraların üstüne, kaşıkla ağzına şarap verdi dili işlesin de konuşsun diye, bütün gece sürdü bu boşuna! Gün ağarırken umudu kesti, bıraktı. İyice bitkin, odanın öbür ucundaki koltuğa yığıldı, artık öfke bile duymadan, sadece yılgınlığa teslim olmuş bir halde Grenouille’in, karşısındaki yatakta ölmekte olan, ne kurtarabildiği ne soyabildiği, içinden işine yarayabilecek hiçbir şey çıkaramadığı, batmakta olan ve batarken bütün servetini denizin derinliklerine götüren gemiyi seyreden bir kaptan gibi, bitişini eli kolu bağlı seyretmek zorunda olduğu küçük vücuduna bakakaldı.

O sırada birden açıldı ölümcül hastanın dudakları, işitenin son demlerini yaşayan birinden geldiğine inanmayacağı kadar açık seçik, kararlı bir sesle konuştu: “Söyleyin, Usta: Bir maddeden koku elde etmek için ezmeyle damıtmadan başka yol var mıdır?”

Sesin kendi hayalinden ya da öbür dünyadan gelmiş olacağını düşünen Baldini, makine gibi karşılık verdi: “Evet, vardır.” “

“Ne gibi?” sorusu geldi yatak tarafından. Baldini uykulu gözlerini iyice açtı. Grenouille, yastıkların ortasında kımıltısız yatıyordu. Cenaze mi konuşmuştu?

“Ne gibi?” sorusu duyuldu yeniden; bu kez Grenouille’in dudaklarındaki kıpırtıyı görmüştü Baldini. “Şimdi her şey bitti,” diye düşündü, “şimdi sonu geldi, ya ateşten sayıklıyor ya can çekişiyor.” Ayağa kalktı, yatağa yürüdü, hastanın üzerine eğildi. Hasta gözlerini açmış, Baldini’ye dikmişti, ilk kargılaşr malarında olduğu gibi garip, pusuya yatmışa benzer bir bakışla.

“Ne gibi?” diye sordu.

O zaman Baldini, ya Allah deyip ölmekte olan birinin son arzusunu yerine getirmemezlik etmek istemiyordu karşılık verdi: “Üç yol daha vardır, oğlum: Biri enfleurage â chaud, biri enfleurage â froid, biri de enfleurage a l’huile. Bunlar birçok bakımdan damıtmadan daha üstündür, bütün kokular içinde en haslarını elde etmede kullanılırlar: yasemin, gül, portakal çiçeği kokusu için.”

“Nerede?” diye sordu Grenouille.

“Güneyde,” diye yanıtladı Baldini. “En başta, Grasse şehrinde.”

“İyi,” dedi Grenouille.

Ve gözlerini kapadı. Baldini yavaş yavaş doğruldu. Tükenmişti. Bir satır bile yazmadığı kâğıtlarını topladı, mumu söndürdü. Dışarıda gün ağarıyordu bile. Yorgunluktan canı çıkmıştı. Rahip çağırmalıydı, diye düşündü. Sağ eliyle belli belirsiz istavroz çıkardı, odadan çıktı.

Grenouille ise ölüden başka her şeye benziyordu. Sadece derin bir uykuya dalmıştı ve vücudunun özsuyunu topluyordu yeniden. Derisindeki kabarcıklar kurumaya, irin kraterleri tıkanmaya, yaraları kapanmaya başlamıştı bile. Bir hafta içinde iyileşti.

XXI

Ona kalsa hemen giderdi güneye, ihtiyarın sözünü ettiği yeni tekniklerin öğrenilebileceği yere. Ama akıl alır şey değildi bu. Bir çırak parçasıydı, yani bir hiç. Aslına bakılırsa, böyle demişti Baldini -Grenouille’in dirilişine başlangıçta duyduğu sevincin üstesinden geldikten sonra-, aslına bakılırsa, bir hiçten bile az bir şeydi, çünkü doğru dürüst bir çırak olabilmek için kusursuz, yani evliliğe dayalı bir kökeni olması, zanaatçı ailesinden geliyor olması, bir de çıraklık sözleşmesi olması gerekiyordu ki onda bunlardan hiçbiri yoktu. Eğer kendisi, Baldini, Grenouille’in gene de günün birinde kalfa belgesine kavuşmasını sağlarsa bu sadece, ondaki öyle her gün rastlanmayacak yetenek gözönüne alınarak, ilerdeki davranışlarında kusur etmediği takdirde ve kendisinin, Baldini’nin, çok zararını gördüyse de

varlığını hiçbir zaman inkâr edemeyeceği sınırsız iyi yürekliliği sayesinde olacaktı.

Tabii, iyi niyetle verilmiş bu sözün yerine getirilmesi biraz zaman aldı, bir üç yıl kadar. Bu süre içinde Baldini, Grenouille'in yardımıyla büyük hayallerini gerçekleştirdi.

Faubourg Saint-Antoine'da ki fabrikayı kurdu, özel parfümleriyle kendini saraya kabul ettirdi, krallık imtiyazını aldı. Üstün koku ürünleri ta Petersburg'a, Palermo'ya, Kopenhag'a kadar satılır oldu. Hatta misk yüklü bir çeşidi, Allah bilir koku bakımından hiç de yoksul olmayan İstanbul'da bile tutuldu. İster Londra'nın City'sindeki kibar yazıhanelerde ister Parma'daki şatoda olsun, ister Varşova'nın sarayında ister Lippe Detmold kontunun köşkünde olsun, hava Baldini'nin parfümlerinin kokusunu taşıyordu. Ömrünün sonunu kahredici bir yoksulluk içinde Messina'da geçirmeye razı olmuşken, yetmiş yaşında Avrupa'nın tartışmasız en büyük ıtriyatçısı, Paris'in en zengin hemşehrilerinden biri olma durumuna yükselmişti.

1756 yılının başında Baldini -bu arada Pont au Change'daki bitişik evi satın almıştı, yalnız oturmak için, çünkü eski ev, tam anlamıyla tıkabasa, çatısına kadar koku maddeleriyle, baharatla dolmuştu- Grenouille'e serbest çalışması için izin vereceğini bildirdi, yalnız üç koşulu vardı: Birincisi, şimdiye kadar Baldini'nin çatısı altında yapılmış olan hiçbir parfümü ne kendisi üretecek, ne de bunların formüllerini üçüncü kişilere verecekti; ikincisi, Paris'ten ayrılacak ve bu şehre Baldini yaşadıkça bir daha ayak basmayacaktı; üçüncüsü, bu ilk iki koşulu mutlak bir sır olarak saklayacaktı. Bütün bunlara uyacağına azizlerin tümü, annesinin zavallı ruhu ve kendi şerefi adına yemin etmeliydi. Ne şerefi olan, ne azizlere, ne de annesinin zavallı ruhuna inanan Grenouille yemin etti. Başka her yemini de ederdi. Baldini'nin her koşulunu kabul ederdi, çünkü ona göze batmadan yaşamasını, başına iş gelmeden yolculuk yapmasını, iş bulmasını sağlayacak olan o gülünç kalfalık belgesini eline almak istiyordu. Gerisi umurunda değildi. Hem ne şartlardı ki, zaten bunlar! Paris'e ayak basmamak mı? Paris'i ne yapsındı? En pis kokan en uzak köşesine kadar biliyordu, nereye de gitse yanında götürecekti, Paris onun malıydı,

yıllardan beri. Baldini’nin başarılı olmuş kokularından hiçbirini üretmemek, formülünü başkasına vermemek mi? Sanki istese onlar kadar güzel ve daha da güzel bin koku daha yarata-mazmış gibi! Ama istemiyordu ki. Baldini’ye ya da öbür kentsoylu parfümcülerden herhangi birine rakip çıkmak niyetinde değildi. Amacı, sanatıyla çok para kazanmak değildi, başka türlü geçinmenin yolunu bulduğu sürece, sanatını geçinmek için kullanmak bile istemiyordu. İçini açığa vurmak istiyordu, başka bir şey değil, dış dünyanın verebileceği her şeyden harikulade bulduğu içini açığa vurmak. Bu yüzden de Baldini’nin koşulları Grenouille için sözü edilmeye değmez şeylerdi.

Baharda yola çıktı, mayıs ayında bir gün, sabah erkenden. Baldini kendisine bir sırt çantası vermişti, ikinci bir gömlek, iki çift çorap, büyük bir sucuk, bir at çulu ve yirmi beş frank. Vermekle yükümlü olduğundan çok daha fazlaydı bunlar, Baldini’nin söylediği üzere, hele Grenouille’in, görmüş olduğu esaslı meslek eğitimi için bir kuruş çıraklık parası bile vermediği düşünülürse. Vermekle yükümlü olduğu şey, iki frank yol parasıydı, o kadar. Ama işte ne yüreğinin iyiliğini yoksayabiliyordu ne de Je-an-Baptiste’e karşı içinde yıllar boyunca duymuş olduğu yakınlığı. Ona gezginliği süresince iyi şanslar diliyor, bir kez daha sıkı sıkı, ettiği yemini unutmamasını tembihliyordu. Bunları söyleyerek Grenouille’i, bir zamanlar içeri aldığı yere, servis girişinin kapısına getirip yolcu etti.

Elini uzatmadı, can yakınlığı dediyse o kadar da değildi. Ona zaten hiç elini vermemişti. Sanki Grenouille’den üstüne bir şey geçmesi, sanki kirlenmesi tehlikesi varmış gibi, dindarca denebilecek bir iğrentiyle hep kaçınmıştı dokunmaktan. Kısaca ‘Adieu’ demekle yetindi. Grenouille de başını salladı, büzüldü, uzaklaşıp gitti. Caddede kimseler yoktu.

XXII

Grenouille ufalmış bükülmüş, sırt çantasını kambur gibi taşıyarak, arkadan bakıldığında ihtiyar bir adam görünümde, bir çabuk köprü aşağı, karşıdaki adaya doğru yürürken arkasından bakıyordu Baldini. Parlamento sarayının orada, sokağın kıvrımında gözden kaybetti onu, alabildiğine rahatlamıştı.

Heriften hiçbir zaman hoşlanmamıştı, şimdi kendine itiraf edebilirdi bunu artık. Çatısı altında barındırıp sömürdüğü sürece içi rahat etmemişti, iki kez yasak bir şey yapan, usulsüz yollara sapan dürüst bir insanın ruh halini yaşamıştı hep. Elbet foyasının meydana çıkması tehlikesi çok küçük, buna karşı başarı olasılığı dev gibi büyüktü, ama huzursuzluğu da, vicdan rahatsızlığı da bir o kadar büyük olmuştu. Gerçekten onca yıl bir tek gün geçmemişti ki bu adama uyduğunun cezasını günün birinde bir biçimde çekeceği korkusunu ensesinde hissetmesin. Sonu iyi gelse bari! Yatmış kalkmış kafasından dua gibi hep bu düşünceyi geçirmişti. “Bu zorlu maceranın sonundaki başarının tadını ceremesini çekmeden bir çıkarabilsem! Bir becersem bunu! Gerçi hak değil bu yaptığım, ama Tanrı bir gözünü yumacaktır, muhakkak yumacaktır! Ömrüm boyunca az mı çarptırdı beni yeterince ağır cezalara hiçbir neden olmaksızın, onun için adaletinin gereğidir bu kez hoşgörülü davranması. Hem benim suçum ne ki bu işte, eğer bir suç söz konusuysa? Olsa olsa, bir çırağın mucizevi istidadını istismar edip onun yeteneğini kendiminmiş gibi göstererek lonca düzeninin bir parçacık dışına çıkmış olmam. Çok çok, zanaatın geleneğin buyurduğu fazilet yolundan cüzi ölçüde ayrılmış olmam. Çok çok, dün lanetlediğim şeyi bugün kendim yapıyor olmam. Cürüm müdür bu? Başkaları ömür boyunca düzenbazlık ediyor. Ben sırf birkaç yıl azıcık hileye saptım. O da, rastlantı karşıma bu bir kerelik fırsatı çıkardığı için. Belki rastlantı bile değildi, belki o büyücüyü kapıma gönderen Tanrı’nın ta kendisiydi, Pelissier’yle şürekâsı yüzünden çektiğim aşağılanmalardan sonra bir ödül olarak. Belki de takdir-i ilahinin hiç benimle uğraştığı yok da Pelissier’yi cezalandırmak amacını güdüyor! Bu olabilir işte! Yoksa, beni yükselterek vermeyecekti de nasıl verecekti Pelissier’nin cezasını? Bu durumda benim ikbalim ilahi adaletin elindeki alet oluyor ki, böylesini utanmadan ve en küçük bir pişmanlık bile duymadan kabul etmek caiz olmaktan öte, boynumun borcudur...

Çok düşünmüştü Baldini geçen yıllar boyunca, sabahları o dar merdivenden aşağı dükkâna inerken, akşamları çekmecede toplanan parayla yukarı çıkıp o ağır altın, gümüş sikkeleri sayıp kasasına aktarırken, geceleri karısının horuldayan iskeleti yanında yatıp da talihine kaygıyla bakmaktan uyuyamazken.

Ama şimdi, sonunda, bu karanlık düşünceler bitmişti. Tekinsiz konuk gitmişti, hem de sonsuza kadar güven içinde kalıyordu. Baldini elini göğsüne dayadı, elbisesinin kumaşı altında, kalbinin üstündeki defteri yokladı. Altı yüz formül yazılıydı içinde, kuşak kuşak parfümcü gelse gerçekleştirebileceklerinden fazla. Bugün her şeyini kaybetse, sırf bu harika defterle bir yıl içinde yeniden zengin bir adam olurdu. Gerçekten, daha ne isteyebilirdi ki!

Sabah güneşi vuruyordu karşı taraftaki evlerin çatılarına, sıcak sıcak Baldini’nin yüzüne. Hâlâ güneye, caddenin Parlamento Sarayı’mn oradaki ucuna doğru bakıyordu -Grenouille’in gözden kaybolması hiç tadına doyulur bir zevk değildi!-, ardından, kabına sığmayan bir şükran duygusuyla hemen bugün karşıdaki Notre-Dame’ı ziyaret edip bağış sandığına bir altın atmaya, üç mum yakmaya ve diz çöküp Allah’ına, onu böyle bir mutluluğa boğduğu ve intikamdan koruduğu için teşekkür etmeye karar verdi.

Ne var ki, araya olmayacak bir iş girdi, tam kiliseye gitmek istediği o öğle sonrası, ingilizlerin Fransa’ya savaş açtığı söylentisi işitildi. Bu gerçi aslında can sıkacak bir şey değildi. Ama Baldini tam o gün Londra’ya bir parti parfüm yollayacak olduğundan, Notre-Dame ziyaretini erteleyip onun yerine bilgi toplamak için şehre, arkasından da Londra sevkiyatmı şimdilik durdurmak için Faubourg Saint-Antoine’daki fabrikasına yollandı. Gece yatakta, uykuya dalmadan hemen önce dahice bir şey geldi aklına: Yeni Dünya’daki sömürgeler nedeniyle çıkması beklenen askeri sürtüşmeleri gözönünde bulundurarak, ‘Prestige du Quebec’ adı altında yeni bir parfüm lanse edecekti, reçinemsi -kahramanca bir koku, başarısı -orası kesindi- ingiltere ticaretinin eksilmesiyle doğan zararını karşılayacak da öteye bile geçecekti. Rahatlamış olarak yastığına, altında formül defterinin huzur veren sertliğini hissettiği yastığına yasladığı budala, ihtiyar kafasında bu tatlı düşünceyle uyudu Usta Baldini ve bir daha uyanmadı.

Çünkü o gece, ilerde, layık olduğu veçhile bir gecikmeyle, Paris’teki bütün köprüler üzerine kurulmuş bütün evlerin Kral emriyle birbiri ardınca yıkılmasına yol açacak küçük bir felaket oldu: Anlaşılır bir sebep olmaksızın, Pont au Change’ın batı tarafındaki, üçüncü ye dördüncü ayaklar

arasında kalan parçası çöktü. İki ev sulara gömüldü, öyle birdenbire ve topyekûn gitti ki evler, oturanlardan kimse kurtarılamadı. Ne mutlu ki sadece iki kişiydi söz konusu olan: Giuseppe Baldini ile karısı Teresa. Çalışanlar, izinli ya da izinsiz, sokağa çıkmışlardı. Sabahın erken saatlerinde hafif içkili olarak eve dönen -daha doğrusu eve dönmek isteyen, çünkü ev kalmamıştı ortada- Chenier bir sinir bunalımı geçirdi. Otuz yıl boyunca, çocuğu akrabası olmayan Baldini'nin vasiyetnamesinde kendini mirasçı olarak göstereceği umuduna bel bağlamıştı. Şimdiyse, bir çırpıda gitmişti bütün mirası, her şey, ev, mağaza, hammaddeler, atölye, Baldini'nin kendisi hatta, belki de fabrikanın sahibi olmasını sağlayabilecek olan vasiyetname bile!

Hiçbir şey bulunamadı, cesetler, kasa, altı yüz formüllü defter bulunamadı. Avrupa'nın en büyük parfümcüsü Giuseppe Baldini'den geriye kalan tek şey, daha haftalar boyunca Paris'ten Le Havre'a kadar Seine boyunu tutan, misk, tarçın, sirke, lavanta ve daha bin maddeden oluşma, karışık mı karışık bir rayiha oldu.

İKİNCİ BÖLÜM

XXIII

Giuseppe Baldini Evi'nin çöktüğü sırada Grenouille, Orleans'a giden yoldaydı. Büyük şehrin buğu alanını ardında bırakmıştı, kendisini Paris'ten uzaklaştıran her adımla çevresindeki hava durulaşıyor, anlaşıyor, temizleşiyordu. Sanki inceliyor gibiydi. Artık her metrede bir yüzlerce, binlerce ayrı koku baş döndürücü bir köşe kapmaca içinde birbirini kovalamıyor, olan az sayıdaki kokular -kumlu yolun, çayırların, toprağın, bitkilerin, suyun kokusu- uzun şallar gibi ortalığa yayılıyordu; yavaş yavaş kabarıyor, yavaş yavaş kayboluyordu bunlar, bıçakla kesilir gibi bitmiyorlardı.

Grenouille bu yalınlığı bir kurtuluş gibi hissetti. Bu rahvan kokular burnunu okşamıştı. Ömründe ilk kez, aldığı her solukta yeni, beklenmedik, düş-mansı bir koku yakalamak ya da hoş bir kokuyu kaçırmamak için tetikte olması gerekmiyordu. İlk kez, pusuya yatmış gibi koklamak zorunda olmadan, neredeyse serbestçe soluk alabiliyordu. 'Neredeyse' diyoruz, çünkü Grenouille'in burnundan, gerçekten serbestçe kayıp geçen bir şey yoktu tabii. En ufak bir vesile olmasa bile hep uyanık bekliyordu dışarıdan gelip de içine girmesi gereken her şeye karşı duyduğu güdüsel kuşku. Ömrü boyunca, doygunluk, hoşnutluk, hatta mutluluk gibisinden durumlara az çok yakın birşeyler yaşadığı sayılı anlarda bile soluk almaktan çok vermeyi yeğ tutmuştu - nitekim hayatına da umutlu bir soluk alışla değil, caniyane bir çığlıkla başlamamış mıydı? Ama, onda yaradılışından gelme bir kısıtlılık olan bu noksan bir yana, Paris'i geride bıraktıkça kendini daha iyi hissetmeye başlamıştı; soluması gittikçe kolaylaşıyor, adımları gittikçe hafifliyor, hatta yavaş yavaş vücudunu dik tutmaya bile kalkışıyordu, öyle ki uzaktan bakınca neredeyse sıradan bir zanaatçı delikanlısı gibi görünüyordu, yani bütünüyle normal bir insanmış gibi.

Onu en çok rahatlatan şey, insanlardan uzaklaşmak olmuştu. Paris'te, dünyanın başka herhangi bir şehrinde olduğundan çok daha fazla insan bir araya sıkışmış yaşıyordu. Altı, yedi yüz bin insan yaşıyordu Paris'te. Caddeler kıvıl kıvıl insan, evler bodrumlarından çatı katlarına kadar tıklım tıklım insan doluydu. Hemen hemen hiçbir köşe, bir tek taş, bir karışçık toprak yoktu Paris'teki insan kokusu sinmemiş olsun.

Kendisini Paris'te on sekiz yıldır, havanın fırtına öncesi ağırlığıyla bunaltan şeyin aslında bu koyu insan kokusu olduğunu ancak şimdi, kokudan kurtulmaya başladığında anlamıştı Grenouille. Bugüne kadar hep, büzülüp uzaklaşması gereken şeyin genel olarak dünya olduğunu sanmıştı. Oysa dünya değildi, insanlardı. Öyle görünüyordu ki dünyada, insanları boşalmış bir dünyada pekâlâ yaşanabilirdi.

Yolculuğunun üçüncü gününde, Orleans'ın kokusal çekim alanına girdi. Daha şehrin yakında olduğunu gösterecek, gözle görülür herhangi bir işaret belirmeden havada insan unsurunun yoğunlaştığını duydu ve baştaki niyetinden dönerek Orleans'dan geçmeye karar verdi. Yeni kazandığı soluma rahatlığını, o boğucu insan iklimine girip hemencecik bozmak istemiyordu. Şehrin iyice açığından dolaştı, Châteauneuf yakınlarında Loire'la karşılaştı, Sully'den karşıya geçti. Oraya kadar yetmişti sucuğu. Bir tane daha alıp ırmak boyundan ayrılarak içerilere doğru yürüdü.

Artık yalnız şehirlerin değil, köylerin de uzağından geçer olmuştu. Gittikçe incelen, gittikçe insana uzak bir nitelik kazanan havadan sarhoş gibiydi. Yalnız yolluk almak için yaklaşıyordu insanlara, ortalıkta üç beş ev ya da yalnız bir çiftlik görürse ekmek satın alıyor, sonra gene ormanlara girip kayboluyordu. Birkaç hafta sonra, geçtiği tenha yollarda tek tük yolculara rastlamaktan bile rahatsız olmaya, çayırlarda yılın ilk otunu biçen köylülerin arada bir, nokta nokta duyduğu kokularına bile kat-lanamamaya başladı. Ürküntüyle, karşılaştığı her koyun sürüsünün açığından geçmeye çalıştı, koyunlar yüzünden değil, çobanın kokusundan kaçmak için. Saatlerce uzağındaki bir süvari bölüğünün kokusunu mu duydu, hemen tarlalara daldı, fazladan millerce yol dolaşmayı yeğledi. Başka zanaatçı delikanlılar, serseriler gibi denetlenmek, kâğıtlarını göstermek zorunda kalmak ya da askere alınıp savaşa sürüklemekten korktuğu için değil -savaş

olduğunu bilmiyordu bile—, yalnız ama yalnız süvarilerin yaydığı insan kokusundan iğrendiğinden. Böyle olunca, yola çıkarkenki Grasse'a gitme tasarısı yavaş yavaş kendiliğinden sönükleşti; bir bakıma, bütün başka tasarılar, niyetler gibi, o da özgürlüğün içinde eriyip dağıldı. Grenouille artık herhangi bir yere gitmek değil, uzaklaşmak, insanlardan uzaklaşmak istiyordu, o kadar.

Sonunda yalnız geceleri yol alır oldu. Gündüzün insan ayağı değmez bir köşe buluyor, fundalıklara dalıyor, sürünüp çalılıklara giriyor, bir hayvan gibi kıvrılıp yatıyor, toprak rengi at çulunu tepesine kadar çekiyor, burnunu kolunun kıvrımına dayayıp, en küçük bir yabancı kokunun bile düşlerini bozmaması için yere doğru çeviriyor, uyuyordu. Güneş batarken uyanıyordu, önce her yönü bir kokluyor, ancak son köylünün de tarlasından ayrıldığından, en gözü pek gezginin bile karanlığın bastırmasıyla geceleyecek bir yere sığındığından emin olduğunda, ancak gece sözümona tehlikeleriyle toprağı insanlardan temizlediğinde, saklandığı yerden çıkıp yolculuğunu sürdürüyordu.

Önünü görmek için ışığa ihtiyacı yoktu. Daha önce de, gündüzün yürürken de saatlerce gözlerini kapayıp burnunun gösterdiği yöne gitmişti. Çevredeki manzaranın çarpıcı renkleri, görmedeki göz ka-maştırıcılık, birdenbirelik, keskinlik acı veriyordu. Ama ayışığına bir diyeceği yoktu. Ayışığı renk nedir bilmiyor, sadece arazinin dış çizgilerini biraz gösteriyordu. Ortalığı kirli bir griyle örtüyor, bir gece boyu bütün canlılığı boğuyordu. Bu, içinde kimi zaman gri tarlalara bir gölge gibi düşen rüzgârdan başka hiçbir şeyin kımıldamadığı çıplak toprağın dışında hiçbir şeyin yaşamadığı, kurşundan dökülmüşe benzer dünya, Grenouille'in varlığını hoşgörüyle karşıladığı tek dünyaydı, çünkü ruhunun dünyasına benziyordu.

Böylece güneye doğru ilerledi. Aşağı yukarı güneye, çünkü herhangi bir mıknatıslı pusulaya göre değil, onu her şehrin, her köyün, her iki üç evlik yerleşimin uzağından dolaştıran burun pusulasına göre gidiyordu. Haftalarca tek bir insana rastlamadı. Karanlık, ya da soğuk ayışığıyla aydınlanan dünyada yalnız olduğu inancının verdiği huzur içinde daha çok oyalanabilirdi, eğer günün birinde o hassas pusula hiç de yalnız olmadığını

göstermeseydi. Geceleyin de vardı insanlar. En sapa yerlerde bile vardılar. Sadece, sıçanlar gibi köşelerine çekilmiş uyuyorlardı. Toprak insandan arınmış değildi. Çünkü uykularında bile kokularını yayıyorlar, bu koku barındıkları yerlerin açık pencerelerinden, duvar çatlaklarından dışarı, açık havaya çıkıyor, o görünüşte kendi halindeki doğayı berbat ediyordu. Saf havaya alıştığı ölçüde fena yaralıyordu. Grenouille'i öyle birdenbire, hiç beklenmedik bir anda, gece ortası tıngır mıngır geliveren, yakında ya bir çoban barınağı, ya kömürcü kulübesi ya da haydut ini olduğunu açığa vuran, çürüme kokusu kadar iğrenç bir insan kokusu. Ve kaçmaya devam ediyordu, çevresinde gittikçe eksilmekte olan insanlık kokusuna gittikçe artan bir duyarlılıkla tepki göstere göstere. Böylece insanlardan hep daha uzağa, hep olabilecek en büyük yalnızlığın çekim merkezine doğru sürükledi burnu Grenouille'i.

XXIV

Bu kutup, yani bütün Krallığın en insandan uzak noktası. Auvergne dağlarında, Clermont'dan beş günlük yol kadar güneyde, Plomb du Cantal adlı, iki bin metre yüksekliğinde bir yanardağın doruk noktasıydı.

Dağ, kurşuni taştan dev gibi bir koniden oluşuyordu; çevresi sadece boz renkte yosun ve boz renkte çalılarla örtülü, şurasında burasında, çürük diş gibi birkaç sivri, toprak rengi kayayla yangınlarda kömürleşmiş birkaç ağacın yükseldiği, uçsuz bucaksız, çorak bir yaylaydı. Yörenin bereketsizliği en güneşli günde bile öyle iç kapayıcı bir görünüm sunardı ki, zaten yoksul olan ilin en yoksul çobanı bile hayvanlarını buraya sürmezdi. Hele geceleyin, ayın solgun ışığında, artık hepten bu dünyadan olmayan bir yere dönerdi bu Tanrı'nm terkeylediği arazi. Her köşede aranan Auvergneli haydut Lebrun bile kendine çarpışacak, yakalanacak ve dört parçaya bölünecek yer olarak Cevennes bölgesini seçmişti; kimsenin aramayacağı ve de bulamayacağı, ama sonunda, kendisine herhalde daha korkunç gelmiş olacak bir biçimde, yani yalnızlıktan öleceği Plomb du Cantal'a saklanmaktansa. Dağın dört bir yanında, mil-lerce uzaklıkta tek bir insan, tek bir doğru dürüst sıcakkanlı hayvan yaşamıyordu, topu topu birkaç yarasa, birkaç böcek, karayılan. Onyıllardan beri doruğa çıkan olmamıştı.

Grenouille, dağa 1756 yılının bir ağustos gecesi vardı. Gün ağarırken doruğa ulaşmıştı. Onu buraya getiren yolculuğun sonunda olup olmadığını bilmiyordu daha. Gittikçe anlaşan havalara doğru giden yolun sadece bir durağında olduğunu sanıyordu. Olduğu yerde daireler çizip burnunun bakışlarını çorak volkanik arazinin heybetli görünümü üzerinde gezdirdi: Doğuya, geniş Saint-Flour yaylasıyla Riou ırmağı bataklıklarından yana doğru gitti; kuzeye, geldiği, günlerce karst türü dağlar aşarak geldiği yerlere; batıya, hafif sabah rüzgârının burnuna taş ve sert ot kokuları getirdiği, sonra da güneye, Plomb'un devamı olan dağların miller boyunca, Truyere'deki karanlık vadilere kadar uzayıp gittiği yöne. Her yerde, her yönde aynı, insandan-uzaklık egemendi; aynı zamanda herhangi bir yöne atacağı her adım, insanlara yaklaşması demek olacaktı. Pusula dönüp duruyordu, hiçbir yön göstermiyordu artık. Grenouille hedefe varmıştı. Ama aynı zamanda kapana da kısılmıştı.

Güneş doğarken hâlâ aynı yerde duruyor, havayı kokluyordu. Çaresiz bir çabalama içinde, insan tehlikesinin hangi yönden geldiğini ve kaçması gereken karşı yönün ne taraf olacağını anlamaya çalışıyordu. Ne yanı koklasa, bir yerlerde gizli kalmış bir insan kokusunun kırıntısını bulacağından işkilleniyordu. Ama yoktu. Olan yalnız dinginlikti, öyle denebilirse eğer, koku düzeyinde bir dinginlik. Çevre, ölü taşların, boz yosunların, kuru otların hafif bir hışırtı gibi esen tekdüze kokusuyla doluydu, hepsi buydu.

Grenouille'in, kokusunu almadığı şeyin gerçek olduğuna inanabilmesi epey uzun sürdü. Eriştiği mutluluğa hazır değildi. Güvensizliği uzun zaman yeni kazandığı bilgiye ayak diredi. Hatta, güneş yükselirken gözlerini yardıma çağırıp ufukta insan varlığının en küçük bir işareti, bir kulübe çatısı, bir ocağın dumanı, çit, köprü, sürü görülüp görülmediğini bile araştırdı. Ellerini kulaklarına tutup dinledi, bir tırpan tıpırtısı, bir köpek havlaması, bir çocuk bağırtısı duymaya çalıştı. Bütün gün boyu Plomb du Cantal'in tepesinde en yakıcısından bir güneş altında dikilip boşu boşuna, küçücük bir belirti bekledi. Ancak güneş batarken güvensizliği yavaş yavaş çekilip yerini gittikçe güçlenen bir coşkunluk duygusuna bıraktı: O nefretlik pis kokudan kurtulmuştu! Gerçekten, bütünüyle yalnızdı! Dünyadaki tek insan kendisiydi.

Akıl almaz bir sevinç kapladı içini. Deniz kazasına uğramış biri haftalarca suyun üstünde sürüklenip dururken sonra karşısına çıkan, üzerinde insan yaşayan ilk adayı nasıl kendinden geçerek selamlarsa Grenouille de yalnızlık dağına varışını öyle kutluyordu. Bağırıyordu mutluluktan. Sırt çantasını, çulu, değneği bir yana atmış tepiniyordu, kollarını havada sallıyor, döne döne dans ediyor, yumruklarını sıkıp bir zafer gösterisi olmak üzere ayaklarının altında uzanıp giden geniş ülkeye, batmakta olan güneşe karşı sallıyordu; sanki onu gökyüzünden kovalayan kendisiymiş gibi. Bir zafer coşkusu içinde çılgınlar gibi dönendi durdu gecenin geç saatlerine kadar.

XXV

Sonraki günleri dağa yerleşmekle geçirdi -çünkü kendisi için belli bir şey varsa o da, bu mümtaz beldeyi öyle kolay kolay terk etmeyeceğiydi. İlk iş olarak bir su koklamaya başladı, doruğun biraz aşağısında bir çöküntünün içinde, kaya boyunca ince bir zar gibi yayılan bir sızıntı buldu. Çok değildi, ama sabredip bir saat yalarsa, bir günlük sıvı gereksinimini gidermiş oluyordu. Besin de buldu, yani küçük kertenkeleleri, karayılanları, kafalarını kopardıktan sonra derisi ve kemiğiyle yutuyordu. Yanı sıra kuru liken yosunu, ot, yabanmersini yiyordu. Bu, kentsoylu ölçülerine vurulduğunda kesinlikle dikkat çekici olmayan beslenme biçimi, onun hiç mi hiç canını sıkmıyordu. Zaten son haftalarda, son aylarda da ekmek, sucuk, peynir gibi insan elinden çıkmış şeylerle beslenmemiş, acıktığı zaman yoluna herhangi bir biçimde yenebilecek ne çıktıysa gövdeye indirmişti. En az anladığı şeydi damak zevki. Zaten zevk denen şey, saf, madde-dışı kokudan duyulan zevk dışında, hiç de aradığı bir şey değildi. Rahatlık da aramıyordu, döşeğini kuru taş üzerine yaymaya bile seve seve razıydı. Ama daha iyi bir şey buldu.

Suyun olduğu yere yakın, bir sürü kıvrımlar yaparak dağın içlerine doğru uzanan, otuz metre kadar içeride çöküntüyle biten bir mağara keşfetti. Mağaranın bittiği yer, Grenouille'in omuzları taş duvarlara değecek kadar dar, ayakta ancak iki büklüm durabileceği kadar alçaktı. Ama, oturabiliyordu, hatta dertop olursa yatabiliyordu bile. Bu da onun konfor ihtiyacını sonuna kadar karşılıyordu. Çünkü paha biçilemeyecek

üstünlükleri vardı bu yerin: Tünelin sonunda, gün ortasında bile göz gözü göremez bir gece karanlığı egemendi, bir de mezar sessizliği; havada nemli, tuzlu bir serinlik vardı. Grenouille hemen buraya daha hiçbir canlı varlığın ayak basmadığının kokusunu aldı. Yerleşirken neredeyse kutsal bir yere girerken duyulan türden çekingenlik sardı içini. At çulunu, sanki bir sunağın örtüsünü örtüyormuşçasına özenle yere yayıp üstüne yattı. Bir cennet huzuru içindeydi. Fransa'nın en kimsesiz dağının başında, yerin elli metre altında, kendi mezarında gibi yatıyordu. Ömründe kendini bu kadar güven içinde hissettiği olmamıştı, anasının karnında bile ne gezer! Dışarıda dünya yanıp yıkılabilirdi, onun burada hiçbir şeyden haberi olmazdı. Sessiz sessiz ağlamaya başladı. Böylesi bir mutluluk için kime teşekkür edeceğini bilemiyordu.

Bunu izleyen zaman içinde dışarıya, ancak su kayasını yalamak, bir çabuk sidiğinden ve dışkısından kurtulmak, bir de kertenkele ve yılan avlamak için çıktı. Geceleyin kolay oluyordu hayvanları yakalamak, çünkü düz taşların altına ya da küçük mağaralara çekilmiş oluyorlar, o da burnuyla yerlerini buluyordu.

İlk haftalar ufku koklayıp kolaçan etmek için belki birkaç kere daha doruğa çıktığı oldu. Ama çok geçmeden bu da zorunluluk olmaktan çıkıp can sıkıcı bir alışkanlığa dönüştü, çünkü bir kere bile olsun tehlike kokusu almamıştı. Sonunda gezilerine son verip artık hayatta kalabilmek için en zorunlu ne iş varsa onu yerine getirdikten sonra, olabildiğince çabuk çukuruna dönmekten başka bir şey düşünemez oldu. Çünkü aslında orada, çukurda yaşıyordu. Yani, taş koridorun ucunda, at çulunun üstünde, sırtını çöküntüye dayanmış, omuzlarını kayaların arasına sıkıştırmış olarak, günde yirmi saatten fazla mutlak karanlık, mutlak sessizlik içinde, mutlak bir hareketsizlikle oturuyor, kendi kendine yetiyordu.

İnzivayı seçen insanlar vardır, bilinir: bir günahın kefaretini ödemek isteyenler, başarısızlığa uğramışlar, azizler ya da peygamberler. Böyleleri çöllere çekilip çekirge ve yaban balı yiyerek yaşamayı yeğler. Kimisi de kenarda köşede kalmış adalarda, mağaralarda, dehlizlerde, ya da -biraz daha gösterişlisi- sırıklar üzerinde kurulmuş, göklere uzanan kafeslerde yaşarlar. Amaçları Tanrı'ya daha yakın olmaktır. Kendilerini yalnızlıkla cezalandırıp

günahlarının ceremesini çekerler. Böyle davranırken Tanrı'nın hoşnut olacağı bir yaşam sürdükleri inancı içindedirler. Ya da aylarca, yıllarca, kendilerine yalnızlıkları içinde bir Tanrı haberi ulaşmasını bekler, gelince bir acele insanlar arasında yaymaya yeltenirler.

Bunlardan hiçbiri Grenouille'e uymuyordu. Tanrı'yla en ufak bir alışverişi yoktu. Günah çıkarmıyor, yüce bir ilham beklemiyordu. Sadece kendi öz, biricik eğlencesi için çekilmişti mağaraya, sadece, kendi kendine yakın olmak için. Kendi, başka hiçbir şeyin gölgelemediği varlığı içinde yüzüyor ve bu ona harika geliyordu. Kendi cenazesi gibi, neredeyse soluk bile almadan, neredeyse kalbi atmaz olmuş gibi yatıyordu o kaya çukurunda ama öyle yoğun, öyle taşkınca bir hayat sürüyordu ki, dışarıdaki dünyada benim diyen zevku sefa düşkünü benzerini yaşamamıştır.

XXVI

Bu taşkınlıkların olduğu yer -başka türlüsü nasıl düşünülebilirdi ki- doğduğu günden beri karşılaştığı bütün kokuları ana çizgileriyle kazımış olduğu kendi iç ülkesiydi. Keyfini yerine getirmek için önce en eski, en uzakta kalmış kokuları belleğine çağırıyordu: Madam Gaillard'm yatakhanesindeki buğulu, düşmanca hava; madamın ellerinin derimsi, kuru kokusu; Papaz Terrier'in sirke ekşisi soluğu; Sütanne Bussie'nin sıcak, anacıl teri; Cimetiere des Innocents'm leş kokusu; annesinin katil kokusu. Böylece bir tiksinti ve nefret sefasına dalıyor, duyduğu dehşetin hazzından tüyleri diken diken oluyordu.

Bazen, bu iğrençlikler aperitifi neşesini yerine getirmeye yetmediğinde, koku gezintisinde yolu uzatıp bir de Grimal'e uğruyor, ham, eti üstünde derilerin, tabak şerbetlerinin kokuşmuşluğunu tadıyor ya da altı yüz bin Parislinin yaz ortasındaki nemli, boğucu sıcakta yaydığı kokulardan oluşan ağır havayı burnunda canlandırıyordu.

Sonra da birdenbire yaptığı alıştırmanın anlamı da buydu zaten bir patlayışla boşanıveriyordu içinde birikmiş nefret. Bir fırtına gibi geçiyordu üstünden, soylu burnuna hakaret etmeye yeltenen bütün bu kokuların. Buğday tarlasına dolu inmişçesi-ne vuruyordu tepelerine tepelerine, bir

orkan gibi unufak ediyordu mendeburları, sonra arıtılmış sudan oluşan, uçsuz bucaksız, her kiri temizleyen bir tufanda boğuyordu. Ne haklıydı gazabında. Ne büyüktü öcü. Ah! Ne yüce bir andı bu! Grenouille, o küçük insan, heyecandan titriyor, vücudu bir şehvet hazzı içinde kasılıyor, sonra yay gibi açılıyor, öyle açılıyordu ki bir an başını mağaranın tavanına çarpıyordu, sonra gene yavaş yavaş çöküyor, rahatlamış, derin bir doyuma ulaşmış halde yatıp kalıyordu. Gerçekten, ne kadar hoş bir şeydi bu bütün bet kokuların varlığına son verme işi, ne hoş bir şeydi gerçekten... içindeki dünyayı canlandıran tiyatronun oyunları arasında neredeyse en sevdiği numaraydı bu, çünkü ona, ancak büyük, kahramanca işlerden sonra yaşanan o hak edilmiş bitkinlik duygusunu veriyordu.

Artık bir süre vicdanı rahat dinlenebilirdi. Gerindi, bütün bedeniyle gerindi, tabii daracık taş hücresinde olabildiği kadar. Ama içinden, ruhunun süprülüp temizlenmiş yaygıları üstünde gerinirken boylu boyunca uzanmıştı, uyuklamaya, bir yandan da burnunun ucundan güzel kokular geçirmeye başladı: örneğin, ilkbaharda kırlardan kopup gelmişe benzeyen, ıtırlı bir esinti; yeşeren ilk kayın yaprakları arasından geçen ılık bir mayıs yeli; denizden bir üfürük hava, tuzlu badem gibi buruk. Yerinden kalktığında akşamüzeri olmuştu - sözümona akşamüzeri, çünkü tabii ne akşamüzeri ne kuşluk, ne akşamı, ne sabah vardı, ne ışık ne karanlık, ayrıca bahar çayırları, yeşil kayın yaprakları da yoktu... Grenouille’in iç evreninde hiç mi hiç nesne yoktu, ancak nesnelerin kokuları vardı. (Bu yüzden, bu evrenden bir manzaraymış gibi söz etmek sadece bir façon de parler, hem meram anlatmaya elverişli hem de mümkün olan tek yakıştırma, çünkü insanoğlunun dili koklanır dünyayı betimlemeye yaramıyor.) Evet, akşamüzeriydi, yani Grenouille’in ruhunda, güneyde öğle uykusundan sonrakine, öğlen felcinin ortalıktan yavaş yavaş çekilip sıcaktan sakınılmış hayatın yeniden başladığı sıradakine benzer bir durum ve zaman söz konusuydu. Öfke kusan sıcak -ince kokuların düşmanı sıcak- geçip gitmiş, kötü ruh takımı yok edilmişti. İç dünyanın kırlan tertemiz, yumuşacık, uyanışın edepsiz sükûneti içinde uzanmış, efendilerinin istenci üstlerine gelsin diye bekliyorlardı.

Ve Grenouille -söylediğimiz üzere- yerinden kalktı, silkinip uykuyu attı üstünden. Ayağa kalktı, iç dünyasının büyük Grenouille’i, bir dev gibi,

bütün görkemi ve boyuyla ortaya dikildi; bir zevkti seyretmek bu devi - kimsenin göremeyişine yazık diyeceği geliyor insanın!— sonra gururla, egemence çevresine baktı:

Evet! Burası onun ülkesiydi! Eşi olmayan Gre-nouillistan! Kendisinin, eşi olmayan Grenouille’in yaratıp yönettiği, canı istediği zaman çöle çevirdiği ve yeniden kurduğu, genişletip ölçülmez sınırlara eriştirdiği ve ayak basmaya kalkan herkese karşı alevden kılıcıyla savunduğu ülke. Burada onun istencinden, büyük, haşmetli, eşsiz Grenouille’in istencinden başka hiçbir şey geçerli değildi. Nitekim geçmişin kötü kokularının kökü kazındıktan sonra, şimdi, ülkesinde güzel kokuların gezmesini istiyordu. Bunun için de, dev adımlarıyla yanıp yıkılmış toprakları dolaşıp, şurada savurganca, ötede daha kıt, kâh sonu görünmeyen çiftlikler kurmaya, kâh başbaşa, küçük tarhlar halinde, tohumu bazen avuç avuç dağıtarak, bazen tek tek özel olarak seçilmiş yerine gömerek, çeşit çeşit kokular ekmeye başlamıştı. Ülkesinin en uzak kuş uçmaz kervan geçmez köşelerine kadar gitti. Büyük Grenouille, yıldırım bahçıvan; çok geçmeden koku tohumu atmadığı bir karış yer kalmamıştı.

Ve yaptığı her şeyin iyi olduğunu ve bütün bir ülkenin kendi tanrısal Grenouille-tohumunu içtiğini gördüğünde, bir alkol yağmuru bahşetti Büyük Grenouille, yumuşak ve sürekli bir yağmur, işte o zaman her yan çimlenip yeşermeye başladı ve öyle bir boy attı ki ekilenler, bakanın gönlüne sevinç saldı. Çiftliklerde dalgalanmaya başlamıştı bile ekin, gizli bahçelerdeyse saplar büyümüş, özsuyla dolmuştu. Tomurcuklar şişmiş, çiçekler patlayacak gibi olmuştu.

Ve yağmurun durmasını emretti Büyük Grenouille. Ve dediği oldu. Ve topraklarına gülümsemesinin ılık güneşini gönderdi, bunun üzerine bir anda, ülkenin bir ucundan öbür ucuna, sayılamayacak kadar çok koku şişesinden dokunmuş, rengârenk . tek bir halı gibi yayıldı çiçeklerin inanılmaz görkemi. Ve Büyük Grenouille yaptığının iyi, çok çok iyi olduğunu gördü. Ve soluğunun rüzgârını gönderdi ülkeye. Ve bir solukta okşanan çiçekler kokular çıkardılar ve sayılamayacak kadar çok kokularını karıştırıp durmadan değişen, ama birliğini sürekli değişim içinde bulan evrensel bir tapınma kokusu halinde O’na, Büyük, Eşsiz, Haşmetli

Grenouille’e gönderdiler ve kendisi, altın kokulu, buluttan tahtında, bu soluğu gene içine çekti ve bu kurban kokusunu beğendi. Ve yaratısını yeniden kutsamak için yere indi, bunun üzerine yaratıkları sevinçle coşkuyla ve yeniden şahane kokular salarak şükranlarını gösterdiler. Bu arada akşam olmuştu, kokular yayılmaya devam ederek gecenin mavisi içinde, gittikçe daha harikalaşan çeşitlemeler ortaya koyuyorlardı. Pırlanta kokusundan devasa bir donanma parıltısı altında gerçek bir kokular balosu başlıyordu.

Ne ki Büyük Grenouille biraz yorulmuştu ve esnedi ve dedi ki: “İşte, büyük bir eser yaptım ve güzel oldu. Ama kemale ermiş her şey gibi bu da can sıkıntısı vermeye başladı artık. Biraz çekilip bu çalışmayla dolu geçen günün bitiminde kendime, kalbimin odacıklarmda küçük bir şölen vereceğim.”

Böyle buyurdu Büyük Grenouille ve süzülüp, altında basit koku halkı sevinçle dans eder eğlenirken, gepgeniş açtığı kanatlarıyla altın buluttan aşağıya, ruhunun ülkesini kaplayan gecenin içinden kalbine, evine indi.

XXVII

Ah, ne güzeldi eve dönmek! Hem öcalıcı hem dünya yaratıcı olmak gibi çifte makam az yorucu olmamıştı, ardından saatlerce kendi dölü tarafından ululandığını izlemek de öyle hiç dinlendirici bir şey değildi. Tanrı olmanın yüklediği yaratma ve uyruklarına görünme görevlerinden yorulan Büyük Grenouille, evceğizindeki tadı özlüyordu.

Kalbi firfiri bir saraydı. Bir taş çölünün ortasındaydı bu saray, tepeciklerin ardına gizlenmiş, bataklıkların oluşturduğu bir vahayla çevrili, yedi boy taş duvarın ardında. Yalnız uçarak ulaşılabilirdi. Bin odası, bin bodrumu, bin has salonu, bunların arasında da bir tane, içinde firfiri bir kanepe olanı vardı ki işte bu kanepede Grenouille, şimdi artık Büyük Grenouille değil özel yaşamındaki Grenouille, ya da sadece sevgili Jean Baptiste, günün yorgunluğundan sonra dinlenirdi.

Sarayın odalarında ise, yerden ta tavanlara kadar raflar, rafların içinde Grenouille’in ömrü boyunca topladığı milyonlarca koku bulunurdu. Sarayın

bodrumlarında fıçılar içinde yaşamının en iyi kokuları dururdu. Bunlar olgunlaşmca şişelere aktarılır, yıllarına, geldikleri yere göre, kilometrelerce uzunluktaki koridorlara dizilirlerdi; bunlar o kadar çoktu ki, hepsini içmeye bir ömür yetmezdi.

Ve sevgili Jean Baptiste sonunda evine gelip firfiri salonda, sade ve rahat kanepesine uzanmış yatarken nasıl derler, sonunda çizmelerini çıkarabildiğinde; el çırpıp görülmez, dokunulmaz, işitilmez, her şeyden önce de koklanmaz, yani bütünüyle imgesel yaratıklar olan uşaklarını çağırdı, odalara gidip büyük kokular kitaplığından şu ya da bu cildi bulup getirmelerini, bodruma inip kendisine içecek bir şey çıkarmalarını buyurdu. İmgesel uşaklar koşuştu; beklemenin verdiği eziyetle midesi kasıldı Grenouille'in. Birdenbire, barda beklerken ısmarladığı rakıyı herhangi bir nedenle vermeyecekleri korkusuna kapılan bir içkicinin duygularıyla doldu. Ya bodrumlar, koridorlar bir çırpıda boşalmışsa, ya fıçılardaki şarap bozulmuşsa? Niçin bekletiyorlardı? Niçin gelmiyordu kimse? Hemen ihtiyacı vardı söylediği şeylere, çok acele, tiryakisi olmuştu, eline geçiremezse olduğu yerde ölür giderdi.

Ama sakin ol, Jean Baptiste! Sakin ol, dostum! Gelecekler tabii, özlediğini getirecekler. Uşaklar yaklaşıyor bile uçarcasına. Görülmez bir tepsi üstünde kokular kitabını taşıyorlar, beyaz eldivenli, görülmez ellerinde değerli şişeleri; bırakıyorlar oraya usulca, eğilip selam veriyorlar ve savuşuyorlar.

Yalnız kalınca -sonunda!- yalnız kalabildiği zaman, uzanıyor Jean Baptiste özlediği kokulara, ilk şişeyi açıyor, bir bardak dolduruyor kendine, ağzına kadar, dudaklarına götürüp içiyor. Serin kokuyla dolu bardağı bir yudumda bitiriyor, enfes bir tat! Öyle kurtarıcı bir güzelliği var ki, sevgili Jean Baptiste'in hazdan gözleri dolu dolu oluveriyor ve hemen bir bardak daha dolduruyor aynı kokudan: 1752 yılından, baharda koklanmış, Pont Royal'de, gün doğmadan önce, içinde deniz kokusunun, orman kokusunun, biraz da kıyıda bağlı duran mavnaların katransı kokusunun karıştığı bir rüzgârın geldiği batı tarafına yönelik burunla. GrimaPin izni olmadan Paris'te sürterek geçirdiği ilk gecenin bitiminin kokusu. Yaklaşan günün, özgür olarak yaşadığı ilk gün doğuşunun taze kokusu. Bu koku ona o zaman

özgürlük vaat etmişti. Başka bir hayat vaat etmişti. O sabahın kokusu, Grenouille için bir umut kokuşuydu. Özenle sakladı. Ve her gün içti umut kokusundan.

İkinci bardağı boşalttıktan sonra bütün sinirliliği, bütün kuşkuları, güvensizlikleri akıp gitti, harika bir dinginlik doldurdu içini. Sırtını kanepenin yumuşak yastıklarına bastırdı, bir kitap açıp anılarından bir yerleri okumaya başladı. Çocukluğunun kokuları, okul kokuları, şehrin sokaklarının, köşe bucaklarının kokuları, insan kokuları... Bütün bedeni hazla ürperdi, çünkü orada yazılı olanlar, o gün yok ettiği aynı iğrenç kokulardı. Nefret dolu bir ilgiyle okuyordu Grenouille aşağılık kokular kitabını; sonunda nefreti ilgisinin boyunu aşınca da kapatıverdi, koydu bir kenara, bir başkasını aldı.

Yanı sıra ara vermeden soylu kokulardan içiyordu. Umut kokusu şişesinden sonral774 yılından, Madame Gaillard'm evinin önündeki sıcak odun kokusuyla doldurulmuş bir şişe açtı. Ondan sonra da bir şişe yaz akşamı kokusu, parfüm esintili, çiçek yüklü, 1753 yılında Saint Germain des Pres'de bir parkın kenarından toplanmış.

Şimdi artık iyice yükünü tutmuştu kokulardan yana. Kolları bacakları gittikçe ağırlaşıyordu yastıkların arasından. Kafası harika bir biçimde buğulanmaya başlamıştı. Ama ziyafetin sonuna gelmemişti daha. Gerçi gözleri okuyamaz olmuş, kitap çoktan elinden kaymıştı ama akşamı son şişenin, şişelerin en nefisinin dibini görmeden kapatmak istemiyordu: Bu şişedeki, Rue des Marais'deki kızın kokuşuydu...

Kokuyu huşu içinde içti; bu amaçla kanepeye dimdik oturdu her ne kadar zor geldiyse de yattığı yerden kalkmak, çünkü her kıpırdanışında çevresinde firfiri salon sallanıyor, dönüyordu. Bir öğrenci duruşu içinde, dizleri sımsıkı bitişik, ayakları birbirine yapışık, sol elini sol bacağının üstüne koymuş olarak içti küçük Grenouille kalbinin bodrumlarından gelen o leziz kokuyu, bardak bardak ve her bardakta daha bir kederlenerek. Biliyordu, fazla içmişti. Biliyordu, bu kadar çok güzelliği kaldıramazdı. Gene de, şişe boşalana kadar içti: Sokaktan avluya giden karanlık koridoru

geçti. Işıltıya doğru yürüdü. Kız oturmuş, erik ayıklıyordu. Ta uzaklarda donanma şenliğinin füzeleri, fişekleri patırdıyordu...

Bardağı bıraktı, birkaç dakika daha oturduğu yerde, duygusallıktan ve kafa çekmekten taş kesilmiş gibi kalakaldı, içkinin dilinde bıraktığı lezzetin son katresi de kaybolana kadar. Aval aval bakıyordu. Birdenbire beyninin içi de, şişeler gibi boşalmıştı. Sonra devrildi yanlamasına firfiri kanepeye ve devrilmesiyle kurşun gibi ağır bir uykuya dalması bir oldu.

Aynı anda dış Grenouille de at çulunun üstünde uykuya dalmıştı. Onun uykusundan da derinlik bakımından iç Grenouille’inkinden hiç kalır yeri yoktu, çünkü berinin Herkülümsü eylemleri ve taşkınlıkları onu da aynı derecede yormuştu eninde sonunda ikisi de aynı kişi değil miydiler...

Ne var ki uyandığında, ne yedi duvar ardındaki sarayının firfiri salonunda ne de ruhunun çiçeğe durmuş kırlarında uyanmış, kendini sadece tünelin ucundaki taş hücrede, kör karanlıkta kuru yerde yatar bulmuştu. Açlıktan, susuzluktan midesi kalkıyor, soğuktan titriyor, sabaha kadar içmiş bir alkolik gibi hissediyordu kendini. Emekleye emekleye çıktı mağaradan.

Dışarıda zaman, günün herhangi bir sırasıydı, çoğu kez başlamakta ya da bitmekte olan gece, ama gece yarısı bile olsa, yıldız ışığının aydınlığı iğne iğne gözlerine batıyordu. Hava tozlu, yakıcı, ciğer dağlayıcı, arazi sertti; orasını burasını taşlara çarpıyordu. En ince kokular bile katı, ısırıcı geliyordu dünyaya alışkanlığını yitirmiş burnuna. Grenouille, bir kene kadar, kabuğundan çıkıp denizde çıplak etiyle dolaşan bir yengeç kadar duyarlıydı şimdi.

Su yerine gidip duvardaki nemi yaladı, bir saat, iki saat; bir işkenceydi bu: Zaman, gerçek dünyanın derisine değip yakadurduğu süre bitmek bilmiyordu. Taşlardan birkaç parça yosun kopardı, tıktı ağzına, çömeldi, sıçtı bir yandan yerken çabuk, çabuk olmalıydı her şey-, sonra da ardından kovalıyorlarmış gibi, sanki küçük,eti yumuşak bir hayvanmış da yukarıda, gökte atmacalar çoktan dolanmaya başlamışlarmış gibi mağarasına, dehlizin sonuna, at çulunun serili olduğu yere kadar koştu. Burada artık güven altındaydı.

Sırtını arkadaki kayşat tümseğine dayadı, bacaklarını uzattı ve beklemeye başladı. Şimdi bütün vücudunu, hiçbir yerini kıpırdatmamalıydı, en küçük bir harekette taşacak kadar dolmuş bir kaptı sanki. Yavaş yavaş soluğunu düzene koymayı başardı. Demin heyecanlanan yüreği daha bir dingin atar olmuştu, çırpıntılar yavaş yavaş yatışıyordu. Birdenbire yalnızlık çöktü içine. Gözlerini kapadı. İç âleminin karanlık kapısı açıldı, içeri girdi. Grenouille ruh tiyatrosunun bir gösterisi daha başlamıştı.

XXVIII

Böylece günler günleri, haftalar haftaları, aylar ayları kovaladı. Böylece tam yedi yıl sürdü bu. Bu sıralar dış dünyada savaş hüküm sürüyordu. Hem de dünya savaşı. Silezya'da.Saksonya'da,Hannover'de,Belçika'da,Bohemya'da,

Pomeranya'da.vuruşuyordu.insanlar.Kralın,askerleri.Hessen'd e,Vestfalya'da,Balearlarda,Hindistan'da, Misisipi kıyısında ve Kanada'da kırılıyorlardı, tabii daha yoldayken tifodan gitmemişlerse. Savaş bir milyon insanın canına, Fransa kralının sömürgelerine, katılan bütün devletlerin de bir hayli parasına mal olmuştu, öyle ki sonunda yürekleri istemeye istemeye bitirmeye karar verdiler.

Grenouille bu süre içinde bir kere, hiç farkına bile varmadan donacaktı neredeyse. Firfiri salonda beş gün yatmıştı, sonra mağarada gözlerini açtığında soğuktan kımıldayacak halde değildi. Hemen gene kapadı gözlerini, uykuda ölmek için. Ama birdenbire havanın değişmesi uyuşukluğunu çözdü, kurtardı onu.

Bir keresinde kar öyle yükselmişti ki, yosunlara kadar yol açmaya gücü yetmedi. O zaman da, donup katılaşmış yarasaları yiyerek beslendi.

Bir keresinde mağaranın önünde ölü bir karga buldu. Kargayı yedi. Bunlar, yedi yıl boyunca dış dünyadan farkına vardığı tek olaylardı. Bunun dışında yalnız dağında, yalnız ruhunun kendi yarattığı ülkesinde yaşadı. Ölene kadar da orada kalırdı (çünkü hiçbir şeyi eksik değildi), eğer bir felaket olup da onu dağdan kovalamasa, gerisin geri dünyaya tükürmeseydi.

XXIX

Bu felaket deprem değil, orman yangını değil, toprak kayması değil, dehliz çökmesi değildi. Kesinlikle dış değil, bir iç felaketti, o yüzden de özellikle etkileyiciydi, çünkü Grenouille'in onca güvendiği kaçış yolunu tıkıyordu. Uykudayken olmuştu. Daha doğrusu, hayal görürken. Daha kesini, düşlediği kalbinde uykuya dalmış hayal görürken.

Firfiri salondaki kanepede yatmış uyuyordu. Çevresinde boş şişeler diziliydi. Olağanüstü çok içmişti, hatta sonunda kızıl saçlı kızın kokusundan iki şişe birden. Galiba bu olmuştu fazla gelen, çünkü uykusu, gerçi her zamanki gibi ölüme yakın bir derinlikte idiyse de, bu kez düşsüz değil, hayalete benzer düş dizileriyle doluydu. Bu diziler, bir kokunun açık seçik tanılanabilen parçaları halindeydiler. Önce ince şeritler halinde Grenouille'in burnunun ucundan geçip gidiyorlardı, sonra yoğunlaştılar, buluta benzediler. Şimdi sanki, üzerinde sisin yükselmeye başladığı bir bataklığın ortasında gibiydi. Sis yavaş yavaş, gittikçe yükseliyordu. Çok geçmeden Grenouille hepten sise gömüldü, sis iliklerine kadar işledi, bulutların arasındaysa bir damla bile hava kalmamıştı. Boğulmak istemiyorduysa bu sisi solumak zorundaydı. Ve sis, söylediğimiz gibi, bir kokuydu. Ve Grenouille, ne kokusu olduğunu biliyordu. Sis, onun kendi kokuşuydu. Onun, Grenouille'in özkokusuydu sis.

İşin müthiş yanı da şuydu ki Grenouille, bu kokuyu, kendi kokusu olduğunu bildiği halde, duyamıyordu. Bütünüyle kendi içinde boğulur bir haldeydi, ama bir türlü kendi kokusunu alamıyordu!

Bu kafasına dank ettiğinde öyle bir çığlık attı ki, duyan diri diri yakıyorlar sanırdı. Çığlık firfiri salonun duvarlarını, sarayın surlarını yıktı, Grenouille'in kalbinden çıkıp çukurlar, bataklıklar, çöller aşarak bir yangın fırtınası gibi, ruhunun geceyi yaşamakta olan ülkesine yayıldı; ağzından dehlizin kıvrımlarını geçip bir hışım gibi çıktı dışarı, Saint-Flour yaylasını aşarak dünyaya yayıldı sanki bağıran o değildi de dağdı. Grenouille ise kendi çığlığından uyandı. Uyanırken, kendisini boğmak isteyen, kokusu duyulmaz sisi kovalayacakmış gibi çırpındı durdu. Ölüyordu korkudan, ölüm korkusuyla bütün vücudu tirtir titriyordu. Çığlık sisi yırtmış

olmasaydı, kendi içinde boğulup gidecekti, dehşet verici bir ölüm. O anı düşündükçe hâlâ tüyleri ürperiyordu. Daha öyle titreye titreye oturup korkunun darmadağın ettiği kafasında uçuşan düşünceleri yakalamaya çalışırken, daha şimdiden çok iyi anladığı bir şey vardı: Yaşamını değiştirecekti, hem de, sırf böyle korkunç bir hayali bir daha görmemek için olsa bile. Bir daha görürse sağ çıkamazdı bu hayalden.

Çulu omuzlarına attı, sürünüp dışarı çıktı. Dışarıda zaman kuşluk zamanıydı, şubat sonunda bir kuşluk. Güneş parlıyordu. Çevre ıslak taş, yosun, su kokuyordu. Rüzgâr hafif bir anemon kokusu getirmeye başlamıştı bile. Mağaranın önünde yere oturdu. Güneş ısıtıyordu insanı. Taze havayı içine çekti. Kaçıp kurtulduğu sisi düşündükçe hâlâ tüyleri diken diken oluyor, sırtına vuran sıcağı hissettikçe hazdan ürperiyordu. Gene de iyiydi bu dış dünyanın daha var olması, sırf sığınmaya yarayan bir yer bile olsa. Tünelin çıkışında dünya bulamamak ne büyük bir dehşet olurdu, tasarlaması bile olanaksız! Ne bir ışık, ne bir koku, ne hiçbir şey yalnız ve yalnız o korkunç sis, içeride, dışarıda, her yerde...

Yavaş yavaş geçti şok. Yavaş yavaş korkunun pençesi gevşedi, daha bir güven içinde duymaya başladı kendini Grenouille. Öğleye doğru soğukkanlılığını yeniden kazanmıştı. Sol elinin işaret parmağıyla orta parmağını burnuna dayadı, parmaklarının sırtını, aralarını kokladı. Burnuna nemli, anemon kokulu ilkbahar havasının kokusu geldi. Parmaklarının kokusunu alamadı. Elini çevirip iç tarafını kokladı. Elin sıcaklığını duyumsadı, ama kokusunu alamadı. Şimdi gömleğinin lime lime olmuş kolunu kıvırıp burnunu dirseğinin iç tarafına gömdü. Buranın, bütün insanların kendileri koktuğu yer olduğunu biliyordu. Ama hiçbir koku alamadı. Koltuk altlarında da, ayaklarında da, eğilebildigi kadar eğilip uzandığı cinsel organında da hiçbir koku yoktu: Acayip bir durumdu bu: O, her insanın millerce öteden kokusunu alabilen Grenouille, kendi, burnunun dibindeki organının kokusunu duyamasın! Gene de paniğe kapılmayıp soğukkanlılıkla düşünüp taşınarak şöyle dedi kendi kendine: “Ben kokmuyor olamam, çünkü her şey kokar. Doğrusu şu ki, ben kendimi doğduğumdan beri günbegün koklaya koklaya burnum kendi kokuma karşı köreldiği için koktuğumu anlayamıyorum. Eğer kokumu, ya da onun bir parçasını kendimden ayırıp belli bir süre sonra, alışkanlık kaybolduğunda

ona geri dönebilseydim pekâlâ o kokuyu da —yani kendi kokumu da-alabilirdim.”

Çulu sırtından indirdi, elbiselerini ya da elbiselerinden geriye ne kaldıysa onu, paçavralarını çıkardı. Yedi yıldır çıkarmamıştı giydiklerini. Kendi kokusu kat kat sinmiş olmalıydı üstlerine. Hepsini mağaranın önünde bir yığın yapıp uzaklaştı. Sonra yedi yıldır ilk olarak yeniden dağın doruğuna çıktı. Orada tam ilk geldiğinde durduğu yere dikilip burnunu batıya çevirdi, çıplak gövdesini, değdikçe ıslıklar çalan rüzgâra verdi. Niyeti kendisini iyice havalandırmak, içini batı rüzgârıyla yani denizin ve nemli çayırların kokusuyla, bu kokularla kendi bedeninin kokusunu bastırasıya doldurup kendisiyle, Grenouille’le, elbiseleri arasında bir koku uçurumu yaratmaktı ki böyle büyük bir farkı da artık açık seçik duyabilirdi. Kendi kokusu burnuna olabildiğince az gelsin diye belden yukarısını öne eğdi, boynunu uzatabildiği kadar ileri, rüzgâra doğru, kollarınıysa arkasına uzattı. Bir yüzücünün suya atlamadan hemen önceki halini andırıyordu.

Bu alabildiğine gülünç duruşunu saatlerce korudu; sonra ışık görmemiş, kireç beyazı derisi, gü neş daha ne kadar zayıf da olsa, yengeç gibi kızardı. Akşama doğru gene mağaraya indi. Ta uzaktan görüyordu elbise yığınını. Birkaç metre kala burnunu kapattı, yığına iyice yaklaştırmadan da açmadı. Baldini’nin yanında öğrendiği gibi bir koku denemesine girişti, havayı bir çırpıda içine çekip azar azar dışarı verdi. Kokuyu toplayabilmek için elbiselerin üstünde iki eliyle bir çan oluşturup tepeden, çanın tokmağı gibi, burnunu uzattı. Elinden geleni ardına koymadı elbiselerinden kendi kokusunu çıkarıp duyabilmek için. Ama koku yoktu içlerinde. Kesinkes yoktu. Binlerce başka koku vardı. Taş, kum, yosun, reçine, karga kanı hatta yıllarca önce Sully yakınlarında aldığı sucuğun kokusu bile pek güzel duyulabiliyordu. Elbiseler, son yedi sekiz yılın kokusal günlüğünü içeriyordu. Yalnız kendi kokusunu, onları bütün bu zaman boyunca aralıksız giyenin kokusunu içermiyorlardı.

Bunu anlayınca gene bir ürküntü geldi üstüne. Güneş batmıştı. Karanlık ucunda yedi yıl yaşadığı dehlizin ağzında, çırılçıplak duruyordu. Soğuk soğuk üfürüyordu rüzgâr, üşüyordu, ama üşüdüğünün farkında değildi, çünkü içinde bir karşı-soğuk, yani korku hüküm sürüyordu. Bu, düşte

duyduğu korkunun, kendi içinde boğulmaktan gelen, her ne pahasına olursa olsun silkelenip atılması gereken ve Grenouille'in elinden kaçabildiği o zalim korkunun tıpkısı değildi. Şimdi duyduğu, kendi üzerine bilineceği bilmemekten ileri gelen korkuydu. Öbür korkuya karşıttı. Bundan kurtuluş yoktu, karşısına alıp üstüne yürümesi gerekiyordu. Bir kokusu olup olmadığını, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ve sonuç ne kadar korkunç da olsa öğrenmek zorundaydı. Hem de şimdi hemen. Ânında.

Dönüp dehlize girdi. Daha birkaç metre sonra çevresini sarıverdi zifiri karanlık; ama yolunu ortalık apaydınlıkmış gibi bulabiliyordu. Binlerce kez geçmişti bu yolu, bastığı her karış yeri, her kıvrımı biliyor, tepeden sarkan her kaya ucunun, en küçük taş çıkıntısının bile kokusunu alıyordu. Yolu bulmak zor değildi. Zor olanı, o kapalı yer yılgısı yüklü düşün, ilerledikçe içinde bir sel dalgası gibi çırpınıp yükselen, daha daha yükselen anısına karşı savaşmaktı. Ama Grenouille cesurdu. Yani, bilmemek korkusunu silah edip bilmenin verdiği korkuya karşı savaşıyor ve bunda da başarılı oluyordu, çünkü başka seçeneği olmadığının farkındaydı. Dehlizin sonuna, kayşat yığınının başladığı yere geldiğinde iki korku da akıp gitti. Bir dinginlik duyuyordu, kafası dupduruydu, burnu neşter gibi keskin. Çömeldi, elleriyle gözlerini kapayıp kokladı. Burada, dünyadan uzak bu taş mezarda yedi yıl yatmıştı. Dünyada herhangi bir yer onun kokusunu taşıyacaksa o yer burası olmalıydı. Yavaşça soluk aldı. İyice sınadı. Karar vermekte acele etmedi. Bir çeyrek saat kaldı çömeldiği yerde. Yanılmaz bir belleği vardı ve yedi yıl önce burayı nasıl duyumsadığını kesin biliyordu: Taşımsı bir koku, nemli, tuzlu bir serinlik kokusu, şimdiye kadar insan olsun hayvan olsun hiçbir canlı varlığın ayak basmış olamayacağı kadar saf... Tıpkı o kokuydu ama şimdi duyduğu da.

Bir süre daha çömeldi orada, çok sakindi, sadece başını sallıyordu yavaş yavaş. Sonra arkasına dönüp yürüdü, önce iki büklüm, sonra, dehlizin yüksekliği elverince dimdik dışarıya, açık havaya çıktı.

Dışarıda paçavralarını sırtına geçirdi (pabuçları daha yıllar önce çürüyüp gitmişti), çulu omuzlarına atıp daha o gece Plomb du Cantal'i güney yönünde terk etti.

XXX

Görünüşü korkunçtu. Saçları dizlerine kadar iniyordu, seyrek sakalı göbeğine. Tırnakları kuş pençesine dönmüştü, kollarında, bacaklarmdaysa, paçavraların bedenini örtmeye yetmediği yerlerde, parça parça derisi dökülüyordu.

Rastladığı ilk insanlar, Pierrefort şehri yakınında bir tarlada çalışan köylüler, onu gördüklerinde çığlıklar ata ata kaçıştılar. Buna karşılık şehirde görünmesi olay yarattı. Yüzlerce insan koşup seyrine durmaya geldi. Kimi forsa kaçkını sandı onu. Kimisi, gerçek bir insan değil, insanla ayı kırması bir şey, bir tür orman yaratığı olduğunu söyledi. Eskiden açık deniz gemilerinde çalışmış biri, büyük okyanusun ötesindeki Cayenne bölgesinde yaşayan vahşi bir kızılderili oymağının insanlarına benzediğini ileri sürdü. Belediye başkanının karşısına çıkardılar. Orada bütün toplananları şaşırtan bir şey oldu, çıkarıp kalfa belgesini gösterdi, ağzını açtı, biraz takır tukur bir dille çünkü yedi yıl aradan sonra söylediği ilk sözlerdi bunlar ama gene de pekâlâ anlaşılır biçimde, kalfa gezginliği sırasında haydutların saldırısına uğradığını, kaçırıldığını ve yedi yıl boyunca bir mağarada tutsak tutulduğunu anlattı. Bu zaman süresince ne gün ışığı ne bir insan yüzü görmüştü, görmediği bir elin karanlık çukuruna sallandırdığı bir sepetteki yiyeceklerle beslenmiş ve sonunda, bir merdiven uzatılarak kurtarılmıştı,niçin kurtarıldığını bilmiyordu, kendisini kaçıranları da, kurtaranları da hiç görmemişti. Bu hikâyeyi, gerçekte olandan daha inanılır bulduğu için uydurmuştu; nitekim daha inanılır bir hikâyeydi de çünkü buna benzer haydutluk olaylarına hiç de o kadar seyrek rastlanmıyordu Auvergne, Languedoc dağlarında ve Cevennes bölgesinde. Önemli olan, belediye başkanı hikâyeyi sorgu sual etmeden tutanağa geçirdi ve olayı bir raporla, şehrin feodal beyi ve Toulouse’daki parlamentonun üyesi olan Marquis de la Taillade-Espinasse’a bildirdi.

Marki daha kırk yaşındayken Versaille’ın saray çevresi hayatına sırtını çevirmiş, mülküne çekilerek kendini bilimlere vermişti. Dinamik kamu ekonomisi üzerine önemli bir kitap vardı kaleminden çıkmış olan, bunda toprak mülkiyeti ve tarım ürünleri üzerindeki bütün vergilerin kaldırılması ve aşağı doğru büyüyen, en yoksulu en sert biçimde etkileyecek ve böylece

onu ekonomik etkinliklerini güçlendirip geliştirmeye zorlayacak bir gelir vergisinin getirilmesini öneriyordu. Kitapçığın başarısıyla yüreklenerek beş ile on yaşları arasındaki kızların ve oğlanların eğitimi üzerine bir inceleme kaleme aldı, bundan sonra deneysel tarıma yöneldi ve boğa spermini çeşitli ot cinslerine aktararak, süt elde etmeye yarayacak bir hayvansal bitkisel melez ürün, bir çeşit memeçiçeği yetiştirmeye çalıştı. İlk zamanlardaki başarılardan sonra hatta ot sütünden, Lyon'daki Bilimsel Akademi tarafından 'keçimsi tatta, fakat biraz daha acımsı' diye nitelenecek olan bir peynir bile yapmıştı- deneylerini, tarlalara hektolitrelerce boğa spermi püskürtmek dev boyutlarda bir masraf olduğundan, kesmek zorunda kaldı. Gene de, tarım dirimbilimi sorunlarıyla uğraşmak, yalnız çiftçiliğin sınırlı dünyasına değil, genel olarak toprağa ve toprağın dirimküreyle olan ilişkisine de ilgisini uyandırmıştı.

Sütmemesi çiçeği üzerindeki kılgısal çalışmalarını bitirmiş bitirmemişti ki, hiç de eksilmemiş bir araştırmacı coşkusuyla, toprağa yakınlık ve canlılık gücü üzerine büyük bir deneme yazmaya koyuldu. Hayatın ancak topraktan belli bir uzaklıkta gelişebileceğine, çünkü toprağın sürekli olarak bir kokuşma gazı, canlılık güçlerini felce uğratan ve ama az ama çok bir süre sonra hepten yere seren bir "fluidum letale" yaydığını savunuyordu. Bu yüzden bütün canlı varlıklar büyüme yoluyla topraktan uzaklaşma çabası içindeydiler, yani toprağın içine doğru değil de ondan öteye doğru büyüyorlardı; bu yüzden en değerli kesimlerini göğe doğru uzatıyorlardı: Ekin başağını, çiçek çiçeğini, insan kafasını; bu yüzden insanlar, yaşlılık bellerini büküp yeniden toprağa doğru bastırdığında, kaçınılmaz olarak letal ortamın etkisi altına giriyorlar, sonunda kendileri de ölümden sonraki çözüşme sürecinden geçerek bu ortama dönüşüyorlardı.

Marquis de la Taillade Espinasse, Pierrefort'da, yedi yıl süreyle bir mağarada yani bütünüyle kokuşma ortamı olan toprakla çevrili olarak barınmış birinin bulunduğunu haber aldığında sevinçten şaşkına döndü, hemen Grenouille'in kendisine, laboratuvara getirilmesini buyurdu ve esaslı bir incelemeden geçirdi onu. Gördüğü, kuramını en somut biçimde doğruluyordu: Fluidum letale, Grenouille'i şimdiden öyle yıpratmıştı ki, yirmi beş yaşındaki vücudunda ihtiyarlık belirtileri açık seçik gözlemlenebiliyordu. Ancak ve ancak, tutsaklığı sırasında toprağa uzak

bitkilerden elde edilen besinlerle, tahminen ekmek ve meyveyle, beslenmiş olması diye bir açıklama getiriyordu. Taillade Espinasse ölümünü engellemişti Grenouille'in. Ve şimdi eski sağlık durumuna ancak, vücuduna sinmiş olan ölüm havasının,Taillade Espinasse'ça düşünülüp geliştirilmiş yaşam gazı üfleme aygıtı yardımıyla iyice giderilek kavuşabilirdi hasta. Böyle bir aygıt, Montpelli'deki şehir köşkünün çatı katında hazır duruyordu; eğer Grenouille bilimsel bir gösteriye denek olma hizmetini sunmaya hazırsa, Marki de onu sadece düştüğü umarsız yer gazı zehirlenmesinden kurtarmakla kalmayacak,ayrıca iyi bir para verip ödüllendirecekti de...

İki saat sonra arabadaydılar. Yolların berbat bir durumda olmasına karşın, altmış dört millik Montpellier yolunu iki güne varmadan aldılar, çünkü Marki, yaşı ne kadar ilerlemiş de olsa, arabacıyı ve atları bizzat kamçılamaktan ve makas ya da dingil kırıldıkça -sık sık oluyordu bu— tamirine yardım etmekten geri durmuyordu; o kadar coşkuluydu yaptığı büyük buluştan dolayı, onu bir an önce bilginler çevresine gösterebilmek için de can atıyordu. Buna karşılık Grenouille'in arabadan bir kere olsun çıkmasına izin vermemişti. Paçavraları içinde, ıslak toprağı, kili içmiş o at çuluna iyice sarılı olarak oturması gerekiyordu. Yiyecek olarak kendisine yolculuk boyunca çiğ çiğ turp, havuç gibi kök sebzeleri verildi. Marki böylece, yer gazı zehirlenmesini bir süre daha en özgün biçiminde saklayabileceğini umuyordu.

Montpellier'ye gelince Grenouille'i hemen köşkünün bodrumuna götürttü, tıp fakültesinin, botanikçiler derneğinin, tarım okulunun, kimya-fizik birliğinin, mason locasının ve şehirde sayıları bir düzineden az olmayan öteki bilgin derneklerinin bütün üyelerine davetiye yolladı. Birkaç gün sonra da Grenouille -dağdaki inzivasını bırakalı tam bir hafta olmuştu-Montpellier Üniversitesi'nin büyük konferans salonunda bir yükseltinin üstünde, birkaç yüz kafalı bir kalabalığa yılın bilim sansasyonu olarak sunuluyordu.

Konferansında Taillade-Espinasse onun, kendi ölümsel yer ortamı kuramının doğruluğunun canlı bir kanıtı olduğunu belirtti. Üstündeki paçavraları birbiri ardınca çekip indirirken kokuşma gazının Grenouille'in

bedeni üzerinde yarattığı korkunç hasarları açıklıyordu: İşte şurada, gaz dağlamasıyla oluşan kabarcıklar ve yaralar görülmekteydi; şurada, göğüs üzerindeyse kocaman, parlak kırmızı bir gaz karsinomu; derinin her tarafında bir çözülme; hatta iskelette belirgin bir toprağa yönelik bozulma ki kendini ayakta sakatlık ve kambur olarak açığa vuruyordu. Dalak, karaciğer, akciğer, safrakesesi, sindirim zinciri gibi iç organlar da, vakanın ayakları dibindeki lazımlıkta herkesin görebileceği gibi sergilenmekte olan dışkının tahlilinden kuşkuya yer bırakmayacak biçimde anlaşıldığı üzere, gazdan ağır hasar görmüşlerdi. Bu nedenle özet olarak denebilirdi ki, canlılık güçlerinin yedi yıl boyunca ‘fluidum letale Taillade’ ile zehirlenmesi öyle bir evreye ulaşmıştı ki, hasta —dış görünüşüne bakıldığında, hiç de sebepsiz olmayan bir köstebekimsilik saptanmaktaydı-hayattan çok ölüme dönük bir yaratık olarak nitelenebilirdi. Gene de kendisi, aslında ölüme mahkûm bu kişiyi, yaşam perhizi yöntemi eşliğinde bir hava üfleme sağaltımı uygulayarak sekiz gün içinde, tam bir iyileşmenin belirtileri herkesin gözüne batacak ölçüde sağlığına kavuşturma görevini üzerine alıyor ve hazır bulunanları bir hafta sonra bu teşhisin, tabii ölümsel yer ortamı kuramının geçerli kanıtı olarak görülmesi gerekecek, başarılı sonuçlarını izlemeye çağırıyordu.

Konferans büyük bir başarı olmuştu. Bilginler konferansçıyı şiddetle alkışlıyor, sonra sırayla üstünde Grenouille’in dikildiği yükseltinin önünden geçiyorlardı. Marki’nin korunmasına özen gösterdiği perişanlığı ve eski yaraları, sakatlıklarıyla gerçekten öyle etkileyici bir yıkımı sergiliyordu ki, o kendini istediği kadar sağlıklı ve güçlü hissetsin, her gören yarı yarıya kokuşmuş, kurtarılması olanaksızlaşmış sanırdı. Kimi baylar uzmanca yokladı Grenouille’i, kimisi orasını burasını ölçtü, kimi ağzının, gözünün içine baktı. Birkaçı sözü ona yöneltip mağarada geçirdiği yaşam ve şimdi kendini nasıl hissettiği üzerine sorular sordu. Ama o, Marki’nin önceden tembih ettiğini sıkı sıkıya yerine getirerek, böyle sorulara sadece iniltili bir hırıldamayla ve her iki eliyle çaresizlik işaretleri yapıp gırtlağını göstererek karşılık verdi; böylece orasının da çoktan ‘fluidum letale Taillade’ tarafından kemirildiğini belirtmiş oluyordu.

Konferansın sonunda Taillade-Espinasse onu gene paket edip evine, sarayının çatı katma postaladı. Orada, tıp fakültesinden birkaç seçme

doktorun huzurunda, Grenouille'i yaşam havası üfleme aygıtına, sıkıca kenetlenmiş kızılcam tahtalarından yapılma, damın çok yukarılarına çıkan bir çekme bacası yoluyla içine yükseklerin yer gazından arı havasını emen, döşemesinde havanın çıkabilmesi için bir deri kapakçığı bulunan bir dolaba soktu. Düzenek, gece gündüz bacanın içine yerleştirilmiş olan üfleçlerin durmadan dönmesini sağlayan bir dizi hizmetçiyle çalıştırılıyordu. Grenouille böyle sürekli olarak temizleyen bir hava akımı içinde kalırken bir yandan da kendisine saatte bir, dolabın yan duvarına yerleştirilmiş, hava girmesini önleyecek biçimde çift kapaklı olarak yapılmış küçük bir pencereden, toprağa uzak kesimlerden sağlanmış bir perhiz sunuluyordu: güvercin çorbası, toygar böreği, yaban ördekli yahni, ağaçta yetişen yemişlerden komposto, sapı özellikle uzun buğday çeşitlerinden yapılma ekmek, Pirene şarabı, dağkeçisi sütü ve sarayın çatı katında beslenen tavukların yumurtalarıyla çırpılmış köpüklü krema.

Beş gün sürdü bu birleşik zehirden arıtma ve canlılık kazandırma kürü. Sonra üfleçleri durdurdu Marki ve Grenouille'i bir banyo odasına getirtti; Grenouille burada saatlerce ılık yağmur suyu banyolarına yatırılarak yumuşatıldı, sonra da And dağlarındaki Potosi şehrinden gelme ceviz yağı sabu-nuyla tepeden tırnağa yıkandı. El ayak tırnaklarını kestiler, incecik dövülmüş Dolomit kireciyle dişlerini temizlediler, tıraş ettiler, saçlarını kısaltıp tarayıp bir biçime soktular, pudraladılar. Bir terzi çağrıldı, bir ayakkabıcı, ipek bir gömlek giydirildi üstüne: beyaz jabolu, kolağızları beyaz kırmalı, ipek çoraplar, mavi kadifeden elbise, pantolon, yelek, siyah deriden, sağ teki ayağının sakatlığını ustalıkla gizleyen güzel pabuçlar. Marki bizzat kendi eliyle beyaz talk pudrası sürdü Grenouille'in bereli yüzüne, dudaklarıyla yanaklarına karmen kırmızısı kondurdu, kaşlarına ıhlamur kömüründen bir kalemle, gerçekten soyluca bir kıvrım kazandırdı. Sonra özel parfümünü sıktı üzerine, oldukça sıradan bir menekşe çeşidiydi, birkaç adım geri çekildi; hayranlığını dile getirebilmek için uzun bir zaman çabalaması gerekti.

"Mösyö," diye söze başladı sonunda, "hayran oldum kendime. Deham şaşkına çevirdi beni. Gerçi kendim, yer gazı kuramımın doğruluğundan hiçbir zaman kuşku duymadım; tabii duymadım; ama kuramın sağaltım kılgısı içinde böyle harika bir biçimde doğrulandığını görmenin coşkusu

sarsıyor beni. Siz bir hayvandınız, ben insana dönüştürdüm sizi. Düpedüz tanrısal bir eylem. Duygulanmamı hoş görünüz! Şu ilerdeki aynaya yaklaşıp bir kendinize bakınız! Ömrünüzde ilk kez insan olduğunuzu algılayacaksınız; özellikle değişik ya da herhangi bir yönden olağanüstü biri olmasa da, pekâlâ eli yüzü düzgün bir insan. Yürüyünüz, Mösyö! Kendinize bakınız ve şahsınızda gerçekleştirdiğim mucizeye siz de hayran olunuz!”

İlk olarak biri “Mösyö,” diyordu Grenouille’e.

Aynaya yürüyüp baktı. Aynada da hiç görmemişti kendini o âna gelinceye kadar. Karşısında zarif mavi elbiseler içinde, beyaz gömlekli, ipek çoraplı bir bay gördü ve bir dürtüyle, nasıl böyle zarif baylar önünde eğiliyorduysa öyle eğildi. Ama zarif bay da eğildi ve Grenouille doğrulurken o bay da aynı şeyi yaptı, sonra ikisi de dimdik kalıp birbirlerinin gözünün içine bakmaya başladılar.

Grenouille’i en çok şaşırtan, bu haliyle inanılmaz derecede normal görünmesi olmuştu. Marki haklıydı: Olağanüstü bir görünüşü yoktu, yakışıklı değildi, ama özellikle çirkin de değildi. Biraz kısa boyluydu, duruşu biraz çolpa, yüzü biraz ifadesiz, kısacası binlerce başka insan gibi bir görünüş. Şimdi çıkıp cadde boyunca yürüse kimse başını çevirip bakmazdı. Kendisinin bile hiç mi hiç dikkatini çekmezdi böyle, şimdi olduğu gibi birine rastlasaydı. Ola ki bu kimse, menekşe kokusu bir yana, aynadaki bay ve aynanın karşısında duran kendisi kadar az koksun.

Oysa daha on gün önce köylüler çığlık çığlığa kaçışmışlardı gördüklerinde. O zaman şimdikinden başka hissetmemişti kendini, şimdi de, gözlerini kapadığında, kendini o zamankinden biraz olsun başka hissetmiyordu. Vücudundan yükselen havayı çekti içine, kötü parfümün kokusunu duydu, kadifenin, pabuçlarındaki tutkalı taze derinin kokusunu; ipeklilerin, pudranın, düzgünün, Potosi sabununun hafif kokusunu duydu. Birdenbire anladı ki onu normal bir insana dönüştüren güvercin çorbası değil, üfleme hokus pokusu da değil, sadece ve sadece üstündeki birkaç parça giysi, saçının kesimi, bir de o azıcık makyaj maskaralığı olmuştu.

Gözlerini kırpıştırarak açtı, aynadaki mösyönün de ona bakıp gözlerini kırpıştırdığını, bir de, karmen kırmızısı dudaklarında, sanki onu hiç de antipatik bulmadığını belirtmek istiyormuşçasma, ufacık bir gülümsemenin uçuştuğunu gördü. Grenouille de aynadaki mösyönün, bu insan kılığına girmiş, maskeli, kokusuz görüntünün de hiç yabana atılır biri olmadığını düşündü; en azından bu kişi, dış dünya üzerinde kendisinin, Grenouille'in yeltenmeye hayal bile edemeyeceği bir etki yapabilirdi yeter ki maskesi bir tamamlansın. Görüntüye doğru bir baş işareti yaptı, gördü ki o da başını sallayarak, burun kanatları gizliden kabarmış, yanıt veriyor...

XXXI

Ertesi gün Marki tam önlerindeki toplum olayı için en gerekli duruşları, el hareketlerini, dans adımlarını öğretiyordu ki Grenouille bir baş dönmesi uydurup görünüşte bütün gücü tükenmiş ve boğulmak üzereymiş gibi, bir divana çöküverdi.

Marki çılgına döndü. Bir bağırıştır tutturup hizmetçileri çağırdı, yelpazeler, taşınır üfleçler getirmelerini istedi, bir yandan hizmetçiler koşuşurken Grenouille'in yanında diz çöküp menekşe kokusu sinmiş mendiliyle yüzünü yelpazeledi, ayağa kalkması, hemencecik ruhunu teslim etmeyip elinden geldiğince yarından sonraya kadar beklemesi için diller döktü, hatta basbayağı yalvar yakar oldu; zamansız ölüverirse ölümsel yer gazı kuramının hayatı da büyük tehlikeye girecekti.

Grenouille bükülüyor, kıvranıyor, inliyor, oflu' yor, çırpma çırpına mendili itiyordu, sonunda çok dramatik bir biçimde divandan aşağı bıraktı kendini ve sürüne sürüne odanın en uzak köşesine kaçtı. "Bu parfüm olmasın!" diye bağırdı en son kalan gücünü harcıyormuşçasma, "Bu parfüm olmasın! Öldürecek beni!" Ve ancak Taillade-Espinasse mendili pencereden dışarı, aynı kokuyu taşıyan ceketiniyse yan odaya fırlattıktan sonra nöbetini yatıştırmaya başladı Grenouille ve gittikçe dinginleşen bir sesle, parfümcü olarak mesleği gereği duyarlı bir burnu olduğunu ve kimi parfümlere öteden beri, ama özellikle şimdi, iyileşme döneminde çok şiddetli tepki gösterdiğini anlattı. Tutup tutup da menekşe gibi, aslında şirin bir çiçeğin kokusunun onu böyle kuvvetle etkilemesini ancak, Marki'nin parfümünün

büyük ölçüde menekşe kökü özü içermesine bağlayabildiğim, bu maddeninse yeraltından geldiği için kendisi, Grenouille gibi ölüm gazından zaten bir hayli zarar görmüş biri üzerinde kötü sonuçlara yol açabileceğini söyledi. Aslında dün, parfümün üzerine ilk uygulanışında da kendini pek bir mayhoş hissetmişti, bugünse, kök kokusunu yeniden duyduğu zaman, sanki kendisini yeni baştan yedi yıl ölü gibi yaşadığı o korkunç, boğucu havalı çukura tıkıyorlarmış gibi gelmişti. Tabiatı isyan etmişti, evet en yerinde deyim buydu, çünkü bir kere Bay Marki'nin sanat sayesinde kendisine yer gazından arınmış havada insan gibi bir hayat bahşedildikten sonra, yeniden o iğrenç gazın ellerine teslim olmaktansa ölürdü daha iyi. Hâlâ, sırf o kök parfümünü düşünmekten her bir yerine kasılmalar geliyordu. Ama mutluydu, eğer Marki izin verir de, menekşe kokusunun etkisini bütünüyle gidermek için özel bir parfüm hazırlayabilirse, o anda biraz önceki sağlığına kavuşurdu. Bunu söylerken özellikle hafif, havadar, başlıca bileşenleri badem ve portakal çiçeği suyu, okaliptüs, çamiğnesi yağı ve selvi yağı gibi yere uzak maddeler olan bir koku çeşidi düşünüyordu. Sadece böyle bir kokudan elbiselerine bir sıkım, boynuna ve yanaklarına sadece birkaç damla yeterdi bile onu biraz önce pençesine alan o üzücü nöbetin tekrarlanmasından sürgit korumaya...

Burada anlaşılır olsun diye doğru dürüst dolaylı sözceyle aktardığımız şey, gerçekte yarım saat süren, durmadan öksürüklerle, inlemelerle, soluk daralmalarıyla kesilen, Grenouille'in ayrıca bir de titremelerle, çırpınmalarla, göz döndürmelerle süslediği, karmakarışık bir lakırdı yığınıydı. Marki çok etkilenmişti. Rahatsızlığın belirtilerinden çok, hastasının tam ölümsel ortam kuramına uygun biçimde, incelikle ileri sürdüğü kanıtların inandırıcılığına kapılmıştı. Tabii, menekşe parfümü! İğrenç biçimde yere yakın, hatta yeraltından gelen bir ürün! Herhalde bu kokuyu yıllardır kullanan kendisine de bulaşmıştı etkisi: Haberi bile olmamıştı kendisini bu kokuyu kullanmakla kendi eliyle her geçen gün ölüme biraz daha yaklaştırdığından. Gut hastalığı, ensesindeki kasılmalar, organının pörsüklüğü, basuru, kulaklarındaki basınç, çürük dişi bütün bunlar kuşkusuz yer ortamıyla katbekat zehirlenmiş menekşe kökünden yapılma o mendebur kokudan ileri geliyordu. Ve şu ufacık aptal adam, odanın köşesindeki zavallı bir insan yumağı oluyordu aklını başına getiren. Duygulanmıştı. İçinden en çok geleni yapacak olsa gider onu yattığı yerden

kaldırır ve aydınlanmış yüreğine bastırırdı. Ama hâlâ menekşe parfümünün kokusunu taşıyor olmaktan korkuyordu, onun için uşaklara bir daha seslenip evde ne kadar menekşe parfümü varsa defedilmesini, bütün sarayın havalandırılmasını, elbiselerinin hayat havası üflecinde zehrinden arıtılmasını, Grenouille'in de hemen bir tahtırevanla şehrin en iyi parfümcüsüne götürülmesini buyurdu. Tam da buydu işte Grenouille'in nöbet geçirmekle amaçladığı.

Kokuculuk mesleğinin eski bir geleneği vardı Montpellier'de; her ne kadar bu meslek son zamanlarda, rakip şehir Grasse'a oranla biraz gerilemiş idiyse de, hâlâ epey iyi parfümcü ve eldivenci ustası kalabilmişti. Bunlardan en tanınmışı, Runel diye biri, Marquis de la Taillade-Espinasse evinin sabun, yağ ve koku maddeleri sağlayıcısı olarak iş ilişkilerini göz önünde tuttuğundan atölyesini bir saatliğine, tahtırevanla getirilen bu garip Parisli parfümcü kalfasına bırakmak gibi alışılmadık bir işi yapmaya razı oldu. Gelen, kendisine hiçbir şeyin açıklanmasını istemiyordu. Neyin nerede olduğunu ise hiç öğrenmeye niyeti yoktu, biliyorum biliyorum diyordu, ben bulurum aradığımı; böylece atölyeye kapanıp tam bir saaf içerde kaldı; bu arada Runel, Marki'nin ev kâhyasıyla birkaç bardak şarap içmek için bir meyhaneye girmiş, orada ürünü olan menekşe suyunun neden koklanamaz hale geldiğini öğrenmişti.

Runel'in atölyesi de dükkânı da, bir zamanlar Baidini'ninkinden kat kat daha sadeydi. Birkaç çiçek yağı, birkaç su, birkaç baharatla ortalama bir parfümcü pek büyük bir aşama yapamazdı. Gene de Grenouille, ilk kokladığı solukla, orada bulunan maddelerin amacına pekâlâ yeteceğini duyumsayıverdi. Öyle büyük bir koku yaratacak değildi; vaktiyle Baldini'nin yanmdayken karıştırdığı prestij parfümlerinden, orta karar denizinden sivfilip çıkan, insanları kul köle eden bir koku yapmak istemiyordu. Asıl amacı, Marki'ye söz verdiği gibi yalın bir portakal çiçeği kokucuğu hazırlamak da değildi.

Harcıâlem neroli, okaliptüs, selvi yaprağı esansları sadece, kendisi için yapmayı düşündüğü asıl kokuyu örtmeye yarayacaktı: Bu kokuysa, insanlık kokusu olacaktı. Şimdilik yalnız iğreti olarak da olsa, kendisinde olmayan insan kokusunu edinmek istiyordu. Elbet insanların belli bîr kokusu var

değildi, bir insan yüzü de olmadığı gibi. Her insan başka türlü kokardı, bunu binlerce ve kaç binlerce kokuyu tek tek ayırt edebilen ve insanları doğduğundan beri koklayarak birbirinden ayıran Grenouille'den iyi kim bilebilirdi? Ama gene de parfümsel yönden ele alındığında, insan kokusu diye bir ana tema vardı, pek de bayağı bir koku: Bütün insanların, çevrelerini birer hale gibi, ince farklar gösteren bireysel kokularından oluşan bulutlar sarsa da aynı biçimde taşıyadurduğu, terli yağlı, genelde oldukça iğrenç bir ana tema.

Ne var ki bu hale, bu çok karmaşık, bir başkasıyla karıştırılması olanaksız kişisel koku şifresi insanların çoğunun algılayamadığı bir şeydi. İnsanların çoğu, böyle bir kokuları olduğundan bile habersizdi, bunu üstelik elbiselerle, moda olmuş yapma kokularla örtmek için de ellerinden geleni yapıyorlardı. Yalnız o ana koku, o ilkel insan buğusuydu pek iyi bildikleri şey, o kokunun içinde yaşıyor, kendilerini güven içinde duyuyorlar ve ancak, çevresine o genel, iğrenç buharı yayanı kendilerinden biri olarak kabul ediyorlardı.

Grenouille'in o gün yarattığı, garip bir parfüm oldu. O zamana kadar dünyada bundan daha garip bir parfüm yapılmamıştı: Bir güzel koku gibi değil, güzel koku yayan bir insan gibi kokuyordu. Bu parfüm karanlık bir odada koklansa, odada ikinci bir insan daha duruyor sanılırdı. Bir de, zaten insan gibi kokan bir insan bu parfümü sürünse, bize iki insanmış, bundan da kötüsü, gulyabani türünden, çifte bir yaratıkmış gibi gelirdi ya da üzerinde dalgaların titreştiği bir gölün dibi nasıl görünürse öyle, hep karışıp belirginliğini kaybettiği için belli bir anlam veremediğimiz bir görüntüymüş gibi.

Bu insan kokusunu taklit etmek için -kendi de bildiği üzere, oldukça yetersiz, ama başkalarını aldatmaya yetecek kadar da ustalıklı bir taklit olacaktı— Runel'in atölyesinde bulunan, en olmayacak maddeleri toplayıp bir araya yığdı.

Avluya açılan kapının eşiğinin arkasında bir öbek kedi pisliği vardı, daha oldukça taze. Bundan yarım çay kaşığı kadar alıp birkaç damla sirke ve iyice dövülmüş tuzla birlikte harmanlama şişesine koydu. Tezgâhın

altında, başparmak tırnağı büyüklüğünde, herhalde Runel'in sofrasından kalmış bir peynir parçası buldu. Epey bayattı, ayrışmaya başlamıştı, sert, keskin bir koku yayıyordu. Dükkânın arka tarafında duran bir sardalya fıçısının kapağından tırnağıyla, durmuş balık kokulu birşeyler kazıdı, bunları çürük yumurta, castoreum, amonyak, muskat, boynuz rendesi ve incecik doğranıp ateşe gösterilmiş domuz yağıyla karıştırdı. Üstüne oldukça büyük oranda zabat ekleyip bu korkunç harmanı alkole yatırdı, sinmesini bekledi, ikinci bir şişeye süzdü. Bir felâket kokusu vardı elde ettiği suyun. Lağım gibi, leş gibi kokuyordu, bu kokudan insanın soluduğu havaya bir yelpaze vuruşu bir şey katılsa, insan kendini iyice sıcak bir yaz günü Paris'te Rue aux Fers'in Rue de la Lingerie'yle kesiştiği, hallerin, Cimetiere des Innocents'm ve tıka basa dolu evlerin yaydığı kokuların buluştuğu köşede sanırdı.

Sonra, insandan çok kadavra kokan bu tüyler ürpertici temel kokunun üstüne yağlı-taze kokulardan bir kat çekti: Nane, lavanta, terebentin, limon, okaliptüs, bunları da sardunya, gül, portakal çiçeği, yasemin gibi nadide çiçek yağlarıyla hem dizginledi hem gizledi. Alkolle bir kere daha inceltip biraz sirke katınca, bütün karışımının dayandığı o temelden geriye kokusu duyulabilir hiçbir iğrençlik kalmadı. Taze bileşenler, altta yatan pis kokuyu yok etmiş, duyulamaz hale getirmişti; iğrenç koku çiçek kokularıyla güzelleşmiş, neredeyse ilginç bir şey olmuştu; bir de garip olanı, çürüme kokuşma diye bir şey kalmamıştı, bir izi bile kalmamıştı o kokunun. Tersine, parfümden güçlü, coşkulu bir hayat kokusu yayılıyordu sanki.

Grenouille ürününü iki flakona aktardı, bunları tıpalayıp cebine attı. Sonra şişeleri, havanları, hunileri, kaşıkları suda özenle yıkadı, bütün koku izlerini silmek için acıbadem yağıyla ovuşturdu, sonra ikinci bir harmanlama şişesi aldı eline. Bunun içinde bir çabuk başka bir parfüm, gene ilkinin, taze ve çiçeksi öğelerinden oluşan, ama temelinde o cadı çorbası değil, usulüne uygun olarak biraz misk, amber, azıcık zabat ve sedir odunu olan bir kopyasını hazırladı. Bu, aslına bakılırsa birinciden tümüyle başka kokuyordu —daha düz, daha dürüst, daha az zehirleyici-, çünkü içinde eksik olan bir öğe vardı: insan kokusu taklidi. Gene de sıradan bir insan bu parfümü kullanıp kendi kokusuyla birleştirirse, Grenouille'in kendisi için hazırladığından ayırdedilmez bir koku ortaya çıkardı.

İkinci parfümü de flakonlara doldurduktan sonra çırılçıplak soyunup elbiselerine birincisinden serpti. Sonra gene bundan kendi koltuk altlarına, ayak parmaklarının arasına, cinsel organına, göğsüne, boynuna, kulaklarına, saçlarına sürdü, giyinip atölyeden çıktı.

XXXII

Sokağa ayak bastığında, ömründe ilk kez insan kokusu yaydığını bildiği için ansızın bir korku duydu. Kendine kalsa, berbat bir kokuydu bu. Başkalarının, kokusunu aynı biçimde berbat bulmadıklarını havsalası almadığı için doğruca Runel'le Marki'nin kâhyasının kendisini bekledikleri meyhaneye gitmeye cesaret edemedi. Yeni halesini önce tanınmadığı bir çevre içinde denemek daha az tehlikeli göründü gözüne.

Şehrin en dar, en karanlık sokaklarını sürünür gibi geçip tabaklarla kumaş boyacılarının pis kokulu mesleklerini icra ettikleri ırmak kenarına indi. Birisine rastladığı zaman, ya da çocukların oynadığı, yaşlı kadınların oturduğu bir kapı önünden geçerken, kendini daha yavaş yürümeye, kokusunu geniş, belirgin bir bulut gibi çevresinde bulundurmaya zorladı.

Delikanlılığından beri, yanından geçen insanların kendisine hiç aldırmamalarına alışıktı, nedeni de bir zamanlar sandığı gibi onu aşağı görmeleri değil, varlığının farkına varmamalarıydı. Onun başka insanlar gibi, çevresini saran bir uzamı, havada yaydığı bir dalgası, hani, öbür insanların yüzüne düşürebileceği bir gölgesi olmamıştı. Ancak biriyle doğrudan doğruya çarpıştığı zaman, kalabalıkta ya da ansızın bir köşe başında, o zaman, o kısa an içinde, karşısındakine onu algıladığını gösteren bir belirtiye rastlardı. Çarptığı kimse çoğu zaman dehşetle irkilir, bakışlarını birkaç saniye için, sanki aslında hiç var olmaması gereken, gerçi düpedüz karşısında, ama gene de bir şekilde yok olan Grenouille'e diker sonra hemen oradan uzaklaşır, Grenouille'i de anında gene unuturdu...

Ama şimdi Montpellier sokaklarında Grenouille, insanlar üzerinde bir etki yaptığını ilk kez, hem de iyice görüyordu ve her görüşünde güçlü bir gurur duygusu sarsıyordu bütün vücudunu. Bir kuyunun kenarına eğilmiş duran bir kadının yanından geçerken, bir an, kimin geçtiğini görmek için

başını kaldırdığını, sonra da, içi rahat etmiş gibi gene kovasına eğildiğini gördü. Sırtı kendisine dönük bir adam döndü, uzunca bir süre arkasından meraklı meraklı baktı. Karşılaştığı çocuklar yolundan çekildi korkarak değil, geçsin diye; hem koşa koşa evlerin kapılarından çıkıp doğruca Grenouille'e çarpacak gibi olduklarında korkuya kapılmadılar, sanki karşılarına çıktığını görmeseler de sezmişler gibi yanından yöresinden sıyrılıp geçtiler.

Bunun gibi birçok karşılaşmadan, yeni halesinin gücünü ve etkileyiş biçimini daha bir incelikle saptamayı öğrendi, daha bir kendine güvenir oldu, acarlaştı. İnsanların daha kolay üstüne üstüne gitmeye, karşılaştıklarının sıyırırcasma yakınından geçmeye, hatta bir kolunu biraz açık tutup rastgele olmuş gibi yanından geçenlerin koluna değmeye başladı. Bir keresinde, sözümona kazayla, yanından geçmek istediği bir adama iyice çarptı. Sonra durdu, özür diledi, daha dün olsa Grenouille'i birden karşısında görmekten yıldırım çarpmışa dönecek adam ise, bir şey olmamış gibi karşıladı özürünü, kısacık gülümseyip Grenouille'in omzuna bile vurdu.

Sokaklardan ayrılıp Saint Pierre katedralinin önündeki meydana çıktı. Çanlar çalıyordu. Büyük kapının iki yanı insan kaynıyordu. Az önce bir nikâh bitmişti. Herkes gelini görmek istiyordu. Grenouille koşup kalabalığa karıştı. Aralarına girmek için itiştirip kakıştırıyor, oraya, insanların, en sıkışık durduğu yere ulaşmak, onlara derileri kadar yakın olmak, kendi kokusunu burunlarının ta içine sokmak istiyordu. O sıkış sıkış kalabalığın içinde kollarını açtı, kokusu bedeninden rahat rahat yayılabilsin diye, bacaklarını açıp yakasının düğmelerini çözdü... Öyle sınırsız bir sevinç duydu ki, ötekiler hiç, ama kesinlikle hiçbir şeyin farkına varmadıkla rı için; çevresinde, burnunun dibinde duran bütün bu adamları, kadınları, çocukları o kadar kolay kan-dırabildiği, kedi boku, peynir, sirke karışımından başka bir şey olmayan kokusunu kendi kokularından sayarak bir güzel içlerine çekip onu, Grenouille'i kendileri gibi aralarında, insan içinde bir insan olarak kabul ettikleri için.

Dizlerine bir çocuğun değdiğini duyumladı, yetişkinler arasında sıkışıp kalmış küçük bir kızdı, ikiyüzlüce bir şefkatle kaldırdı kızı, daha iyi

görebilsin diye kucağına aldı. Annesi, bu duruma katlanmak ne demek, teşekkür etti, küçükse keyfinden çığlıklar atıyordu.

Grenouille, bir saat kadar böyle, yabancı bir çocuğu ikiyüzlüce göğsüne bastırarak kalabalığın ortasında durdu. Düğün alayı, çan sesleriyle, kalabalığın bağırışları eşliğinde yoluna gider, ortalığa paralar yağarken, onun da içini başka bir coşkunluk, kara bir coşkunluk, bir şehvet nöbeti gibi her yanını titremelere salan, başını döndüren, kötü bir zafer duygusu kapladı. Öyle ki bu duyguyu çevresindeki bütün o insanların tepelerinden aşağı bir zehir gibi fışkırtmamak, bir bayram coşkusu içinde, onlardan hiç korkmadığını, hatta pek nefret bile etmeyip şu anda her zerresiyle onları aşağı gördüğünü, çünkü pis kokulu budalalar olduklarını, çünkü onları kandırdığını, aldattığını, çünkü hepsinin birer hiç, kendininse her şey olduğunu suratlarına haykırmamak için kendini zor tuttu. Tersine, alay eder gibi çocuğu daha bir bastırdı göğsüne, derin bir soluk aldı, sonra hep bir ağızdan bağıranlara katıldı: “Yaşasın gelin! Yaşasın gelin! Yaşasın bu güzel çift!”

Düğün alayı uzaklaşıp kalabalık dağılmaya başlayınca çocuğu gene annesine verip heyecanını yatıştırmak ve dinlenmek için kiliseye girdi. Katedralin içinde hava, sunağın iki yanındaki buhurluklardan taşıp boğucu bir örtü gibi, daha biraz öncesine kadar orada oturan insanlardan kalma, daha hafif kokuları bastıran soğuk bir günnük dumanı bulutuyla ağırlaşmıştı. Grenouille koronun altında bir yere oturdu.

Birden, büyük bir hoşnutluk sardı içini. Vaktiyle dağın kucağında, yalnız başına kutladığı sefahat âlemlerinde hissettiği türden, sarhoşça bir hoşnutluk değil, çok soğukkanlıca, aklıbaşında, kendi gücünün bilincinde olmanın verdiği türden bir hoşnutluktu bu. Şimdi ne ölçüde yetenekli olduğunu biliyordu. Kendi dehası sayesinde, kısıtlı olanaklar içinde insanın kokusunu yaratmış, hem de öyle iyi tutturmuştu ki, bir çocuğu bile kandırabilmişti. Şimdi elinden daha neler gelebileceğini biliyordu. Bu kokuyu geliştirebileceğini biliyordu. Öyle bir koku yaratabilecekti ki, insani olmakla kalmayıp insanüstü bir şey olacaktı, bir melek kokusu, öyle dile destana sığmaz güzellikte, o kadar canlı bir koku ki, koklayan büyülenip

onu, Grenouille'i, bu kokuyu taşıyanı bütün yüreğiyle sevmeden edemeyecekti.

Evet, kokusunun etkisindeyseler sevsinlerdi onu, kendilerinden biri olarak kabul etmekle kalmasınlardı, çıldırasıya, kendilerini feda edesiye sevsinlerdi, hayranlıklarından tirtir titresinler, hazdan haykırsmlar, ağlasınlar, Tanrı'nm soğuk tütsüsü altında yaptıkları gibi diz çöksünlerdi onun, Grenouille'in kokusu burunlarına gelir gelmez! Kokuların, tıpkı bir zamanlar hayalinde olduğu gibi, her şeye gücü yeten tanrısı olmak istiyordu, ama şimdi gerçek dünyada olmalıydı bu artık, gerçek insanlar üstünde kurmalıydı egemenliğini. Bunun elinde olduğunu da biliyordu. Çünkü insanlar büyüğe karşı, korkunca, güzele karşı gözlerini yumabiliyor, ezgilere ya da gönül çelici sözlere kulaklarını tıkayabiliyorlardı. Ama kokudan kaçamıyorlardı. Çünkü koku soluğun bir kardeşiydi. Onunla birlikte insanların içine giriyordu, yaşamak istiyorlarsa karşı duramıyorlardı. Hem de tam orta yerlerine giriyordu koku, doğrudan kalplerine ve orada akla karayı ayırır gibi ayırıyordu ilgiyle aşağılamayı, iğrentiyle zevki, aşkla nefreti. Kokulara egemen olan, insanın kalbine egemen olurdu.

İyice gevşemiş bir halde oturuyor, gülümsüyor-du Grenouille, Saint Pierre katedralinin bir sırasında. İnsanlar üzerinde egemenlik kurma tasarısını geliştirirken sevincinden delirmiş değildi. Gözlerinde çılgınca bir kıvılcımlanma yoktu, yüzüne bir kaçıklık ifadesi oturmamıştı. Kendini kaybetmiş değildi. Aklı o kadar yerinde, düşüncesi öyle açıktı ki, kendi kendine, bunu niçin istediğini soruyordu. Ve kendine yanıt veriyordu: istiyordu, çünkü katbekat kötüydü. Ve bu arada gülümsüyordu ve çok hoşnuttu. Mutlu olan herhangi bir insanın iyice masum görünüşü vardı üstünde.

Bir süre oturduğu yerde öylece, bir duacı dinginliği içinde kalıp buhura doymuş havayı derin soluklarla içine çekti. Sonra gene keyifli bir gülümseme geçti yüzünden: Ne kadar da berbat kokuyordu bu Tanrı! Ne gülünç, ne kötü yapılmıştı Tanrı'nın yaydığı bu koku! Gerçek günnük kokusu bile değildi o buhurluklardan tütüp ortalığı dumana boğan şey. Kötü bir yerinelik kullanmışlardı, ıhlamur ağacı, tarçın tozu, güherçile karışımı bir sahtecilikti. Tanrı pis kokuyordu. Tanrı pis kokan, ufak bir zavallıydı.

Aldatmışlardı bu Tanrı'yı, ya da kendisi düzen bazın tekiydi, tıpkı GrenouiUe gibi yalnız kat kat daha beceriksiz bir düzenbaz!

XXXIII

Marquis de la Taillade-Espinasse, yeni parfüme hayran kalmıştı. Parfüm gibi önemsiz, uçup gidici bir şeyin bile, diyordu, yere bağlı kesimlerden mi yoksa yerden uzak kesimlerden mi kaynaklandığına göre, bireyin genel durumu üzerinde ne kadar çarpıcı bir etki yaptığını görmek, ölümsel yer ortamının bulucusu olan kendisi için bile çok şaşırtıcı olmuştu. Daha birkaç saat önce benzi sapsarı, bayılmaya yakın bir halde şurada yatan Grenouille, kendi yaşında, sağlığı yerinde herhangi başka bir kimse kadar dinç ve neşeli görünüyordu, hatta denebilirdi ki —tabii onun zümresinden, onun kültür düzeyinde birisi için geçerli bütün kısıtlamalarla birlikte kişilik gibi bir şey kazanmıştı neredeyse. Ne olursa olsun, yakında yayımlanacak olan yerortamsal ölümsellik kuramı makalesinin yaşamsal diyet bölümünde bu olaya değinecekti. Ama önce yeni bir kokuyu bir sürünmek istiyordu.

Grenouille ona içinde olağan çiçek parfümü olan iki flakonu verdi, Marki de bir güzel serpti kokuyu üstüne. Parfümün etkisinden çok hoşnut kaldığını belli etti. Yıllarca o korkunç menekşe kokusunun kurşun ağırlığı altında ezildikten sonra sanki biraz, çiçekten kanatlar takınmışçasına hafiflediğini itiraf etti; hem yanılmıyorduysa dizindeki berbat ağrı da, kulaklarının uğuldaması da azalmıştı; genel olarak ferahlayıp canlanmış, güçlenmiş ve de bir hayli gençleşmiş hissediyordu kendini. Grenouille'in üstüne yürüyüp kucakladı onu "benim ortamsal kardeşim" diyerek ve hemen arkasından bu söylediğinin kesinlikle toplumsal değil, karşısında bütün insanların eşit olduğu ve yalnız onun karşısında eşitti insanlar, in conspectu universalitatis fludi letalis, manevi bir hitap olduğunu ekledi; bunu derken Grenouille'i kucaklamayı bırakmıştı, hem de pekâlâ dostane bir biçimde, bir parçacık olsun iğrenmeden, eşiti olan biriyle kucaklaşmış da ayrılıyormuş gibi; yakında, amacı fluidum letale'yi büsbütün aşmak, yerine en kısa zamanda arı bir fluidum vitale'yi egemen kılmak olan, uluslararası, zümrelerüstü bir lonca kuracağını, bu loncanın saflarına kazandığı ilk dava adamının da Grenouille olacağına şimdiden söz

verebileceğini açıkladı. Sonra Grenouille'e çiçek parfümünün reçetesini bir kâğıda yazdırdı, pusulayı cebine soktu ve ona elli Luisdor armağan etti.

İlk konferansından tam bir hafta sonra Marquis de la Taillade-Espinasse, üzerine kol kanat gerdiği Grenouille'i bir kere daha üniversitenin büyük salonunda toplananlara gösteriyordu. Kalabalık inanılır gibi değildi. Bütün Montpellier oradaydı, Montpellier'nin yalnız bilim çevresi değil, ayrıca ve özellikle sosyetesi, bu arada, dillere destan olmuş mağara adamını görmek isteyen birçok bayan da gelmişti. Ve her ne kadar Taillade'ın karşıtları, ki başlıcaları 'Üniversite Botanik Bahçesinin Dostları Çevresi' temsilcileriyle 'Ziraat Teşvik Cemiyeti' üyeleriydi, bütün kendi yandaşlarını harekete geçirdilerse de gösteri göz kamaştırıcı bir başarı oldu. Taillade-Espinasse önce, Grenouille'in bir hafta önceki durumunu gözler önüne getirmek için, mağara adamını bütün çirkinliği, bütün perişanlığı içinde gösteren resimler dağıttı, bunlar elden ele dolaştırıldı. Sonra yeni Grenouille'i içeri aldı, sırtında güzel mavi kadife elbisesi, ipek gömleğiyle makyajlanmış,pudralanmış, saçları yapılmış olarak; daha dimdik, zarif adımlar, kibarca kalça kıvırmalarla yürüyüşü, hiç kimsenin yardımı olmadan yükseltiye tırmanışı, yerlere kadar eğilerek selam verişi, başını eğerek bir şu yana bir bu yana gülücükler dağıtışı bile bütün kuşkucuları da, eleştiricileri de susturmaya yetti. Üniversite botanik bahçesinin dostları bile ezik bir suskunluğa gömülmüşlerdi. Olan değişmeyi göz ardı etmek, gerçekleştiği pek açık olan mucizeden etkilenmemek elde değildi: Daha bir hafta önce rezili çıkmış, yabanileşmiş bir hayvanın durduğu yerde şimdi basbayağı uygar, eli yüzü düzgün bir insan vardı. Salona hemen hemen bir huşu havası yayılmıştı, mutlak bir sessizlik egemendi Taillade-Espinasse konuşmasına başladığında. Artık herkesin tıkabasa doymuşçasma bildiği ölümsel yer ortamı kuramını bir kere daha ortaya koyduktan sonra bunu gösteri konusu kişinin bedeninden hangi mekanik ve diyetsel yöntemlerle kovup yerine yaşamsal ortamı yerleştirdiğini açıkladı; sonunda da bütün orada bulunanları, gerek dostlarını, gerek karşıtlarını, böylesine güçlü bir kanıt karşısında, yeni kurama karşı direnç göstermeyi bırakıp onunla, Taillade Espinasse'la birlikte kötü ortamla savaşmaya, kendilerini iyi yaşamsal ortama açmaya çağırdı. Bunu söylerken kollarını açıp gözlerini göğe çevirdi; bir nice bilgin bay da aynısını yaptılar, kadınlarsa ağlıyordu.

Grenouille yükseltide dikiliyor ve söylenenleri dinlemiyordu. Sınırsız bir hoşnutluk içinde başka, çok daha gerçek bir ortamın, kendi ortamının etkisini gözlüyordu. Konferans salonunun büyük olduğunu göz önünde tutarak bol parfüm sürünmüştü, kokusu da, henüz yükseltiye çıkmış çıkmamıştı ki, olan gücüyle çevresine yayılmaya başladı. Görüyordu kokusunun gerçekten, -düpedüz gözleriyle görüyordu- nasıl önce en önde oturan izleyicileri ele geçirdiğini, sonra arkalara doğru ürediğini, sonunda da en arka sıralara, galeriye ulaştığını görüyordu. Ve kimi yakaladıysa -Grenouille'in sevinçten kalbi çatlayacaktı- gözle görünür biçimde değiştiriyordu. Kokusunun etkisinde, ama etkisinde olduklarının bilincinde olmadan, bir yüz ifadesinden, bir davranıştan, bir duygudan ötekine geçiyor insanlar. Başta kendisine gözlerini yalnız katkısız bir şaşkınlıkla dikmiş olanlar şimdi daha yumuşak bakışlarla bakıyorlardı; sandalyesinin arkalığına yaslanmış, eleştirici tutumları alınlarının kırışıklıklarından, ağız uçlarının ciddiyetle aşağı çekilmesinden okunanlar şimdi daha bir rahatlayıp öne yaslanmış, yüzlerini çocuksu bir gevşeme kaplamıştı; hatta korkak, ürkek, duyarlının duyarlısı olanlar, geçen haftaki görünüşüne dehşetle, şimdikineyse eh gene ne de olsa uygun bir kuşkuyla katlanabilmiş olanlar, kokusu kendilerine ulaştığında nezaket, hatta sempati belirtileri gösteriyorlardı.

Konuşmanın sonunda bütün topluluk ayağa kalkıp bir coşkunluk gösterisidir tutturdu: “Yaşasın yaşamsal ortam! Yaşasın Taillade-Espinasse! Yaşasın ortamlar kuramı! Kahrolsun yobaz tıp!” - Böyle bağırıyordu Montpellier'in, Fransa'nın güneyindeki en önemli üniversite kentinin bilgin ahalisi; Marquis de la Taillade-Espinasse ise ömrünün en büyük saatini yaşıyordu.

Bu arada yükseltiden inip, kalabalığa karışan Grenouille ise bütün bu kutlamaların aslında kendisine, salonda coşup bağıranlardan hiçbiri farkında olmasa da, yalnız Jean Baptiste Grenouille'ye yöneldiğini biliyordu.

XXXIV

Birkaç hafta daha kaldı Montpellier'de. Epey bir ün kazanmıştı, salonlara çağırıyorlar, mağarada geçirdiği hayat, Marki'nin ellerinde iyileşmesi üzerine sorular soruyorlardı. Çaresiz, her seferinde yeni baştan kendisini haydutların kaçırması hikâyesini anlatıyor, çukurun tepesinden sallandırılan sepeti, uzatılan merdiveni anlatıyordu. Her seferinde de biraz daha ballandırıyor, yeni ayrıntılar uyduruyordu. Böylece yeniden belirli bir akıcılık kazandı konuşması tabii kısıtlı bir alışkanlık, çünkü dille hiçbir zaman başı hoş olmamıştı bir de, daha önemlisi, yalan söylemeyi gündelik bir iş gibi kıvırmayı öğrendi.

Anladı ki insanlara gönlü ne dilerse onu anlatabilirdi. Bir kere güvendiler mi -zaten yapma kokusundan çektikleri ilk solukla birlikte güveniyorlardı ona- her söylenene inanırlardı; bunun da ötesinde, insanlarla ilişkilerinde, hiçbir zaman tatmadığı bir güven geldi üstüne. Bu güven, bedeninde bile dile geliyordu. Sanki boyu uzamış gibiydi. Neredeyse dimdik yürüyordu. Kendisine bir şey söylenince artık irkilmiyor, dimdikliğini bozmadan duruyor, kendine yöneltilen bakışlar altında yıkılmıyordu. Tabii, bu kadar zaman içinde dünya görmüş bir adam, bir salon kurdu ya da her yerde aranan bir sosyete efendisi olmayacaktı Grenouille'den. Ama zamanla gözle görülür biçimde, sinmişliği, çolpalığı akıp gitti üstünden, yerini doğal bir alçakgönüllülük ya da olsa olsa doğuştan, hafif bir utangaçlık olarak yorumlanan ve nice bayı, nice bayanı duygulandıran bir tutum aldı o zamanlar modern çevrelerde doğallık, yontulmamışlıktan ileri gelen bir tür çekicilik çok tutuluyordu.

Mart başında eşyalarını toplayıp gizlice, bir gün sabahın köründe daha kapılar yeni açılmışken, üstünde bir gün önce eski giyim satılan pazardan aldığı gösterişsiz, kahverengi bir elbise, yüzünü yarı yarıya örten, eski püskü bir şapka, yola koyuldu. Kimse tanımadı, kimse görmedi ya da farkına varmadı, çünkü o sabah ihtiyatlı davranıp parfümünü sürmekten vazgeçmişti. Ve Marki öğleye doğru soruşturmalara başladığında nöbetçiler şehirden gerçi birçok kimsenin çıktığını gördüklerini söylediler, ama aralarında o mağara adamının olmadığı, onu herkesin tanıdığı gibi, geçmiş olsaydı kendilerinin de muhakkak gözüne çarpacağı üzerine yemin ettiler. Marki bunun üzerine Grenouille'in Montpellier'den kendi rızasıyla, aile meselelerinden dolayı Paris'e gitmek için ayrıldığını yaydı. Tabii gizliden

gizliye fena öfkeleniyordu, çünkü Grenouille'le bütün krallığı kapsayan bir turneye çıkıp ortamlar kuramına yandaş toplamayı kuruyordu.

Bir süre sonra geçti kızgınlığı, çünkü ünü turne olmadan da yayılıyordu, neredeyse hiç kendi katkısı olmadan. 'Journal des Sçavans'da, hatta 'Courier de l'Europe'ta fluidum letale Taillade üzerine uzun makaleler yayımlanıyor, ta uzaklardan ayağına ölüm gazıyla zehirlenmiş hastalar gelip, kendilerini iyileştirmesini istiyorlardı. 1764 yazında ilk 'Yaşamsal Ortam Loncası'nı kurdu Montpellier'de yüz yirmi üyeyle; Marsilya'da, Lyon'da şubeler açtı. Sonra Paris'e bir sıçrama yapmaya, oradan bütün uygar dünyaya kuramını kabul ettirmeye yeltendi, ama daha önce, çıkacağı bu seferi destekleyecek bir propaganda olmak üzere büyük, mağara adamının sağaltılmasını da, bütün öbür deneyleri de gölgede bırakacak bir ortambilim eylemi gerçekleştirmeye karar verdi, aralık ayı başında bir küme korkusuz çömezinin eşliğinde, Paris'le aynı boylam üzerinde bulunan ve Pirenelerin en yüksek tepesi sayılan Pic du Canigou'ya doğru bir yolculuğa çıktı. Yaşı ihtiyarlığın eşiğine gelmiş adam, kendisini 2800 metre yükseklikteki doruğa kadar taşıtmak, orada üç hafta süreyle en hasından, en tazesinden yaşamsal havanın etkisi altında kalmak istiyordu, sonra da, kendi müjdelediği üzere, tam Noel Gecesi yirmi yaşında bıçkın delikanlı olarak aşağı inecekti.

Çömezleri daha Vernet'yi, o heyula dağın eteğindeki son insan barındıran yeri geçer geçmez pes ettiler. Ama Marki'ye hiçbir şey bana mısın demiyordu. Buz gibi soğukta üstündekileri ata ata, sevinç çığlıkları içinde yalnız başına tırmanmaya başladı. Kendisinden görülen son şey, kollarını vecd içinde göğe kaldırmış, şarkı söyleyerek kar fırtınasında kaybolan silueti oldu.

Noel Gecesi çömezleri boşuna beklediler Marquis de la Taillade-Espinasse'm dönüşünü. Ne ihtiyar olarak geldi ne delikanlı olarak. En gözüpekleri sonraki yılın yaz başında onu aramak için Pic du Canigou'nun hâlâ karlı doruğuna tırmandıklarında bile hiçbir şeyini bulamadılar, ne bir elbise, ne vücudunun bir parçası, ne bir tek kemik.

Tabii bunun, öğretisine bir zararı olmadı. Tersine. Hemen, dağın doruğunda ebedi yaşamsal ortamla birlik içine girdiği, kendisi ortamın, ortam onun içinde çözüştüğü, artık görülmez biçimde, ama sonsuz gençliğe ulaşmış olarak Pirenelerin tepelerinde salınıp uçtuğu, kim o dağa tırmanırsa aynı birliğe katılacağı ve bir yıl süreyle hastalıktan ve yaşlanma sürecinden korunacağı efsanesi yayıldı. Ta 19. yüzyılın ortalarına kadar nice tıp kürsüsünde savunuldu, birçok gizemci toplulukta sağaltım yöntemi olarak uygulandı Taillard'ın ortamlar kuramı. Ve bugün bile Pireneler'in her iki yanında, Perpignan ile Figueras'da, yılda bir kez buluşup Pic du Canigo'ya tırmanan Taillade'çı gizli loncalar vardır.

Dağa çıktıklarında büyük bir ateş yakarlar, söylediklerine bakılırsa gündönümü vesilesiyle ve de Aziz Yahya onuruna bir ateştir bu ama gerçekte üstatları Taillade Espinasse ve onun büyük ortamını ululamak, sonsuz yaşama ulaşmak içindir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XXXV

Grenouille, Fransa’yı boydan boya geçerek yaptığı yolculuğun ilk aşamasını yedi yılda bitirebilmişti ya, ikincisi yedi gün bile sürmedi. Artık işlek yollardan, kalabalık şehirlerden kaçmıyor, yolunu uzatmıyordu. Kokusu vardı, parası vardı, kendine güveni vardı, bir de acelesi.

Daha Montpellier’den ayrıldığı günün akşamı, Aigues Mortes’un güneybatısında küçük bir liman şehri olan Le GrauduRoi’ya ulaştı, oradan yük taşıyan bir yelkenliyle Marsilya’ya geçti. Marsilya’da limandan ayrılmadı bile, hemen kendisini kıyı boyunca doğuya doğru götürecek bir gemi aradı. İki gün sonra Toulon’da, bundan üç gün sonra da Cannes’daydı. Yolun gerisini yürüdü. Bir tepeyi aşarak kıyıdan içerilere doğru giden bir yolu izlemeye başladı.

İki gün sonra tepenin başındaydı, önünde millerce genişlikte bir ova, çevresinde hafif bir eğimle yükselen tepeleri, yalçın sıradağlarıyla toprağa oyulmuş bir çanağı andıran, geniş tabanı yeni sürülmüş tarlalar, bahçeler, zeytinliklerle kaplı bir manzara açılmıştı. Bütünüyle kendine özgü, tuhaf bir samimiliği olan bir iklim seriliydi bu çanağın üstüne. Deniz tepenin üstünden görülecek kadar yakın olduğu halde denizcil hiçbir şey, tuzlu-kumlu, açık hiçbir şey yoktu burada ağır basan, sessiz bir içine kapalılık vardı; tıpkı, insan kıyıdan günlerce yol gitmemecesine uzaklaşması gibi. Kuzeye doğru ise üzerleri hâlâ karlı, daha da uzun zaman karlı kalacak büyük sıradağlar görülmesine karşın herhangi bir sertlik, çoraklık, soğuk bir rüzgâr hissedilmiyordu. Bahar Montpellier’de olduğundan daha ileriydi. Yumuşak bir buğu tarlaları cam bir fanus gibi örtüyordu. Kayısı, badem ağaçları çiçek açmıştı, havayı nergis kokuları doldurmuştu.

Büyük çanağın öbür ucunda, belki iki mil uzakta bir şehir, dağların eteğine yapışmış gibi duran bir şehir vardı. Uzaktan bakınca öyle aman aman şatafatlı bir yermiş gibi görünmüyordu. Evlerin arasından yükselip onları bastıran bir katedrali değil, kilise kulesi olacak bodur bir çıkıntısı vardı, öbür yapıları bastıran bir kalesi, görkemiyle göze çarpan yapıları yoktu. Surları heybetli olmaktan çok uzaktı; evlerse yer yer sur dışına taşıyor, özellikle aşağıya, ovaya doğru, böylece şehrin genel görünüşüne bir yıpranmışlık katıyorlardı. Duruşuna bakılırsa, sanki şimdiye kadar öylesine çok zaptedilmiş, sonra gene kurtarılmıştı ki, ilerde içine girmek isteyeceklere ciddi biçimde direnecek hali kalmamıştı; zayıf düştüğü için değil, kayıtsızlıktan, hatta bir tür güçlülük duygusundan. Şatafat göstermeye gerek duy-muyormuşa benzer bir hali vardı. Ayaklarının altındaki büyük güzel kokular saçan çanağa egemendi ya, bu ona yetiyor gibiydi.

Bu hem gösterişsiz hem kendine güvenir görünen şehir, birkaç on yıldan beri koku maddeleri, ıtriyat, sabun, yağ üretimi ve ticareti konusunda tartışılmaz bir yer kazanmış olan Grasse'tı. Giuseppe Baldini'nin, adını hayranlık yüklü iç çekmelerle hep andığı yerdi. Kokuların Roma'sı olduğunu söylerdi, parfümcüler cennetiydi, kolundaki altın bileziği burada kazanmayan, parfümcü adını taşımayı haketmiş sayılmazdı.

Grenouille iyice soğukkanlı bakışlarla süzüyordu Grasse şehrini. Parfümcülerin cennetini aramıyordu, karşıdaki dağlara tutunmuş şirinliği seyretmek yüreğini ılıtıyor da değildi. O, bu şehre, birkaç koku elde etme yöntemini, başka yerlerde olduğundan daha iyi öğrenebileceğini bildiğinden gelmişti. Bunları da öğrenmek istiyordu, çünkü kendi amaçları için gerekliydiler, içinde kokusu olan flakonu cebinden çıkardı, tutumluca süründü, sonra yola koyuldu. Bir buçuk saat sonra, öğleye doğru Grasse'taydı.

Şehrin üst başında, Place aux Aires'de bir lokantada yemek yedi. Meydanı uzunlamasına, kıyısında tabakların derilerini yıkayıp kurumaya astıkları bir dere kesiyordu. Koku öyle keskindi ki, bazı müşterilerin iştahı kaçmıştı. Grenouille içinse öyle değildi. İyi bildiği bir kokuydu bu, ona güven veriyordu. Her gittiği şehirde önce tabakhanelerin olduğu mahalleleri

arayıp bulurdu. O zaman, pis kokunun olduğu yerden çıkarak semtleri araştırdığında, artık o yerin yabancısı değilmiş gibi gelirdi kendine.

Bütün öğleden sonra şehri dolaştı. İnanılmaz derecede pis bir yerdi, düzinelerce pınardan, çeşmeden fışkıran düzensiz dereler, arklar oluşturup şarıl şurul bayır aşağı akan, sokakların altını oyan ya da üstünü çamura boğan onca su olmasına karşın, ya da özellikle bu nedenle pisti. Kimi mahallelerde evler o kadar sıkışıktı ki, geçitler, merdivenler için bir arşmlık bir yer kalıyor, çamurlara bata çıka yürüyen yayalar karşılaştıklarında birbirlerine sürüne sürüne geçebiliyorlardı. Meydanlarda, biraz daha geniş caddelerde bile iki arabanın yan yana sığabileceği yer pek yok gibiydi.

Gene de bütün pisliği, bütün çamuru, darlığı bir yana, iş yönünden çatlarcasına dolu, işlek bir şehirdi Grasse. Grenouille dolaşırken en az yedi sabunhane, bir düzine parfümcü ve eldivenci ustası, sayısız küçük imbikçi, pomat atölyesi, baharatçı ye birkaç kere yedi tane toptan koku tüccarı saydı.

Üstelik bunlar gerçekten büyük çapta koku malzemesi alıp satan tüccarlardı. Evlerine bakıp da anlamak olası değildi bunu. Sokağa dönük cepheleri bir kentsoylu alçakgönüllülüğü taşıyordu. Ama arkalarında, mağaza katlarında, dev boyutlu bodrumlarında neler neler, ne yağ fıçıları, en hasından lavanta sabunundan oluşan ne istifler çiçek suları, şaraplar, alkoller dolu ne damacanalar, ne kokulu deri balyaları, tıkabasa baharat dolu ne çuvallar, sandıklar kutular vardı... Grenouille en kalın duvarların ardında olanı bile bütün ayrıntılarıyla duyuyordu. Derebeylerinde olmayan zenginliklerdi bunlar. Daha bir kesinlikle, sokağa bakan harcıâlem dükkân ve depo bölümlerinin ardını kokladı-ğında ise, bu dünyası dar kentsoylu evlerinin arka yüzünde en lüksünden yapıların bulunduğunu anlıyordu. Zakkum, palmiye ağaçlarının yetiştiği, tarhlarla çevrili şirin fıskiyelerin şırıldadığı küçük ama çekici bahçelerin çevresinde, çoğu U biçiminde yapılmış, güneye bakan asıl malikâne bölümleri yer alıyordu; üst katlarda bol güneş alan, duvarları ipek kaplı yatak odaları, giriş katında görkemli, duvarlarına egzotik tahtalar döşenmiş kabul ve yemek salonları vardı, ki bazıları teraslar halinde, ovaya bakacak gibi yapılmıştı; içlerinde gerçekten, Baldini’nin anlattığı gibi altın çatal kaşıkla, porselen tabaklardan yemek yeniyordu. Bu alçakgönüllü kulislerin ardında oturan baylar altın kokuyor,

güç kokuyor, güven alınmış büyük zenginlik kokuyorlardı ve Grenouille'in bütün bu taşra yolculuğu boyunca duyduğu bu çeşit her kokudan daha kuvvetliydi onlarınki.

Böyle kamufle edilmiş saraylardan birinin önünde uzunca bir zaman durdu. Ev Rue Droite'm, şehri batıdan doğuya boylu boyunca kesen bir anacaddenin başındaydı. Dışarıdan bakınca, cephesi bitişik yapıdan biraz daha genişti, ama biraz daha varlıklıca olsa da, kesinlikle gösterişli, ötekilerden ayrılan bir ev değildi. Avlu kapısında fıçılarla yüklü bir araba duruyor, fıçılar bir sekiye indiriliyordu, ikinci bir araba beklemedeydi. Bir adam elinde kâğıtlarla yazıhaneye girdi, başka bir adamla birlikte çıktı, ikisi de avlu girişinde kayboldular. Grenouille sokağın karşı kenarında durmuş, bu gidiş gelişleri seyrediyordu. Ne yaptıkları ilgisini çekmiyordu. Gene de ayrılamadı. Onu oraya bağlayan bir şey vardı.

Gözlerini kapayıp dikkatini, karşısındaki binadan uçup gelen kokular üzerinde topladı. Bunlar fıçıların, sirkeyle şarabın kokuları, sonra zenginliğin, som altından incecik bir ter gibi duvarların gözeneklerinden geçip geçip gelen kokuları, sonunda da evin öte yanında olması gereken bir bahçenin kokularıydı. Kolay değildi bahçenin bu ötekilerden hafif kokularını yakalamak; evin çatısını aşıp sokağa ancak ince şeritler halinde dökülüyorlardı. Manolyayı çıkarabildi Grenouille, sümbülleri, dulaptalotunu, katmerli zakkumu... Ama bir şey daha var gibiydi bu bahçede kokan, felaket güzel bir koku, ömründe hiç duymadığı, hayır, tek bir kerecik duyabildiği kadar kendine özgü bir şey... Bu kokunun daha yakınına sokulmalıydı.

Elini kolunu sallaya sallaya avlu kapısından geçip ev tarafına girmeyi düşündü. Ama bu arada yükleri boşaltmakla, fıçıları denetlemekle uğraşan o kadar insan belirmişti ki ortada, muhakkak göze çarpardı. Caddeyi gerisin geriye yürüyüp, evin arka yüzüne ulaşan bir sokak ya da geçit aramaya karar verdi. Birkaç metre sonra, Rue Droite'm başındaki sur kapısına varmıştı. Kapıdan çıktı, hemen sola sapıp bayır aşağı, sur dibini izledi. Çok geçmeden bahçenin kokusunu duymaya başladı. Önce hafifçe, tarlaların kokusuyla karışmış olarak, sonra gittikçe daha kuvvetli. Sonunda iyice yakınında olduğunu anladı. Bahçenin ucu şehir suruna dayanıyordu.

Burnunun dibindeydi. Biraz geri çekilince surun üstünden, portakal ağaçlarının en üst dallarını görebiliyordu.

Yeniden kapadı gözlerini. Bahçenin kokuları, gökkuşağının yayları gibi renk renk, ama açık seçik, kesin çizgilerle birbirinden ayrılmış şeritler halinde üstüne dökülüyordu. Ama içlerinde bir tanesi vardı ki, en değerlisi, Grenouille için önemli olanı... Bedeni hazdan ateşe, dehşetten buza kesti. Suçüstü yakalanmış bir yaramaz gibi tepesine çıktı kanı, sonra dönüp gene gövdesinin orta yerini buldu, gene çıktı, gene indi; hiç de bir şey gelmiyordu elinden. Çok apansız gelmişti bu koku saldırısı. Bir an için, bir soluk alımı bir zaman, bir sonsuzluk süresince, zaman iki kat uzamış ya da kökten yok olup gitmiş sandı, çünkü bilmiyordu artık şimdi şimdi miydi, burası burası mıydı, yoksa aslında şimdi o zaman mıydı da burası orası mı, yani Paris'te Rue des Marais, 1753 eylülü: Bahçeden esip gelen koku, vaktiyle öldürdüğü kızın kokuşuydu. Bu kokuya dünyada yeniden rastlamış olmanın mutluluğundan gözleri yaşarıyordu duyduğunun gerçek olmayabileceği ise ölümcül bir dehşete salıyordu onu.

Başı döndü, biraz sendeledi, sırtını duvara dayamak zorunda kaldı, sonra yavaş yavaş aşağı kayıp çömeldi. Kendini toplar, kafasını yatıştırırken ölümcül kokuyu daha kısa, daha az tehlikeli soluklarla içine çekmeye başladı. O zaman, surun arkasındaki kokunun gerçi kızıl saçlı kızınkine alabildiğine benzediğini, ama onun bütün bütün aynısı olmadığını anladı. Tabii bu da kızıl saçlı bir kızın kokuşuydu, bundan kuşku duyulamazdı. Grenouille kokusal düşleminde gördü bu kızı, bir resimde görür gibi: Sessizce oturmuyor, koşup zıplıyor, ısınıp sonra gene serinliyordu, herhalde çabuk davranılıp sonra gene durulması gereken bir oyun oynuyordu - bir önemi yoktu ya, başka, sıradan kokulu biri daha vardı oyunda. Derisi göz kamaştırıcı bir beyazlıktaydı. Yeşile çalan gözleri vardı. Çiller vardı yüzünde, boynunda, göğüslerinde... yani -Grenouille'in soluğu kesildi bir an, sonra daha derinden kokladı havayı, Rue des Marais'li kızın kokusunun anısını gerilere itmeye çabaladı-... yani, bu kızın, göğüs denecek cinsten göğüsleri yoktu! Daha yeni yeni belirmeye yüz tutmuş göğüs başlangıçları vardı. Kokusu sonsuz hafiflikte, küçük mü küçük, çillerle çevrelenmiş, belki daha birkaç günden beri, belki de birkaç saatten, ...aslında şu

andan beri büyümeye başlamış göğüs kabarcıkları. Tek sözcükle: Bu kız daha çocuktu. Ama ne çocuk!

Grenouille'in alnı terlemişti. Çocukların pek bir kokusu olmadığını biliyordu, tıpkı yeşil yeşil büyüyen, daha açmamış çiçekler gibi. Ama bu, surun arkasındaki, daha neredeyse kapalı denebilecek konca, daha bir an önce ilk kokulu uçlarını dışarı uzatan ve bu haliyle henüz ondan, Grenouille'den başka kimsenin farkına varmadığı bu çiçek şimdiden öyle tüyler ürpertircesine harika bir koku yayıyordu ki, bütün görkemiyle gelişince dünyanın dünya olalı koklamadığı bir parfüm olacaktı. Şimdiden bile, Rue des Marais'deki o kızdan iyi kokuyor, diye düşündü Grenouille - o kadar kuvvetli değil, o kadar hacimli değil, ama daha narin, daha çok yönlü, hem de daha tabii. Ama bir-iki yıl sonra bu koku olgunlaşmış, öyle bir çarpıcılık kazanmış olacaktı ki, ne erkek ne kadın hiç kimse kaçamayacaktı etkisinden. Bu kızın büyüsünden ezilecekti insanlar, karşı koyamayacaklar, çaresiz kalakalacaklardı, neden böyle olduğunu da bilemeyeceklerdi. Aptal oldukları, burunlarını hava çekip boşaltmaktan başka şeye kullanmayı bilmedikleri, her bir şeyi gözleriyle kavradıklarını sandıkları için de diyeceklerdi ki: Bu kızda bir güzellik var, bir zarafet, bir alımlılık. Kısıtlı dünyaları içinde onun düzgün vücudunu, ince bedenini, kusursuz göğüslerini öveceklerdi. Bir de gözleri, diyeceklerdi, zümrüt gibi, dişleri inci gibi, kolları bacakları fildişi gibi düzgün - artık daha ne budalaca yakıştırmalar uyduracaklardı. Sonra yasemin kraliçesi seçeceklerdi onu, sersem portreciler resmini yapacaktı, aval aval bakacaklardı resmine, Fransa'nın en güzel kadını diyeceklerdi. Sonra delikanlılar, geceler boyunca mandolin tıngırtılarıyla uluyarak penceresinin altında bekleyeceklerdi... şişko, zengin, ihtiyar adamlar dizleri üstünde sürüne sürüne gelip babasından isteyeceklerdi... sonra her yaştan kadınlar her gördüklerinde iç geçirip hayallerinde yalnız bir günlüğüne onun kadar çekici olduklarını göreceklerdi. Ve hiçbiri, gerçekte onları tutkun eden şeyin kızın sözümona kusursuz dış güzelliği değil, sadece o eşi bulunmaz, harika kokusu olduğunu bilmeyecekti! Yalnız o bilecekti, o Grenouille, bir tek o. Daha şimdiden biliyordu ya.

Ah! Bu kokuyu elde etmek istiyordu. O zamanki, Rue des Marais'li kızda olduğu gibi acemice, boşu boşuna ele geçirmek değil. Onun kokusunu

sırf içine çekmiş, böylece de yok etmişti. Hayır, duvarın arkasındaki kızın kokusuna gerçekten sahip olmak istiyordu; onu bir deri gibi üstünden sıyırıp kendi kokusu yapmak istiyordu. Bunun nasıl olacağını bilmiyordu. Ama iki yıl zamanı vardı ya öğrenmek için. Aslında, ender bir çiçeğin kokusunu çalmaktan zor olamazdı.

Ayağa kalktı. Neredeyse kutsal bir şeyden ya da uyuyan bir azizeden ayrılıyormuşçasına bir huşu içinde, bir gören olmasın, bir işiten olmasın, bulduğu enfes şeye bir dikkati çekilen olmasın gibilerden iki büklüm, sessizce oradan uzaklaştı. Böylece sur boyundan, şehrin öbür ucuna kadar kaçtı; sonunda kız parfümü duyulmaz oldu, o da Porte des Feneants'dan gene şehre girdi. Evlerin kuytusunda durup bekledi. Sokaklardaki pis kokulu buğu ona güven veriyordu, pençesine düştüğü tutkuyu dizginlemesine yardım ediyordu. Çeyrek saat sonra bütünüyle sakinleşmişti. Şimdilik, diye düşündü, surun arkasındaki bahçenin yakınma gitmemeliydi. Buna gerek yoktu. Fazla heyecanlanıyordu. Oradaki çiçek, o bir şey yapmadan da serpiliyordu, nasıl serpileceğini ise zaten biliyordu. Vakit gelmeden kokusuyla sarhoş olmamalıydı. İşe vermeliydi kendini. Bilgisini genişletmeli, el beceresini yetkinleştirmeli, böylece hasat zamanına hazır olmalıydı. Daha iki yıl zamanı vardı.

XXXVI

Porte des Feneants'a yakın bir yerde, Rue de la Louve'da küçük bir parfüm atölyesi buldu Grenouille, hemen iş olup olmadığını sordu.

Orada öğrendiğine göre patron, usta parfümcü Honore Arnulfi geçen kış ölmüştü; dul karısı, otuz yaşlarında, siyah saçlı, hayat dolu bir kadın, işleri bir kalfanın yardımıyla yalnız yürütüyordu.

Madam Arnulfi uzun bir süre zamanın kötülüğünden, iş durumunun nazikliğinden yakındıktan sonra gerçi bir kalfa daha tutmaya gücünün yetmeyeceğini, öte yandan eldeki işin çokluğu nedeniyle çok acele birine ihtiyacı olduğunu; bundan başka evinde ikinci bir kalfayı barındıracak hiç yeri olmadığını, öte yandan Fransisken manastırının arkasındaki zeytinliğinde -buradan on dakika bile çekmezdi— rahatına düşkün olmayan

bir genç adamın, başka çıkar yol yoksa geceleyebileceği küçük bir kulübesi olduğunu; ayrıca kendisinin, dürüst bir usta olarak kalfasının vücut sağlığından sorumlu olduğunu bildiğini, öte yandan günde iki öğün sıcak yemek çıkarmasının bütün bütün olanaksız olduğunu söyledi. Kısacası: Madam Arnulfi —Grenouille'in tabii çoktan kokusunu aldığı üzere— sağlıklı bir refah ve sağlıklı bir işbilirlik sahibi bir kadındı. Grenouille için de paranın önemi olmadığı, üstelik hafta başına iki frank ücreti de öbür yoksulca koşulları da kabul ettiği için çabuk anlaştılar. Birinci kalfa, yani Druot adında, madamın yatağını paylaşmaya alışık olduğunu Grenouille'in hemen anlayıverdiği, madamınsa anlaşılan kendisine danışmadan bazı kararları vermediği bir adam çağrıldı. Druot, sperma kokusundan bir bulut yayarak apul apul dikildi, bu insan azmanının yanında üflense uçuverecekmiş gibi duran Grenouille'in karşısına, tepeden tırnağa bir süzdü onu, dimdik gözlerinin içine baktı, sanki bununla karşısındakinin karanlık niyetlerini ya da madamın yatağında kendisine rakip çıkıp çıkmayacağını anlayacakmış gibi, sonunda aşağılayıcı bir sırıtmayla başını sallayarak olurunu verdi.

Böylece her şey yoluna konmuş oluyordu. Grenouille'e bir el toka edildi, soğuk bir akşam yemeği, bir yorgan, bir de penceresiz bir baraka olan ve hoş bir biçimde yıllanmış koyun pisliğiyle kuru ot kokan kulübenin anahtarı; olabildiğince döşeyip yerleşti buraya. Ertesi gün Madam Arnulfi'nin yanında işe başladı.

Nergis zamanıydı. Madam Arnulfi çiçekleri şehrin alt yanında, büyük çanaktaki kendi arazisinde yetiştiriyor, ya da her bir kuruş için amansız pazarlıklara girişerek köylülerden satın alıyordu. Çiçekler sabah çok çok erken getiriliyor, sepet sepet atölyeye boşaltılıyordu; on binlerce çiçek hacimli ama tüy gibi hafif kokan yığınlar oluşturuyordu. Bu arada Druot büyük bir kazanda domuz ve sığır yağını eritip koyuca bir sıvı elde ediyor, bunun içine, Grenouille adam boyu bir spatulayla durmadan karıştırırken, kürek kürek taze çiçekleri boca ediyordu. Çiçekler, ölüm korkusu içindeki gözler gibi bir saniye yüzeyde kalıyor, spatulanın gelip yağa gömdüğü anda bembeyaz kesiliyorlar, sıcak yağ çevrelerini sarıveriyordu. Hemen hemen aynı anda da porsumuş, solmuş oluyorlardı, anlaşılan ölüm o kadar apansız yakalıyordu ki çiçekleri, son kokulu iç çekişlerini kendilerini boğan o sıvıya

teslim etmekten başka seçenekleri kalmıyordu; çünkü -Grenouille dille tanımlanamaz bir hayranlık içinde görüyordu ki— kazana ne kadar çok çiçek atılırsa yağ da o kadar kuvvetli kokuyordu. Üstelik, ölü çiçekler kokmaya devam ediyor değildi, hayır, kokan, çiçeklerin kokusunu içmiş olan yağın kendisiydi.

Bu arada kazandaki çorba fazla koyulaşıyor, bir çabuk büyük kevgirlerden geçirip içindeki posası çıkmış cenazelerden kurtarmaları, taze çiçeklere hazırlamaları gerekiyordu. Sonra gene kürekliyor, karıştırıyor, süzüyorlardı, bütün gün durup dinlenmeden -çünkü gecikme kabul etmiyordu iş- bütün çiçek yığını gün boyunca yağ kazanından geçip bitene kadar. Artıklar -hiçbir şey de boşa gitmemeliydi-üstlerine kaynar su dökülüp haşlanıyor, burgulu preste son damlasına kadar sıkılıyor, böylece ne de olsa hafif kokulu bir yağ çıkıyordu. Ama kokunun büyük bölümü, çiçek ruhlarından oluşan bir deniz, kazanda kalmış, gösterişsiz kirli beyaz, artık yavaş yavaş donan yağın içinde hapsedilmiş ve korunmuş oluyordu.

Ertesi gün, mazeration denen bu işlem sürdürülüyordu; kazan baştan yakılıyor, yağ eritiliyor, içine yeni çiçekler karıştırılıyordu. Bu böyle günlerce, sabah erkenden akşam geçlere kadar sürüyordu. İş yorucuydu. Grenouille akşam sendeleye sendeleye kulübesine giderken kolları kurşun gibi ağırlaşmış, elleri nasır bağlamış, sırtına ağrılar girmiş oluyordu. Onun belki üç katı irilikte olan Druot, karıştırma işini bir kere bile elinden almıyor, tüy gibi hafif çiçekleri küreklemekle, ateşi kollamakla, ara sıra da sıcak bastığından bir yudum bir şey içmeye gitmekle yetiniyordu. Ama Grenouille başkaldırmadı. Yakınmadan, sabahlardan akşamlara kadar yağın içine çiçek karıştırmayı sürdürdü, karıştırdığı sürece de yorgunluğunu hemen hemen hiç duymadı, çünkü gözlerinin önünde, burnunun önünde gerçekleşen süreç, çiçeklerin çabucak solup kokularının yağa sinmesi onu her seferinde yeni baştan hayran bırakıyordu.

Bir süre sonra Druot yağın artık doyduğuna, daha fazla koku alamayacağına karar veriyordu. Ateşi söndürüyorlar, ağırlaşan çorbayı son bir kere daha süzüp çömleklere boşaltıyorlar, o da bunların içinde hemen katılaşıp harika kokulu bir pomat haline geliyordu.

Bu, Madam Arnulfi’nin saatiydi, geliyor, değerli ürünü sınıyor, etiketliyor; niteliğini, niceliğini kılı kılma saptayıp defterlerine geçiriyordu. Çömlekleri bizzat kendi eliyle kapayıp mühürleyip bodrumunun derinliklerine taşıdıktan sonra siyah elbisesini giyiyor, dul peçesini takıyor, şehrin tüccarlarını, parfüm yazıhanelerini dolaşıyordu. Can alıcı sözlerle baylara yalnız başına bir kadın olmanın güçlüğünü anlatıyor, fiyat alıyor, fiyatları karşılaştırıyor, içini çekiyor, sonunda malını satıyordu ya da satmıyordu. Parfümlü pomat serin yerde saklanırsa uzun zaman dururdu. Fiyatlar da şimdi o kadar doyurucu değilse, kimbilir, belki kışın ya da gelecek baharda fırlayıverirdi. Üstelik, bu yağ tulumlarını satmak yerine, başka küçük üreticilerle birlikte Ce-nova’ya gemiyle bir yük pomat göndermek, ya da Beaucauire’deki güz panayırına giden bir kafileye katılmak da düşünülebilirdi tehlikeli girişimlerdi elbet, ama başarılı olursa çok kazanç getirirlerdi. Bu çeşitli olasılıkları iyice bir enine boyuna düşünürdü Madame Arnulfi, kimi zaman da hepsini bir araya getirerek hazinesinin bir bölümünü satar, başka bir bölümünü saklar, üçüncü bir bölümünü ise tehlikeli pazarlara sürerdi. Ama araştırmalarından pomat pazarının iyice doymuş olduğu, yakın zamanda da kârlı olacak ölçüde rahatlamayacağı izlenimini edindi mi hemen peçesini savura savura eve koşar, Druot’yu bütün üretimi bir lavage’dan geçirip Essence Absolue’ye dönüştürmekle görevlendirirdi.

O zaman pomat gene bodrumdan çıkarılır, kapalı çömleklerde büyük bir dikkatle ısıtılır, en hasından alkolle karıştırılır, Grenouille’in çevirdiği bir döndüreç düzeneğiyle iyice çırpılır, yıkanırdı. Gerisin geri bodruma götürülen bu karışım hemen soğur, alkol pomadın donan yağından ayrılır, şişelere aktarılırdı. Böylece bir çeşit parfüm elde edilmiş olurdu, hem de çok çok yoğun bir parfüm, buna karşılık geriye kalan pomat, kokusunun büyük bölümünü kaybetmiş olurdu. Bununla çiçek kokusu bir kere daha başka bir ortama geçiyordu. Ama işlem daha bitmiş olmuyordu. Druot bu parfümlü alkolü, en küçük yağ kırıntısını bile tutan gaz bezleriyle iyice süzdükten sonra küçük bir imbiğe dolduruyor, çok hafif ateşte yavaş yavaş damıtıyordu. Alkol uçup gittikten sonra balonda kalan, soluk renkli, Grenouille’in pekâlâ bildiği, ama bu nitelikte, bu saflıkta ne Baldini’nin yanındayken ne de Runel’de koklamış olduğu, azıcık bir sıvıydı: Çiçeklerin yağının ta kendisi, yüzbin kere yoğunlaştırılıp iki damla Essence Absolue

haline gelmiş katışıksız kokuşuydu bu. Öyle yumuşak, tatlı bir kokusu yoktu artık bu esansın. Neredeyse acı verecek kadar yoğun, keskin, yakıcı bir kokusu vardı. Gene de bir damlası bile, bir litre alkole yedirilirse esansı yeniden canlandırmaya, bütün bir çiçek tarlasını yeniden yaratmaya yeterdi.

Elde edilen ürün kıt mı kıttı, imbikten çıkan sıvı ancak üç küçük flakonu doldurmaya yetti. Yüz bin çiçeğin kokusundan geriye, bu üç şişecikten başka bir şey kalmamıştı. Ama bir servetti bunlar, orada, Grasse'ta bile. Hele bir de Paris'e, ya da Lyon'a, Grenoble'a, Cenova'ya, Marsilya'ya gönderilecek olsalar, kaç katı servet ederlerdi! Madam Arnulfi eriyip gidermişçesine süzgün bakışlarla seyretti şişeleri, onları bakışlarıyla okşadı; tek tek eline alıp ağızlarını iyice kapayan torna işi cam tıpalarını takarken, değerli içeriklerinden azıcığı bile üflenip gitmesin diye soluğunu tuttu. Tıpanın arasından bir zerresinin bile buharlaşıp kaçmaması için de, ağızlarını erimiş mumla kaplayıp mühürledi, bir balığın yüzme kesesine koydu, keseyi şişenin boynundan sıkıca bağladı. Sonra şişeleri pamuk yastıklı bir kutuya koyup bodruma götürdü, bir güzel kilit altına aldı.

XXXVII

Nisanda katırtırnağıyla portakal çiçeğini, mayısta kokusu şehri bütün bir ay kaymak gibi tatlı, görünmez bir sisle örten bir gül denizini aynı işlemden geçirdiler. Grenouille at gibi çalışıyordu. Alçakgönüllülükle, her işe neredeyse bir köle gibi hazır, Druot'nun verdiği bütün ayak işlerini yerine getiriyordu. Ama bir yandan görünüşte durmadan karıştırır, spatula sallar, badyaları yıkar, atölyeyi süpürür ya da yakacak odun taşırken, mesleğin özü olan şeylerden, kokuların biçim değiştirişinin sırlarından hiçbiri de gözünden kaçmıyordu. Druot'nun becerebileceğinden çok daha kesin biçimde, yani burnuyla, kokuların çiçek taçyapraklarmdan yağa, oradan alkole, sonra da o küçük paha biçilmez flakonla-ra geçişini izliyor, denetliyordu. Druot farkına varmadan çok daha önce kokusundan anlıyordu yağın fazla kızdığını, çiçeklerin posasının çıktığını kokularından biliyordu, çorbanın kokuya ne zaman doyduğunu, harmanlama şişelerinin içinde ne olup bittiğini, damıtma sürecinin tastamam hangi anda kesilmesi gerektiğini hep kokusundan biliyordu. Ara sıra da belirtiyordu bildiğini, tabii iddiasızca, alttan alır tutumunu bırakmadan. Yağın ona sanki fazla ısınmış

gibi geldiğini söylüyordu; tahmin ederim, diyordu, süzme zamanı geldi; içimde, imbikteki alkol uçtu artık gibi bir his var... diyordu. Gerçi öyle ahım şahım bir zekâsı olmayan, ama büsbütün budala da olmayan Druot zamanla, tam Grenouille'e "öyle geldiği" ya da Grenouille'in "içinde öyle bir his olduğu" yönde davranır ya da emir verirse en yerinde kararlara vardığını anlamıştı. Hem Grenouille, kendisine öyle gelen ya da hissettiği şeyleri hiçbir zaman sesini yükselterek ya da ukalaca ortaya koymadığından, Druot'nun yetkesini ve birinci kalfa olarak kendi üstü olma durumuna da hiçbir zaman —hele Madam Arnulfi'nin yanında kesinlikle!-iğneleme yoluyla bile olsa tartışma konusu yapamadığından, Druot onun öğütlerine uymamak, hatta karar vermeyi zamanla açıkça ona bırakmamak için bir neden görmedi.

Grenouille'in çorba karıştırmakla kalmayıp aynı zamanda, Druot soluğu bir bardak şarap içmeye 'Quatre Dauphins'de alır ya da yukarda, madamın yanında yapılacak işlere bakarken, hem çiçek küreklediği, hem ateşe baktığı, pomat süzdüğü gittikçe daha sık görülmeye başladı. Druot, Grenouille'e güvenebileceğini biliyordu. Grenouille ise, çift kat işi yüklendiği halde, yalnız olmanın, yeni sanatında yetkinliğe doğru ilerlemenin, ara sıra da küçük deneyler yapmanın tadını çıkarıyordu. Bir hırsız sevinciyle saptıyordu ki, Druot'yla birlikte yaptığından çok daha ince oluyordu kendi yaptığı pomat, Essence Absolue birkaç derece daha saf çıkıyordu.

Temmuz sonunda yasemin, ağustosta gecesüm-bülü zamanı başladı. İki çiçeğin de öyle olağanüstü ve öyle kırılgan bir parfümü vardı ki, hem daha güneş doğmadan toplanmaları gerektiği gibi, hem de en özel, en özenli işlemlerden geçiriliyorlardı. Sıcak, kokularını azaltıyordu, birdenbire kızgın yağ kazanına girmek ise büsbütün öldürürdü böyle kokuları. Bu en soylu çiçeklerin ruhlarını çekip almak kolay olmuyordu, bayağı iltifatlar ederek kandırılmaları gerekiyordu. Özel bir kokulama odasında, üzerlerine serin yağlar sürülmüş levhalara serpiştiriliyor, ya da çok sıkıştırmadan, yağ içirilmiş bezlere sarılıyor, böylece bir ölüm uykusuna yatırılıyorlardı. Ancak üç ya da dört gün sonra solmuş, bu arada son nefeslerini yanı başlarındaki katı ya da sıvı yağlara vermiş oluyorlardı. Sonra bunlar dikkatle toplanıyor, yerine yenileri konuyordu. Bu işlem pomat kokuya

doyana kadar, belki on ya da yirmi kere yinelenip de kokulu yağ bezlerden sıkılarak çıkarılır hale geldiğinde eylül olmuştu. Ürün, mazeration'da olduğundan bile epey daha azdı. Böyle, soğuk enfleurage yöntemiyle elde edilen yasemin macununun ya da bir Huile Antique de Tubereuse'ün kalitesi, incelik ve aslına yakınlık bakımından parfümcülük sanatının bütün öbür ürünlerini kat kat geçiriyordu. Yasemin söz konusuysa, çiçeğin tatlı tutungan, erotik kokusu yağlı levhalara bir aynaya yansır gibi çıkıyor, oradan tıpkı doğadaki gibi yayılıyordu -cum grano salis tabii. Çünkü Grenouille'in hassas burnu, çiçeğin kokusuyla konservelenmiş kokusu arasındaki farkı bile duyuyordu elbet: ipince bir tül gibi seriliyordu yağın kendi kokusu -istediği kadar saf olsun- özgün kokunun üstüne, onu yumuşatıyor, parlak yanını hafifçe gölgeliyor, belki de güzelliğinin sıradan insanlar için katlanılır olmasını sağlıyordu... Ne olursa olsun soğuk enfleurage, narin kokuları yakalamaya yarayan en iyi düşünülmüş, en etkili yöntemdi. Daha iyisi yoktu. Hem bu yöntem Grenouille'in burnunu ikna etmeye bütünüyle yet-miyorduysa da, biliyordu ki, burun fukaralarıyla dolu bir dünyayı aldatmaya bin kez yeterdi.

Çok geçmeden öğretmeni Druot'yu mazeration'da olduğu gibi soğuk kokulama sanatında da geçti ve bu durumu onun, önce de başarısını gördüğü aynı, alttanalır sırsaklar yoldan anlamasını sağladı. Druot, çıkıp mezbahadan uygun yağları satın alma, sonra bunları temizleme, eritme, süzme ve karışım oranlarım saptama işlerini seve seve ona bıraktı -kendisi için hep güç, korku verici bir çaba olmuştu bunlar, çünkü saf olmayan, bayat ya da domuz, koyun, sığır kokusu biraz fazla yağ, en değerli pomadı bile bozardı. Kokulama odasında levhaların aralığını, çiçek değiştirmenin zamanını, pomadın doyma derecesini belirlemeyi, çok geçmeden, kendisinin -vaktiyle Baldini gibi- öğrendiği kurallara göre aşağı yukarı bir doğrulukla, Grenouille'inse - Druot'nun aklının ucundan geçer mi - burnunun kesin bilgisiyle verdiği nazik kararları da ona bıraktı.

"Elinin ölçüsü iyi," diyordu Druot, "iyi hissediyor ne yapılması gerektiğini." Kimi zaman da: "Benden düpedüz çok daha yetenekli, parfümcü olarak benden yüz kat iyi," diye düşünüyordu. Aynı zamanda Grenouille'yi sersemin önde gideni sayıyordu, çünkü anladığı kadarıyla Grenouille yeteneğini hiçbir biçimde çıkarına çevirmiyordu; kendisi, Druot

ise mütevazi becerisiyle yakında yükselecek, usta olacaktı. Grenouille de destekliyordu onun bu görüşünü, kendini budala göstermek için her çabaya giriyor, en ufak bir hırs belirtisi göstermiyor, kendi dehasının farkında değilmiş de çok daha deneyimli olan Druot’nun söylediklerini yerine getiriyormuş, onsuz kendisi bir hiç olurmuş gibi yapıyordu. Böylece pekâlâ iyi anlaşıyorlardı.

Ardından sonbahar, kış geldi. Atölye bir sakinleşti. Çiçek kokuları çömleklerde, flakonlarda tutsak, bodrumlarda yatıyor, madam arada bir şu ya da bu pomadın yıkanmasını ya da bir çuval kuru baharatın damıtılmasını istemedikçe yapacak pek fazla bir iş olmuyordu. Sonra zeytin vardı, her hafta birkaç sepet dolusu. Sıkıp ilkyağını çıkarıyorlar, gerisini yağhaneye veriyorlardı. Bir de Grenouille’in bir bölümünü damıtıp alkol yaptığı, sonra yeniden damıttığı şarap vardı.

Druot gittikçe daha az görünür olmuştu. Madamın yatağında görevini yerine getiriyor, pis pis ter ve sperma kokarak atölyeye gelince de hemen gene soluğu ‘Quatre Dauphins’de alıyordu. Madam da ender iniyordu aşağı. Ya servet işleriyle uğraşıyordu ya da yas yılından sonrası için gardrobunu elden geçirmekle. Çoğu zaman Grenouille günlerce, öğlenleri çorbasını, akşamları zeytin-ekmeğini getiren hizmetçi kızdan başka kimseyi görmüyordu. Dışarı pek çıkmıyordu. Lonca hayatına, yani düzenli kalfa toplantılarına, yürüyüşlere de tam, ne yokluğu ne varlığıyla göze çarpacak ölçüde katılıyordu. Dostları ya da yakın tanıdıkları yoktu, ama burnu havada ya da insandan kaçan biri sayılmamaya da büyük özen gösteriyordu. Bırakıyordu öbür kalfalar düşünsün kendisiyle birlikte olmanın tatsız verimsiz bir şey olduğunu. Can sıkıntısı yayma ve kendini çolpa bir salak gibi gösterme sanatında ustaydı - tabii bunu da hiçbir zaman kendisiyle alay etmekten zevk alacakları ya da lonca usulü eşek şakalarına hedef seçecekleri kadar aşırıya vardırmıyordu. İlginç olmaktan tamamen uzak biri olmayı başanyordu. Rahat bırakıyorlardı onu. Onun istediği de başka bir şey değildi.

XXXVIII

Zamanını atölyede geçiriyordu. Druot'ya karşı, bir kolonya reçetesi bulmak için çalıştığını öne sürüyordu. Ama aslında bambaşka kokular üzerinde deneyler yapıyordu. Montpellier'de hazırladığı parfümü ne kadar tutumlu kullanmış olsa da iyice azalmıştı. Yenisini yapıyordu. Ama bu sefer artık, alelacele buluşturulmuş maddelerle insan kokusunu iyi kötü taklit etmek istemiyor, iddialı bir girişimle kendine kişisel bir koku, daha doğrusu, birçok kişisel kokular bulmak istiyordu.

Önce bir dikkati çekmezlik kokusu her gün kul-lanmahk, peynirsi-ekşimsi insan kokusunu içinde gerçi hâlâ barındıran, ama dış dünyaya sanki, kurumuş ihtiyar adam derisini örten kalın bir keten-yün tabakasını geçerek geliyormuş gibi yayılan bir koku hazırladı. Bu kokuyu sürünmüş olarak rahat rahat insan içine çıkabilirdi. Parfüm bir yandan, kişinin varlığını kokusal açıdan temellendirecek kadar güçlü, öte yandan kimseyi rahatsız etmeyecek kadar silikti. Bununla Grenouille aslında koku bakımından ortadan yok oluyor, ama mütevazı varlığı da haklı görülüyordu - gerek Arnulfi işletmesinde gerek ara sıra şehirde dolaşırken çok işine yarayan bir ara durumdu bu.

Tabii belli durumlarda bu alçakgönüllülük kokusunu kullanmak .engelleyici oluyordu. Druot bir şeyler alıp getirmekle görevlendirdiğinde, ya da kendisi için bir tüccardan biraz zabat ya da birkaç tane misk alacak olduğunda bu dört dörtlük dikkati çekmezliği yüzünden dükkânda ya hiç bakmıyorlar, bakıyorlarsa da ya yanlış bir şey veriyorlar, ya da istediğini getirmeyi unutuyorlardı. Böyle durumlar için daha keskin, hafif terimsi bir parfüm hazırlamıştı, kokusal pürüzleri, yontulmamışlıkları olan bir şeydi bu, ona daha derbeder bir görünüm veriyor, insanların, acelesi olduğunu, hemen yetiştirmesi gereken işler peşinde koştuğunu sanmasını sağlıyordu. Belli bir ölçüde dikkati çekmek istediği zamanlar başarısını gördüğü koku ise, yağlı bir çarşafı taze ördek yumurtalarıyla ekşimeye başlamış buğday hamurundan oluşan bir macunla enfleura-ge'dan geçirerek tıpatıp taklit etmeyi becerdiği, Druot'nun aura seminalis'inin kokuşuydu.

Teçhizatmdaki başka bir parfümse, orta yaşlı ve yaşlıca kadınlarda çok iyi sonuçlar aldığı, acıma uyandırıcı bir kokuydu. Sulu sütle temiz, yumuşak tahta kokuşuydu bu. Grenouille bunu sürünmüşse -tıraşsız, asık

suratlı, paltosu sırtında bile olsa— ceketi lime lime olmuş, yardıma ihtiyacı olan, zavallı, solgun yüzlü bir oğlanmış etkisini bırakıyordu. Pazarcı kadınlar kokusunu aldıklarında ona fındık fıstık, armut kurusu veriyorlardı, çünkü onlara göre aç karnına, çaresiz dolaşır gibi bir hali vardı. Kasabın, aslında acımasızlık kertesinde katı bir cadaloz olan karısı bile, bayat, kokmuş balık ve kemik artıklarını ayırıp bedavadan almasına izin veriyordu, çünkü ana yüreğini kabartıyordu Grenouille'in masumluk kokusu. Bu kokulardan ise, alkolle doğrudan doğruya damıtma yöntemiyle, mutlaka yalnız olmayı, insanların ondan uzak durmasını istediği zamanlar yaydığı bir kokunun ana bileşenlerini elde etmişti. Çevresinde ihtiyar, bakımsız ağızların hohladığına benzeyen, hafif tiksindirici bir hava, bir kokuşma izlenimi yaratıyordu bu koku. O kadar etkiliydi ki, aslında pek güç beğenir olmayan Druot bile elinde olmadan yüzünü çeviriyor, soluğu dışarıda alıyordu, tabii kendisini gerçekten iten şeyin ne olduğunu açık seçik bilmeden. Uzaktutucu'dan birkaç damla, şöyle kulübenin eşiğine damlattı mı, yetiyordu içeri girebilecek, insan olsun hayvan olsun her varlığı geri püskürtmeye.

Durumun gereğine göre elbise değiştirir gibi değiştirdiği ve hepsi insanların dünyasında kılma halel gelmeden yaşamasına, gerçek kimliğinin anlaşılmamasına yarayan bu çeşitli kokuların koruyucu kanadı altında artık gerçek tutkusuna verebilirdi kendini: Kokuları daha bir incelik, ustalıkla avlamak. Burnunun ucunda büyük bir hedefi, bir yıldan fazla da zamanı olduğundan, silahlarını bileme, tekniklerini geliştirme, yöntemlerini yavaş yavaş yet-kinleştirme işine yalnız öğrenme ateşiyle yanarak değil, aynı zamanda son derece ölçüp biçerek, dizgeli davranarak girişti. Baldini'nin yamndayken gelip durduğu noktadan, cansız nesnelerin kokusunu elde etmekten yola koyuldu: taş, metal, cam, odun, tuz, su, hava...

O zamanlar, damıtma denen kaba saba yöntemle bir güzel çuvalladığı şey, şimdi yağların yüksek özümleme gücü sayesinde gerçekleşiyordu. Serin küflü, kararmış kokusu hoşuna giden bir pirinç kapı tokmağını birkaç gün sığır yağına buladı Grenouille. Ne görelim, kazıyıp sınadığında, çok hafifçe de olsa düpedüz aynı o tokmak gibi kokuyordu yağ. Hatta alkolde lavage'dan geçirildikten sonra bile kalıyordu koku, gerçi sonsuz derecede hafif, uzak, alkolün buharıyla örtülmüş, dünyada olsa olsa ancak

Grenouille'in has burnuyla algılanabilir haldeydi - ama gene de vardı işte, yani: En azından ilke olarak ele geçirilebilir bir şeydi. Elinde on bin kapı tokmağı olsa da bunları bin gün sığır yağına bulanmış tutabilse, pirinç kapı tokmağı kokusunu taşıyan küçücük bir damla Essence Absolue elde edebilirdi, bu da öyle kuvvetli bir koku olurdu ki, herkesin burnunun dibinde, varlığını yadsıyamayacağı bir kapı tokmağı yanılsaması belirirdi.

Aynı şeyi, kulübesinin karşısındaki zeytinlikte bulduğu bir taşın gözenekli, kireçsi kokusuna uyguladığında da başarılı oldu. Mazeration'a tuttuğu taştan elde ettiği bir tutamak taş pomadındaki sıfıra yakın koku çok eğlendirdi onu. Bu kokuyu, kulübesinin çevresinden sağladığı çeşit çeşit başka kokuyla birleştirerek yavaş yavaş, Fransisken manastırının arkasındaki o zeytinliğin küçük bir kokusal modelini kurdu, zeytinliği minicik bir flakonda yanma alabiliyor, canı çektiğinde bir koklayışla yeniden yaratabiliyordu.

Ortaya koydukları, tabii kendisinden başka kimsenin değerini bilemeyeceği, hatta farkına bile varamayacağı, virtüözce işlenmiş koku hünerleri, harika güzellikte küçücük oyunlardı. Onunsa sevinçten aklı başından gidecek gibi oluyordu böyle anlamsız yetkinlik ürünleri doğdukça; ömründe ne daha önce yaşamıştı, ne daha sonra yaşayacaktı bu oyun oynarcasına bir heves içinde kokudan manzaralar, natürmortlar, tek nesne resimleri yarattığı sürece tattığına benzeyen, gerçekten masumca bir mutluluğu.

Kış sinekleri avlıyordu, kurtçuklar, sıçanlar, küçücük kediler, sonra sıcak yağda boğuyordu bunları. Geceleri gölge gibi ahırlara giriyor, inekleri, keçileri, domuz yavrularını birkaç saatliğine, don-yağı sürülmüş bezlerle örtüyor ya da sıvıyağa batırılmış sargılarla sarıyordu. Ya da bir koyun ağılına sokulup gizlice bir kuzu kırpıyor, sonra kokulu yününü alkolde yıkıyordu. Sonuçlar başlangıçta daha pek doyurucu değildi. Çünkü tokmak, taş gibi sabırlı nesnelere benzemiyordu hayvanlar, kokularını pek direne direne veriyorlardı. Domuzlar sargılarını domuz damının direklerine sürte sürte çıkarıyordu. Koyunlar geceleyin elinde bıçak yaklaştığında bağırıyordu. Anlayışsız inekler sallayıp atıyordu memelerine sargılı yağlı bezleri. Tuttuğu birkaç böcek, tam işlemden geçireceğinde, iğrenç kokulu

sıvılar salgılamıştı, sıçanlarsa korkudan olacak, o kokusal yönden hassas mı hassas pomatlarına sıçıyordu. Kokularını yakınmadan, ya da çok çok sessiz bir iç çekmeyle veren çiçeklere hiç mi hiç benzemeyen bu hayvan takımı, mazeration uygulayacak olursa dehşet içinde ölüme karşı durmaya çalışıyor, kesinlikle karışıp dibe gitmek istemiyor, çırpınıyor ve bu arada hiç beklenmeyecek miktarda korku teri, ölüm teri çıkarıyordu; ter de asit düzeyini yükseltip bozuyordu sıcak yağı. Tabii doğru dürüst çalışılmıyordu böyle olunca. Nesnelerin debelenmesi önlenmeliydi, hem de öyle birdenbire olmalıydı ki bu iş, korkmaya ya da direnmeye fırsat bulamasınlardı. Öldürmesi gerekiyordu onları.

Bunu ilk olarak küçük bir köpek üzerinde denedi. Karşıda mezbahanın önünde duran yavruyu bir et parçasıyla annesinin yanından ayartıp atölyeye kadar çekti, sonra da hayvan sevinçten soluğunu şaşırmış bir halde Grenouille'in sol elindeki eti kapmaya çalışırken, sağ elinde tuttuğu bir odunu kısa, sert bir vuruşla ense köküne indirdi. Ölüm öyle ansızın gelmişti ki küçük köpeğin üstüne, ağzının kenarlarındaki, gözlerindeki mutluluk ifadesi kaybolmamıştı bile; Grenouille onu kokulama odasında, iki yağ levhası arasında bir ızgaraya yatırıp saf, korku teriyle lekelenmemiş köpek kokusunu yaymaya bıraktığında. Tabii dikkat etmek gerekiyordu! Leşler de, toplanmış çiçekler gibi, çabuk bozulurdu. Bu yüzden Grenouille kurbanının başında nöbet tuttu, bir on iki saat süreyle, köpeğin vücudundan gerçi hoş olan, ama saflığı bozan leş kokusunun ilk iplikleri yayılmaya başlayana kadar. Hemen kesti enfleurage'ı, leşi yok etti, çıkan birazcık yağı bir kaba koyup dikkatle alkol banyosundan geçirdi. Alkolü bir yüksük dolusu kalıncaya kadar damıttı, sonra aldığı bu ürünü ufacık bir cam tüpe koydu. Parfüm basbayağı nemli, yağı taze, biraz da keskin köpek tüyü kokuyordu, hem de ne kuvvetli bir kokuydu bu! Grenouille kokuyu gidip de mezbahanın önündeki dişi köpeğe koklatınca hayvan sevinçten ulumaya, kuyruk sallamaya başladı, burnunu tüpten ayırmak istemiyordu. Grenouille ise parfümün ağzını kapayıp cebine soktu ve uzun zaman, ilk kez canlı bir varlığın kokan ruhunu çaldığı bu ilk zafer gününün anısına, üstünde taşıdı.

Sonra usul usul, en büyük dikkatle insanlara yanaştı. Önce güvenli bir uzaklıktan, geniş örgülü bir ağ atarcasına seçiyordu avını, çünkü onun için önemli olan çok avlamak değil, av yönteminin ilkesini sınamaktı.

Hazırladığı o hafif dikkati çekmezlik kokusuyla gözlerden korunmuş olarak, ‘Quatre Dauphins’ lokantasında akşamleyin müşterilerin arasına karışıp sıraların, masaların altına, gizli köşelere yağ içmiş küçücük bez parçaları iliştirdi. Bunları birkaç gün sonra toplayıp kokladı. Gerçekten her türlü mutfak buğusunun, tütün dumanının, şarap kokularının yanında bir parça da insan kokusu veriyorlardı. Ama çok belirsiz, çok örtük kalıyordu bu koku, kişisel bir şey olmaktan çok, genel bir ağır hava izlenimi taşıyordu. Buna benzer, ama daha saf, yüce bir terleyişe doğru kertelenmiş bir kitle halesiniyse katedralde, 24 Aralık’ta sıraların altına döşediği örnek bezciklerini 26 Aralık’ta, üzerlerinden en az yedi ayin geçtikten sonra topladığında kazandı: Kıç terinin, aybaşı kokusunun, serin diz oyuklarının, kasılmış ellerin, bir ağızdan ilahi söyleyen, avemaria inleyişli gırtlaklardan çıkan soluklarla, iç kaldıran günnük, mür durmanıyla karışmasından doğan, tüyler ürpertici bir koku çorbası resmolmuştu yağlı bezlere: bulanık, çizgileri belirsiz, yoğunluğu mide bulandıran, ama gene de başka bir şeyle karıştırılmaz biçimde insan kokan bir koku.

İlk bireysel kokuyu, Charite hastanesinde ele geçirdi Grenouille. Yeni frengiden ölmüş bir saraç kalfasının, içinde iki ay sarınıp yattığı, aslında yakılmaya ayrılmış çarşafını çalmayı başardı. Çarşaf saracın kendi yağım öylesine çekmişti ki, yaydığı kokuları bir enfleurage macunu gibi tutmuştu, doğruca lavage’a alınabilirdi. Sonuç hortlakça bir ürün oldu:

Alkolle çözeltinin içindeki saraç, ölülerin arasından ayrılıp Grenouille’in burnu önünde kokusal yoldan dünyaya döndü, her ne kadar kendisine can veren yöntemin garipliği ve hastalığından kalan bir sürü miyazma yüzünden biçimi bozulmuş, bir hayale dönmüşse de, bireysel bir koku resmi olarak pekâlâ tanınır gibiydi: otuz yaşında, kısa boylu, sarışın, basık burunlu, kolları bacakları kısa, ayakları düztaban ve peynir kokulu, cinsel organı şişmiş, öfkesi burnunda, ağzı bayat bayat kokan bir adam. Güzel bir adam değildi, koku bakımından güzel değildi bu saraç, değmezdi o küçük köpek gibi uzun zaman saklamaya. Gene de bütün bir gece, kokudan bir hortlak gibi kulübesinde alıkoydu Grenouille onu, başka bir insanı çevreleyen haleyi gücü altına almanın verdiği mutluluğu, derin doyumu tatmak için. Ertesi gün döktü.

O kış günlerinde bir deney daha yaptı. Şehri dolaşan dilsiz bir dilenci kadına, çıplak derisinde bir gün boyunca çeşitli sıvı ve katı yağ karışımlarına daldırılmış bez parçaları taşıması için bir frank verdi. Böylece ortaya çıktı ki, kuzu böbreği yağı ile birkaç kere süzülmüş domuz ve inek yağını iki-beş-üç oranında karıştırıp az miktarda ilkyağ katarak elde ettiği macun, insan kokusunun sinmesi bakımından en uygun olanıydı. Grenouille bu işi burada bıraktı. Herhangi canlı bir insanı hepten ele geçirip parfümünü çıkarma işlemine girmeye gerek görmedi. Böyle bir şeyin hep belirli tehlikesi vardı, hiç de yeni bir bilgi sağlamazdı. Bir insanın kokusunu çalma tekniklerini artık avucunun içi gibi öğrendiğini anlamıştı, kendi kendine bir daha kanıtlaması gerekmezdi.

Zaten genel olarak insanın kokusu da umurunda değildi. İnsan kokusunu, yerinelik maddeler kullanarak da yeterince taklit edebiliyordu. Onun istediği, belirli insanların kokuşuydu: o çok seyrek olan, aşk uyandıran insanların kokusu. Böyleleriydi onun kurbanları.

XXXIX

Dul Bayan Arnulfi, birinci kalfası Dominique Druot’yla ocak ayında evlendi. O da böylece Maitre Gantier et Parfumeur unvanına yükseldi. Loncadaki ustalara büyük, kalfalara daha mütevazi bir yemek verildi. Madam artık Druot’yla resmen paylaştığı yatağına yeni bir şilte aldı, renkli gardrobunu açtı. Bunun dışında her şey eskisi gibi kaldı. Eski, iyi Arnulfi soyadı, bölüşmediği serveti, işin mali yönetimi ve bodrum anahtarı onda kaldı; Druot her gün cinsel görevlerini yerine getiriyor, sonra şarap içip serinlemeye gidiyor, Grenouille ise artık madanım birinci ve tek kalfası olmasına karşın, yapılacak işlerin büyük bölümünü değişmeyen kıt ücret, az yemek, kuru yatak karşılığı yapıyordu.

Yıl sarı bir yaşamba seliyle, sümbüller, menekşeler ve insanı uyuşturan nergislerle başladı. Martta bir pazar günü -Grasse’a gelişinin üstünden bir yıl geçmiş olmalıydı- Grenouille, şehrin öbür ucunda, surun arkasındaki bahçede işlerin ne âlemde olduğuna bakmak için yola çıktı. Bu kez kokuya hazırlıklıydı, kendisini neyin beklediğini oldukça iyi biliyordu... Gene de, daha Porte Neuve’de, surun oraya olan yolun henüz yarısını gitmişken,

kızın kokusunu aldığında kalbi çarpmaya başladı, damarlarında kanın mutluluktan kıpır kıpır ettiğini hissetti: Kız yerindeydi, o eşsiz güzellikteki bitki, kışı hiçbir zarar görmeden geçirmiş, dallarına su yürümüş, büyümekte, gelişmekte, en görkemlisinden çiçekler açmaktaydı! Kokusu beklediği gibi. zarafetinden bir şey yitirmeden daha bir kuvvetlenmişti. Daha bir yıl önce hafif hafif çiller, damlalar gibi bu yayılan koku şimdi sanki kıvamlanıp, bin renkte ışıldayan, ama gene de her rengi bir arada kalan, kopmayan, hafif macunsu bir akıntıya dönüşmüştü. Ve bu kokunun gittikçe güçlenen bir kaynaktan beslendiğini saptıyordu Grenouille sevinç içinde. Bir yıl daha, yalnız bir yıl daha, yalnız on iki ay, o zaman bu kaynak taşacaktı, o zaman gelip eline alabilir, yabansı yabansı saçtığı kokuyu tutabilirdi.

Duvar boyunca, arkasında bahçenin bulunduğu o belli yere kadar yürüdü. Kız anlaşılan bahçede değil evde, pencereleri kapalı bir odada idi, ama kokusu yumuşak bir rüzgâr gibi esiyordu surdan aşağı. Grenouille hiç kımıldamadan duruyordu. İlk duyduğu günkü gibi sarhoşlamış ya da sersemlemişti. Taptığı kızı uzaktan dinleyen ya da gözleyen, bir yıl sonra da alıp evine götüreceğini bilen bir âşığın duyduğu mutlulukla iyice dolmuştu. Gerçekten Grenouille, tek başına yaşayan kene, iğrenç gulyabani, hiçbir zaman sevgi duymamış, hiçbir zaman sevgi uyandıramamış gayrı-insan Grenouille o mart günü Grasse şehrinin suru karşısında dikilmiş seviyordu ve sevgisi, ta derinlerine kadar ulaşan bir mutluluk yayıyordu içine.

Tabii, bir insanı, sözgelimi orada sur ardındaki evde yaşayan kızı seviyor değildi. Kokuyu seviyordu. Yalnız onu, başka hiçbir şeyi değil, üstelik onu da, ilerde kendinin olacak koku olarak seviyordu. Bir yıl geçince alıp götürecekti, yaşamını ortaya koymacasına ant içiyordu bunu yapacağına. Bu acayip anttan, ya da nişandan, kendisine ve gelecekteki kokusuna verdiği bağlılık sözünden sonra pürne-şe oradan ayrıldı, Porte du Cours'dan şehre döndü.

Gece, kulübesinde yatarken içinde yükselen ayartmaya karşı duramayıp kokuyu belleğinden bir daha çekip çıkardı, içine gömülüp okşadı onu, kendini kokunun okşamalarına bıraktı, öyle iç içe, öyle düşsel bir yakınlık yaşadı ki, sanki daha şimdiden, gerçekten onun olmuştu koku, onun kokusu,

onun kendi kokuşuydu, onu kendinde seviyor, kendini onunla seviyordu, uzunca süren, nefis bir sarhoşluğa daldı böylece. Bu kendine âşıklık duygusunun uyuduğunda da yanında olmasını isterdi. Ama tam gözlerini kapamış, uyumasına çok çok bir soluk alımı zaman kalmıştı ki terk etti duygu onu, birdenbire yok oldu, yerini kulübenin soğuk keskin keçi ahırı kokusu aldı.

Grenouille dehşetle irkildi. “Ne olacak?” diye düşündü, “sahip olacağım bu koku... ya da koku bitince ne olacak? Bütün kokuların sonsuz olduğu anılar dünyasına benzemiyor bu iş. Gerçek koku kendini dünyaya harcıyor. Uçucu bir şey bittiği zaman onu aldığım kaynak da çoktan kurumuş olacak. Eskisi gibi çıplak kalacağım, gene uydurma kokularımla idare etmeye çalışacağım. Hayır, eskisinden de berbat olacak! Çünkü bu arada onu, kendi şaheser kokumu tanımış, takınmış olacağım, bir daha da unutamayacağım, çünkü ben hiçbir kokuyu unutmam.

Demek ömür boyu ancak onun anısıyla yaşayabileceğim, şimdiden olduğu gibi, şimdi de bir an için o kokuya sahip olacak olan bir benin ön-anısıy-la yaşadığım gibi... Peki öyleyse ne diye ihtiyacım olsun bu kokuya?”

Bu düşünce hiç mi hiç hoşuna gitmemişti Grenouille’in. Daha elinde olmayan kokuyu eline geçirdiği zaman yeniden kaybedeceğinin kaçınılmazlığı ölçüsüz bir korku uyandırıyordu içinde. Ne kadar giderdi? Birkaç gün? Bir iki hafta? Belki, çok tutumlu sürünürse bir ay? Ya sonra? Kendini şişedeki son damlaları silkelerken, flakonu, en küçük bir artığın bile boşa gitmemesi için alkolle yıkarken gördü, sonra da sevgili kokusunun sonsuza kadar bir daha geri getirilemez biçimde uçup gittiğini gördü, burnuyla duydu. Yavaş yavaş can çekişerek ölmeye benzer bir şey, boğulmanın bir çeşit tersi, kendi benliğinin bu pis dünyaya yavaş yavaş, eziyet vere vere çıkıp buharlaşması olacaktı bu.

Urperdi. Tasarılarından cayma, çıkıp geceye karışma, başını alıp gitme isteği sarıverdi içini. Karlı dağları aşacaktı, dinlenmeden, yüz mil gidip Auvergne’nin içlerine ulaşacak, orada eski mağarasına girip ölümüne uyuyacaktı. Ama yapmadı. Oturduğu yerde kalıp, ne kadar kuvvetli olursa

olsun, isteğine boyun eğmedi, çünkü alıp başını gitmek ve bir mağaraya sığınmak eskiden beri isteğiydi. Çoktan bildiği bir şeydi. Ama daha bilmediği, bir insan kokusuna, surun ardındaki kızınki gibi şahane bir kokuya sahip olmaktı. Bu kokunun mülkiyeti, hemen ardından kaybı ile korkunç derecede pahalı ödeyeceğini bilse de, mülkiyeti ve kaybı, ikisinden de bir kalemde vazgeçmekten daha çekici görünüyordu gözüne, çünkü ömrü boyunca hep vazgeçmişti. Ama sahip olduğu, kaybettiği olmamıştı daha hiç.

Yavaş yavaş kuşkuları, onlarla birlikte de titremesi geçti. Sıcak kanın içini yeniden canlandırdığını, karar verdiği şeyi yapma istencinin yeniden üzerinde egemen olduğunu hissetti. Hem öncekinden de güçlü biçimde, çünkü artık salt bir isteyişten değil, aynı zamanda düşünülüp tartılmış bir karardan doğuyordu. Kendi içinde kuruyup gitmek ya da kendini aşağı bırakmak arasında bir seçim yapmak durumunda kalan kene Grenouille, ikincisini seçmişti, hem de bu düşüşün son düşüşü olacağını pek iyi bile bile. Gene döşeğine uzandı, sımsıcak bir duyguyla ot yatağına, sımsıcak bir duyguyla yorganının altına girdi ve pek bir kahraman göründü kendi gözüne.

Ama bu kaderci-kahramanca duygu onu uzun zaman doyuracak olsaydı, Grenouille zaten Grenouille olmazdı. Böyle bir duyguyla yetinemeyecek kadar güçlüydü kendini saydırma istenci, ileriydi düzenbazlığı, işlekti zekâsı. Tamam surun arkasındaki o kızın kokusuna sahip olmaya kesin karar vermişti. Kokuyu birkaç hafta sonra kaybeder, kendi de bu kayıba dayanamayıp ölürse, o da tamamdı. Ama daha iyisi ölmemek, gene de kokuyu elinde tutmak, ya da kaybını olabildiğince geciktirmekti. Dayanıklı bir hale getirmeliydi. Kimliği bozulmadan uçuculuğu giderilmeliydi bu da bir parfümcülük sorunuydu.

Kokular vardır, on yıllarca durur. Misk sürülmüş bir dolap, tarçın yağı içirilmiş bir deri, bir amber yumrusu, sedir ağacından bir kutu koku bakımından ölümsüze yakın şeylerdir. Başka kokularsa, lim yağı, bergamot, nergis özü, tutya özü ve daha birçok çiçek kokusu, saf biçimde, kendi başlarına açık havaya çıkarılırsa birkaç saat içinde uçuverir-ler. Parfümcü bu yazgıya çok uçucu kokuları kalıcı olanlara bağlayarak, yani bir yerde

onlara, özgürlük atılımlarını dizginleyen kelepçeler takarak engel olur ki bu işin de hüneri kelepçeleri, bağlanan koku özgürmüş izlenimi verecek kadar gevşek tutmak, ama kaçıp gidemeyeceği kadar sıkmaktadır. Grenouille bir kere bu hüneri, tutya yağı hazırlarken en yetkin biçimde göstermiş, tutyanın ölümlü kokusunu azıcık miktarlarda zabat, vanilya, labdanum ve selviyle bağlamış, böylece layık olduğu üzere koklanabilir hale getirmişti. Buna benzer bir şeyi kızın kokusuna uygulamak niçin mümkün olmasındı? Bütün kokuların en değerlisini, en kırılganını ne diye saf haliyle kullanıp çarçur etsindi? Ne hoyratlık? Ne eşi görülmemiş kabalık? Elmas tıraşsız bırakılır mıydı? İnsan altını boynuna külçe halinde mi takardı? Sanki o, Grenouille, Druot ve bütün öbür kızgın yağ ehli, damıtıcı güruhu, çiçek katilleri gibi ilkel bir koku haydutu muydu? Yoksa dünyanın en büyük parfümcüsü filan değil miydi?

Bunu daha önce düşünmemiş olmanın dehşetiyle elini alnına vurdu: Tabii ham biçimde kullanılamazdı bu biricik koku. Onu en değerlisinden bir taş gibi kaşa oturtmalıydı. Kokulardan bir alınlık işlemeliydi, en gözde yerinde de, hem başka kokulara bağlanmış, hem onlara egemen biçimde, kendi kokusu parıldamalıydı. Zanaatın bütün kurallarına uygun bir parfüm yapacaktı, bu parfümün can alıcı tonu ise, surun arkasındaki kızın kokusu olacaktı.

Alınlığın yan taşları olarak, temel tonu, orta tonu, üst tonu, uç kokusu, saptayıcısı olarak tabii ne misk ne zabat, ne gülyağı, ne neroli uygundu, orası kesindi. Böyle bir parfüm için, bir insan parfümü için başka hammaddeler gerekliydi.

XXXX

Aynı yılın mayısında Grasse ile doğusundaki Opio kasabası arasında yarı yolda bir gül bahçesinde on beş yaşında bir kızın çıplak cesedi bulundu. Başının arkasına vurulun bir topuzla öldürülmüştü. Bulan köylü gördüğü şeyin korkunçluğundan öyle afallamıştı ki, polis komiserine sesi titreyerek ömründe bu kadar güzel bir şey görmediğini söyleyince -aslında o kadar feci bir şey görmediğini söylemek istiyordu— az kalsın kuşkuları kendi üzerine çekecekti.

Kız gerçekten olağanüstü güzellikteydi. Hani o durgun türden, koyu baldan yoğrulmuşa benzer, düzgün, tatlı ve felaket yapışkan; ağırca bir el hareketiyle, bir saç savuruşuyla, bakışlarındaki yavaş, tek bir kamçı sallayışıyla bulundukları yeri egemenlikleri altına alan ve bu arada bir kasırganın merkezinde dururmuşçasma dinginliklerini bozmayan; erkeklerin de kadınların da özlemlerini, gönüllerini çelen kendi çekim güçlerinin sözümona farkında olmayan tür kadınlardandı. Ve genç, gepgenç bir kızdı, türünün çekiciliği henüz pelteleşecek kadar koyulmamıştı üzerinde. Daha o ağır kolları bacakları düzgün, sıkı, göğüsleri dipdiriydi, siyah, geniş yüzünde dupduru çizgiler, gizli mi gizli köşeler vardı henüz. Tabii saçları gitmişti. Katil saçlarını da elbiselerini de kesip götürmüştü.

Çingenelerden kuşkulanıldı. Çingenelerden her şey beklenirdi. Çingeneler bilindiği gibi eski elbiselerden pala dokur, insan saçıyla yastıklarını doldurur, asılanların derisinden, dişlerinden küçük bebekler yapardı. Böyle sapıkça bir cinayeti ancak Çingeneler işlemiş olabilirdi. Ne var ki çevrede Çingene yoktu o sıra, ne yakında ne uzakta; Çingeneler oralardan en son aralık ayında geçmişlerdi.

Çingene bulamayınca italyan göçmen işçilerden kuşkulandılar. Ama İtalyanlar da yoktu ortada, onlar için mevsimin gelmesine daha çok vardı, ancak haziranda, yasemin toplamaya gelirlerdi oralara; öyleyse onlar da yapmış olamazdı. Sonunda perukacılara geldi sıra, işyerlerinde öldürülen kızın saçı arandı. Boşuna. Sonra Yahudilerdir dendi, sonra Benedikt manastırındaki sözde şehvet düşkünü -tabii hepsi yetmişini aşmış olan— keşişler, sonra Sistersienser keşişleri, sonra Masonlar, sonra Charite'nin akıl hastaları, sonra kömürcüler, sonra dilenciler, en sonunda da ahlaksız soylular, özellikle Cabris markisi, çünkü üçüncü kez evlenmişti ve söylendiğine göre sarayının bodrumlarında şehvet ayinleri yapıyor, erkekliğini güçlendirmek için bakire kanı içiyordu. Tabii somut bir kanıt çıkmadı ortaya. Cinayeti gören olmamış, ölünün elbiseleri, saçları bulunamamıştı. Birkaç hafta sonra araştırmaları kesti polis komiseri.

Haziran ortasında çiçek toplayarak para kazanmaya italyanlar geldi; birçoğu aileleriyle birlikte. Çiftçiler iş verdi onlara gerçi, ama geçmiş cinayeti düşünerek karılarına, kızlarına, yanlarına yanaşmayı yasakladılar;

ne olur ne olmazdı. Çünkü her ne kadar göçmen işçiler o cinayetten sorumlu değildiler ama, ilkece olabilirlerdi de; bu yüzden onlara karşı tetikte olmak en doğrusuydu.

Yasemin hasadı başlayalı çok olmamıştı ki iki cinayet daha işlendi. Kurbanlar gene güpgüzel kızlardı, gene o siyah saçlı, durgun türdendiler, gene çıplak ve saçları kesilmiş olarak, başlarının arkasında vuruş yarasıyla çiçek tarlalarında bulunmuşlardı. Gene hiçbir iz yoktu katilden. Haber yıldırım hızıyla yayıldı, tam göçmen ahaliye karşı düşmanca eylemler başlamak üzereydi ki öldürülenlerin ikisinin de İtalyan, Cenovalı bir gündelikçinin kızları olduğu anlaşıldı.

Korku yayılmıştı şimdi yöreye, insanlar yılgınca öfkelerini kime yöneltеceklerini bilemiyorlardı. Gerçi hâlâ delilerden ya da o tuhaf markiden kuşkulananlar vardı; ama öyle pek kimsenin inanacağı gelmiyordu buna, çünkü deliler gece gündüz gözetim altındaydı, markiyse ta ne zaman önce Paris'e gitmişti. Böyle olunca saflar sıklaştırıldı. Çiftçiler o zamana kadar tarlalarda geceleyen göçmenlere samanlıklarını açtılar. Kentliler her mahalleye gece devriyesi koydular. Polis komiseri kapılardaki nöbetleri pekiştirdi. Gene de bütün çabalar bir işe yaramadı. Çifte cinayetten birkaç gün sonra, aynı öncekilerin durumuna sokulmuş bir kız daha bulundu. Bu seferki Piskopos sarayında çalışan Sardunyalı bir çamaşırcıydı, Fontaine de la Foux'nun büyük havuzuna yakın bir yerde, hani hemen kent kapılarının önünde öldürülmüştü. Her ne kadar şehir meclisi üyeleri korkuya kapılan kentlilerin sıkıştırmasıyla başka önlemler aldılarsa da kapılarda çok çok sıkı denetlemeler, gece nöbetlerinin arttırılması, bütün kadın kişiler için karanlık bastıktan sonra sokağa çıkma yasağı yaz boyu bir genç kız cesedinin bulunmadığı tek hafta geçmedi. Hep de yeni kadın olmaya başlamış kızlardı, hep en güzellerinden, hep o siyah saçlı, ağdalı türden. Gerçi katil, yerli halk arasında yaygın olan yumuşak, beyaz ciltli ve biraz iri kız türünü de ihmal etmiyordu. Hatta son zamanlarda -çok zayıf olmamak koşuluyla- esmerler, hatta kumrallar da ağına düşer olmuştu. Nerede olsalar buluyordu, yalnız Grasse'ın çevresinde değil, şehir içinde, hatta evlerinde bile. Bir marangozun kızı beşinci kattaki odasında öldürülmüştü; evdekilerden kimse en ufak bir gürültü duymamış,

başka zaman olsa her yabancının kokusunu alıp havlayan köpekler ses çıkarmamıştı. Katil ele gelmez, vücutsuz, hortlak gibi biri olsa gerekti.

İnsanlar küplere bindi, yönetime sövüp saydı. En küçük bir söylentiden kalabalıklar birikiyordu. Sevda tozu ve benzeri şarlatan ilaçları satan bir gezgin satıcı neredeyse linç edilecekti, çünkü ilaçlarında öğütülmüş kız saçı olduğu ileri sürülmüştü. Hotel de Cabris ile Charite hastanesine kundak sokuldu. Kumaş tüccarı Alexandre Misnard kendi evinin hizmetçisini, bir gece hizmetçi geç vakit eve döndüğünde, meşhur katil geliyor sanarak vurup öldürdü. Gücü yeten, yeni yetişen kızını uzaktaki akrabalarının yanına, ya da Nis, Aix ya da Marsilya'daki yatılı okullara gönderiyordu. Şehir meclisinin direnmesi üzerine polis komiseri görevinden alındı. Yerine gelen, saçsız dilberleri bir hekim kuruluna denetletip kızlık durumlarına baktırdı. Hepsinin de el değmemiş halde olduğu anlaşıldı.

Gariptir ki bunu öğrenmek duyulan dehşeti azaltacağı yerde arttırdı, çünkü herkes açıkça söylemeşe de kızların ırzına geçilmiş olacağını varsaymıştı. Öyle olsaydı en azından bir dürtüsü anlaşılmış olacaktı katilin. Şimdi kimsenin aklı bir şeye ermiyordu, çaresiz kalmışlardı. Artık Tann'ya inanan duaya sığınıyor, hiç değilse kendi evini şeytanın şerrinden koruması için yalvarıyordu.

Şehir meclisi Grasse'ın en zengin, en saygın bü-yük-kentsoylularıyla soylularından oluşan, çoğunluğu aydın görüşlü, kilise karşıtı, gerçi piskoposa iyi bir adam diye şimdiye kadar ilişmemiş, ama manastırları depo ya da fabrika yapmak için de içleri giden, otuz kişilik bir kuruldu; meclisteki bir mağrur, güçlü baylar çaresizliklerinden, işi Monseigneur Piskopos'a etek yalayıcı bir dilde kaleme alınmış bir dilekçe gönderip dünyasal idarenin ele geçire-mediği kız katili canavarları —öncülü piskopos hazretlerinin 1708 yılında, o sıralar ülkeyi tehdit eden korkunç çekirgeler için yaptığı üzere- lanetleyip aforoz etmesini rica etmeye kadar vardırdılar. Gerçekten de eylül sonunda, o zamana kadar her halk kesiminden, en güzellerinden yirmi dördün üstünde genç kız kırıp geçmiş olan Grasse'lı kız katili hem yazılı duyurular asılarak hem de sözlü olarak şehrin bütün vaaz kürsülerinden, bu arada Notre Dame du Puy'nün

kürsüsünden bizzat piskoposça, törenli bir biçimde lanetlendi ve aforoz edildi.

Başarı büyüktü. Cinayetlerin bir günden öbürüne ardı kesildi. Ekim, kasım ayları cesetsiz geçti. Aralık başında Grenoble'dan, bu kez de oralarda, kurbanlarını boğup elbiselerini lime lime ederek üstlerinden alan, başlarından tutam tutam saçlarını yolan bir kız katilinin dolaştığı haberleri geldi. Her ne kadar bu kasabada cinayetlerle Grasse'ta titizce işlenenler arasında bir uyuşma yoktuysa da herkes bir ve aynı katilin söz konusu olduğundan emindi. Grasse'lılar cani artık kendi şehirlerinde değil, yedi günlük yoldaki Grenoble'da azıyor diye derin bir soluk alıp üç kere haç çıkardılar. Piskoposun şerefine bir fener alayı düzenlediler, 24 Aralıkta da büyük bir şükran ayini yaptılar. Sıkılaştırılmış olan güvenlik önlemleri 1 Ocak 1766'da gevşetildi, kadınların gece sokağa çıkma yasağı kaldırıldı. İnanılmaz bir hızla normale döndü kamu hayatı da, özel hayat da. Korku bir anda üflenmiş gitmiş gibiydi. Kimse daha birkaç ay önce kenti ve çevresini saran dehşetten söz etmiyordu artık. Ölenlerin ailelerinde bile konuşulmaz olmuştu konu. Sanki piskoposun laneti yalnız katili değil, anısını da silip atmıştı. İnsanların da işine geliyordu böylesi.

Yalnız, o mucizevî çağa yaklaşan kızı olanlar hâlâ gözlerini kızlarının üzerinde bulunduruyorlar, akşam olurken yüreklerine bir korku giriyor, sabahları kızı sağ salim bulduklarında ise mutlu oluyorlardı - tabii bu mutluluğun nedenini kendilerine bile açık etmekten çekinerek.

XXXXI

Ama şehirde bir adam vardı ki, bu barışa güvenmiyordu. Adı Antoine Richis'ydi, ikinci konsül görevini üstlenmişti ve Rue Droite'm başında, görkemli bir malikânede oturuyordu.

Richis duldu, Laure adında bir kızı vardı. Daha kırkma gelmemiş, dinçliğindense hiçbir şey yitirme-miş olmasına karşın, yeniden evlenmeyi daha bir süre düşünmüyordu. Önce kızını evlendirmek istiyordu. Hem de öyle ilk karşısına çıkacak adamla değil, soydan biriyle. Örneğin bir Bouyon baronu vardı, bir oğul ve Vence yakınında bir tımar sahibi, şöhreti iyi, mali

durumu perişan; Richis şimdiden baronla sözleşip çocukların ilerde evlenmesini karara bağlamıştı. Laure bir dünya evine girsin, o zaman kendi damatlık duyargalarını, itibarı yüksek Dree, Maubert ya da Fontmichel ailelerine doğru uzatacaktı. Kendine düşkün biri olup ne olursa olsun soylu bir döşek arkadaşına heveslendiği için değil, bir hanedan kurmak, çocuklarının torunlarının önüne, en üst düzeyde toplumsal saygınlığa, siyasal etkililiğe götüren bir yol açmak istediğinden. Bunun içindir ki, biri işlerini üzerine alırken öbürü hukuk kariyerinden ve Aix'deki parlamentodan geçerek doğruca soyluluğa yükselecek en az iki oğlu olması gerekiyordu. Ama kendi zümresinden bir adam olarak bu gibi yüksek amaçlara ulaşmayı düşünebilmesi, ancak gerek kendi gerek ailesi Proven-çe soylularıyla sıkı bir bağ kurarsa söz konusuydu.

Bu derece yüksek tasarılar yapmasını haklı çıkaracak şeyse efsanevi zenginliğiydi. Antoine Richis, bütün yörenin en zengin yurttaşıydı. Yalnız portakal, zeytin, buğday, kenevir yetiştirdiği Grasse çevresinde değil, Vence dolaylarında, Antibes yönünde de ortakçıya verdiği büyük çiftlikleri vardı. Aix'de evleri, şehir dışında evleri, Hindistan'a işleyen gemilerde hisseleri, Cenova'da sürekli bir yazıhanesi vardı, Fransa'nın en büyük koku maddeleri, baharat, yağ ve deri ticarethanesi de onundu.

Richis'nin sahip olduğu en değerli şey ise kızıydı. Tek çocuğuydu, tam on altısına basmıştı, koyu kızıl saçları, yeşil gözleri vardı. Yüzü öyle güzeldi ki; her yaştan kadm-erkek konuklar görür görmez büyüsüne tutulur, gözlerini bir daha ayıramaz, kızın yüzünü gözleriyle, sanki dilleriyle dondurma yalıyormuş gibi yalarlardı; bu arada suratlarına, böyle yalama uğraşlarına özgü o budalaca kendini vermişlik ifadesi gelip otururdu. Richis bile, kendi kızını seyrederken birdenbire, belirsiz bir süredir, bir çeyrek, belki yarım saatten beri dünyayı, dünyayla birlikte -yoksa uykusunda bile unutmadığı-işlerini unuttuğunu, o harika kıza bakarken bütün bütün, ne yaptığını bilemeyecek kadar kendinden geçip eridiğini fark ederdi. Son zamanlarda ise -huzursuzluk içinde saptıyordu bu durumu- akşamları yatağa yatırırken, bazen da sabahları uyandırmaya gidip de kızı henüz Tanrı kendi elceğiziyle yatırmışçasma uyur bulduğunda -hele geceliğinin tülünden kalçalarının, memelerinin biçimi belirmez, göğsünün, koltuğunun, dirseğinin bir de yüzünü yasladığı ince düzgün bileğinin çizdiği dörtgenden

sakin ve sıcak soluğu yükselmez miydi...- o zaman perişanlıktan karnına gelir bir şey oturur, gırtlağı daralırdı, yut-kunurdu ve -Tanrı biliyor ya!- kızın anası olacak kadının kocası olmak yerine yabancı biri, herhangi bir adam olmadığı için kendine lanet eder, herhangi biri olsaydı da bu kız önünde böyle şimdiki gibi uzanmış olsaydı hiç çekinmeden, bütün arzusuyla yanma, üstüne, içine girip yatacağını düşünürdü. Ter içinde kalır, elleri ayakları titremeye başlar, bu arada içindeki korkunç isteği boğar, kıza eğilir, onu masum bir baba öpücüğüyle uyandırırdı.

Geçen yıl, cinayetlerin olduğu sıra böyle uğursuz ayartılar girmemişti daha içine. Kızında kendisini etkileyen büyü —en azından ona öyle geliyordu— çocukluğun büyüsüydü henüz. Bu yüzden de hep ciddi ciddi korkmamıştı Laure’un o, bilindiği üzere ne çocuklara ne kadınlara, ama yalnız ve yalnız yeni yetişmiş bakire genç kızlara musallat olan katile kurban gidebileceğinden. Gerçi evindeki korumayı pekiştirmiş, üst katın pencerelerine yeni parmaklıklar yaptırmış, dadıya Laure’u kendi yatak odasına almasını buyurmuştu. Ama zümresinden başka babaların kızlarını, hatta bütün ailelerini bir yerlere gönderdikleri gibi Laure’u göndermek ona çok ters gelmişti. Bu davranışı ayıp, hem de bir şehir meclisi üyesi ve ikinci konsül olarak hemşerilerine soğukkanlılık, yüreklilik, boyun eğmezlik bakımından örnek olması gereken birine yaraşmaz sayıyordu. Üstelik, vereceği kararları kendisine başkalarının, paniğe kapılmış bir kalabalığın söylemesine, hele tek bir kişinin, katil olacak o adı sanı belirsiz serserinin söylemesine izin verecek biri değildi. Bunun için bütün o korkunç dönem boyunca şehirde korku salgınına kapılmayıp serinkanlılığını korumuş az kişiden biri o olmuştu. Ama bu durum acayip bir biçimde değişiyordu şimdi. Dışarıda insanlar sanki katili çoktan asmışlarmış gibi cinayetlerin bitmesini kutlar, o kötü zamanı unuturlarken Antoine Richis’nın yüreğine korku giriyordu pis bir zehir gibi. Kendini yapılması çoktan beri zorunlu olmuş yolculukları hep ertelemeye, evden çıkmaktan kaçınmaya, ziyaretleri, oturumları kısa kesip bir an önce eve dönmeye yönelten şeyin korku olduğunu itiraf etmeye uzun zaman yanaşmamıştı. Kendi kendine rahatsızlık, çalışma yorgunluğu gibi özürler buluyor, hatta azıcık kaygı duyduğunu bile kabul ediyor, ama bunun, everilir yaşta kızı olan her babanın duyduğu gibi tamamen normal bir kaygı olduğunu düşünüyordu... Kızının ne kadar güzel olduğu şehre yayılmamış mıydı? Pazarları onunla

kiliseye giderken boynunu uzatıp bakan bakana değil miydi? Şehir meclisindeki belli baylar şimdiden, kâh kendileri, kâh oğulları adına nabzını yoklamıyorlar mıydı?..

XXXXII

Ama sonra, bir gün Richis salonda otururken Laure'un bahçeye çıktığını gördü. Üstünde mavi bir elbise vardı, saçları elbisenin üstüne dökülüyor, güneş ışığında alev alev parlıyordu, Richis kızını daha hiç bu kadar güzel görmemişti. Laure bir çalının arkasında kayboldu. Yeniden görünmesiyse, beklediğinden belki iki kalp atışı daha uzun sürdü ama korkusundan ölecek gibi oldu Richis, çünkü iki kalp atışı süresince kızın bir daha görünmemek üzere yok olduğunu düşünmüştü.

Aynı gece içeriğini hatırlayamadığı, ama Laure'la bir ilgisi olan korkunç bir düşle uyandı, soluğu kızın odasında aldı; öldüğünden, kızını yatağında öldürülmüş, kirletilmiş, saçları kesilmiş yatıyor bulacağından emindi Laure'un hiçbir şeyi yoktu.

Odasına terden sırılsıklam ve telaştan titrer bir halde döndü, hayır, heyecandan değil korkudan, artık sonunda düpedüz korkuya kapıldığını itiraf ediyordu kendine, itiraf edince de sakinleşti, kafasının bulanıklığı geçti. Dürüst olmak gerekirse, piskoposun lanetinin etkisi olduğuna baştan beri inanmamıştı; katilin şimdi Grenoble'da dolaştığına da, hatta şehirden ayrıldığına da inanmamıştı. Hayır, buradaydı, Grasselılarm arasında, günün birinde gene saldıracaktı. Ağustosta, eylülde öldürülen kızlarından birkaçını görmüştü Richis. Gördüğü onu dehşete düşürmüş, ama aynı zamanda, kabul etmeliydi ki, hayran bırakmıştı, çünkü kızların hepsi, her biri kendine özgü bir biçimde seçme güzel kızlardı. Gras-se'tan bu kadar çok tanınmamış güzel çıkacağı hiç aklına gelmezdi. Katil, gözlerini açmıştı Richis'nin. Olağanüstü zevkli biriydi. Üstelik dizgeli çalışan biri. Sadece bütün cinayetler aynı düzgün biçimde işlenmiş olduğu için değil -kurbanların seçimi de neredeyse ekonomik biçimde düşünüp tasarlanmışa benziyordu. Richis gerçi katilin kurbanından aslında neyi istediğini bilmiyordu, çünkü en iyi taraflarını, güzelliklerini, gençliklerindeki çekiciliği alıp götürmüş değildi... Yoksa öyle miydi? Ne olursa olsun katil ona yıkıcı ruhlu biri değil,

özenli bir toplayıcıymış gibi geliyordu. Çünkü -diyordu Richis- bütün kurbanlar tek tek bireyler değil de yüksek bir ilkenin parçaları olarak görülür ve idealist bir yaklaşımla, birey olarak taşıdıkları niteliklerin kaynaşıp tek bir bütün oluşturduğu düşünülürse, bu kızlar gibi mozaik taşlarından ortaya çıkan şey doğrudan doğruya güzelliğin resmi olacaktır, bu resmin yayacağı büyü de insansal değil Tanrısal türden bir büyüdür. (Görüldüğü gibi Richis aydınlanmış kafayla düşünen, düşüncesinin tanrıtanımazca sonuçlara varmasından da korkmayan biriydi, üstelik her ne kadar kokusal değil görsel ulamlarla düşünüyor idiyse de gerçeğe çok yaklaşıyordu.)

Diyelim ki -diye düşünmeyi sürdürdü Richis- katil böyle bir güzellik koleksiyoncusuydu ve sırf hasta bir beynin zoruyla da olsa, güzelliğin resmi üzerinde çalışıyordu; gene diyelim ki zevki en üstün, yöntemi en yetkin biriydi, ki gerçekten de öyle görünüyor, o zaman bu resmin yeryüzünde bulunabilecek en değerli parçasından: Laure'un güzelliğinden vazgeçmiş olacağı düşünülemez. Şimdiye kadar ki cinayetlerinden ördüğü yapıtın onsuz hiçbir değeri yoktur. Laure, kuracağı yapının son taşı olacaktır.

Richis bu korkunç sonuca varırken üstünde geceliğiyle yatağında oturuyor, bir yandan da ne kadar sakinleştiğine şaşıyordu. Ürpermiyor, titremiyordu artık. Haftalardır içini kemiren belirsiz korku kaybolmuş, yerini somut bir tehlikenin bilincine bırakmıştı: Katilin niyeti ve çabası besbelli Laure'a yönelikti, başından beri. Bütün öncekiler bu son, hepsinin tacı olacak cinayeti tamamlayacak, ikinci derecede işlerdi. Gerçi cinayetlerin hangi maddi amaca yönelik olduğu, hatta böyle bir amacın olup olmadığı bile belli değil. Ama esas olanı, yani katilin dizgeli yöntemiyle idesel dürtüsünü anlamıştı Richis. Her ikisi de, üzerinde düşündükçe daha bir hoşuna gidiyor, katile duyduğu saygı da o ölçüde artıyordu - tabii bu hemen, düz bir aynaya vurmuşçasına gene kendi üzerine yansıyan bir saygıydı, çünkü ne de olsa, çözümleyici düşüncesinin keskinliğiyle karşısındakinin niyetini anlayan kendisi, Richis olmuştu.

Eğer o Richis, katil kendisi olsaydı da aynı tutkunun emrinde olsaydı, katilin şimdiye kadar çalışmış olduğundan başka türlü çalışmaz, gene onun

gibi çılgınlık yapıtını harika Laure'u, eşsiz Laure'u öldürerek taçlandırmak için elinden geleni ardına koymazdı.

Bu son düşünce özellikle hoşuna gitti. Kendisini düşünce bakımından kızının müstakbel katilinin yerine koyabilmekle katilden kat kat üstün bir duruma geçmiş oluyordu. Çünkü katil, orası kesindi, ne kadar zeki olursa olsun, kendini Richis'nin yerine koyamazdı - sırf Richis'nin kendini çoktan onun yerine koyduğunu akıl etmeyeceği için de olsa, koyamazdı. Aslında bu, iş hayatında da daha başka değildi - mutatis mutandis, elbette. Niyetlerini anladığı bir rakibine karşı üstün duruma geçerdi insan, artık onun çevirdiği dolaba kanmazdı; hele insanın adı Antoine Richis ise, feleğin her bir çemberinden geçmiş, doğuştan mücadeleci biriyse. Bir yerde, Fransa'nın en büyük koku maddeleri ticarethanesi, zenginliği, ikinci konsül görevi lütuf olsun diye kucağına konmuş değildi; tehlikeleri zamanında görüp rakiplerin tasarılarını kurnazlıkla anlayıp karşısına çıkanları atlatarak savaşmakla, direnmekle, saman altından su yürütmekle kazanılmışlardı. Gelecekteki güçlü bir sülale kurma, soylu olma hedeflerine de aynı bunun gibi ulaşacaktı. Gene bunun gibi o katilin, Laure'a sahip olma işindeki rakibinin tasarılarını da bozacaktı - sırf Laure kendisinin, Richis'in kendi tasarımında kurduğu yapının son taşı olduğu için bile olsa. Kızını seviyordu, elbette; ama ona ihtiyacı da vardı. En yüksek tutkularını gerçekleştirmek için gereken bir şeyi de kimselere kaptırmazdı, dişleriyle, pençeleriyle kavrardı sıkı sıkı.

Şimdi içi daha rahattı. Gulyabaniyle savaşmak üzerine gecenin ortasında düşündüklerini bir iş savaşımı düzeyine indirmeyi başardıktan sonra içine taze bir cesaret, hatta gurur geldiğini hissediyordu. Korkunun son kırıntısı uçup gitmiş, kendisini pimpirik bir bunakmış gibi yiyip bitiren, ne yapacağını bilmemekten gelen kahırlı kaygı yok olmuş, haftalardır yolunu görmesini engelleyen karanlık sezgiler sisi dağılmıştı. Bildiği topraklardaydı ve her şeye meydan okumaya hazır hissediyordu kendini.

XXXXIII

Rahatlamış olarak, neredeyse neşeyle yataktan fırladı, zilin ipini çekti, yalpalaya yalpalaya gelen uyku sersemi uşağına giyecek, yiyecek

hazırlamasını, çünkü gün doğumunda kızıyla birlikte Grenoble'a gitmeye karar verdiğini söyledi. Sonra giyinip evin öbür çalışanlarını ayağa kaldırdı.

Geceyarısı Rue Droite'taki evde bir didinmedir başladı. Mutfakta ateşler alevlendi, koridorlarda heyecan içindeki hizmetçi kızlar koşuştu, merdivenleri çıkıp indi uşaklar, bodrumda depo kâhyasının anahtarları şıngırdadı, avluda meşaleler yandı, yanaşmalar atların çevresinde dönendi, başka yanaşmalar ahırlardan katırları çekip çıkardı, dizginler takıldı, eğerler oturtuldu, taşındı, yüklendi - gören 1746'daki gibi Avusturya-Sardinya sürüleri yağmalayıp yakarak gelmekteymiş de evin beyi pürtelâş kaçış hazırlıkları yapıyormuş sanırdı! Ama ne münasebet! Evin beyi bir Fransız mareşali soğukkanlılığı içinde yazıhanesindeki masasına oturmuş, sütlü kahve içip sürekli içeri dalan ev hizmetkârlarına yapılacakları söylüyordu. Bir yandan da belediye başkanına, birinci konsüle, noterine, avukatına, Marsilya'daki bankacısına, Baron de Bouyon'a, iş ilişkisinde olduğu çeşitli kimselere mektup yazıyordu.

Sabahın altısına doğru mektupları bitirmiş, planları için gerekli her hazırlığı yapmıştı. Üstüne iki küçük yol tabancası aldı, para kemerini bağladı, yazı masasını kilitledi. Sonra kızını uyandırmaya gitti.

Küçük kervan sekizde yola çıktı. Richis atıyla en önde gidiyordu, şarap tortusu rengi, altın sırmalı elbisesi, siyah redingotu, zarif püsküllü siyah şapkası ile görkemli bir görünüşü vardı. Onu kızı izliyordu, daha mütevazı giyinmişti, ama güzelliği öyle bir ışık saçıyordu ki sokaklardaki, pencerelerdeki ahali yalnız onu seyrediyor, kalabalıkta aalar oolar gırla gidiyor, erkekler şapkalarını çıkarıyordu -sözümona ikinci konsül geçiyor diye, ama gerçekte ona, krallara layık kadına saygıdan. Sonra neredeyse kimsenin fark etmediği dadı, arkasından iki yük atıyla -yükleri arabayla taşımak, Grenoble yolunun dillere destan kötülüğü yüzünden söz konusu değildi- Richis'nin uşağı geliyor, kafilenin sonunu ise, iki yanaşmanın gözetimi altında, her türden mal yüklü bir düzine katır oluşturuyordu. Porte du Co-urs'da nöbetçiler tüfek selamına geçti, son katır geçip gidene kadar da indirmediler tüfeklerini. Çocuklar koştu arkalarından, daha epey bir süre yavaş yavaş dik, dolambaçlı dağ yoluna tırmanan kuyruğun arkasından el salladılar.

Antoine Richis'nin kızıyla şehirden çıkışı insanlar üzerinde derinliği garip bir etki yaptı. Bir ilkçağ kurban törenine katılmış gibi duygular içindeydiler. Richis'nin Grenoble'a, yani kız katili canavarın bir süredir gezdiği şehre gittiği haberi yayılmıştı. Kimse buna ne diyeceğini bilemiyordu. Richis'nin yaptığını sorumsuzluk diye kınamalı mıydı, yoksa cesaret diye övmeli mi? Tanrılara bir meydan okuma mıydı, yoksa onları yumuşatmak mıydı? Pek belirsiz bir duyguyla kızıl saçlı güzel kızı az önce son kez gördüklerini seziyorlardı. Laure Richis'nin elden gittiğini seziyorlardı.

Bu sezgi gerçi doğru çıkacaktı, ama bütünüyle yanlış öncüllere dayanıyordu. Çünkü Richis'nin Grenoble'a falan gittiği yoktu. Kentten şatafatla çıkışı hileydi. Grassen'm bir buçuk mil kuzeybatısında, Saint-Vellier köyü yakınlarında kafileyi durdurdu. Uşağın eline vekâletnameler, yol pusulaları verip katır kervanını yalnız yanaşmalarla Grenoble'a götürmesini buyurdu.

Kendisi, Laure ve dadıyla Cabris'ye yöneldi, burada öğle molası verdi, sonra Tanneron dağlarına dalıp güneye indi. Yol çok zahmetliydi, ama geniş bir yay çizip Grasse ovasının çevresinden dolaşıp akşama kimseye görünmeden kıyıya varmayı sağlıyordu... Ertesi gün -Richis'nin planı buydu-Laure'la bir tekneye binip, küçüğünün tepesinde pek korunaklı yapılmış Saint-Honorat manastırının bulunduğu Lerin adalarına yollanacaktı. Manastırı bir avuç ihtiyar, ama pekâlâ kendilerini savunacak güçte keşiş çekip çeviriyordu; Richis iyi tanıyordu keşişleri, çünkü yıllardan beri manastırın bütün okaliptüs likörü, çam fıstığı, selvi yağı üretimini alıyor, satıyordu. İşte buraya, Provence'in, Chateaud'İf hapishanesiyle ile Sainte-Marguerite yanında herhalde en güvenli yeri olan Saint-Honorat manastırına yerleştirmeyi düşünüyordu kızını şimdilik. Kendisi gecikmeden adadan ayrılacak, Grasse'ın bu kez Antibes, Cagnes yoluyla çevresinden dolaşacak, daha aynı günün akşamı Vence'a varacaktı. Noterini çoktan oraya çağırmıştı, Baron de Bouyon ile çocukları Laure ve Alphonse'un evlendirilmesi sözleşmesini yapmak üzere. Bouyon'a geri çeviremeyeceği bir öneri götürüyordu: 40.000 livre tutarındaki borçlarını devralmak, çeyiz olarak aynı miktarda bir meblağ, ayrıca çeşitli çiftlikler, Maganosc'ta bir yağ değirmeni, genç çifte 3000 livre yıllık gelir. Ric-his'nin tek koşulu,

evliliğin on gün içinde gerçekleşip nikâhın düğün günü kıyılması ve çiftin Ven-ce'da ev kurmasıydı.

Richis, böyle acele davranmakla, ailesinin Bouyon ailesiyle birleşmesinin maliyetini ölçüye sığmaz biçimde yükseklere çıkardığını biliyordu. Beklemeyi uzatsaydı daha ucuza gelirdi. Baron kentsoylu büyük tüccar kızının oğluyla evlenerek üst zümreye geçmesini sağlama fırsatını vermesi için yalvaracaktı daha Richis'ye. Öyle ya, Laure'un güzelliğinin ünü büyüdükçe büyüyecekti, Richis'nin zenginliği, Bouyon'un mali felaketi de. Ama olsundu! Bu alışverişte karşı taraf baron değildi, tanımadığı katildi karşısındaki. Onun işini bozmaktı önemli olan. Evli bir kadın, kızlığı bozulmuş, belki gebe bile kalmış, katilin olağanüstüler galerisine uymazdı. Mozaiğin son taşı körelmiş, Laure katil için bütün değerini kaybetmiş olacaktı, yapıtı başarısızlığa uğrayacaktı. Bu yenilginin acısını da bir güzel çekecekti! Richis düğünü büyük debdebeyle, bütün şehri çağırarak Grasse'ta yapacaktı. Rakibini tanımadığı ve tanımayacağı için de, en azından onun düğüne katıldığını, en çok istediği kızın başkasına gittiğini kendi gözleriyle gördüğünü bilmek olacaktı bu arada kendi zevki.

Plan iyi düşünülmüştü. Bir kere daha Richis'nin, gerçeğe çok yaklaşan sağduyusunu takdir etmeliyiz. Çünkü gerçekten, Laure Richis'nin Baron de Bouyon'un oğluyla izdivacı, Grasse'lı kız katilinin yenilgisi demek olurdu. Ama daha gerçekleştirilmemişti plan. Daha kızını can kurtaran dünya evine sokmamıştı Richis. Daha o güvenli Saint-Honorat manastırına teslim etmemişti. Daha yalçın Tanneron dağlarıyla cebelleşiyordu üç atlı. Yollar kimi yerde öyle bozuktu ki, atlardan inmeleri gerekiyordu. Çok yavaş ilerliyordu her şey. Akşama doğru, Cannes'ın batısında küçük bir yer olan Napoule'un orada denize ulaşacaklarını umuyorlardı.

XXXXIV

Laure Richis'nin babasıyla birlikte Grasse'tan ayrıldığı sırada Grenouille şehrin öbür ucunda, Arnulfi'nin atölyesindeydi, jonquille nergislerini mazeration'dan geçiriyordu. Yalnızdı ve keyfi yerindeydi. Grasse'ta geçirdiği zamanın sonlarına yaklaşmıştı. Zafer günü önündeydi artık. Kırdaki kulübesinde, içi pamuk döşeli bir kutuda, yirmi dört minicik

flakonda damlalara dönüşmüş olarak, yirmi dört bakirenin haleleri hazır bekliyordu Grenouille'in vücutları soğuk yağ fleurage'ına yatırarak, saçlarla elbiseleri digestion, lavage, damıtmadan geçirerek elde ettiği, en değerlisinden esanslardı bunlar. Yirmi beşincisi, en nefis, en değerli olanını ise bugün gidip getirecekti. Bu av için küçük bir çömlek dolusu birkaç kat temizlenmiş yağ, en has ketenden bir örtü, yüksek derecede damıtılmış bir damacana alkol hazırdı bile. Çevre titizlikle incelenmişti. Yeniay vardı.

Rue Droite'daki, sıkı güvenlik altına alınmış malikâneye girmeye çalışmanın anlamsız olduğunu biliyordu. Bu yüzden daha karanlık basarken, sokak kapıları kapanmadan içeri süzülüp, masallardaki görünmezlik külahı gibi onu insanların, hayvanların algısından gizleyen kendi kokusuzluğuyla korunmuş olarak evin herhangi bir köşesinde saklanacaktı. Sonra, herkes uyurken, karanlıkta yolunu burun pusulasıyla bularak hazinesinin yattığı odaya çıkacaktı. Olduğu yerde, yağa bulanmış bezle işleyecekti onu. Yalnız saçlarıyla elbiselerim, her zamanki gibi alıp götürecekti, çünkü bu kısımlar doğruca alkolde yıkanabiliyordu, bu ise atölyede daha rahat yapılabilirdi. Pomadın son işlemiyle damıtılıp yoğun parfüm özü haline getirilmesi için bir gece daha koyuyordu. Her şey yolunda giderse -ki her şeyin yolunda gideceğinden kuşku duyması için hiçbir neden yoktu- öbür gün dünyanın en iyi parfümünü yaratmak için gereken bütün esanslar elinde olacak demekti, o zaman da dünyanın en iyi kokan insanı olarak Grasse'tan ayrılacaktı.

Öğleye doğru nergis işini bitirmişti. Ateşi söndürdü, yağ kazanının üstünü kapayıp serinlemek için atölye kapısının önüne çıktı. Rüzgâr batıdan esiyordu. Aldığı ilk solukla fark etti birşeylerin yolunda olmadığını. Havada bir yanlışlık vardı. Şehrin koku elbisesinde, binlerce iplikten örülü bir tülde altın iplik eksikti. Son haftalarda öyle kuvvetlenmişti ki bu kokulu sırma, Grenouille geceleyin kulübesinden bile duymaya başlamıştı. Şimdi yoktu, kaybolmuştu, havayı ne kadar yoğun koklasa bile izine rastlayamıyordu. Grenouille dehşetten felce uğramış gibi oldu. Öldü, diye düşündü, daha da korkuncu: Başka birisi benden önce davrandı. Benim çiçeğimi başka biri yolup kokusunu çaldı! Haykıramadı, haykıramayacak kadar büyüktü geçirdiği sarsıntı, ama gözyaşı dökmesine engel değildi, göz uçlarında birikti, birikti, sonra birden burnunun iki yanından boşanıverdi yaşlar.

Tam o sırada Druot ‘Quatre Dauphins’den eve öğle yemeğine geliyordu, laf arasında bu sabah ikinci konsülün on iki katır ve kızıyla Grenoble’a gittiğini anlattı. Grenouille gözyaşlarını bastırıp çıktı, şehri geçip Porte du Cours’a koştu. Gerçekten, temiz, şehir kokularının bozmadığı batı rüzgârında yeniden buldu altın ipliğini, incelmiş, zayıflamıştı gerçi, ama tanınmayacak gibi değildi. Ne var ki sevgili koku Grenoble yolunun gittiği kuzeybatıdan değil daha çok Cabris yönünden geliyordu - hatta tam güneybatıdan.

Grenouille nöbetçiye ikinci konsülün hangi yoldan gittiğini sordu. Nöbetçi kuzeyi gösterdi. Cabris yolundan değil mi? Ya da öbür, Auribeau ya da La Napoule’a giden yoldan? Kesinlikle değil, dedi nöbetçi, kendi gözleriyle görmüştü.

Grenouille şehri koşa koşa geçip kulübesine döndü, keten çarşafı, pomat çömleğini, spatulayı, makası, zeytin odunundan küçük, düzgün bir topuzu yol torbasına atıp gecikmeden yola çıktı Grenoble yoluna değil, burnunun gösterdiği yola: güneye.

Bu yol, doğrudan doğruya Napoule’a giden bu yol, Tanneron dağlarının ucu olan tepelerin kıyısından, Fray ere ve Siagne vadilerinden geçiyordu. Yürümesi rahat bir yoldu. Çabuk ilerledi Grenouille. Sağ taraflarında, dağların tepesine kurulu Auribeau belirdiğinde kaçanlara neredeyse yetişmek üzere olduğunun kokusunu aldı. Biraz sonra onların hizasına gelmişti. Şimdi hepsinin tek tek kokusunu duyuyordu, hatta atlarınınkini bile. En çok yarım mil batısında olabilirlerdi, Tanneron dağlarının herhangi bir yerinde, güneye, denize doğru ilerliyorlardı. Tıpkı onun gibi.

Akşam beşe doğru La Napoule’a ulaştı Grenouille. Hana girdi, yemek yiyip yatacak ucuz bir yer istedi. Nisli bir tabak kalfası olduğunu, Marsilya’ya gittiğini söylemişti. Ahırda yatabileceği belirtildi. Orada bir köşeye yatıp dinlendi. Üç atlının yaklaşan kokularını duydu. Artık beklemekten başka yapması gereken bir şey kalmamıştı.

İki saat sonra -iyice karanlık basmıştı artık geldiler. Kim oldukları anlaşılmasın diye kılık değiştirmişlerdi. İki kadın koyu renk elbiseler

giymiş, tül takınmıştı, Richis'nin sırtında siyah bir elbise vardı. Castellane'dan gelen bir soylu olduğunu, yarın Lerin adalarına geçeceklerini söyledi; hancı bir tekne bulsundu, tekne güneş doğarken hazır olmalıydı.

Kendisinden ve yanmdakilerden başka müşteri var mıydı handa? Hayır, dedi hancı, yalnız Nisli bir tabak çırağı var, ahırda geceliyor.

Richis kadınları odalarına gönderdi. Kendisi, heybelerden bir şey almak istediğini söyleyerek ahıra girdi. Önce bulamadı tabak çırağını, ahıra bakan yanaşmadan bir fener istemesi gerekti. Sonra gördü başını yol çantasına dayamış, derin uykudaki adamı. Öyle dikkati çekmez bir görünüşü vardı ki, bir an için adamın aslında hiç varolmadığını, kendisinin fener ışığının yaptığı gölgelerin oyununa aldandığını sandı. Her neyse Richis anında karar vermişti bu zararsız yaratıktan zerre kadar korkmaya gerek olmadığına, onu uykusundan uyandırmamak için sessizce uzaklaştı, ahırdan çıktı.

Akşam yemeğini kızıyla odada yedi. Ona bu acayip yolculuğun nedenini de, hedefini de açıklamamıştı, şimdi de, kız istediği halde, açıklamadı. Yarın anlatacağını söyledi; hem ne tasarlıyor, ne yapıyorsa onun iyiliği ve gelecekteki mutluluğu için yaptığından emin olabilirdi.

Yemekten sonra birkaç el l'hombre oynadılar, hepsini kaybetti, çünkü kâğıtlara değil, kızın yüzüne bakıyor, onun güzelliğini tadıyordu. Dokuza doğru kızı kendi odasının karşısındaki odaya götürdü, iyi geceler dileyip öptü, sonra odasına dönüp yattı.

Birdenbire günün, dün gecenin yorgunluğunu hissetti, aynı zamanda içi çok rahattı, daha düne kadar her gece lambayı söndürdükten sonra canını çıkaran kaygılı düşüncelere, karanlık önsezilere kapılmadan, hemen uykuya daldı, hayal görmeden, inlemeden, kasılıp sıçramadan, sinir içinde dönüp dönüp durmadan uyudu. Uzun zamandır ilk olarak derin, dingin, dinlendirici bir uyku uyudu Richis.

O sıralarda Grenouille ahırdaki yatağından kalkıyordu. O da kendinden ve olayların gelişiminden hoşnuttu, o da, bir saniye bile uyumadığı halde, son derece dinçleşmiş hissediyordu kendini. Richis ona bakmak için ahıra

geldiğinde, gözeçarpmazlık kokusuyla zaten yaya durduğu zararsızlık izlenimini daha bir gözle görülür kılmak için uyur gibi yapmıştı sadece. Bu bir yana, Richis'i son derecede kesin biçimde algılamıştı, kokusal yoldan tabii, onun için kendisini gördüğünde Richis'nin içinin rahat ettiği de burnundan kaçmamıştı.

Böylece ikisi de, bu kısa karşılaşmalarında karşı tarafın zararsızlığına kanaat getirmiş oluyordu, biri haksız biri haklı olarak, çünkü kendisinin görünüşteki ve Richis'nin gerçekten zararsızlığı Grenouille'in işini kolaylaştırıyordu ayrıca, tersi olsaydı Richis de pekâlâ onaylardı bu saptamayı.

XXXXV

İşinin ehli birinin düşünceli titizliğiyle işe girişti Grenouille. Yol torbasını açıp keten çarşafı, pomadı, spatulayı çıkardı, çarşafı üzerinde yattığı örtünün üzerine yayıp macun halindeki yağı sürmeye başladı. Bu zaman isteyen bir işti, çünkü yağın, kumaşın neresinin vücudun hangi tarafına geleceği hesaplanarak kimi yerde daha kalın, kimi yerde daha ince bir tabaka halinde sürülmesi gerekiyordu. Ağızla koltuk altları, göğüs, cinsel organla ayaklar, sözgelimi kaval kemiklerinden, sırttan, dirseklerden daha çok, avuç içleri ellerin tersinden, kaşlar kirpiklerden vs. daha çok koku veriyordu ona göre de çok yağ sürülmeliydi üstlerine. Yani Grenouille beze, işleyeceği vücudun bir çeşit koku diyagramını çiziyordu, aslında onun için işin en doyurucu yanı da buydu, çünkü duygularını, hayal gücünü; ellerini aynı ölçüde harekete geçiren, sanatsal bir işlemdi, üstelik beklenen sonucu idesel olarak içinde yaşadığı zamana getiriyordu.

Küçük çömlekteki pomadı bitirince daha bir süre çarşaftaki yağın orasını burasını düzeltti, bir taraftan bir parça yağ alıp başka tarafa ekledi, yağ haritasını bir daha denetleyip değiştirdi; tabii burnuyla: Gözleriyle değil, çünkü bütün olay göz gözü görmez karanlıkta olup bitiyordu, ki belki bunun da Grenouille'in dengeli bir sevinç havasında olmasında bir payı vardı. Bu yeniay gecesinde dikkatini çelen hiçbir şey yoktu. Dünya sırf bir kokudan, biraz da deniz yönünden gelen dalga uğultusundan başka bir şey değildi. Grenouille kendi ortammdaydı. Sonra çarşafı duvar kâğıdı gibi,

yağlı yüzeyleri karşı karşıya gelecek biçimde katladı. Buysa yüreğine acı veren bir şeydi, çünkü biliyordu ki ne kadar dikkat ederse etsin, çizdiği lekeler yer yer basılacak, kayacaktı. Ama başka türlü taşımanın yolu yoktu. Bezi katlayıp hareketine çok engel olmayacak biçimde dirseğiyle bileğinin arasında taşıyabileceği bir ölçüye getirdikten sonra spatulayı, makası, küçük zeytin odunu topuzunu yanına alıp dışarı süzüldü.

Gökyüzü kapalıydı. Handa yanar ışık kalmamıştı. Bu zifiri karanlık gecede çakan tek kıvılcım, doğuda, bir mili aşkın uzaklıkta Sainte Marguerite adasındaki kalenin gece feneriydi, kapkara bir çuhada küçücük bir iğne pırıltısı. Koydan hafif, balık-sı bir rüzgâr geliyordu. Köpekler uyuyordu.

Grenouille harman yerine bakan samanlık penceresine yöneldi. Bir merdiven dayalıydı orada. Merdiveni alıp üç basamağını serbest olan sağ kolunun altına kıstırdı, üst tarafını omzuna dayayıp dengeleyerek avluyu geçti, kızın penceresinin altına kadar geldi. Pencere yarı açıktı. Merdiveni rahat rahat çıkarken bir yandan da kızın kokusunu burada, Napoule’da hasat edebileceği için kendini kutluyordu; Grasse’ta, pencereleri parmaklıklı, sıkı koruma altındaki evde çok çok daha zor olacaktı bu iş. Hatta kız yalnız uyuyordu burada. Dadıyı devreden çıkarması bile gerekmeyecekti.

Pencere kanadını itip açtı, odaya süzüldü, çarşafı bir kenara koydu. Sonra yatağa döndü. Saçlarının kokusu ötekileri bastırıyordu, çünkü yüzükoyun yatıyordu kız, yüzünü, kıvırdığı koluna dayayıp yastığa bastırmıştı, bu durumda başının arkası en uygun bir biçimde topuza hazır bekliyordu.

Vuruş boğuk, hışırtılı bir ses çıkarmıştı. Nefret ediyordu bu sesten. Sadece ses olduğu, bütünüyle sessiz geçen işin içinde bir ses olduğu için nefret ediyordu. Dişlerini sıkmadan katlanamıyordu, geçtikten sonra ise daha bir süre kaskatı, dişleri kenetlenmiş olarak, eli sıkı sıkı topuza yapışmış, sanki sesin bir yerlerden yankılanıp geri döneceğinden korkarmış gibi olduğu yerde kalıyordu. Ama dönmedi, sessizlik dönüp doldurdu odayı yeniden, hatta çoğalmıştı sessizlik, çünkü artık kızın derinden gelen soluğu da duyulmuyordu. Hemen de çözüldü Grenouil-le’in duruşundaki (belki de

bir selam duruş ya da kasılmış bir vücudun bir çeşit saygı duruşu olarak yorumlanabilecek) katılık, yerini devingen bir rahatlık aldı.

Topuzu cebine soktu, gerisi sadece bir karınca hamaratlığıyla çalışmaktı artık. İlk iş olarak koku-lama bezini açıp, yağlı tarafına dokunmamaya özen göstererek masayla sandalyelerin üstüne serdi. Sonra yorganı açtı.

Kızın birdenbire yükselen sıcak ve hacimli kokusu etkilemedi Grenouille'i. Biliyordu ya. Tadına varmaya gelince, sonra, gerçekten sahibi olduğu zaman tadına varacaktı. Şimdi önemli olan bu kokudan olabildiğince çok yakalamak, olabildiğince az kaçırmaktı. Dikkati toplamanın ve çabuk davranmanın zamanıydı şimdi.

Hızlı makas hareketleriyle geceliği kesip açtı, çıkardı, yağlı çarşafı alıp vücudun üzerine attı. Sonra kızı kaldırdı, bezin sarkan kenarlarını, fırıncının strudel sarması gibi, altına çevirdi, uçlarını katladı, vücudu ayak parmaklarından alnına kadar sımsıkı sardı. Yalnız saçı görünüyordu bu mumya sargısının ucundan. İyice dibinden kesti saçlarını, geceliğine sarıp küçük bir bohça yaptı. Sonunda bezin artan ucuyla saçsız kafayı örttü, üst üste gelen yerlerini, parmağıyla hafif hafif bastırarak vücuda yapıştırdı. Bütüirpaketi bir gözden geçirdi. En ufak bir aralık, en ufak bir delik, vücuda yapışmamış en ufak bir kat yeri kalmamıştı kızın kokusunun kaçabileceği. Kusursuz bir paket olmuştu. Yapacak bir şey kalmamıştı, beklemekten, şafak sökene kadar, altı saat beklemekten başka.

Kızın elbiselerinin serili olduğu küçük koltuğu alıp yatağın kenarına taşıdı, oturdu. Siyah bol entarisinden hafifçe, yolluk olarak cebine soktuğu anasonlu çöreklerin kokusuyla birlikte kendi kokusu yayılıyordu daha. Grenouille ayaklarını yatağın kenarına, onun ayaklarının yakınma dayayıp üstünü elbiseleriyle örttü, anasonlu çörekleri yedi. Yorgundu. Ama uyumak istemiyordu, olmazdı öyle şey, iş başında uyunmazdı, iş sırf beklemek bile olsa. Bal-dini'nin atölyesinde damıtmayla geçirdiği geceleri hatırladı: isten kapkara olmuş imbik, ateşin parıldayışı, damıtığın soğutma borusundan Floransa şişesine damla damla akarken çıkardığı hafif, tükürür gibi ses. Zaman zaman ateşe bakma, damıtma suyu eklemek, Floransa şişesini değiştirmek, posası çıkmış damıtma maddesini yenilemek gerekirdi. Gene

de içinde hep, sanki ara sıra yapılması gereken bu işleri yapmak için uyanık duruyor değilmiş de uyanıklığının özel bir anlamı varmış gibi gelirdi. Burada, enfleurage sürecinin bütünüyle kendiliğinden oladurduğu, hatta paketi zamanı gelmeden sınamanın, çevirmenin, ellemenin yalnız zarar getireceği şu sırada bile burada bile öyle geliyordu Grenouille’e, kendisinin uyanık olarak işin başında olması önemliydi. Uyumak başarının ruhunu tehlikeye atardı.

Ayrıca, yorgunluğuna karşın uyanık kalıp beklemek zor gelmiyordu. Bu bekleyişi seviyordu. Öbür yirmi dört kızda da sevmişti, çünkü belirsiz bir bekleyip durma değildi, özlemle bir şeyin gelivermesini bekleme de değildi, eşlik edici, anlamlı, etkin denebilecek bir beklemeydi. Bir etkinlik oluyordu bu bekleme sırasında. Aslolan şeyin etkinliği. Bu da, Grenouille’in kendisi katılmıyor idiyse de, onun sayesinde gerçekleşiyordu. Elinden gelenin en iyisini yapmıştı. Bütün becerisini ortaya koymuştu. Hiçbir yanlış yapmamıştı. Eşsiz bir çalışmaydı. Bittiğinde başarıyla taçlanacaktı... Artık sadece birkaç saat beklemesi gerekiyordu. Büyük bir doygunluk veriyordu içine bu bekleyiş. Ömründe o zamanlar, dağındayken bile- gece yarısı kurbanlarının başında oturup uykusuz beklediği şu çalışma saatlerindeki gibi bir hoşnutluk duymamış, bu kadar dengeli, kendisiyle birlik ve uyuşum içinde olmamıştı. Karanlık beyninde neredeyse neşeli denebilecek düşüncelerin oluştuğu tek zamandı bu bekleyişler.

Garipti ki bu düşünceler geleceğe yönelmiyordu. Birkaç saat içinde hasat edeceği kokuyu, yirmi beş kız halesinden yapacağı parfümü, ilerdeki tasarılarını, mutluluğunu, başarısını düşünmüyordu. Hayır, geçmişini düşünüyordu. Yaşamının Madame Gaillarde’m evinden, onun evinin önündeki nemli sıcak odun istifinden bugüne, balık balık kokan küçük Napoule köyüne yaptığı yolculuğa kadar akışından evreler geliyordu aklına. Tabak Grimal’i, Giuseppe Baldini’yi, Marquis de la Tailla de Espinasse’ı anıyordu. Paris şehrini, onun büyük, binbir telden çalan berbat havasını anıyordu, Rue des Marais’deki kızıl saçlı kızı, kırları, kokusu hafif rüzgârı, ormanları anıyordu. Auvergne’deki dağı da -kesinlikle atlamıyordu bu anıyı-, mağarasını, insansız havayı. Hayallerini de anıyordu. Hem de bütün bu şeyleri büyük haz duyarak anıyordu. Evet, böyle geçmişi düşündüğünde

kendisini, talihin özellikle yüzüne güldüğü biri sayıyor, yazgısının onu çok dolambaçlardan geçirdiyse de sonunda doğru yola çıkardığını düşünüyordu yoksa nasıl gelebilirdi buraya, bu karanlık han odasına, dileklerinin amacına? Evet, iyice bir düşünürse, gerçekten şanslı biriydi!

İçinden rikkat, tevazu, şükran yükseldi. “Sana teşekkür ederim,” dedi usulca, “sana teşekkür ederim, Jean Baptiste Grenouille, böyle olduğun, nasılsan öyle olduğun için!” O kadar duygulanmıştı kendi kendinden.

Sonra gözkapaklarmı indirdi; uyumak için değil, kendini tümüyle bu Kutsal Gece’nin huzuruna verebilmek için. Huzur kaplamıştı yüreğini. Ama ona öyle geliyordu ki, çevre de aynı huzurun egemenliği altındaydı. Yan odadaki dadının huzurlu uykusunun, koridorun karşı tarafındaki, içi iyice rahatlamış Antoine Richis’nin uykusunun, hancıyla yanaşmaların, köpeklerin, ahırdaki hayvanların, bütün köyün, denizin huzurlu uykularının kokusunu duydu. Rüzgâr dinmişti. Huzuru bozan bir şey yoktu.

Bir ara ayağını yana çevirip usulca Laure’un ayağına dokundu. Aslında ayağına bile değil de ayağı örten beze; içindeki incecik yağ tabakasıyla kızın şahane kokusunu, kendi kokusunu içmekteydi bez.

XXXXVI

Kuşlar ötmeye başladığında -yani ortalık ağarmadan epey önce— yerinden kalkıp işini tamamladı. Bezi açıp bir flaster gibi ölünün üstünden çekti. Yağ kolayca soyulabiliyordu deriden. Yalnız girintili yerlerde biraz bir şey kalmıştı, onları da spatulayla sıyırması gerekti. Kalan pomat bulaşığınıysa Laure’un kendi iç gömleğiyle aldı, gene gecelikle vücudu tepeden tırnağa iyice ovuşturup derinin gözenek-lerindeki yağı, böylece kızın kokusunun en küçük kırıntılarını sildi. Laure, Grenouille için ancak şimdi gerçekten ölmüştü, solmuştu, çöpe atılan çiçekler gibi.

İç gömleğini Laure’un bundan böyle yaşayacağı tek yer olan büyük kokulama bezinin içine attı, gecelikle saçlarını da çarşafa koydu, sonra hepsini küçük, sıkı bir paket yapıp koltuğuna sıkıştırdı. Yataktaki cesedin üstünü örtme zahmetine girmedi. Gerçi gecenin karanlığı bu arada şafağın gri mavisine dönüşmüş, odadaki nesneler kaba çizgileriyle belli olmaya

başlamıştı, ama kızı ömründe bir kere olsun gözleriyle görmüş olmak için dönüp bakmadı bile. Görünüşü ilgilendirmiyordu onu. Vücut olarak yoktu artık onun için, sadece vücutsuz koku olarak varlığı söz konusuydu. Onu da kolunun altına almış götürüyordu.

Sessizce pencereye çıktı, merdivenden aşağı indi. Dışarıda gene rüzgâr çıkmıştı, havaysa açılıyor, çevreye soğuk, lacivert bir ışık yayıyordu.

Yarım saat sonra hizmetçi kız mutfakta ateşi yakmaya girişti. Odun almaya binanın önüne çıkınca dayalı merdiveni gördü, ama bunu hiçbir şeye yo-ramayacak kadar uyku sersemiydi henüz. Altıyı biraz geçe güneş doğdu. Dev gibi, altın kırmızısı bir yuvarlak yükseldi denizden, iki Lerin adasının arasından. Gökte hiç bulut yoktu. Pırıl pırıl bir bahar günü başladı.

Odası batıya bakan Richis yedide uyandı. Aylardan beri ilk kez harika bir uyku çekmişti, hiç yapmadığı bir şey yapıp yatakta bir çeyrek saat daha kaldı, gerindi, keyfinden inledi, mutfaktan yükselen hoş tıkırtıları dinledi. Hele kalkıp pencereyi ardına kadar açıp da dışarıda havanın güzel olduğunu görüp de taze, ıtırlı sabah havasını içine çekip denizden gelen dalga sesini duyduğunda keyfine diyecek yoktu artık, dudaklarını büzüp ıslıkla neşeli bir ezgi çalmaya başladı.

Giyinirken ıslık çalmayı sürdürdü, odasından çıkıp koridorda dinç adımlarla kızının oda kapısına ilerlerken hâlâ ıslık çalıyordu. Kapıya vurdu. Sonra gene vurdu, hafifçe, kızı korkutmamak için. Yanıt gelmedi. Gülümsedi. Besbelli, daha uyuyordu.

Anahtarı dikkatle kilide sokup çevirdi, sessizce, çok sessiz, uyandırmamaya özen göstererek, daha uyurken yanma gidip öperek, bir kere, onu başka bir adama vermeden son bir kere daha öperek uyandırmaktan başka isteği yokmuşçasına.

Kapı açıldı, girdi, güneş ışığı doluverdi gözlerine. Oda erimiş gümüşle dolmuş gibiydi, her yan ışık içindeydi, yanan gözlerini bir an için kapamadan edemedi.

Gözlerini açtığında Laure'un yatakta çıplak ve ölü ve saçları kazınmış ve göz alan bir beyazlıkta yattığını gördü. Bir önceki gece Grasse'ta görüp sonra gene unuttuğu, şimdi şimşek hızıyla aklına gelen karabasandaki gibiydi. Bir anda her şey hayaldekinin tıpkısı olmuştu, yalnız çok daha aydınlık olarak.

XXXXVII

Laure Richis'nin öldürüldüğü haberi Grasse çevresinde, sanki "Kral öldü!" ya da "Savaş çıktı!" ya da "Korsanlar kıyıya çıktı!" denmişçesine çabuk yayıldı, ona göre de, hatta daha bile beter bir dehşet yarattı. Özenle unutulmuş korku birden gene belirivermişti, geçen sonbahardaki bulaşıcılığı ve bütün yan belirtileriyle: panik, kızgınlık, öfke, histerik kuşkular, ne yapacağını bilmeme. İnsanlar geceleri evlerinde kalıyor, kızlarını kilit altında tutuyor, saklanıyor, birbirlerine güvenemiyor, uyuyamıyorlardı. Herkes cinayetlerin gene o zamanki gibi sürüp gideceğini sanıyordu, her hafta bir ölü. Sanki zaman altı ay geri alınmıştı.

Altı ay öncekinden kuvvetli olan, korkunun insanları elden ayaktan kesen etkisiydi, çünkü atlatıldı sanılan tehlikenin birdenbire dönüp gelivermesi bir çaresizlik duygusunun yayılmasına yol açıyordu. Piskoposun laneti bile işe yaramazsa!.. Antoine Richis, kentin en zengin adamı, güçlü, kafalı, her olanağa sahip biri kendi çocuğunu koruyamazsa!.. Katilin eli Laure'un güzelliği karşısında bile titremediyse çünkü gerçekten, kendisini tanımış olanların hepsi bir azize gibi görüyordu kızı, hele şimdi, öldükten sonra. Nasıl umabilirdi insan artık katilin elinden kaçılabileceğini? Vebadan bile korkunçtu, çünkü vebadan kaçılabilirdi, oysa bu katilden- işte Richis örneği ortadaydı. Anlaşılan insanüstü yetenekleri vardı. Besbelli, Şeytan'la birlik olmuştu, tabii eğer Şeytan'ın ta kendisi değildiyse. Böyle düşünen birçok kişi, özellikle biraz da saf yürekli olanlar, kiliseye gidip dua etmekten başka çıkar yol göremedi; her meslek kendi pirine seslendi, demirciler Aziz Aloysius'a, dokumacılar Aziz Krispinius'a, bahçıvanlar Aziz Antoius'a, parfümcüler aziz Josephus'a. Karılarını kızlarını da götürdüler, beraberce dua ettiler, kilisede yiyip içip yattılar, güvenlik diye bir şey, ola ki kaldıysa, bu korkunç gulyabaniden korunmanın bir yolu varsa

o da yılgın cemaatin kolu kanadı altında, Madonna’nm gözü önündedir diye gündüzün bile kiliseden çıkamaz oldular.

Başkaları, daha uyanık olanlar, artık kilise de bir kere başarısızlığa uğramış olduğu için, birleşip gizemci kümeler oluşturdular, çok para döküp Gourdon’dan denenmiş bir cadı kadın getirttiler, Grasse’ta yerin altında pek bol olan kireçtaşı mağaralarından birine çekilip şeytan ayinleriyle Şeytan’ın vücut bulmuş halini kendilerine ısındırmaya çalıştılar. Daha başkaları, özellikle yüksek kentsoylularla kültürlü soylular en modern bilimlere bel bağlayıp evlerini mıknatısladılar, kızlarını hipnotize ettiler, salonlarında hava ögesel susma toplantıları yapıp topluca düşünce yayımlayarak katilin zihnini telepati yoluyla etkisiz bırakmaya uğraştılar. Sivil milis dernekleri Grasse’tan Napoule’a, sonra oradan gene Grasse’a bir kefaret yürüyüşü düzenlediler. Şehrin beş manastırındaki keşişler durmadan ilahiler söylenen sürekli bir ayin başlattılar, öyle ki şehrin kâh şu kâh bu yanında bitip tükenmeyen bir la-mento işitilir oldu. Çalışan neredeyse kalmadı artık.

Böylece, hummalı bir aylaklık içinde, neredeyse sabırsızca bekler oldu Grasse halkı bundan sonra işlenecek cinayeti. Olacağından kimsenin kuşkusu yoktu. Gizliden gizliye de herkes korkunç haberin bir an önce gelmesini diliyor, ancak kendisini değil başkalarını çarpmasını umuyordu.

Ne var ki şehrin, çevresinin, bütün ilin yöneticileri bu kez halkın histerisine kapılmadı. Kız katili ortaya çıkalı beri ilk olarak planlı ve verimli bir ortak çalışma başladı Grasse, Draguignan, Toulon valilikleri arasında, belediyeler, polis, vekilharç, parlamento, deniz kuvvetleri arasında.

Egemen güçlerin bu dayanışmasının nedeni bir yandan genel bir halk ayaklanmasından korkulması, öte yandan da Laure Richis cinayetinden beri ilk kez elde katilin dizgeli bir biçimde aranmasını sağlayacak ipuçları olmasıydı. Katil görülmüştü. Anlaşılan, cinayet gecesi Napoule hanının ahırında kalıp ertesi sabah iz bırakmadan kaybolmuş olan o garip tabak çırağıydı. Hancının, ahıra bakan yanaşmanın ve Richis'nin birbirini doğrulayan ifadelerine göre bu kahverengimsi elbiseli, kaba ketenden bir yol torbası olan, hiç dikkati çekmeyen, kısa boylu bir adamdı. Bunun dışında üç tanığın da hatırlayabildikleri pek belirsiz kaldı, örneğin yüzünü, saç rengini ya da konuşmasını betimleyemediler ama gene de hancının ekleyeceği bir şey daha vardı: yanılmıyorsa gözüne, yabancının duruşunda, yürüyüşünde bir güçlük, bir aksaklık çarpmıştı, ayağından yaralı ya da topalmış gibi.

Ellerinde bu ipuçları, daha cinayet günü öğleye doğru Marechaussee'den iki süvari müfrezesi Marsilya'ya doğru katili aramaya başladı. Biri kıyı boyunca, öbürü arka yoldan, Napoule'un yakın çevresini gönüllülere tarattılar. Grasse il mahkemesinden iki görevli Nizza'ya gidip orada tabak kalfası üzerine soruşturmaya geçti. Frejus, Cannes ve Antibes limanlarında demir alan bütün gemiler denetlendi, Savoyen sınırında bütün yollar tutuldu, yolculuk yapanların kimlik göstermesi zorunlu kılındı. Okuma bilenler için, suçlunun niteliklerini belirten bir arama duyurusu Grasse, Vence, Gourbon şehirlerinin bütün kapılarıyla köylerin kilise kapılarına asıldı. Günde üç kere tellal okudu bu duyuruyu. Tabii katilin belki topal olduğu haberiyse, Şeytan'm ta kendisi olduğu görüşünü kuvvetlendirdiği için, işe yarar bilgiler getirmekten çok panik yarattı.

Ancak Grasse mahkemesi başkanı, Richis adına, suçlunun yakalanmasına yarayacak bilgiler için en az iki yüz livre ödül konduğunu

belirttikten sonra Grasse, Opio ve Gourdon'da birkaç tabak kalfasının tutuklanmasına yol açan ihbarlar oldu, ki tutululardan yalnız biri topallıyordu. Tam birçok kişinin olay sırasında başka yerde olduğu üzerine tanıklık ettiği bu adamı işkenceden geçirmeyi düşünüyorlardı ki, cinayetin onuncu gününde, şehir karayolundan biri belediye başkanlığına başvurup şu ifadeyi verdi:

O gün öğle üzeri kendisi, Gabriel Tagliasco, karakol kumandanı, mutadı veçhile Porte du Cours'da nöbet tutarken, sonradan arama duyurusunda betimlenen suçluya oldukça benzediğini hatırladığı bir kişi yanına gelip tekrar tekrar ve telaş içinde, ikinci konsülün sabahleyin kervanıyla şehri terk ettiği yolun hangisi olduğunu sormuştu. Bu olaya ne o zaman ne de daha sonra önem vermişti; o kişiyi de, kendini ne kadar yorsa kesinlikle hatırlayamazdı -olay çok çok sıradan bir şeydi- eğer dün yeniden görmüş olmasaydı, hem de burada, Grasse'ta, Rue de la Louve'da, Usta Druot ve Madame Arnulfi'nin atölyesinin önünde ve bu arada söz konusu kişinin, dönüp atölyeye girerken belirgin biçimde topalladığı da gözüne çarpmıştı.

Bir saat sonra Grenouille tutuklandı. Öbür sanıklarla yüzleştirmek üzere Grasse'ta bulunan Na-poule'lu hancıyla yanaşması onu hemen tanıyıp handa geceleyin tabak çırağı olduğunu söylediler: Buydu ve hiç başka biri değildi, bu olmalıydı katil.

Atölye arandı, Fransisken manastırının arkasındaki zeytinlikteki kulübe arandı. Bir köşede, saklı bile değildi, Laure Richis'nin kesilmiş geceliği, iç gömleği, kızıl saçları duruyordu. Taban kazıldığında birbiri ardınca öbür yirmi dört kızın elbiseleri, saçları da ortaya çıktı. Kurbanların öldürüldüğü ağaç topuz, keten yol torbası bulundu. İpuçları inanılır gibi değildi. Kiliselerin çanları çalınmaya başladı. Mahkeme başkanı, tellal ve yazılı duyuru yoluyla, neredeyse bir yıldır aranmakta olan mahut kız katilinin sonunda yakalanmış ve sıkı gözetim altına alınmış olduğunu bildirdi.

XXXXVIII

İnsanlar önce inanmadı bu açıklamaya. Yönetimin, beceriksizliğini örtüp milletin tehlikeli olmaya başlayan kızgınlığını yatıştırmak için

uydurduğu bir yalan sandılar. Katilin Grenoble'a gittiğinin ileri sürüldüğü zamanları unutmamışlardı daha. Bu kez korku öyle kolay kolay sökülmeyecek kadar sıkı yapışmıştı içlerine.

Ancak ertesi gün prevote'nin Önündeki meydanda kanıtlar sergilenince -korkunç bir manzaraydı, korkuluk gibi sırıklara geçirilmiş yirmi beş elbise, yirmi beş tutam saçı meydanın başköşesinde, katedralin karşısında görmek-değişti kamuoyu.

İnsanlar, yüzlercesi bir arada bu dehşet sergisinin önünden geçti. Elbiseleri tanıyan kurban yakınları çığlıklar içinde bayıldı, kalabalığın geri kalanı, kimisi eğlenceli olsun diye, kimisi iyice inanabilmek için katili görmek istedi. Çok geçmeden sesler öyle yükseldi, insanların dalgalandığı küçük meydandaki huzursuzluk öyle ürkütücü bir noktaya ulaştı ki başkan, Grenouille'i hücresinden çıkartıp adliyenin birinci kat pencerelerinin birinden kalabalığa göstermeye karar verdi.

Grenouille pencereye çıkınca bağrışmalar kesiliverdi. Bir anda ortalık, herkesin tarlalarda olduğu ya da evlerin serinliğine kaçtığı sıcak bir yaz gününün öğle saatindeki mutlak sessizliğe büründü. Ne bir ayak sesi ne bir öksürüş ne bir soluk duyuluyordu. Kalabalık sırf gözkulak kesilmişti; dakikalarca sürdü bu durum. Yukarıda, penceredeki bodur, üflesen yıkılacak, iki büklüm adamın, bu güdük şeyin, bu zavallı cücenin, bu solda sıfırın iki düzineyi aşkın cinayet işlemiş olacağını aklı almıyordu kimsenin. Hiç katile benzer aynı yoktu, o kadar. Gerçi kimse katili, o şeytanı kafasında nasıl canlandırdığını söyleyemezdi, ama bir konuda hepsi birliktiler: böyle değil! Ama gene de katil tasarladıklarına hiç uymasa da, bu yüzden gösterilmesi inandırıcı olamaz diye düşünülse de, sadece pencerede bu etten kemikten insanın belirişi, katil olarak başka birinin değil de onun sunuluşu inandırıcı bir etki yaptı. Herkes, olmaz böyle şey! diye düşünüyor, ama yanı anda da, başka türlü olamayacağını biliyordu.

Tabii, ancak nöbetçiler çelimsiz adamı odanın karanlığına çektiklerinde, yani ortadan kaybolup görülmez hale gelince, yani insanların beyinlerinde artık sadece, çok kısa bir zaman için de olsa anı olarak, insanın kavram olarak, iğrenç bir katil kavramı olarak diyeceği geliyor, kaldığı zaman - işte

o zaman geçti kalabalığın şaşkınlığı da yerini uygun bir tepkiye bıraktı: Ağızlar kapanıp binlerce göz canlandı. Sonra gümbür gümbür bir tek öfke ve öç haykırışı duyuldu: “Onu bize bırakın!” Prevöte’yi basıp katili kendi elleriyle boğmaya, parçalamaya kalktılar. Nöbetçiler dünyanın güçlüğünü çekti kapıyı sürgüleyip saldıran yığını geriletmekte. Grenouille bir acele zindanına götürüldü. Başkan pencereye çıkıp davanın çabuk ve ibreti âlem olacak bir sertlikle görüleceğine söz verdi. Yine de saatler sürdü kalabalığın dağılması, günler sürdü şehrin biraz sakinleşmesi.

Gerçekten Grenouille davası son derece hızlı yürüdü, çünkü eldeki kanıtların eziciliği bir yana, sanık da sorgulama sırasında, hatta hiç kaçınmadan, kendisine yüklenen cinayetleri işlediğini itiraf etmişti.

Yalnız, niçin işlediği sorulduğunda doyurucu bir yanıt veremiyordu. Hep, kızlara ihtiyacı olduğunu, onun için de öldürüldüğünü tekrarlıyordu. Niçin ihtiyacı olduğu, hem “ihtiyacı olma”nın da ne anlama geldiği soruluyor susuyordu. Bunun üzerine işkenceye geçtiler, saatlerce ayaklarından astılar, yedi pint su pompaladılar içine, ayaklarını mengeneye koydular, en ufak bir şey elde edemediler. Vücut acısına karşı duyarsız gibiydi adam, gıkı çıkmıyor, tekrar sorulduğunda: “Onlara ihtiyacım vardı,” sözünden başka bir şey demiyordu. Yargıçlar akıl hastası olduğuna karar verdi. İşkenceyi kesip davayı başka sorgulama yapmadan bir sona bağlamaya karar verdiler.

Olan tek gecikme, La Napoule’un idarece bağlı olduğu Draguignan şehir yönetimiyle, bir de Aix’deki parlamentoyla aralarında çıkan hukuk tartışması yüzünden oldu, çünkü öbür iki taraf da davayı kendileri görmek istiyordu. Ama Grasselı yargıçlar işi başkasına kaptırmadı. Katili yakalayan onlar olmuştu, cinayetlerin çoğunluğu onların görev alanında işlenmişti, katili başka bir mahkemeye devrederlerse halkın öfkesi gene onlara yönelecekti. Grasse’ta akmalıydı katilin kanı.

15 Nisan 1766’da karar verildi ve sanığa hücresinde okundu:

“Parfümcü kalfası Jean Baptiste Grenouille,” deniyordu, “kırk sekiz saat içinde şehir kapısı önündeki meydana götürülecek, orada yüzü göğe

bakmak üzere ahşap bir çarmıha bağlanarak kendisine canlı halde demir bir çubukla, kol, bacak, kalça ve omuz kemiklerini kıracak olan on iki darbe vurulacak, sonra çarmıha sıkıca bağlanarak çarmıhın dikilmesiyle ölümüne kadar orada teşhir edilecektir.”

Usulden olan, çok acı çekmemesi için celladın, kemiklerini kırdıktan sonra suçluyu iple boğma uygulaması, can çekişme günlerce sürecek bile olsa, açık açık yasaklanıyordu. Daha sonra ceset, hayvan leşlerinin gömüldüğü bir çukura gömülecek, herhangi bir işaret konmayacaktı.

Grenouille kararı kılını kıpırdatmadan dinledi. Mübaşir son isteğini sordu. “Hiçbir şey,” dedi Grenouille, bir eksiği olmadığını söyledi.

Günah çıkartması için bir rahip girdi hücreye, ama çeyrek saat sonra, işini yapamamış olarak çıktı. Anlattığına göre Tanrı’mn adını andığında hükümlü öyle anlamaz bir ifadeyle yüzüne bakmıştı ki, bu sözcüğü ilk kez duyuyor gibiydi; sonra kerevetine uzanıp hemen derin mi derin bir uykuya dalmıştı. Bundan sonra ne söylediyse boşa gitmişti.

Bunu izleyen iki gün içinde birçok insan ünlü katili yakından görmeye geldi. Bekçiler hücre kapısındaki küçük kapağı kaldırıp bir bakış atmalarına izin verdiler, bakış başına da altı sol para aldılar. Grenouille’in portresini yapmak isteyen bir gravürcünün iki frank ödemesi gerekti. Ama hayal kırıcı bir modeldi içerdeki, el ve ayak bileklerinden zincirli olarak kerevette yatıp duruyor, uyuyordu. Yüzünü duvara dönmüştü, ne kapıya vurmalara, ne seslenmelere tepki gösteriyordu. Hücreye giriş sıkı sıkı yasaklanmıştı, bekçiler de, onca parlak teklife karşın bu yasağa uymazlık edemiyorlardı. Tutuklunun, kurbanlarından birinin bir yakını tarafından zamanı gelmeden öldürülüvermesinden korkuluyordu. Bu yüzden kendisine yemek verilmesi de yasaklanmıştı. Yemek zehirli olabilirdi. Hapisliği boyunca Grenouille’in yemeği piskopos sarayının hizmetliler mutfağından geldi ve kendisine, önce cezaevi başgardiyanı tadına baktıktan sonra verildi. Tabii son iki gün hiçbir şey yemedi. Yattı, uyudu. Arada zincirleri şangırdıyor, bekçi bir acele göz deliğine koşup baktığında şişeden bir yudum su içip gene yerine yattığını, uyumaya devam ettiğini görüyordu.

Sanki yaşamaktan, ömrünün son saatlerini bile uyanık olarak yaşayıp görmeyi istemeyecek kadar çok yorulmuş gibi bir hali vardı.

Bu arada meydan idama hazırlanıyordu. Marangozlar bir seki kuruyordu, üçe üç metre büyüklüğünde, iki metre yüksekliğinde, çevresi parmaklıklı, sabit merdivenli böyle görkemlisi daha hiç görülmemişti Grasse'ta. Ayrıca şeref erkânı için ahşap bir tribün ile, belli bir uzaklıkta tutulması gereken adi halk için bir çit yapıldı. Porte du Cours'un sağındaki, solundaki evlerle kapı karakolunun pencereleri daha çoktan, aşırı fiyatlarla kiralanmıştı. Hatta cellâdın çırağı, biraz kıyıda kalan Charite'nin hastalarıyla pazarlığa girişerek odalarını tutmuş, sonra yüksek kârla olayı seyretmek isteyenlere kiralamıştı. Limonatacılar yedekte bulunsun diye güğüm güğüm meyankökü suyu hazırlıyor, gravürcü hapishanede taslağını yapıp hayalinden biraz daha uçarılık katarak çizdiği katil resminden yüzlerce basıyor, gezgin satıcılar şehre akın ediyor, fırıncılar anma çörekleri pişiriyordu.

Cellât, eline yıllardır kemiklerini kıracağı hükümlü geçmemiş olan Mösyö Papon, demirciye dört köşeli bir demir çubuk yaptırdı, sonra bunu alıp, hayvan ölüleri üzerinde vuruşlarını denemek için mezbahaya gitti. Yalnız on iki kere vurabilecekti; bu vuruşlarla da, vücudun göğüs ya da kafa gibi değerli kesimleri zarar görmeden, on iki eklemin de kesin biçimde kırılmış olması gerekiyordu. Çok beceri isteyen ince bir işti.

Kentliler olaya büyük bir bayrama hazırlanır gibi hazırlanıyordu. Kimsenin çalışmadığını söylemeye gerek yok. Kadınlar törenlik giysilerini ütülüyor, erkekler ceketlerinin tozunu silkiyor, çizmelerini pırıl pırıl boyatıyordu. Askeri bir görevi ya da memuriyeti olan, lonca başı, avukat, noter, sivil milis önderi ya da herhangi başka önemli bir şey olan üniformasını, resmi giysisini giyiyor, madalyalarını, eşarplarını, zincirlerini, bembeyaz pudralı perukasını takıyordu. Dindar olanlar post festum bir ayin-i ilahide, Şeytan'ın çömezleri esaslı bir iblise teşekkür ayininde, aydın-seçkin takımı Cabrislerin, Villeneuvelerin ya da Fontmichellerin konağında manyetizm seanslarında buluşmak üzere sözleşiyordu. Mutfaklarda çörekler, kızartmalar pişiriliyor, bodrumlardan şarap çıkarılıyor, pazardan çiçekler alınıyor, katedralde orgcuyla kilise korosu prova yapıyordu.

Rue Droite'taki Richis evi sessizlik içindeydi. Richis, halkın "Kurtuluş Günü" adını taktığı, katilin idamı günü için hiçbir şekilde hazırlık yapılmamasını istemişti. Her şeyden iğreniyordu. İnsanların birdenbire yeniden canlanıveren korkusundan iğrenmişti, ateşli bir sevinç içinde hazırlanışlarından da iğreniyordu. İnsanların kendileri iğrençti, hepsi, hepsi iğrençti. Ne suçlunun ve kurbanlarının katedralin önündeki meydanda gösterilişinde, ne duruşmalarda, ne o sansasyon heveslilerinin hükümlünün hücresi önünde yaptıkları iğrenç defilede bulunmuştu. Kızının saçlarıyla elbiselerinin tanılanması söz konusu olduğunda mahkeme kurulunu evine çağırmış, kısaca ve soğukkanlılıkla ifadesini vermiş ve eşyaların andaç olarak kendisine bırakılmasını rica etmiş, mahkeme de bu dileği yerine getirmişti. Sonra bunları Laure'un odasına götürmüş, kesik gecelikle iç gömleğini yatağına sermiş, kızıl saçları yastığın üstüne yaymış, kendisi de yatağın önüne oturup, sanki bu anlamsız nöbetle, Napoule'deki ihmalciliğini düzeltmek ister gibi, gece gündüz odadan çıkmamıştı. İçi öylesine iğrenmeyle, dünyadan ve kendi kendinden iğrenmeyle doluydu ki, ağlayamıyordu bile.

Katilden de iğreniyordu. Onu insan olarak değil, artık sadece kesilecek kurban olarak görmek istiyordu. Ancak idam sırasında görecekti onu, çarmıhın üstünde yatışını, on iki vuruşun üstüne inişini, o zaman görecek, iyice yakından görecekti, en ön sırada bir yer ayırtmıştı kendine. Sonra, birkaç saat sonra, halk dağıldıktan sonra katilin yanına, kanlı çarmıha çıkacak, yanına oturacak, nöbet tutacaktı, gece gündüz, gerekirse günlerce; bu arada gözlerinin içine bakacaktı, kızının katilinin gözlerinin içine, içindeki bütün iğrentiyi gözlerine akıtacaktı onun, bütün iğrentisini, yakıcı bir asit gibi, can çekişmesinin orta yerine boşaltacaktı, geberinceye kadar...

Sonra? Sonra ne mi yapacaktı? Bilmiyordu. Belki gene sürdüregeldiği yaşamına dönerdi, belki evlenirdi, belki bir oğlu olurdu, belki hiçbir şey yapmazdı, belki ölürdü. Onun için hepsi birdi. Bunu düşünmek, sanki kendi ölümünden sonra ne yapacağını düşünmekmiş gibi anlamsız geliyordu; hiçbir şey tabii. Şimdiden bilebileceği hiçbir şey yoktu yapacağı.

XXXXIX

İdam öğleden sonra saat beşe konmuştu. İlk seyir meraklıları daha sabahtan gelip yerlerini güvene aldı. Sandalyeler, tabureler getirmiş, minderler, yiyecek, içecek, çocuklarını getirmişlerdi. Öğleye doğru her yönden yığın yığın köylüler akın etmeye başladığında Cours öyle sıkış sıkış doluydu ki, yeni gelenler meydanın öte yanındaki, kat kat yükselen bahçelere, tarlalara, Grenoble yoluna yerleşmek zorunda kaldı. Satıcılar şimdiden iyi iş yapıyorlardı; millet yiyor, içiyor, panayır yerindeymiş gibi bir uğultu, bir kaynaşmadır gidiyordu. Çok geçmeden, herhalde bir on bin insan toplandı, Yasemin Kraliçesi bayramındakinden, en büyük dini alaydakinden, Grasse'ta şimdiye kadar görülmüş bütün kalabalıklardan fazla. Dağın eteği yukarılara kadar, ayakta dikilen insanlarla doluydu. Ağaçlar salkım salkım dolu, surlarla çatıların üstü dolu, pencereler onar on ikişer tıkış tıkıştı. Sadece Cours'un ortasında çitle korunmuş olarak, kalabalık hamurundan bıçakla bir parça kesilip alınmış gibi, tribünle, birdenbire sanki küçülüvermiş gibi, bir oyuncak ya da kukla sahnesiymiş gibi gelen sekinin olduğu yer boştu. Bir de geçit bırakılmıştı, idam yerinden Porte du Cours'a ve Rue Droite'a.

Saat üçü biraz geçe Mösyö Papon'la yardımcıları göründü. Alkışlar yükseldi. Kalaslardan yapılmış Aziz Andre haçını sekiye taşıdılar, altına dört ağır marangoz eşeği yerleştirip uygun olan çalışma yüksekliğine getirdiler. Bir marangoz kalfası çiviledi. Cellât uşaklarının da marangozun da her yaptığına alkışlarla karşılık veriyordu kalabalık. Hele sonra Papon demir çubukla yanaşıp, çarmıhı dolaşıp adımlarını ölçüp kâh şu kâh bu taraftan vuruş denemelerine geçtiğinde iyice coştu millet.

Dörtte tribün dolmaya başladı. Bakıp da hayretler edilesi çok kalburüstü kişi vardı, yanlarında valeleriyle adabımuaşeret sahibi baylar, güzel bayanlar, büyük şapkalar, pırıltılı elbiseler. Şehrin ve şehir dışının bütün soyluları oradaydı. Meclis üyesi baylar, başlarında iki konsül, hep beraber geldi. Richis siyah elbiseler, siyah çoraplar, siyah şapka giymişti. Meclisin ardından, başta mahkeme başkanı olmak üzere, belediye yürüyordu. Son olarak açık tahtırevanla piskopos geldi, parlak mor bir cüppe giymişti, başında yeşil küçük takkesi vardı. Şimdiye kadar şapkasını çıkarmamış kimse kaldıysa o da şimdi çıkardı. Bir tören havasıdır esiyordu.

Bundan sonra, aşağı yukarı on dakika hiçbir şey olmadı. Baylar yerlerini almışlardı, kıpırdamadan duruyordu halk, artık bir şey yiyen kalmamıştı, herkes bekliyordu. Güneş koskocaman, sapsarı, Es-terel'in üstüne gelmişti. Grasse ovasından ılık bir rüzgâr esiyor, portakal çiçeklerinin kokusunu getiriyordu. Ortalık iyice sıcaktı ve inanılmayacak kadar sessiz.

Sonunda, artık gerilim binlerce ağızdan çıkan bir haykırışa, taşkınlığa, çılgınlığa ya da başka bir kitle olayına dönüşüp patlamadan daha fazla süremez denebilecek bir anda, sessizliğin içinde at tıkırtıları, tekerlek gıcırtıları duyuldu.

Rue Droite'tan bu tarafa çift atlı, kapalı bir araba, polis komiserinin arabası geliyordu. Araba şehir kapısını geçti, artık herkesin görebileceği kadar yaklaşmıştı, idam yerine giden dar geçide girdi. Polis komiseri, suçlunun güvenliğini başka türlü sağlayamayacağını ileri sürerek arabayla getirilmesinde ısrar etmişti. Hiç de olağan bir şey değildi bu. Hapishane idam yerinden çok çok beş dakika uzaklıktaydı. Bir hükümlü bu yolu her ne sebeple olursa olsun, yürüyerek geçecek halde değildiyse, üstü açık bir eşek arabasıyla da getirilebilirdi. Birinin kendi idamına yaylı arabayla, üniformalı uşaklarla, atlı eşlikçilerle gittiği de hiç görülmemişti.

Gene de kalabalıkta huzursuzluk ya da hoşnutsuzluk uyanmadı, tersine. 'Birşeyler olduğundan hoşnuttu millet, bilinen oyunların şaşırtıcı, yeni bir biçimde sahnelendiği tiyatroda olduğu gibi hoşnuttu, iyi bir buluştu idamlığı arabayla getirmek. Hatta birçoğu, duruma yakışanın da zaten bu olduğunu söyledi. Böyle olağanüstü rezil bir suçluya olağanın dışında muamele gerekirdi. Öyle sıradan bir haydut gibi zincirlerinden sürüye sürüye meydana getirip öldüremezlerdi onu. Hikâyelik tarafı kalmazdı işin. Onu yaylı arabanın yumuşak koltuğundan Aziz Andre çarmıhına indirmeliydi - katilin gaddarlığının da üstünde bir gaddarlıktı bu.

Araba sehpayla tribün arasında durdu. Uşaklar yerlerinden atlayıp kapıyı açtı, katlanan merdiveni indirdi. Polis komiseri indi, arkasından bir karakol subayı ve sonunda Grenouille. Üzerinde mavi bir elbise, beyaz bir

gömlek, beyaz ipek çoraplar, tokalı siyah ayakkabılar vardı. Kelepçeli değildi. Kolundan tutan yoktu. Özgür biri gibi indi arabadan.

Derken bir mucize oldu. Ya da mucizeye benzer bir şey, yani öyle akıl almaz, işitilmedik, inanılmaz bir şey ki, bütün tanıkları sonradan mucize olduğunu söylerdi, ama söylemediler, çünkü olayın lafını açmadılar bir daha, katılmış olmaktan dolayı duydukları utancın büyüklüğünden.

Olan şuydu: Cours'daki ve orayı çevreleyen yamaçlardaki on binlerce kişi bir an içinde, demin arabadan inen mavi elbiseli adamın kesinlikle katil olamayacağı inancını hissetti ta derinlerinden. Kimliğinden kuşkuya kapıldıkları için değil! Karşılarında duran, birkaç gün önce kilise alanında, adliyenin penceresinde gördükleri, o zaman ellerine geçirseler nefretlerinin kızışmışlığı içinde linç edecek oldukları, aynı adamdı. İki gün önce kanıtların güçlülüğü ve kendi itirafı nedeniyle kesin hüküm giymiş olan, aynı adam. Bir dakika öncesine kadar cellâdın kemiklerini kırmasını sabırsızlıkla bekledikleri, aynı adam. Ta kendisiydi, kuşkusuz!

Ama ne olursa olsun o değildi de aynı zamanda, o olamazdı, o katil olamazdı. İdam yerinde dikilen adam, masumluğun ta kendisiydi. Bunu herkes biliyordu şimdi, piskopostan limonatacıya, markizden küçük çamaşırcıya, mahkeme başkanından sokak çocuğuna kadar herkes.

Papon da biliyordu. Bildiği için de demir çubuğu tutan elleri titriyordu. Bir anda güçlü kolları öyle zayıflamış, dizleri öyle gevşemiş, yüreğini öyle çocuksu bir korku almıştı ki bu değneği kaldıramayacak, kaldırıp şu ufacık tefecik suçsuz adama vuracak gücü ömründe toplayamayacaktı. Ah ne korkunç olacaktı adamın sekiye çıkarıldığı an, zangır zangır titriyor, elindeki ölüm değneğine dayanmadan duramıyordu, değnek olmasa dizlerinin bağı çözülecekti heybetli, güçlü Papon'un!

Meydana toplanmış on binlerce adam, kadın, çocuk, ihtiyar da aynı durumdaydı: Sevgililerinin çekiciliğine kapılmış küçük kızlar gibiydiler. Küçük katile karşı güçlü bir yakınlık, bir sevecenlik, delice bir çocuk aşkı, hatta Tanrı bilir ya, sevgi duygusu sarıvermişti içlerini. Bir ağlayış gibi, önlenemeyen, uzun zaman bastırılmış, insanın karnından yükselip

karşısında direnen, her şeyi ayrıştıran, eriten ve sürükleyip götüren bir ağlayış gibi bir şeydi. Katı bir tarafları kalmamış, eriyivermişti insanlar. Ta derinden, ruhları ve akıllarıyla çözüşmüş, belli bir biçimi olmayan sıvıya dönüşmüşlerdi, içlerinde artık yalnızca, dayanağı kalmamış bir parça et olan yüreklerinin çalkalanışını hissedebiliyorlar, kadın erkek bu yüreği mavi elbiseli ufak tefek adama sunuyorlardı, hiçbir şey umurlarında değildi: Onu seviyorlardı.

Herhalde birkaç dakika geçmişti böyle, Grenou-ille arabanın açık kapısında dikiliyor, kımıldamıyordu. Yanındaki uşak diz çökmüş, bununla da kalmayıp eğildikçe eğilmiş, Doğu'da sultanın ve Allah'ın huzurunda âdet olan toprağı öpme duruşunu almıştı. Bu haldeyken bile titriyor, sallanıyor, daha da alçalacak, yüzükoyun yere yatacak kadar, yerin içine, altına girecek kadar alçalacak gibi oluyordu. Dünyanın öbür ucuna kadar geçecekti saygısından. Karakol subayıyla polis komiserinin ki aslında şimdi görevleri hükümlüyü idam sehpasına çıkarıp cellâda teslim etmek olan demir gibi adamlardı, elleri ayaklarına dolaşıyordu. Ağlıyorlar, şapkalarını çıkarıyorlar, ellerini ovuşturuyorlar, Kore hastalığına yakalanmış gibi sarsılıp yüzlerini buruşturuyorlardı.

Biraz daha uzakta bulunan şeref erkânı da duygulanışını öyle daha az belli ediyor sayılmazdı. Her biri kalbinden geleni koyuvermişti ortaya. Bayanlar vardı ki, Grenouille'i görünce ellerini yumruk edip apışaralarına bastırmış, hazdan inliyorlardı; başkalarıysa, delikanlıya -evet, delikanlı olarak görüyorlardı onu- duydukları özlemin ateşinden şıp diye bayılıvermişlerdi. Baylar vardı ki, oturdukları yerden fırlayıp fırlayıp gene oturuyorlar, sonra gene sıçrıyorlar, harıl harıl soluyarak kılıçlarına yapışıyorlar, çekecekmiş gibi, sonra daha tam çekerken tekrar kına itiyorlar çeliği, bu arada bir takırtıdır şakırtıdır gidiyordu; başkalarıysa dillerini yutmuş, gözlerini göğe dikmiş, ellerini dua etmek için sımsıkı kenetlemişti. Monsenyör Piskopos ise, midesi bulanıyor gibi öne eğilmiş, alnını dizlerine vuruyordu, yeşil küçük takkesi yuvarlanıp gitmişti başından; üstelik içi bulanıyor filan da değildi. Ömründe ilk kez dinsel bir coşkunun hazzını yaşıyordu; çünkü herkesin gözü önünde bir mucize olmuş, Cenabıhak bizzat cellâtla kucaklaşıp bütün dünyanın katil diye baktığı kişinin melek olduğunu vahyetmişti -ah ne mutluluktu 18. yüzyılda bile böyle bir şeyin

olabildiğini görmek. Ne büyüktü Tanrı! Ve ne küçüktü, ne zavallıydı kendisi, inanmadan, sırf halkın yatışması için lanet okuyan kişi! Ah ne küstahlıktı bu, ah ne kaba sofuluktu! Şimdiyse bir mucize yaratmıştı Tanrı! Ah ne yüce bir eğilişti karşısında, ne tatlı bir alçalış, ne büyük bir şerefti piskopos olarak Tanrı'nın bu cezasını tatmak.

Bu arada çitin arkasındaki halk, Grenouille'in görünmesiyle patlayıveren duygu coşkunluğunu gittikçe daha utanmaz bir manzara alan raddelere getirmişti. Onu ilk gördüğünde içinde acıma, yakınlık hissedenler şimdi düpedüz arzuyla tutuşuyor, başta hayranlık, arzu duyan şimdi kendinden geçecek hallere geliyordu. Herkes için mavi elbiseli adam, düşünebilecekleri en güzel, en çekici, en yetkin yaratıktı: Rahibelere Mesih'in ta kendisi, genç kızlara hayallerindeki masal prensi, erkeklere kendilerinin ideal bir kopyası olarak görünüyordu. Hepsi de, onun kendilerini en duyarlı yerlerini bulup oradan, erotik merkezlerinden yakaladığını anlıyordu. Sanki bu adamın on bin görülmez eli vardı da her birini çevresindeki on bin insanın cinsel yerine koymuş, kadın olsun erkek olsun tek tek her birinin en gizli hayalinde, tam en çok istediği gibi okşuyordu.

Sonuç olarak, zamanının en iğrenmeye değer canisinin idamı olarak hazırlanan olay, dünyanın milattan önceki ikinci yüzyıldan bu yana gördüğü en büyük Bacchus ayinine döndü. İffetli kadınlar bluzlarını parçalayıp histerik çığlıklar atarak göğüslerini açıyor, eteklerini kaldırıp kendilerini yerlere atıyordu. Erkekler deliye dönmüş bakışlarını bu açılmış et tarlasında tökezleye tökezleye gezdirirken titreyen parmaklarıyla, sanki don vurmuş da katılaşmış organlarını pantolonlarından çıkarıp rasgele bir yere düşüyorlar, akıl almaz konuklarda akıl almaz çiftler oluşuyor, pimpirik ihtiyar bakire kızla, gündelikçi avukat karısıyla, karmakarışık, nasıl rastgeldiyse öyle, çiftleşiyordu. Hava hazzm tatlı ter kokusuyla ağırlaşmış, on bin insan hayvanının çığlıkları, hırıltıları, iniltileriyle dolmuştu.

Grenouille yerinde dikiliyor, gülümsüyordu. Daha doğrusu, onu gören insanların gözünde, dünyanın en masum, en sevecen, en büyüleyici, aynı zamanda en ayartıcı gülümseyişiyle gülümsüyordu. Ama dudaklarında dolaşan aslında gülümseme değil, çirkin, alaycı, duyduğu zaferi ve

aşağılamayı olduğu gibi yansıtan bir sırıtmaydı. O, dünyanın en pis kokan yerinde kokusuz olarak doğmuş olan, çöpün, çamurun, kokuşmanın içinden gelen, sevgisiz büyümüş, sıcak bir insan ruhu olmadan sırf inatçılığından ve iğrentisinin verdiği güçle yaşayan, ufak, kamburu çıkmış, topallayan, çirkin, herkesin sırt çevirdiği, içi ve dışı da mendebur Jean-Baptiste Grenouille kendini dünyaya sevdirmeyi başarmıştı. Sevdirmek de ne demek! Âşık olmuşlardı ona! Hayrandılar! Tapıyorlardı! Prometheus'a özgü bir işi başarmıştı. Öbür insanların isteyip istemedikleri bile sorulmadan beşiklerine konduğu halde bir tek kendisinden esirgenmiş tanrısal kıvılcımı, inadı ve eşsiz yeteneğiyle ele geçirmişti. Bununla da kalmıyordu. O kıvılcımı aslında kendisi, kendi içinde çaktırmıştı. Prometheus'tan da büyüktü. Kendisine öyle bir hale yaratmıştı ki, şimdiye kadar hiç kimsede olmadığı kadar parlak ve etkileyiciydi. Bunu da hiç kimseye borçlu değildi -ne bir babaya, ne bir anaya, hele gönlü yüce bir Tanrı'ya hiç mi hiç— yalnız kendisine borçluydu. O gerçekten kendi tanrıydı, hem de kiliselerde barınıp pis pis günnük kokan o Tanrı'dan çok daha görkemli. Önünde koca bir piskopos dize gelmiş, keyfinden kuyruk sallıyordu. Zenginler, güçlüler, mağrur baylar, bayanlar hayranlıklarından ölüyor, bu arada dört bir yanda halk, içlerinde kurbanlarının babaları, anneleri, kız, erkek kardeşleri onun adına âlemler yapıyordu. Ondan bir işaret gelse, hepsi Tanrılarından yüz çevirip ona, Büyük Grenouille'e tapınırdı.

Evet, o Büyük Grenouille'di! Bu şimdi günışığı-na çıkıyordu. Bir zamanlar kendine âşık hayallerinde olduğu gibi, şimdi de gerçekte şu anda ömrünün en büyük zaferini yaşıyordu. Ve berbat mı berbat bir durumdu bu.

Berbat bir durumdu, çünkü bu zaferin bir saniyesinin bile tadına varamıyordu. Arabadan kendisini insanlara sevdiren, iki yıldır çalışa çalışa hazırladığı, ömrü boyunca sahip olmaya can attığı parfümü sürünmüş olarak güneşin ışığa boğduğu meydana indiği anda... ne karşı konulmaz bıı koku yaydığını, çevresindeki insanları nasıl rüzgâr hızıyla tutkun ettiğini gördüğü, kokladığı anda - o anda içinde insanlardan duyduğu bütün iğrenti yeniden yükselmiş, zaferinin öyle bir canına okumuştu ki, şimdi sevinmek bir yana, yaptığından hoşnut kalmak gibi bir şey bile duymuyordu. Her zaman özlediği şey, insanların kendisini sevmesi yani, ulaştığı anda dayanılmaz bir şey olup çıkmıştı, çünkü o kendisi sevmiyordu insanları,

onlardan nefret ediyordu. Birdenbire doyumu hiçbir zaman sevgide değil, nefrette bulmuş olduğunu anladı, nefrette ve kendinden nefret edilmesinde.

Ama insanlara duyduğu nefrete yankı gelmiyordu insanlardan. Şu anda onlardan ne kadar nefret etse o kadar tapacaklardı kendisine, çünkü algıladıkları, üstüne yakıştırdığı iğreti halesinden, koku maskesinden, çalıntı parfümünden -gerçekten tapılacak kadar güzel olan parfümünden- başka bir şey değildi.

Elinden gelse şimdi hepsini, bu ahmak, pis kokulu, şehvete dalmış yığını, aynı vaktiyle kuzgun karası ruhunun ülkesinde yabancı kokuları yok ettiği gibi yerle bir ederdi. İstiyordu ki onlardan ne kadar çok nefret ettiğinin farkına varsınlar da insan olalı duydukları bu tek gerçek duygu yüzünden nefretine nefretle karşılık versinler, kendisini bu yüzden, zaten baştan da niyetlendikleri gibi, yok etsinler. Ömründe bir kerecik olsun kendini vermek istiyordu. Ömründe bir kere öbür insanlar gibi olup içindekini dışarı vurmak istiyordu: nasıl onlar sevgilerini, aptalca hayranlıklarını dışa vuruyorlarsa o da nefretini. Bir kere, sadece bir kere kendi gerçek benliğiyle anlaşılıp başka bir insandan kendi tek gerçek duygusuna, nefretine bir yanıt almak istiyordu.

Ama olmadı. Olamazdı. Hele bugün, olacak iş değildi. Çünkü dünyanın en iyi parfümüyle maskelenmişti ya, üstelik bu parfümün altında taşıdığı şey yüz değil, yalnız ama yalnız mutlak kokusuzlu-ğuydu. Bunu düşününce birden fenalaştı: Sislerin gene yükselmeye başladığını hissediyordu.

Vaktiyle mağarada, hayallerinin yüreciğinde uyurken gördüğü düşteki gibi yükselmeye başlamıştı sisler ansızın, kokusuz olduğu için duyamadığı kendi kokusundan oluşan sisler. Gene o zamanki gibi korkudan ödü kopuyor, boğulacakmış gibi geliyordu. Ama o zamankinin tersine düş değil, uyku değildi bu, yalın gerçeklikti. Bir de o zamankinin tersine, bir mağarada yalnız başına yatmıyor, bir alanda, on bin kişinin gözü önünde dikiliyordu. Ve o zamankinin tersine, uykusunu dağıtıp kurtaracak bir çığlıktan, iyi ve sıcak ve huzurlu dünyaya kaçmaktan medet umamazdı.

Buydu çünkü dünya, burada ve şimdi, buydu gerçekleşen düşü, burada ve şimdi. Ve kendisi istemişti böyle olmasını.

Bir yanda halk tepişir eğlenirken, korkunç boğucu sisler ruhunun bataklıklarından yükselmeye devam etti. Bir adam koşup geliyordu üstüne doğru. Şeref tribününün en ön sırasından öyle bir fırlayış fırlamıştı ki, siyah şapkası uçmuştu başından, şimdi de siyah ceketini savura savura, karga gibi, ya da öç alıcı bir melek gibi idam yerinden ona doğru koşuyordu. Richis'ydi bu.

Beni öldürecek, diye düşündü Grenouille. Maskeme aldanmayan tek insan o. O kanmaz böyle şeye. Üstümde kızının kokusu var, insanı kan lekesi kadar ele verici bir şey. Kim olduğumu bilip öldürecek beni. Öldürmeli.

Ve kollarını açtı üstüne doğru saldıran meleği karşılamak için. Artık hissediyordu bile hançerin ya da kılıcının göğsüne vuruşunun verdiği tatlı karıncalanmayı, çeliğin bütün koku zırhlarını da, boğucu sisi de orta yerinden yarışını, buz gibi kalbine girişini - sonunda, sonunda bir şey var oluyordu kalbinde kendinden başka!

Neredeyse bütün yüklerinden kurtulmuş gibi hissediyordu kendisini.

Ama birden boynuna sarılmamış mıydı Richis, öç alıcı melek değil, eli ayağı çözülmüş, bir zavallılık içinde hıçkırıp burnunu çeken bir Richis, sarılmış boynuna, sıkı sıkı yapışmış üstüne, sanki bir mutluluk denizine düşmüş de ondan başka tutunacak yer bulamamış gibi. Ne kurtuluşu getiren bir hançer darbesi, ne bir lanet okuyuş, ne de bir nefret çığlığı. Yerine, yanağına Richis'nin gözyaşlarıyla ıslanmış yanağı yapışmış, kulağına tirtir titreyen dudakları uzanmıştı: "Bağışla beni oğlum, sevgili oğlum, bağışla beni!"

O anda içinde her şeyin gözlerinin önünde bembeyaz kesildiğini hissetti, dış dünya ise kuzgun karasına döndü. Şimdiye kadar tutsak kalmış sisler kuduran bir sıvıya, kaynayan, köpüren süte benzer bir şeye dönüştü. Taşıp üstünden geçti bu sel, dayanılmaz bir basınçla vücudunu içten saran kabuğa bastırdı, akıp gidecek bir yer bulamadı. Kaçmak istiyordu, Allah

rızası için kaçacak bir yer, ama nereye... Kendi içinde boğulmamak için orta yerinden yarılmak, patlamak istiyordu. Sonunda düşüp bilincini kaybetti.

L

Kendine geldiğinde, Laure Richis’nin yatağında yatıyordu. Ondan kalan andaçlar, elbiselerle saç, kaldırılmıştı. Komodinin üstünde bir mum yanıyordu. Yarı açık pencereden, eğlenen şehirden gelen coşku çığlıkları duyuyordu. Antoine Richis yatağın yanında bir tabureye oturmuş, bekliyordu. Grenouille’in elini avuçlamış, okşamaktaydı.

Daha gözlerini açamadan ortamı bir yokladı Grenouille. İçi dingindi. Kaynayıp bastıran bir şey kalmamıştı. Gene o bildiği, bilincini buz gibi keskin ve duru kılıp dışarıya yönlendirmesi için gereken soğuk gece egemendi ruhuna: Orada, dışarıda parfümünün kokusunu duyuyordu. Değişmişti. Uçları zayıflamış, böylece ana notu olan Laure’un kokusu daha bir görkemle ortaya çıkar olmuştu, yumuşak, karanlık kıvılcımlar saçan bir ateş. Kendini güven içinde hissetti. Biliyordu ki daha saatlerce kimse saldıramazdı üstüne, gözlerini açtı.

Richis’nin dingin bakışları yayılıyordu üstünde. Sonsuz bir iyi niyet vardı bu bakışlarda. Sevecenlik, duygulanmışhk ve seven insandaki o kof, budalaca derinlik.

Gülümsedi. Grenouille’in elini daha bir sıkı kavradı ve dedi ki: “Artık her şey düzelecek. Yönetim senin kararı iptal etti. Bütün tanıklar yemin edip ifade değiştirdi. Özgürsün. Ne istersen yapabilirsin. Ama ben, yanımda kalmanı isterim. Bir kız kaybettim, seni oğlum olarak kazanmak isterim. Ona benziyorsun sen. Güzelsin onun gibi, saçların, ağzın, elin... Onca zaman elini tuttum burada, elin de onunki gibi. Hele gözlerine bakınca, onun gözlerine bakmış gibi oluyorum. Sen onun kardeşisin -ben de istiyorum ki benim oğlum olasın, sevincim, gururum, mirasçım benim. Annen baban sağ mı?”

Grenouille hayır anlamında başını salladı, Richis’nin yüzü hindi gibi kızardı sevincinden. “Öyleyse oğlum olacaksın?” diye kekeleyip taburesinden fırladı, yatağın kenarına oturup Grenouille’in öbür elini de

kavradı. “Olur musun? Olur musun? Baban olmamı ister misin? - Bir şey söyleme! Konuşma! Daha konuşamayacak kadar zayıfsın. Başınla işaret et, yeter!” Grenouille başını eğdi. Eğer eğmez de Richis’nin mutluluğu kıpkızıl bir ter gibi bütün gözeneklerinden boşandı, Grenouille’in üstüne eğilip ağzından öptü.

“Uyu şimdi, canım oğlum!” dedi doğrulup. “Uyuyana kadar yanında bekleyeceğim ben.” Onu bir süre sessizce, sevinçten kendinden geçercesine seyrettikten sonra da, “Çok, ama çok mutlu ediyorsun beni,” dedi.

Grenouille, gülümseyen insanlardan bakıp öğrendiği gibi, ağzını hafifçe yaydı. Sonra gözlerini kapadı. Bir süre bekledikten sonra, uyuyanların yaptığı gibi daha sessiz, daha derinden solumaya başladı. Yüzünde Richis’nin seven bakışını duyumluyordu. Bir kere, Richis’nin öpmek için yeniden eğildiğini, ama sonra uyandırmaktan çekinerek caydığını fark etti. Sonunda mum söndürüldü, Richis ayak parmaklarının ucuna basa basa odadan çıktı.

Grenouille, evde de şehirde de bütün sesler kesilene kadar yattığı yerde kaldı. Kalktığında gün ağarıyordu bile. Giyinip yollandı, çıt çıkarmadan koridoru geçti, çıt çıkarmadan merdiveni inip salonu geçerek terasa çıktı.

Buradan bakınca, şehir surunun üstünden çanak biçimindeki Grasse ovası görülüyordu, açık havada belki deniz bile görülürdü. Şimdi hafif bir sis vardı, daha doğrusu pus kaplamıştı tarlaların üstünü, o taraftan gelen kokularsa ot, katırtırnağı, gül yıkanmış gibi, arı, basit, avutucu bir yalınlıktaydı. Grenouille bahçeyi geçip duvardan atladı.

Yukarıda, açık araziye çıkmadan önce, alanın orada bir kez daha insan kokularıyla boğuşmak zorunda kaldı. Bütün meydan da, yamaçlar da, sefili çıkmış bir ordunun konak yerine dönmüştü. Geceki bayramın taşkınlıklarından yorgun düşmüş binlerce sarhoş karartı ortalığa serilmiş yatıyordu, kimisi çıplaktı, kimisi yarı çıplak, yarı üstlerine yorgan gibi çektikleri elbiselerle örtülüydü. Ekşi ekşi şarap, rakı, ter ve sidik, çocuk kakası, kömürleşmiş et kokuyordu ortalık. Şurada burada, başında et kızartıp içki içip dans ettikleri ateşlerin dumanı tütüyordu daha. Binlerce

kişilik horultunun içinden hâlâ yer yer bir peltekleme, bir kahkaha yükseliyordu. Belki de henüz birileri uyanıktı, beyninde kalan son bilinç kırıntılarının keyfini sürüyordu. Ama, orta yere dağılmış vücutların üstünden hem dikkatle hem çabuk çabuk, batak bir toprağı geçer gibi atlayan Grenouille'i gören olmadı. Gören de tanımazdı. Çünkü kokmuyordu artık. Mucize bitmişti.

Alanın sonuna geldiğinde Grenoble'a giden yola sapmadı, Cabris'ye gidene de sapmadı, tarlalara dalıp, bir kerecik olsun arkasına bakmadan, batı yönünde oradan uzaklaştı. Güneş, yağlı, sarı ve yakıcı sıcak haliyle yükseldiğinde çoktan gözden kaybolmuştu.

Grasselılar korkunç bir akşamdan kalmalık içinde uyandılar. İçmemiş olanların bile kaşları kurşun gibi ağır, mideleri ve ruhları kusacak gibi fenalaşmış bir durumdaydı. Alanın ortasında, apaydınlık günışığı altında saf köylüler âlemin taşkınlığı içinde üstlerinden fırlatıp attıkları elbiselerini, iffetli kadınlar kocalarını, çocuklarını arıyor, insanlar dehşete düşmüş bir halde, hiç tanımadan sarmaş dolaş oldukları insanlardan çözülüyor, tanıdıklar, komşular akrabalar, eşler herkesin ortasında, rezil mi rezil bir çıplaklık içinde karşı karşıya geliveriyordu.

Birçoklarına bu karşılaşma o kadar korkunç, o kadar açıklanamaz, her zamanki ahlak anlayışlarına öyle bütünüyle aykırı geldi ki, daha karşılaşma anında belleklerinden sildiler, tabii sonradan da gerçekten bir daha anımsayamadılar. Algı düzeneklerine o ölçüde egemen olmayanlar ise, başka yana bakmaya, başka yana kulak vermeye, başka şey düşünmeye çalıştılar ki bu da pek kolay olmadı, çünkü pek bir ortada, pek bir geneldi rezalet. Üstünü başını ve yakınlarını bulan, olabildiğince çabuk, olabildiğince göze batmadan çekip gitti. Öğleye doğru alan bomboştu.

Şehirde oturanlar o gün evlerinden bir daha ya hiç çıkmadı, ya da ancak akşama doğru en acil işlerini görmeye çıktı. Birbirlerine şöyle bir selam verdiler karşılaştıklarında, konuştularsa en havadan sudan şeylerden söz ettiler. Geçen gün, geçen gece olanlar üzerine tek söz bile edilmedi. Daha dün ne kadar rahat, keyifli davrandılarsa bugün o kadar utangaçlaşmışlardı. Üstelik hepsi aynı durumdaydı, çünkü hepsi aynı suça ortaktı. Grasselı

hemşeriler arasındaki birlik hiçbir zaman bundan iyi olmamıştı. Pamuklara sarılmış gibi yaşayadurdular.

Tabii kimileri, görevleri dolayısıyla olayla daha doğrudan uğraşmak zorundaydı. Kamu hayatının sürekliliği, hukukun ve düzenin sağlamlığı çabuk önlemler alınmasını gerektiriyordu. Daha o gün öğleden sonra şehir meclisi toplandı. Baylar, bu arada ikinci konsül de, tek söz etmeden kucaklaştı; bu sanki gizli bir örgütün üyelerini kaynaştıran bir jestti ve şimdi de meclisin yeniden kurulması gerekiyordu. Sonra oybirliğiyle ve bir önceki günün olayları, hele Grenouille adı hiç mi hiç anılmadan, “Alandaki tribünün ve idam sehpasının kesinlikle kaldırılarak Alanın ve çevresindeki harap arazinin eski düzenli haline getirilmesine” karar verildi. Bu iş için yüz altmış livre ödenek ayrıldı.

Aynı gün adliyede mahkeme kurulu toplandı. Belediye başkanlığı, görüş belirtmeksizin, “G. vakasının” çözümlenmiş sayılıp dosyanın kapatılarak kayda geçilmeden arşivlenmesi ve Grasse çevresinde yirmi beş genç kızı öldüren, kimliği şimdiye kadar bilinmeyen katil hakkında yeni bir dava açılması kararına katıldı. Polis komiserine soruşturmanın derhal başlaması için emir çıktı.

Daha ertesi gün bulundu katil. Eldeki çok bariz ipuçları nedeniyle, Rue de la Louve’da Parfüm Ustası olan ve kendisine ait kulübede bütün kurbanların saç ve elbiselerinin bulunmuş olduğu Dominique Druot tutuklandı. Başta her şeyi inkâr etmesine kanmadı yargıçlar. Sanık on dört saat işkenceden sonra her şeyi itiraf etmekle kalmayıp olabildiğince çabuk idamını diledi; isteği hemen ertesi gün yerine getirildi. Druot’yu sabah alacasında, büyük tantana yapmadan, sehpayı tribünü kurmadan, sadece cellât, bir belediye meclisi üyesi, bir hekim ve bir rahibin gözleri önünde ipe çektiler. Ölüm gerçekleşip, tutanağa geçirildikten sonra hemen gömdürdüler cenazeyi. Böylece olay kapandı.

Şehir zaten unutmuştu olayı, hem de öyle bir kesinlikle unutmuştu ki, izleyen günlerde Grasse’a yolu düşen gezginler ünlü kız katilini sorduklarında kendilerine bilgi verecek tek bir aklı başında insan bulamadılar. Yalnız Charite’den birkaç deli, basbayağı akıl hastası birkaç

kişi, alanda büyük bir eğlence yapıldığı ve o yüzden odalarını boşaltmaları gerektiği gibisinden birşeyler sayıkladılar.

Çok geçmeden de bütün hayat normale döndü, insanlar çalışıp çabalıyor, rahat uyuyor, işleriyle uğraşıyor ve kendilerini dürüst sayıyorlardı. Su öteden beri olduğu gibi bir sürü kaynaktan, çeşmeden fışkırıyor, sokakları çamur içinde bırakıyordu. Şehir eski döküntü ve gururlu haliyle verimli ovanın ucundaki yamaca yapışmış duruyordu. Güneş sıcaktı. Neredeyse mayıs gelecekti. Gül toplanıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

LI

Grenouille geceleri yol alıyordu. Yolculuğunun başında olduğu gibi şehirlerden uzak duruyor, ana yollara yanaşmıyor, gün doğunca uykuya yatıyor, akşamları uyanıp yola devam ediyordu. Önüne ne çıkarsa onu yiyordu: otlar, mantarlar, çiçekler, kuş ölüleri, solucanlar. Provence'ı baştanbaşa yürüdü, Rhone'u geçti, Ardeche boyunca ilerleyerek Ceven-nes bölgesinin ta içlerine kadar geldi, sonra Allier'yi izleyerek kuzeye yöneldi.

Auvergne'de Plomb du Cantal'e yaklaştı. Batısında gördü dağı, ayışığında, bütün cüssesi ve gümüşsü griliğiyle, oradan esen serin rüzgârı kokladı. Ama oraya gitmeyi istemedi. Mağara hayatına özlem duymuyordu artık. Bu deneyimi geçirmiş, yaşanmaz bir şey olduğunu görmüştü. Öbürü, insanlar arasında yaşama deneyimi de aynı öyleydi. İkisi de boğuyordu insanı. Artık hiç mi hiç yaşamak istemiyordu. Paris'e gidip orada ölecekti. Bunu istiyordu.

Zaman zaman elini cebine sokuyor, içinde parfümü olan küçük cam flakonu kavrıyordu. Şişecik hemen hemen doluydu daha. Grasse'taki sahne için bir damlacık yetmişti. Geriye kalan, bütün dünyayı büyülemeye yeterdi. İstese, Paris'te kendini on değil yüz binlerce insanın ululamasını sağlayabilirdi; ya da şöyle bir Versailles'a uzanıp krala ayaklarını öptürebilirdi; papaya parfümlenmiş bir mektup yazıp kendinin yeni Mesih olduğunu açıklayabilirdi; Not-re-Dame'a kralları, imparatorları toplayıp kendini onların önünde baş-imparator olarak kutsayabilir, hatta yere inmiş Tanrı olarak kutsayabilirdi - tabii Tanrı'nın kendi kendini kutsaması saçma gelmezse...

Bir istese, bunların hepsini yapabilirdi. Yeterli gücü vardı buna. Paranın ya da şiddetin ya da ölümün gücünden büyük bir güçtü elindeki: insanlarda

sevgi uyandırmanın yenilmez gücü. Yalnız bir şeye yetmiyordu bu güç: Kendi kendisinin kokusunu almasını sağlayamıyordu. O zaman da, isterse bütün dünyaya karşı parfümü sayesinde Tanrı gözüksün -kendi kendini koklayamadıktan, onun için de kim olduğunu asla bilmeyecek olduktan sonra, hiçbir şey umurunda değildi, ne dünya ne kendisi ne parfümü.

Flakonu kavrayan eli hafifçe kokuyordu, burnuna götürüp kokuyu içine çektiğinde içini hüzün kaplıyor, birkaç saniyeliğine yürümeyi unutuyor, duruyor, kokluyordu. Hiç kimse bilmiyor bu parfümün aslında ne kadar iyi olduğunu, diye düşündü. Ne kadar iyi yapılmış olduğunu kimse bilmiyor. Ötekiler sadece etkisine köle oluyor, hatta kendilerini etkileyip büyüleyen şeyin parfüm olduğunu bilmiyorlar bile. Gerçek güzelliğini anlamış anlayacak tek kişi benim, çünkü ben yarattım onu. Aynı zamanda büyüleyemeyeceği tek kişi de benim. Parfümün kendisi için anlam taşımadığı tek kişiyim ben.

Bir başka sefer -Burgonya'ya gelmişti bile-. Ben surun dibinde bahçenin alt başında dururken, kızıl saçlı kız bahçede oynuyor, bana kokusunun esintisini yolluyordu... ya da daha doğrusu, kokusunun vaadini yolluyordu, çünkü ilerdeki kokusu ortada yoktu ki daha - belki de benim o zaman duyum-sadığım, alandaki insanların, ben parfümümle üzerlerinden geçtiğim zaman duyumsadiklanna benzer bir şeydi?.. Ama sonra bu düşünceyi bir yana bıraktı: Hayır, başka bir şeydi o. Çünkü ben, kızı değil kokuyu arzuladığımı biliyordum. Oysa insanlar beni arzuladıklarını sandılar, istediklerinin aslında ne olduğunun sırrına varamadılar.

Sonra bir şey düşünmedi. Çünkü düşünmek hiç de kuvvetli olduğu yanı değildi, hem bu arada Orle-anais'ye varmıştı artık.

Loire'ı Sully yakınlarından bir yerde geçti. Bir gün sonra Paris'in kokusu burnundaydı. 25 Haziran 1767'de, sabah saat altıda Rue Saint-Jacques'tan kente girdi.

Sıcak bir gün başlıyordu, yılın o zamana kadarki en sıcak günüydü. Pis olan olmayan cinsten binlerce koku, patlayıp açılmış binlerce çıbandan yayılır gibi yayılıyordu. Yaprak kımıldamıyordu. Pazaryeri tezgâhlarında

sebzeler öğlen olmadan porsuyordu. Etler, balıklar kokuşuyordu. Berbat koku sokaklara yığışmıştı. Irmak bile artık akmaz olmuş, durduğu yerde durup habire kokuyor gibiydi. Grenouil-le'in doğumundaki gibi bir gündü.

Pont Neuf ten sağ kıyıya geçti, oradan hallere, Cimetiere des Innocents'a uzandı. İskeletlerin kaldırıldığı, Rue aux Fers boyunca sıralanmış binaların önündeki revağa oturdu. Mezarlığın olduğu yer bombalanmış bir savaş alanı gibi seriliydi önünde, kazılmış, altı üstüne getirilmiş, hendeklerle bölünmüş, üzeri kurukafalar, kemikler dolu, ağaçsız, çalısız, bir tek otu bile olmayan bir ölüm hurdalığı.

Tek canlı insan yoktu görünürde. Ceset kokusu öyle ağırdı ki ölü gömücüler bile bir yerlere kaçmıştı. Ancak güneş battıktan sonra gelip çıra ışığında gecelere kadar ertesi günün ölüleri için çukur açmayı sürdürdüler.

Ancak gece yarısından sonra ölü gömücüler gitmişti artık canlandı ortalık, ayaktakımnın her türünden kimselerle: hırsızlar, katiller, elibıçaklılar, orospular, asker kaçkınları, yeniyetme serseriler. Yemek pişirmek için, hem de pis koku dağılsın diye küçük bir ateş yakıldı.

Grenouille, revaklardan çıkıp da aralarına karıştığında önce varlığının hiç farkına varmadılar. Elini kolunu sallaya sallaya, içlerinden biriymiş gibi ateşe yaklaşabildi ki sonradan bu onun ruh ya da melek ya da doğaüstü herhangi başka bir şey olduğu kanısını güçlendirecekti. Öyle ya, aslında son derecede büyük bir duyarlılıkla tepki gösterirlerdi bir yabancının yaklaşmasına.

Ama mavi elbiseli küçük adam ansızın belirivermişti, yerden bitmiş gibi, elinde, tıpasını açtığı küçük bir şişecikle. Hatırlayabildikleri ilk şey buydu; karşılarında biri dikilip bir şişeciğin tıpasını açmış, sonra bu şişeciğin içindekini üstüne başına dökmüş, dökmüş, birdenbire her yanını ışıl ışıl ateş sarmış gibi bir güzelliktir kaplayıvermişti.

Bir an için saygıdan, katıksız şaşkınlıktan geri çekildiler. Ama aynı anda, bu geri çekilmenin daha çok bir tür kuvvet alma olduğunu, saygılarının isteğe, şaşkınlıklarının hayranlığa dönüştüğünü de anlamışlardı. Bu melek-insana doğru çekildiklerini hissediyorlardı. Hiçbir insanın karşı

koyamayacağı, hele hiçbir insanın karşı koymak istemeyeceği için karşı koymanın daha da güç olduğu yavuz bir hortuma, tuttuğunu koparan bir sele yakalanmış gibiydiler, çünkü bu selin yıkıp sürüklediği, kendi tarafına çevirdiği şey istencin ta kendisiydi: Ona ulaşmalı diyordu istenç.

Çevresinde halka olmuşlardı, yirmi, otuz kişi, daralttıkça daraltıyorlardı halkayı. Çok geçmeden hepsi birden sığmaz oldu halkaya, itişip kakışmaya başladılar, her biri merkeze en yakın olmak istiyordu.

Sonra birdenbire içlerindeki son tutukluk da yo-koldu. Meleğin üstüne atladılar, yere indirdiler onu.

Herkes ona dokunmak istiyor, herkes ondan bir parçacık, bir tüy parçası, bir kanatçık, o harika ateşinden bir kıvılcım almak istiyordu. Elbiselerini yoldular, saçlarını, derisini parça parça yolup aldılar üstünden, pençelerini, dişlerini etine geçirdiler, çakallar gibi üstüne saldırdılar.

Ama insan gövdesi denen şey sağlamdır, öyle kolay kolay parçalamaya gelmez, atlar bile büyük zorluklarla becerirler o işi. Onun için bir anda hançerler parladı, indi, yardı, baltalar, kasaturalar ayırdı eklemleri, çatır çatır kırdı kemikleri. Göz açıp kapayana kadar otuz parçaya ayrıldı melek, herkes bir parçasını eline geçirdi, bir şehvet açlığı içinde bir kenara çekilip yedi yuttu. Yarım saat sonra Jean-Baptiste Grenouille yeryüzünden, bir tek lifi bile kalmamacasına kaybolmuştu.

Yamyamlar yemekten sonra gene ateşin başında toplaştıklarında hiçbirinden tek söz çıkmadı. Kâh biri kâh öbürü biraz geğiriyor, bir kemik parçası tükürüyor, sessizce dilini dişlerinin arasında gezdirip yutkunuyor, ayağıyla mavi ceketten arta kalmış bir parçayı ateşe itiyordu. Hepsi de azıcık utanma duyuyor, birbirlerinin yüzüne bakmaya cesaret edemiyorlardı. İçlerinde erkek olsun kadın olsun her birinin, cinayet ya da ona benzer aşağılık bir suç işlemişliği vardı. Ama bir insanı yemek? Böyle korkunç bir şeyin hiç ama hiçbir zaman ellerinden gelmeyeceğini sanırlardı. Şimdi, bunu ne büyük kolaylıkla yaptıklarına, üstelik de, ne kadar utanırlarsa utansınlar, bir damla bile vicdan azabı duymadıklarına şaşıyorlardı. Tersine! İçleri, midelerindeki ağırlık bir yana, tüy gibi hafifti.

Karanlık ruhlarını birden hoş bir sevinç sarmıştı. Yüzlerinde, mutlu bir genç kız yüzünün hafif pırıltısı görülüyordu. Belki bakışlarını yerden kaldırıp birbirlerinin gözünün içine dikmekten utanmaları da bundan ileri geliyordu.

Sonra, önce kaçamak kaçamak, sonra doğruca göz göze gelmeyi başardıklarında, gülümsemeden edemediler. Olağanüstü bir gurur duyuyorlardı. İlk kez sevgiyle bir şey yapmışlardı.

SON

AÇIKLAMALAR

24/26 Aralık: Noel yortusu

a chaud: sıcak (olarak)

a froid: soğuk (olarak)

alambic: imbik

a l’huile: yağ içinde

Argus: mitolojide bin gözlü bir yaratık

aura seminalis: sperma halesi

Aziz Andre haçı: kolları eşit boyda bir haç türü.

bir şeyi/birini koklayamamak: “bir şeyden / birinden nefret etmek” anlamında Almanca bir deyim.

Bouquet de la Cour: Kalp Buketi

Camisard: 17. yüzyılda Cevennes bölgesindeki Hügnolar

Cimetiere des Innocents: Masumlar mezarlığı

commerçant: tüccar

concrete: katı öz

cum grano salis: harfi harfine değil, biraz abartmayla “bir tuz tanesiyle”

digestion: sindirme

e basta!: yeter be!

enfleurage: “çiçekleme”; metinde açıklanan bir yöntem

Essence Absolue: mutlak esans

façon de parler: yakıştırma

fluidum: hava ortamı, gaz

fontaine: çeşme

grenoulle: kurbağa

hotel de ville: belediye binası

Hotel Dieu: Paris’te kurulan ilk büyük hastane

Huile Antique de Tubereuse: eski sümbülteber esansı

Hügno- Fransız protestanı ile: ada

İle de Cite: Paris’te, Seine üzerindeki adalardan biri

in conspectu universalitatis fluidi letalis: evrensel ölüm gazı nezdinde

l’hombre: bir kişinin bütün ötekilere karşı oynadığı bir iskambil oyunu

lamento: kilise müziğinde ağıt

lavage: yıkama

letale: ölümle ilgili

livre: frank

maître: usta

Maître Parfumeur et Gantier: parfümcü ve eldivenci ustası

marechaussee: atlı jandarma örgütü

mazeration: “ergitme”, metinde açıklanan bir yöntem

Mistral: Güney Fransa’da soğuk kuzey rüzgârı

monsenyör: Monseigneur: ‘efendimiz’

mutatis mutandis: zorunlu değişikliklerle

Nuit Napolitaine: Napoli Gecesi

Parfüm de sa Majeste le Roi: Majesteleri Kral'ın Parfümü

pinte: 0,9 litre

place: alan

pont: köprü

porte: kapı

post festum: şenlik sonrası

prevöte: adliye binası

quai: rıhtım

rue: cadde

sachet: “torbacık”; koku kesesi

sentbon: “güzel kokuyor”

sol: 18. yüzyıl’da Fransa’da kullanılan az değerli bir para birimi

strudel: kıyılmış kuru, yaş yemişleri yufkaya sararak yapılan bir tatlı

ultra prosse nemo obligatur: Kimse gücünün sınırlarını aşmaya zorlanamaz.

vitale: yaşamla ilgili

vivatl: Yaşasın!

Patrick Süskind

KOKU

Patrick Süskind, Almanya’da ilk yayımlanışında tam anlamıyla olay yaratan, aylarca liste başlarında kalan Koku adlı bu romanı, gerçekte alışılagelmiş çoksatarlarm oldukça dışında kalan, toplum eleştirisini sergileyen bir kitap. Romana konu olan olay, 18’inci yüzyılda Fransa’da geçer. Kitabın kahramanı Jean-Babtiste Grenouille ise tüm insancıl duyumlardan ve duygulardan yoksun, yalnızca kokulara karşı görülmedik ölçüde duyarlı, istediği kokuları üretebilmek için cinayet işlemekten kesinlikle çekinmeyen bir katildir. Herkesin ve her şeyin kokusunu almakta, tüm kokuları üretmekte gerçek bir dahi olan bu genç adam, kendi kokusunun olmadığını, bulunduğu yerlerde insanların insan kokusu alamadıklarını anladığı gün dünyasını yitirir. Kendisi için tek çıkar yol, başkalarına sanki insanmış izlenimi verecek kokular sürünmektir. Toplum içinde bireyselliğini hiçbir zaman edinememiş, kendi benliğinin dışında her şeyi yaratabilmiş dâhiyi sergileyen bu görkemli alegorinin olağanüstü bir akıcılıkla erişilen son bölümü, benzeri herhalde Kafka’da görülebilecek bir insanlık tragedyasının simgesidir.

AHMET CEMAL

TN 2010